

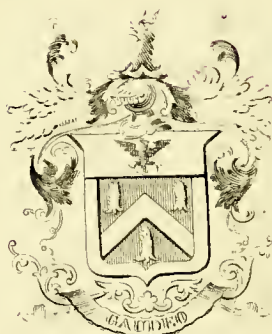
AMÉRICO F. MARQUES

Livreiro Antiquário

R. da Misericórdia, 92-1.º

Telef. 34977 Lisboa

N.º 2852

John Carter Brown
Library
Brown University

The John Carter Brown Library

Brown University

Purchased from the

Louisa D. Sharpe Metcalf Fund

PORTVGALLIAE

Sive

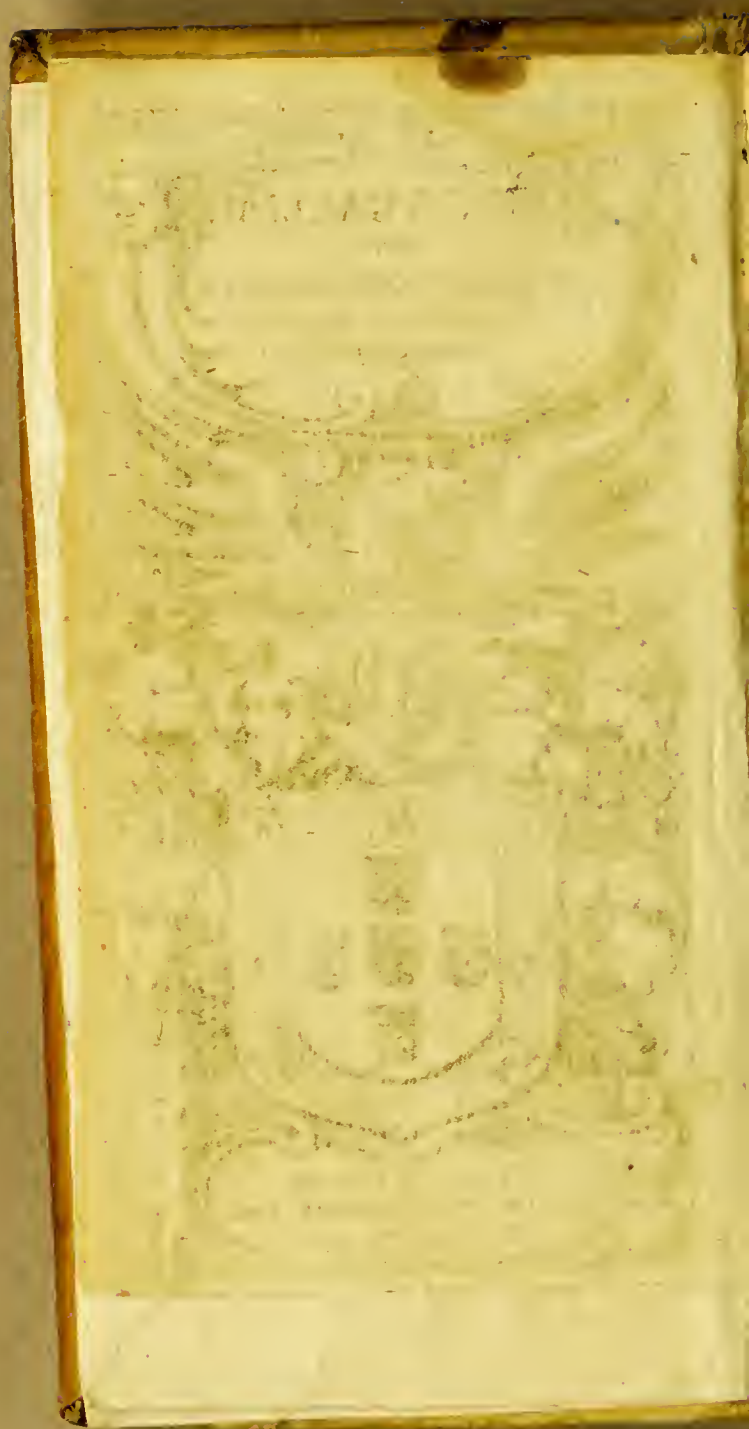
DE REGIS PORTVGALLIÆ

REGNIS ET OPIBVS

Commentarius.

LVGD. BATAVOR.
Ex Officina Elzeviriana
c1b l3c xli.

INTRODVCTIO

Ad

SEQUENTEM DE

Regno Portugallia Com-
mentarium.

LEPI DO com-
mento prodidit
Author Italus in
Lydic lapide, se-
mel quotannis in Parnasso,
coram Apolline, Regum,
Principum atque Rerum
pub. hujus Christiani orbis,
potentiam in lancibus ex-
pendi. Id quum principio
hujus anni quadragesimi
primi supra millesimum sex-
* 2. cen-

INTRODVCTIO.

centesimum fieret, & vices
ad Regem Hispaniarum
peruenissent, deprehende-
batur supra tertiam partem
ponderis superioris anni de-
siderari: mirari omnes, nulli
autem magis quam qui Hi-
spano impense favebant, aut
quorum in ære erat: Philip-
pus prudens quoque expal-
lescere: præsertim quia cau-
sa tantæ mutationis latebat:
neq; enim Catalonię & Bar-
cinonensis Comitatus defe-
ctio satis valida causa vide-
batur, & mutationis in Re-
gno Portugalliæ factæ fama
nondum ad Parnassum po-
tuerat dimanare. Dum hæ-
rent Proceres & alii alios
respiciunt, commodum su-
perve-

INTRODVCTIO.

pervenit Secretarius Vas-
 concellus adhuc sanguine
 rubens & pulvere sordidus,
 qui dubitationem omnem
 exemit. Ne autem quis mi-
 retur Portugalliam mutato
 Domino tam facile lancem
 potuisse sursum agere, de
 Regni illius Statu, opibus,
 & ad res mari præsertim ge-
 rendas opportunitate, com-
 pendio dicere instituimus,
 & pleraque expendere quæ
 ad rem faciunt, ex idoneis
 & fide dignis Authoribus
 petita. Hoc tantum præfa-
 ti, Imperia quum jam in im-
 mensum adolevere, & mole
 sua laborare cœperunt, rur-
 sus minui, & non raro quæ
 longo tempore floruerunt,

INDICULUS

Capitum.

I.

Geographica & Hydro-
graphica descriptio
generalis Regni Portu-
galliæ. pag. 1 & seqq.

II.

Ejusdem descriptio particu-
larior pag. 39

III.

Cœli solique qualitates, fru-
ges & alia. p. 95. & seqq.

IV.

Indigenarum ingenia &
mores. pag. 117
Regi-

V.

Regimen politicum & civile. Leges Regni Lameci latæ sub Alfonso Rege primo; & Olyssipponensis civitatis regimen. a pag. 126.

VI.

De oppidis & provinciis quæ ad Regnum Portugalliæ pertinent in Africa & mari Atlantico. a pag. 154.

VII.

De oppidis & castris quæ Rex Portugalliæ possidet in Asia atq; India. a p. 176

* 5

Pro-

I N D I C V L V S

VIII.

Provinciae & oppida in Bra-
filia. à pag. 191

XI.

Series & successio Regum
Portugalliae secundum
diversos authores. à pag.
199.

X.

De Successione Regis Ca-
stellae in Regnum Portu-
galliae, & varia summo-
rum virorum de ea judi-
cia. à pag. 226

Nobi-

C A P I T V M.

XI.

Nobiles familię Regni Portugallię, præcipue Magnatum series. à p. 270

XII.

Regni census & annui reditus, cæteraque potentię adjumenta ; è variorum relatione. à pag. 292

XIII.

Pontifices & prælati Portugallię & eorum reditus annui. à pag. 342

XIV.

De Academiis & Scriptoribus

INDICVLVS
ribus maxime illustribus
Lusitanis. à pag. 145

APPENDIX

In qua hæc continentur.

I.

LOcorum aliquot descri-
ptio è Bibliotheca Hi-
span. à pag. 370

2.

De Ducatu Braganzæ è li-
bro qui inscribitur Thea-
trum Madriti, à pag. 374

De

A P P E N D I C I S.

3.

De Civitate Olysippone
notabilia quædam, ex eo-
dem. à pag. 375

4.

De Soli qualitatibus è Re-
sendio, superius omiffa.
à pag. 376.

5.

Manifestatio juris, cur Re-
gnum Portugalliæ obe-
dientiam Regi Castellæ
negaverit & Serenissi-
mum Reg. Ioannem pro-
clamaverit; ex Lusitani-
co

INDICVLVS
co sermone versa. à pag.
380.

6.

Portugalliæ parænesis ad
Principes Christianos,
itidem è Portugallico
versa. à pag. 403.

7.

Insulæ Socatoræ brevis de-
scriptio. pag. 444

8.

De Castello S. Georgii
quod vulgo dicitur Mi-
na. pag. 452

De

APPENDICIS.

9.

De Quiloa. pag. 452

10.

De Monbaza. pag. 454

11.

De Dio Castello. pag. 455

12.

De Cananore. pag. 457

De

INDICVLVS

13.

De Malacca.

pag. 458

DE-

DESCRPTIO
REGNI
PORTVGALLIÆ
GEOGRAPHICA.

*Generalis è L. Andrea Resendii
Antiquitatibus Lusitanicis.*

ON videbimur à
scopo digredi, si no-
stri quoque ævi Lu-
sitaniæ terminos ex-
ponamus. Quan-
quam hi magis Regni totius,
quam unius Lusitaniæ dicendi
sunt. Protenditur enim regnum
ultra Durium à Septentrione,
Callaicos continens Bracaros, non
modo eos, qui intra Durium Mi-
niumque, montesque Iureffum
A atque

atque Maranum clauduntur, sed qui ultra eos montes per Aquiflavienſes, Tamacanos & reliquos, qui ad Bracarauguſtanũ pertinent Conventum. Et deinceps per aliquot Aſtutum olim populos aſcendit uſq; ad Saborem fluvium, oppidũque Sotellum. Vnde reſiſtens convertitur limes ad Orientem per Mirandam urbem ex adverſo Camore Durio impoſitum, ubi introrſus ad Septentrionem curvatur amnis, excipitque Eſtulam fluvium è Legionenſi agro deſluentem. Ex eaque urbe pro no flumine deſcendit flexu modico uſque ad Fraxinum. Hinc per Tranſcudanorum, Vettonumque aliquot populos recto fere margine percurrit ad oppidum Salvateram: ruſſumque reducitur majore interius angulo ad Tagi ingreſſum: à quo recto iterum limite procedit, donec paulo ſupra Ouguellam oppidum ad Anam ſe in-

DESCRIPTION. 3

se inclinât : per Caia & Caiolæ
confluentes quatuor circiter pas-
sum millibus à Badioza insigni
Bæticiæ provinciæ urbe Anæ ipsi
apposita.

Trajecto inde flumine ad Au-
strum versus, ex Bæticiis Celticis,
qui Lusitaniam attingunt, oppida
complectitur memorabilia, Oli-
ventiam, Moionem, Mauram, Sei-
pam, non longe ab anne dissita,
& Mortiganum ac Noudar castel-
la magis in Bæticiam penetrantia,
ad fontes usque Ardillæ & Xan-
thiæ non magni nominis fluvio-
rum, præter vicos ignobiles quos-
dam. Atque hæc quidem, quam
circumscripsimus, regio seculi
nostri more Portugalliæ regnum
appellatur.

Id totum, quod *Portugalliam*
dicimus, *Lusitania* propriæ ac ve-
ræ partes duas continet, & ex Tar-
raconensi Provincia Bracaros,
ultraque montes Maranum atque

4 PORTUGALLIÆ

Jureſſum, Aſtutum nonnullos & aliquot ex Vettonibus, acceſſionemq; ultra Anam, quã diximus.

Generalis deſcriptio ſecundum oram maris è tabulis Hydrographicis.

Ut Regni hujus amplitudo melius cognosceretur, haud abs re viſum hic inferere longitudinem ejus ſecundum oram maritimam. A *Camina* ad *Vianam* numerantur milliaria quinq; ab Arcto verſus Austrum; oppidulum autem illud ſitum eſt ad arctoam ripam fluvioli quem vulgo vocant *Rio de Limas*, cujus oſtium perangultum eſt & haud adeundum ſine peritonauclo. A *Viana* ad *Villam del conde* totidem ſunt milliaria, ſitam ad maris ſinum, qui hic in continentem irrumpit. A *villa del conde* ad *Port à Port* ſunt itidem quinque milliaria: oppidum hoc ſitum eſt ad arctoam ripam fluvii *Darii* qui hic erumpit in mare, habetque

DESCRIPTION.

betque arcem super ostium fluvii ad mare. A *Port à Port* ad *Avero* numerant octo miliaria. Ab *Avero* ad promontorium quod vulgo vocant *de Mondego*, numerant miliar. quinque; à quo versus Austrum uno milliari distat fluvius *Mondego* cum *Pissage*. A promontorio autem jam dicto ad *Peniche* sunt octo miliaria, aut ad rupes quas vulgo vocant *Barrils*, novem aut decem: Et ab his porro ad Promontoriū *Roxent* duodecim, pone quod unius miliaris intervallo situm est *Cascais*, ad *Tagum* flumen, ad cujus arctoam ripam sita est metropolis *Olisipo*.

A Promontorio *Roxent* ad proximum promontorium quod vulgo vocāt *de Spichel* octo miliaria: ora cubito se flectente versus Euro-
austrum. Post hoc Oceanus maximo sinu irrumpit in continentem versus oppidum *Setural* salinis nobile, & se retroagens ingenti cu-

6 PORTUGALLIÆ
bito se flectit versus Promontorium nobilissimum *S. Vincentii*; inter utrumq; intersunt milliaria duo & viginti; quo intervallo nulli notabiles portus interiacent.

A Promontorio *S. Vincentii* ad proximum terræ angulum quem vocant Promontorium *S. Mariæ* aut *de faro*, ora convertitur versus Ortum; intervallum inter utrumque est quatuor decem aut quindecim milliarium. Interiacent duo oppidula *Lagos* & *Villa nova*, quæ ad Regnum Algarbiæ pertinent.

A Promontorio *S. Mariæ* ad *Tavilam* sunt milliaria quatuor: & ab illa totidem ad *Aymonte* primum oppidum ejus Provinciæ quam vulgo vocant *El Condado*.

Ita ut in universum secundum oram Oceani in longitudinem colligantur milliaria duo aut tria supra centum, non habita curvarum ratione. Si autem placet
& la-

DESCRIPTIO. 7

& latitudines locorum intelligere, eæ secundum nostrorum observationes ita se habent: Port à Port ad quadragesimum & primum gradum ab Æquatore versus Arctum.

Avero ad quadragesimum & xxvi scrup.

Promontorium *Montego* ad quadragesimum & viii scrupul.

Rupes *Barrils* ad trigesimum nonum & 40 scrupul.

Promontorium *Roxent* ad trigesimum octavum & 52 scrupul.

Promontorium *Spichel* ad trigesimum octavum & viginti quinque scrupul.

Promontorium S. Vincentii & S. Mariæ ad trigesimum & septimum gradum.

Portugalliæ regnum (inquit *Boterus*) ambitu suo complectitur octingenta septuaginta novem milliaria, aut, ut alii volunt, quinquaginta supra octingenta; maxime ad oram maris sita; longa

est trecenta viginti milliaria. lata sexaginta.

Lusitania tertia Hispaniæ pars, hisce finibus (inquit *Thuanus*) circumscribitur, à Septentrione Durio flu. inde ab ipsius ostio ad eum usque pontem qui Septimancis adjacet; ab occasu ea Atlantici maris parte, quæ Anæ & Durii ostia intrat; à meridie Bætica; ab ortu provincia Tarraconensi, quæ duæ reliquæ Hispaniæ partes sunt, clauditur; linea ab Oretanis ad eum pontem ducta cujus è regione Septimanciæ sitæ sunt. Lusitania autem antiqua angustioribus atque adeo aliis limitibus, quam Portugallia nunc, continebatur, quippe quæ Cistaganam & Transaganam, à Tago mediam perlabente, dictas regiones tantum olim complecteretur: nunc vero & interamnem & transmontanam, quæ ambæ olim Tarraconensi attributæ sunt, atque adeo

Bœ-

Boeticæ partem ambitu suo claudit.

Dividitur in duo regna, Algarbiam & Portugalliam: quarum illa ad meridiem, hæc ad septentriones posita est & linea imaginaria dividuntur. à Castello Odexera ad oceanum sito ad Alcotim arcem super Anam.

Algarbia continet quatuor civitates sub uno Episcopatu, Tavilam, Lagos, Sylves & Faro: quarum Tavila & Lagos portus habent per commodos, superato autem promontorio S. Vincentii, antiquis Sacro, portum insuper habet Villænovæ præter alios minores.

Portugallia continet tres archiepiscopatus. Bragæ, Olisiponis, Eboræ. sub quibus sunt novem episcopatus. *Bracara* hodie *Braga*, in ea Portugalliæ parte quæ hodie interamnis dicitur, de primatu Hispaniæ cum Toletana Ec-

A s clesia

IO PORTUGALLIÆ
clesia certat, & indecisalis in ho-
diernum diem pendet; inquit
Nonius.

Lamego, Viseo, Porto, Miran-
da, Portalegre, Guarda, Leira,
Eluas; *Braganza* licet non habeat
Cathedralem Ecclesiam, civitatis
tamen privilegio gaudet, sub
duce tam potenti & opulento, ut
monstri simile sit in regno tam
parvo, præter Regem, tam poten-
tem & locupletem principem re-
periri.

Santarenum (inquit *Nonius*)
oppidum pervetustum Tagi ripis
appositum, quinquagesimo ab
Olisipone lapide, in editiore colle
situm: ager olei vinique maximè
fœcundus, tritici feracissimus, &
licet arctis limitibus conclusum sit
territorium, ingentes tamen tri-
tici acervos fundit.

Portus habet nobiles, quorum
primus *Setubal* viginti ab Olisi-
pone mill. versus austrum, ad si-
num

num maris triginta milliaria longum, latum tria. II. Serubal (inquit Nonius) urbs non incelebris, portu gaudet commodo & nobilium piscium piscatura abundat: accedit ingens candidissimi salis inexhausta copia, ob insignem toto sinu salinarum frequentiam. Ager tritici vini que feracissimus.

Secundus, *Porto* quem *Durius* flu. aperit.

Famosissimus *Olisiponensis*, quem *Tagus* efficit, qui quindecim aut viginti mill. maximis navibus ascenditur. Urbem paulo post describam.

Ebora sita est loco campestri, situ plane amœno; lata & porrecta est planicies, quæ impendentibus undique montibus clauditur, ipsi montes non investes aut steriles, sed densis venustisque nemoribus ornati: campi subjacentes fertilissimi & optimæ messis feraces; at tantæ felicitati solus annis deficit.

cit. Archiepiscopalem sedem habet & nobilem Academiam. *Nonius*. Iacobus *Mencæti*us, ambitu tria millia passuum quingent. quinquag. continere scribit. plures de illius antiquitatibus scripserunt, quos adi tom. 2 Hispan.

Cæteræ civitates sunt Coymbra cum Academia, urbs loco sita amœnissimo, in rupe undique olivarum sylvis vinerisque cincta, ad amnem vulgo Mondego dictum, qui duas urbis partes pulcherrimi operis ponte conjungit; distat autem à fluvii ostio viii. leuc.

Præter hæc (inquit *Boterus*) in Portugallia, qua castella, qua municipia muris cincta numerantur cccc lxx. maxime inter Tagum & Minium sita; nam pars regni inter Tagum & Anam raras habet habitationes & incolas paucos, quia magna sui parte montosa est & sterilis: inter Durium autem & Minium frequentes quidem incolæ,

colæ, sed pauperes & magis Galæ-
cis similes, quam Portugallis.

Portugallia plenior descriptio.

A N N O . c l o . l o . c x x prodiit O-
lisiponi descriptio regni Por-
tugalliæ, vel potissimum urbis O-
lisiponenſis authore Nicol. de Oli-
vera, diligentissimo juxta & pa-
triarum rerum scientissimo; qui
quia patria lingua scripsit, obscu-
rior illius est liber & paucorum
manibus teritur: Ex eo quæ maxi-
me cognitu necessaria sunt, ex-
cerpenda & vertenda duxi.

Régnum Portugalliæ longum
est nonaginta leucas, latum quin-
quaginta. ambitu autem suo com-
plectitur ducentas & octuaginta.
Dividitur in sex provincias; Prima
vocatur *Alenteio*, id est, Tranſta-
gana respectu urbis Olisiponen-
ſis, & pertinet à Cimes pago ad
civitatem Eluas, occupans totam
regionem, quæ jacet inter Tagum
&

14 PORTUGALLIÆ

& Anam, & reliqua municipia cum pagis quæ trans Anam sunt ab Alcoitum usque ad Olivencam, inter quæ sunt famosa opidula Serpa & Moura. Pars hæc longa est leuc. xxxvi. lata xxxiv.

Secunda appellatur *Estremadura*, quæ ad mare quidem à Caiscais pertinet ad Mondego; intra continentem autem linea imaginaria clauditur ab Abrantes ad Coymbre pontem; tenetque in longitud. xxxv. leuc. in latitud. xviii.

Tertia dicitur *Beira*, atque à Coymbra pertinet ad Guardam, continetque totam illam regionem quam vocant *Ribeira de Coa*; longa leuc. xxxiv. lata numerando ab Aveiro ad Tourones, xxxiii.

Quarta, inter Durium & Minium dicitur, pertingitque ab opido Porto ad Valenciam super Minium; longa leuc. xviii, lata xii. ubi latissima; nonnusquam tantum

tantum octo. Hæc licet ita exigua sit, tamen centum triginta monasteria habet opimis redditibus dotata; & mille quadringentas sexaginta Ecclesias parochiales, præter Bracarensem metropolitanam, & Episcopalem portuensem, aliasque collegiatas quinque. habet ultra quinque millia fontium perennium; & ducentos pontes è saxis fabricatos; & sex maritimos portus.

Quinta appellatur *Transmontana*, pertinetque à flu. Tamaga. ad Episcopatum Mirandæ; longa xxx. leuc. lata xx.

Sexta *Regnum Algarbia*, quod à Ceixe pertingit ad Castromarinum, è regione Ayamontii: longa xxvii, leuc. lata viii. ubi longissima & latissima. patet itaque totum regnum in longitudinem ad oram quidem Oceani cxxxv. leucas, in mediterraneis vero cl. in latitudinem tantum quinquaginta;

ginta; longum enim est, sed angustum.

Completitur octodecim civitates & multa atque grandia oppida, quæ sunt numero quadringenta & quatuordecim, quibus si addas ducenta & aliquot municipia eisdem oppidis subjecta, efficiunt numerum sexcentorum & supra tringinta oppidorum; neque desunt alia loca, quæ vocant Aldeas, quæ sunt infinita; nam solum oppidum Covilhaan sub se completitur supra trecentas & sexaginta, quarum quædam sunt majores ipso oppido, quod tredecim habet parochias, quarum principalis intra muros ipsius continet sexcentas familias. Civitatum denique tres sunt archiepiscopales, Olisipo, Eboræ & Braga sive Bracara; novem Episcopales, Miranda, Porto, Coymbra, Lamego, Viseu, Guarda, Portalegre, Eluas & Leiria; reliquæ quinque sunt Braganca,

ganca, Beja, Tavira, Lagos, Fares
& Sylves; quarum quatuor poste-
riores sunt in regno Algarviæ, &
sub uno Episcopatu comprehen-
duntur.

*E Resendii lib. 2. de antiquitatib.
Lusitania.*

MUltis fluminibus irrigatur Lu-
sitania. Id silentio non præ-
teriit Strabo. Regio, inquit, *de qua*
loquimur, felix est & amnibus ma-
gnis & parvis irrigua. Qui omnes
ab Oriente pariter disjuncti à Ta-
go sunt, & majori ex parte naviga-
biles: atque *Ana, Tagi, Munda,*
Vacca, Durii, Avi, Limia ac Mi-
nii tanta claritas est, ut in eis ex-
plicandis operam insumere super-
vacuum videatur. Sunt tamen in
singulis quædam peculiariora, quæ
lectoribus, ut opinor, non inju-
cunda sunt futura. Veluti *Ana*,
tanto flumini, cuniculis se totum
condere non semel, alicubi inter-

stitio quadraginta mill. pass. rursusque impetu majori renasci. Potu ejus ac pastu, ingenita nature vi adeo grandescere pecudes, ut Ananis armentis, ac bobus, prima ex magnitudine palma in Hispania tribuatur. Cumque piscosissimus amnis sit, pisces tamen ejus nō tam jucunditate saporis, quam proceritate commendantur.

Myrtilin usque à mari subeunt alosæ & lampetræ: subeunt & sub idus martias ad jam adultam ætatem Asturiones justa magnitudine, sed raro majores, quam ut bini mulum onerent clitellarium.

Callipodis meminit solus Ptol. estque is qui in Cetobrigensem ac Salaciens. sinum ingreditur, ad xli mil. pass. supra Salaciā, onerariis navigiis & celocibus navigabilis. vulgo Sadanū appellamus. Familiares huic flumini sunt mugiles, tum cephalī, tum labiones, barbi & anguille egregio sapore. Bocē quoq;
&

DESCRIPTION. 19

& minores alii pisces. atq; ubi salis
intermiscetur undis, cammarorū
pectinumque proventus ingens.

Miscetur *Tagus* marinis aquis
in intimo sinu ad oppidū Villam-
francam. Latitudinem ostii Strabo
stadiorum esse viginti tradidit, al-
titudinem vero permagnam ut à
navigiis millia decem vectantibus
navigari facile possit. Hoc verum
est: navigatur duplici canali vete-
ri ac novo: & quod ait, in superio-
ribus campis estus accessione duas
diffundi inundationes, ut ad Sta-
dia centum & quinquaginta facies
extet pelagi, reddaturque plani-
cies tota navigabilis; hoc nos ex-
perimur ab ipso oppido Villafran-
ca usque Beneventum. multæ in
eo sunt insulæ, frumentariæ om-
nes aut pastionibus servatæ. Am-
nis quidem piscium feracissimus
est, ostréorumq; redundans: inter
quos principatum tenent alosæ &
propter bonitatem & propter co-
piam.

Munda in medium fere ultimi promontorii latus effluens, ut Mola tradidit. Inter Durium atque Tagum æquis fere spatiis ab eo separatus. Non longe oritur, aurifer & ipse, minoribusque navigiis aliquatenus, cymbis vero fluviatricis usque Conimbricam hodiernam, & supra, navigabilis. Abundat alosis, lampetris autem ubique scatet laudatissimis, in superioribus etiam troctis. Rapax est ac modicis imbribus excrescit ad insaniam.

Vacca influit in mare medio fere inter Mundam & Durium intervallo: non nisi parvis navigiis navigabilis; nec longe ortus: alosarum, lampetrarum, troctarumque ferax.

Durius claritate sua & scriptorum testimonio celebratissimus, aquarum mole Tagum superat, nisi quod compressiore, ut fere inter montes, alveo fluit, Tago per
liberos

DESCRIPTION. 21

liberos & planos campos ad ostentationem se dilatante. Navigatur adverso amne M. pass. fere centum usque ad cataraetam, ubi ex rupe magno fragore præcipitatur. Ceteris amnibus, *Minio* excepto, grandiores fert alosas, lampetras & troctas, salmonum parvior & asturionum.

Celandus fluvius ad oppida *Læciam* & *Matufinos* mare ingreditur, æstu juvante, etiam navigiis aptus.

Avo sive *Avus*, ut *Ptolomæo* placuit, notior est & navigiorum capacior.

Næbis is est, qui & oppido & ponti *Næbiæ* (cujus mentionem facit in itineralio *Antoninus*) nomen dedit, sed ubi

Cadavo jungitur, sub *Cadavi* appellatione exit in mare, ad oppidum *Fanum*.

Limia nomen retinet. non longe oritur ex palustribus qui-

B 3 busdam

busdam locis inter Aquicalden-
sem urbem & oppidum Montem
regium; tractusque ille vulgo *Li-
mia* dicitur & incolæ *Limici*, ut ex
columna Aquiflaviensi apparêt.
Sequitur *Minius*, quem Justinus
lib. ultimo à minii frequentibus
venis sic vocatum prodidit.

Ceterum omnes hi fluvii pi-
scium lautiorum feracissimi sunt,
Lampetrarum, Alosarum, Tro-
ctarum, Trocti salmonum, Iri-
dum, atque Salmonum, inprimis-
que ipse Minius.

Atque hi omnes veteribus cos-
mographis noti fuere; sunt & alii
& perquam multi, neque ignobi-
les: qui quoniam in majores in-
fluunt, nec suo alveo in mare in-
grediuntur, Geographiæ scripto-
ribus aut ignorati sūt aut suppressi.
Horum aliquot, dignos qui in no-
titiam veniant hominum nostro-
rum, referam. Nominibus uti li-
cuerit priscis ac latinis, ubi minus
iis,

iis, quibus modo appellantur, quam maxime potuero, barbarie, si quæ inerit, mitigata. Cujus modi sunt *Cuda*, *Tamaca*, *Naban*, *Ozecarius*, *Ancus*, *Caia*, *Cania*, *Seila*, *Subur*, *Thera*, *Sata*.

Cudam Lusitani *Coam* vocant. *Cudam* autem vocari, ex inscriptione pontis Alcantaræ, ubi *Transcudani* notati sunt, animadverti.

Tamaca nomen ex Aquiflaviensi columna accepi, ubi *Tamacani* populi recensentur.

Nabanem & *Ozecarum* historix S. Virginis & martyris Irenes, quæ ante annos octingentos scripta est, acceptos refero. *Ozecarius*, est quem Lusitani *Zeazarum* vulgo dicunt: is *Nabanem* excipit & ipse in Tagum erumpit, tanta vi ut Taganas aquas ad alteram usque ripam proscindat & quasi indignatus, quod à majore fluvio exstinguatur, fere ad mille pass. pronò alveo contumaciter mixtioni re-

sistens, à colore dignoscitur. Nam *Tagus* subalbas ac flavas vehit aquas, hic autem cæruleas, ad nigrorem tendentes.

Anci nomen ex vita S. Martini Sauriensis presbyteri, abhinc annos supra quadringentos quinquaginta scripta, accepi.

Subur Lusitanis *Seor* dicitur: qui postea *Raca* junctus, Suburra-jæ nomen accipit, quod perfert, donec exeat in *Tagum*, ibi alosarum mercatura transtagani factus celebris.

Seilia nomen priscum sortitus est, ab oppido quod præterfluit ditionis Urbanensis cænobii: ingrediturque *Mundam*, iisdem quibus *Munda* piscibus abundans.

De montibus Portugallia è Ioanne Caramuel Lobkovitz.

IN hac regione (inquit) protuberant excelsi montes, qui Atlantis æmuli præsumunt excedere regio-

regionem igneam, atque soluto
 æthere capita inculta coronare.
 Ex iis illustrior ille cui à *Stella* no-
 men, quod sidera propior obser-
 vet. Tutus est lacu atque tenebris
 nemorum. Illius aqua insipida
 communicatur ab Oceano, licet
 viginti leucis diffito. Lacus &
 oceani communio ostenditur ex
 æstuum reciprocatione quotidia-
 nâ, annotante Texeira ex acco-
 larum testimonio. Procellæ fati-
 gantes maria, lacus undas concu-
 tiunt & alterant; quas sæpe fra-
 gmentis navium per subterra-
 neos aditus excussis donant, & in-
 colas admiratione. Nec huic absi-
 milis habetur *Chaves*: qui mons
 est aquis flavis adhærens in Terri-
 torio transmontano.

*Ex eodem de Provincia in-
 teramni.*

INteramnis provincia (cui pri-
 mario competit nomenclatura

Portugalliæ) per octodecim leucas extenditur: in latitudinem quàm maxima duodecim; quàm brevissima quatuor horis transitur. Finibus angustis describitur, Augusto tamen rerum scenore & annonæ abundantia. Præter Bracarensem ecclesiam (quæ de Hispaniæ primatu contendit) continet hæc Provincia Ecclesias collegiatas quinque, centum & triginta monasticas amplissimo censu dotatas, habetque plus minus MCDLX parochiales. Est celebris perenni scaturigine millies viginti quinque fontibus. Fluvii ducentis pontibus quadrato lapide constructis sunt pervii. Naves excipiant octo portus maritimi, loci natura securissimi, muniti undique arcibus & mercium opulentia divites.

E Roderico Santio parte 1. c. 6.

Quartum regnum Portugallia est, cujus non paucam partem Galle-

Galleciæ antiqui connumerant. opulentissimum certe regnum & omnibus bonis plenum, super litora Oceani constitutum, ex qua parte occidentalem plagam respicit. ex meridiana vero & orientali parte atque septentionali Gallæciam & Castellæ regnum respicit. Quo fit ut in Portugalliam accessus aut aditus nullibi pateat, nisi per eas partes Hispaniæ, quas Castella obtinet.

Ex Ioannis Vasei Chronico. c. 8.

Lusitania à Septentrione habet Durium fluvium ab ostio ipsius usque ad pontem qui est contra Septimancas : ab Occasu eam oceani Atlantici partem, quæ est inter ostia Anæ & Durii: à Meridie Bæticam : ab Oriente terminatur à Tarraconensi, linea ducta ab Oretania veteri, usque ad pontem qui habet è regione Septimancas. clauditur duobus fluminibus, ut diximus,

diximus, interfecatur Tago, omnibus his memorabilibus. Quorum Anas in Laminitano agro oritur, è montibus Carthagini & Murtiæ vicinis. Unde triginta M. P. decurrens, obtusis totum se propere condit cuniculis, rursusque stadiorum sexaginta quatuor subterraneo peracto cursu, totus renasci videtur, quemadmodum ait Marius Arelius patritius Syracusanus, atque ita modo se in stagna fundens, modo in angustias resorbens, aut in totum cuniculis condens & sæpius nasci gaudens, prope Myrtilim (Mertolam hodie vocant) in Oceanum effunditur.

Tagus in Celtiberia oritur Tarraconensis provinciæ regione, ac primum Celtiberiam, mox Carpitaniam, deinde Lusitaniam secans, prope Olisiponem in Oceanum quoque exoneratur. Fluvius hic antiquis celebratus est arenis aureis,

reis, quas hodie quoque reperiri affirmant & esse qui ex ea re quæstum non mediocrem faciant.

Durius in Pelendonibus provinciæ Tarraconensis oritur, fluitque in meridiem usque ad Numantiam, quæ prope Soriam olim fuit, inde per mediam fluens Castellam, mox in Portugalliam transit, Lusitanicam ab Interamni & Transmontana dividens, prope civitatem Portugallensem in Oceanum devolvitur, plurimis absorptis fluminibus, quorum non infimi nominis est *Thormis*, quem Salmantica nobilissima disciplinarum omnium magistra, vicinitate sua nobilitat.

Interamnem appello Portugalliam, quæ est inter Durium & Minium regio non minus amœna quam fertilis, quam & ipsam non nulla irrigant flumina, quorum præcipua, *Avus*, cujus in ripa tota nullam cernas arborem spiniferam,

ram, hoc est, ex earum genere quæ mala medica sive aurea, citrea aut alia id genus producant: quod huic fluvio cum Aleste Bracarensi fluvio commune esse ajunt, quum tamen tota illa provincia sit horum fructuum, siqua alia, multo feracissima: & Nebis, quem *Nerve*, Servato nomine hodie appellant; & Limia celebratus antiquis fluvius, quem Lethen græci, Oblivionem latini vocarunt. Habet & alios Lusitania non pœnitendos amnes, quorum non postremus est Munda, Conimbricensis Academiae propinquitate celebris, Mondégum hodie nuncupant, qui & ipse aureis arenis & ramentis celebratur.

Non longe à Munda est Vaca fluvius, hodie *Vogvam* appellant. In eodem tractu, nimirum octo leucis à Conimbrica, visitur etiam hodie fons ille admirabilis quem Plinius in Catinensi Hispaniæ agro ponit,

ponit, qui quicquid admotum
 fuerit absorbet. Cujus rei se præ-
 sente factum periculum mihi af-
 firmavit dominus meus Henricus
 Cardinalis & Princeps, coram Re-
 ge Joanne & cæteris fratribus re-
 giis, quum in arborum truncis &
 ramis, tum in jumento, quod fon-
 te admotum pede, paulatim ab-
 sorberi cœptum, ægre tandem à
 famulis extractum est. Fons ille
 hodie appellatur *Ferventia*, &
 ager in quo visitur, *Cadima*, non
 procul à Tentugalensi municipio.

Portugalliam improprie Lusi-
 taniā appellant, cum alioqui nec
 tota Portugallia Lusitaniæ finibus,
 circumscripta sit, nec totam Lusi-
 taniā complectatur: illud tamen
 negari non potest, potiore Lu-
 sitaniæ partem Portugalliæ regi
 parere. Dividitur vero Portugál-
 lia in Transtaganam, Cistaganiā
 & Interamnem. Transtagana Bœ-
 ticæ partem carpit, eam scilicet
 quæ

quæ ab Ana usque ad regni limites porrigitur. Interamnensis tota extra Lusitaniam est, nisi repudiata descriptione posita, *Straboni* magis accedamus, qui ait lib. 3. maximam Lusitanorum partem Callaicos appellatos. Hujus regionis longitudo est octodecim leucarum. Latitudo qua maxima, duodecim alibi sex aut etiam quatuor. Atque in hoc tam exiguo terræ intervallo, præter Ecclesiam Bracarensem. Metropolitanam, & Portugallensem cathedralem, ac alias quinque collegiatas, reperias plusquam centum triginta monasteria, quorum pleraque redditus habent amplissimos; præterea plus minus mille quadringentas sexaginta parochiales cum suis baptisteriis, ut scribit quidam. certe in ea parte, quæ Bracarensem agnoscit Ecclesiam, octingentæ recensentur. Ex qua re fertilitatem & antiquam religionem gentis facile agnoscas.

de

de amœnitate vero quid opus est
 dicere, quum in ea numerata sint
 ultra viginti quinque millia fon-
 tium perennium, pontes quadra-
 to lapide elegantissime constructi
 prope ducenti, portus marini sex.
 Huic adhæret ea quam Trans-
 montanam appellant, regio op-
 timi tritici generosique vini ferax,
 in qua est *Brigantia* caput amplis-
 simi ducatus, cui hodie præest,
 multisque annis præsit, non regio
 tantum stemmate inclytus, sed
 omnibus etiam corporis animique
 dotibus præstantissimus Heros D.
 Theodosius, omnium eruditorum
 encomiis celebrandus. Ex hujus
 regionis montibus affirmavit mi-
 hi Amplissimus Princeps & Domi-
 nus meus Henricus Cardinalis re-
 gi Joanni fratri suo se præsentem
 allatum lapidem, aureis ramentis
 ac bracteolis plenum.

PORTUGALLIÆ
 PARTICULARIS
 PORTUGALLIÆ
 DESCRIPTIO.

Ex

*Descriptione Regni Portugallia Duarte
 Nunnez de Leanno.*

Regnum Portugallia di-
 viditur in sex regiones
 sive provincias : Prima
 continetur inter Du-
 rium & Minium ; secunda est
 Transmontana ; tertia Beira ; quar-
 ta intra Tagum & Guadianam ;
 quinta Estremadura, cujus metro-
 polis est Olyssippo ; sexta est Al-
 garba. In hisce sex provinciis sunt
 octodecim civitates , quarum tres
 sunt Archiepiscopatus grandes &
 opulenti, nimirum Bracara, vulgo
 Braga, Olyssippo & Ebora. Et un-
 decim Episcopatus. Numerus op-
 pidorum è districtibus apparebit.
 Pagorum, quos vocant *Aldeas*, in-
 gens

DESCRIPÇÃO. 35

gens numerus : & solum oppidum
Covilhaon complectitur trecen-
tos & sexaginta , quorum aliquot
ita grandes sunt quale ipsum op-
pidum.

Istæ regiones sive provinciæ
dividuntur in districtus seu terri-
toria , quæ ipsi vocant *commarcas*
sive *correicones* : quarum prima
regio comprehendit quatuor : se-
cunda totidem : tertia sex : quar-
ta totidem : quinta quinque : sexta
duas.

Sub prima regione continentur
Porto , Viana , Ponte de Lima ,
Guimarannes.

Districtus oppidi Porto.

Civitas Porto.

Conselho porto Carreiro.

Conselho da Lousada.

Conselho de Bemvives.

Districtus Viana de Foz de lima.

Oppidum Viana.

C 2

Oppi-

36 PORTUGALLIÆ

Oppidum Caminha.
Villa nova de Cerviera.
Villa de Valenca de Minho.
Villa de Mençaon.
Villa de Barcellos.
Villa de Melgaço.
Conselho de Coura & Falano.
Conselho de Valdeves.
Conselho de Soajo.
Conselho de Valadares.
Conselho de Castro Leborero.
Conselho de poudaçaon de Darq;
Jugado de Pena fiel.
Jugado de Neiva.
Jugado de Aguiar de Neiva.

Districtus Ponte de Lima.

Villa de Ponte de Lima.
Villa nova de Fameliano.
Villa de Rates.
Couto de Corneilhana.
Couto de Cabaças.
Conselho do Souto de Rebordanos.
Conselho de S. Estevano de Saraz.
Consel-

Conselho de Saraz de Lima.

Conselho de Penella.

Conselho de Penella de dom Jo-
anno.

Conselho de Larinho.

Conselho de Villa chana.

Conselho da Nobrega.

Conselho do Prado.

Couto de Moure

Couto de Pousadella.

Conselho dentre homen & Ca-
bado.

Conselho de Regalados.

Conselho de Landofo.

Conselho de Sam Joano.

Conselho & terra de Bauro.

Conselho de Lanhoso.

Conselho & terra de riba de Soaz.

Conselho & terra da Avieira.

Conselho de Vermoim.

Jugado de Faria. (de.

A Povoação de Fam & Esposen-

Districtus Guimaranes.

Villa de Guimaranes.

18 PORTUGALLIÆ

Civitas Bracarenfis.
Villa de Conde.
Villa de Amarante.
Conselho & terra de Unhano.
Conselho & terra de Filgueiras.
Conselho de Monte longo.
Conselho & terra de Roças.
Conselho de Villa Boa de Rhoda.
Conselho de Santa Cruz de Riba
Tamaga.
Conselho de Celourico do Basto,
Conselho de Cabeceiras de Basto.
Couto de Roufe.
Couto de Remstim.
Couto de Pedralva.
Couto de Vimieiro.
Couto de Tibaanos.
Couto de Cambeses.
Couto de Queijada.
Honra de Capeanos.
Honra de Meinedo.

Sub Secunda regione conti-
nentur Miranda, Torre de Men-
corvo, Villa Real, Pinhel.

Distri.

Districus Miranda.

Civitas Miranda.
 Villa de Vimioso.
 Villa de Algozo.
 Villa de Outeiro.
 Villa da Bemposta.
 Villa do Mongadouro.
 Civitas Braganza.
 Villa de Vinhaes.
 Concelho de Penas Rojas.
 Concelho do Asinhoso.
 Concelho de Villar Secco Dalom-
 ba.

Districus Mencorvi.

Villa da torre de Mencorvo.
 Villa de Moos.
 Villa de Villarinho do Castanhei-
 ro.
 Villa de Villa Flor.
 Villa de Ancianes.
 Villa da Alfandega.
 Villa de Mirandella.
 Villa de Freixo de Spada ciura.

40 PORTUGALLIÆ

Villa de Monforte.

Villa de Chavos.

Concelho de Freixel.

Concelho de Villas Boas.

Concelho Dabreiro.

Concelho de Fienhas.

Concelho de Castro Vicente.

Concelho de Lamas de Orelhano.

Concelho de Chacim.

Concelho de Corriços.

Concelho Sefelse.

Concelho da torre de Dona Chama.

Concelho de Val de Asnas.

Concelho de Nofellos.

Districtus Villa Real.

Villa Real.

Villa de Meijano Frio,

Villa de Canaveses.

Villa de Montealegre.

Concelho da Rixeira.

Concelho de Cannellas.

Concelho de Cerva.

Concelho de Pena Guiano.

Concel.

Concelho de Cidadelhe.
 Concelho de Ermello.
 Concelho de Barquieiros.
 Concelho de Sales.
 Concelho de Villa marim.
 Concelho de Tibanés.
 Concelho de Gouvea de Riba
 Tamaga.
 Concelho de Gestação.
 Concelho de Mondim.
 Concelho de Aleem.
 Concelho de Soilhanos.
 Concelho de Fuvacos.
 Concelho de Alinio.
 Concelho de Murça.
 Concelho de Pena.
 Concelho de Aguiar de Penna.

Districtus Pinhel.

Villa de Pinhel.
 Villa de Almeida.
 Villa de cinco villas.
 Villa de Castel Rodrigo.
 Villa de Cedoroim.
 Villa de Nemanó.

42 PORTUGALLIA

Villa de Muxagara.

Villa de Castelbom.

Villa de Meda.

Villa de Ranhados.

Villa de Souto.

Villa de Cemancelhe.

Villa de Lamgrovea.

Villa de Marialva.

Villa de Castel Mendo.

Villa de Penella.

Villa da Povia.

Villa da Vallongo.

Villa do Auellofo.

Villa de Pinedo.

Villa das Reigadas.

Villa da Torre dos Frades.

Villa de Almendra.

Villa nova de Fascoa.

Villa de Villarmajor.

Villa de Trovones.

Villa de Sam Joano da Pesqueira.

Villa de Alfaiates.

Villa de Paredes.

Villa de Fonte Arcada.

Villa de Sinclin.

Concel-

Concelho de Val de Coelha.
 Concelho de Horra.
 Concelho da Hervedosa.
 Concelho do Castanheiro.
 Concelho de Valenca.
 Concelho de Soutello.
 Concelho de Tavora.
 Concelho de Paredella.
 Olugar do Lamegal.

Sub tertia Regione continen-
 tur Ulyssippo, Santarem, Tomar,
 Alenquez, Leiria & Setubal.

Districtus Vlyssipponensis.

Maxima civitas Ulyssippo per se
 regnum est.

Districtus Santarem.

Villa de Santarem.
 Villa de Almeiri M.
 Villa de Muja.
 Villa de Salvaterra.
 Villa de Laveiras de Baixo.
 Villa de Veiris de cima.

Villa

44 PORTUGALLIA

Villa de Alcanede.
Villa de monte Argil.
Villa de Alcoentre.
Villa de Azambusa.
Villa de Torres Novas.
Villa de Curuche.
Villa de Erra.
Villa de Ulme.
Villa de Chamusca.
Villa da Golegana.

Districtus Leiria.

Civitas Leiria.
Villa da Batalha.
Villa de Porto de Moos.
Villa de Alpedriz.
Villa de Paredos.
Villa de Aljubarota.
Villa de Coz.
Villa de Majorga.
Villa de Alcobaça.
Villa de Euora de Alcobaça.
Villa de Traques.
Villa de S. Catherina.
Villa de Pederneira.

Villa

Villa de Cella.
 Villa de Aluerninha.
 Villa de Alfeizirano.
 Villa de S. Martinho.
 Villa de Selir do Porto.
 Villa de Selir do Mato.
 Villa de Obedos.
 Villa das Caldas.
 Villa do Cadaval.
 Villa da Lourinhaam.
 Villa da Atouguia.

Districtus Tomarenfis.

Villa de Tomar.
 Villa das Pias.
 Villa de Ferreira.
 Villa da Ericeira.
 Villa de Agoas bellas.
 Villa de Paipelle.
 Villa de Ourem.
 Villa de Tancos.
 Villa de Atalaja.
 Villa de Dornes.
 Villa de Alvaiazere.
 Villa de Poucos.

Villa

46 PORTUGALLIÆ

Villa de Rei.

Villa de Abirel.

Villa de Alega.

Villa de Sovereira fermosa.

Villa de Pombal.

Villa de Figueiro dos vinhos.

Villa de Gude.

Villa de Macanas de Caminha.

Villa de Maçanas de dona Maria.

Villa do Pedrogano grande.

Villa de Punhette.

Villa de Aellal.

Villa do Redinha.

Villa da Rabaçal.

Villa de Palhanes.

Villa de Pouza flores.

Villa de Peneller.

Villa de Soure.

Villa da Ega.

Villa de Chano do couso.

Villa de Abrantes.

Villa do Sardoal.

Villa de Maçaam.

Villa da Amendoa.

Villa de Belver.

Villa

Villa dos Envendos.
 Villa da Ponte do Sor.
 Villa da Carvoeira.
 Villa da Abrechoeira.
 Villa da Proença a nova.
 Villa das Sarzedas.
 Villa da Sartaan.
 Villa de Oleiros.
 Villa de Pampilhosa.
 Villa de Pedrogam pequenno.
 Villa do Priorado.
 Villa de Alvaro.
 Concelho de Alvarones.

Districtus Alenquerensis.

Villa de Alenquer.
 Villa de Torres vedras.
 Villa de Enxara dos cavalleiros.
 Villa de Monte Agraço.
 Villa de Aldea Gallega.
 Villa de Arruda.
 Villa Verde.
 Villa franca de Xira.
 Villa da Alhandra.
 Villa da Castánheira.

Villa

Villa de Mafora.

Villa da Eiriceira.

Villa de Povos.

Villa de Alanquez.

Villa de Cintra.

Villa de Cascaes.

Villa de Chilheiros.

Villa de Collares.

Villa de Bellas.

Districtus Setuval.

Villa de Setuval.

Villa de Palmella.

Villa de Couna.

Villa de Barreiro.

Villa de Alhos Vedros.

Villa de Aldea Gallega.

Villa de Grandola.

Villa de Alcouchete.

Villa de Cezimbra.

Villa de Almada.

Villa de Cabrella.

Villa de Camora Correa.

Villa de Benavente.

Villa Alcacere do Sal.

Villa

Sub quarta Regione comprehenduntur Conimbrica vulgo Coimbra, Guarda, Lamego, Viseum, Aveiro & Castelbranco.

Districtus Conimbricensis.

Civitas Coimbra.
 Villa de Tentugal.
 Villa de S. Christina.
 Villa de Monte mor à velho.
 Villa de Loufaam.
 Villa de Ançaan.
 Villa de Cernache.
 Villa de Miranda.
 Villa de Penna Cova.
 Villa de Cantanhede.
 Villa nova de Anfos.
 Villa de Serpys.
 Villa de Mira.
 Villa de Goas.
 Villa de Pombeiro.
 Villa de Cellavisa.
 Villa de Arganil.
 Villa de Buarcos.
 Villa de Redondos.

D

Villa

Villa de Preira.

Concelho de Carvalho.

Districtus Viseensis.

Civitas Viseum.

Villa S. Pedro de Arcas.

Villa de Oliveira do Conde.

Villa de Bobadella.

Villa de Oliveira do Hospital.

Villa de Freixedo.

Villa de Cannas de Senhorim.

Villa do S. Daniel.

Villa de vide do Monte.

Villa de S. Comba dana.

Villa de Coja.

Villa de Mortagoa.

Concelho de Barreiro.

Concelho de Povolide.

Concelho de Ranhados.

Concelho de S. Olalha.

Concelho da Sabugosa.

Concelho de Pennalooa.

Concelho de Cutano.

Concelho de Azurara.

Concelho de Rio de Moinhos.

Con-

DESCRIPÇÃO. 51

Concelho de Maceira de ana.
Concelho de Lobelhe de Mato.
Concelho de Tabora.
Concelho de Ladeiro.
Concelho de Ferreira de Aves.
Concelho de Galfar.
Concelho da Silvana.
Concelho de Silvares. (da.
Conselho do Mosteiro de hermi-
Concelho de Alva.
Concelho de Mones.
Concelho de Senhorim.
Concelho de Gumieira.
Concelho de Simide.
Concelho do Sul.
Concelho de Currellos.
Concelho do Candofo.
Concelho de Pero Salada.
Concelho de Azerede.
Concelho de Mouraz.
Concelho de Goardano.
Concelho de Roriis.
Concelho de Tavares.
Concelho de Infianes.
Concelho de Torreselho.

Concelho de Oliveira do Hospital.

Concelho da Jagiofa.

Concelho de Lagares.

Concelho de Nogueira.

Concelho de Agueira.

Concelho de Aguiar da Beira.

Concelho de Carapito.

Concelho de Beeiteiros.

Concelho de Cannas de Sabugofas.

Concelho de Alvarenga.

Concelho da Roa.

Concelho de Pinheiro.

Districtus Lameganus.

Civitas Lamego.

Villa de Valdigem.

Villa de Cucanha.

Villa de Armamar.

Villa de Tarouca.

Villa de Barcos.

Villa de Tavoço.

Villa da Grania de Tedo.

Villa de Britiande.

Villa

Villa de Leomile.
 Villa de Muimenta.
 Villa de Castro d'Airo.
 Villa de Arouca.
 Villa de Cedavim.
 Villa de Oliveira de frades.
 Concelho de Sande.
 Concelho de Maire.
 Concelho de Parada.
 Concelho de Fontello.
 Concelho de Santa Cruz de Lu-
 meares.
 Concelho de villa Seica.
 Concelho de Sain Martinho de
 Mouros.
 Concelho do Paço de Solsever.
 Concelho de Gozende.
 Concelho de Croio Infuido.
 Concelho de Foçaon.
 Concelho de Campo benfeito.
 Concelho de Rufinde.
 Concelho de Pinheiros.
 Concelho de Longa.
 Concelho de Chaves.
 Concelho de Areosa.

Concelho de Nogosa.

Concelho de Villa Cova Coes-
heira.

Concelho de Pendilhe.

Concelho de Aregos.

Concelho de Parada d'ester.

Concelho de Fragoas.

Concelho de Sam Pedro do Sul.

Concelho de Bufella.

Concelho de Gafanlido.

Concelho das Caldas de La fo-
nes.

Concelho de S. Cosmado.

Concelho de Lanhana.

Concelho de Ferreiros de Ten-
daes.

Honra de Lalim.

Honra de Ribadellas.

Honra de Mezio.

Concelho de S. Christovam de
Nogueira.

Concelho de Cabril.

Concelho de Monçaon.

Concelho de Tendanes.

Concelho de Caria.

Con-

Concelho de Regus.
 Concelho do Souto de pena &
 pera.
 Concelho de Cinfães.
 Concelho de Valançana.
 Concelho de Paiva.
 Concelho de Varzeas.
 Concelho de Samfais.
 Concelho da Tarouquella.
 Concelho de Lafões.
 Concelho de S. Joani de Monte.
 Concelho do Castello.
 Honra de Beba.
 Honra de Varzea da Serra.

Districtus Guarda.

Ciytas Guarda.
 Villa de Gormello.
 Villa de Lanhares.
 Villa de Codefreira.
 Villa de Mello.
 Villa de Celourico.
 Villa de Gouvea.
 Villa de Francofo.
 Villa de Moreira.

Villa de Castiçano.
Villa de S. Marinha.
Villa de Fornos de Algonos.
Villa de Figutirô da Grania.
Villa de Manteigas.
Villa de Sea.
Villa de Lago da Beira.
Villa de Avoo.
Villa da Feira.
Villa de Lourosa.
Villa da Ujerinha.
Villa de S. Romano.
Villa de Loriga.
Villa de Folgofinhos.
Villa de Barracal.
Villa de Açores.
Concelho de Formo Telheiro.
Concelho de Seixo.
Concelho do Hervedal.
Concelho de Cabra.
Concelho do Casal do monte.
Concelho de Malança.
Concelho de Castroverde.
Concelho de Penna verde.
Concelho de Algodres.

Con-

- Concelho de Villa pouca.
- Concelho do Couto de Lorvano.
- Concelho de Farano.
- Concelho da Sanguinheda.
- Concelho do Casal.
- Concelho de Valasim.
- Concelho de Villa Cova coelheira.
- Concelho de Alva da Serra.

Districtus Aveiranus.

- Villa de Aveiro.
- Villa da Arada.
- Villa de Lanhofa.
- Villa de Pinheiro.
- Villa de Angeje.
- Villa de Costa.
- Villa de Vagos.
- Villa de Forocos.
- Villa de Segadaanes.
- Villa de Ermida.
- Villa da Trofa.
- Villa doce da Ribeiro.
- Villa da Reiardanes.
- Villa da Paos.
- Villa de Vouga.

Villa de Antoana.
 Villa da Guieira.
 Villa de Bronhido.
 Villa de Oliveira do Bairro.
 Villa de S. Galhos.
 Villa de Esgueira.
 Villa de Serem.
 Villa de S. Lourenço do Baimo.
 Villa de Auellanes de Caminha.
 Villa de Bemposta.
 Villa de Pereira de gestano.
 Villa de Villarinho do Bairro.
 Villa de Avellanas de Cima.
 Villa de Ovar.
 Villa & terra da Feira.
 Concelho de Sequiis.
 Concelho de Ferreiros do Con-
 de.
 Concelho do Casal de Alvaro.
 Concelho da Custanheira da
 Beira.
 Concelho de Soutello.
 Concelho de Sever.
 Concelho de Fumedo.
 Concelho de Cafanhano.

Con.

Concelho de Cambra.
 Concelho de Estevem.
 Couto da Barca da Guarda.

Districus Castel Branco.

Villa de Castel Branco.
 Villa de Castel novo.
 Villa da Atalaja.
 Villa da Idanha a nova.
 Cidade da Idanha a velha.
 Villa de Sam Vicente da Beira.
 Villa de Proença.
 Villa de Rodão.
 Villa de Rosmaninhal.
 Villa de Monsanto.
 Villa da Bemposta.
 Villa de Penamacor.
 Villa de Covilhana.
 Villa de Penna Garcia.
 Villa de Segura.
 Villa de Belmonte.
 Villa de Salvaterra.
 Villa de Sorrelha.
 Villa de Touro.
 Villa de Sabugal.

Sub

60 PORTUGALLIÆ

Sub quinta Regione censentur
Ebora, Beia, Eluas, Portalegre &
Estremoz.

Districтус Ebora.

Civitas Ebora.

Villa de Arraiolos.

Villa de Montouro.

Villa de Aguiar.

Villa de Montemoro novo.

Villa de Alvito.

Villa de Viana apar de Euora.

Villa das Alcacevas.

Villa do Redondo.

Villa nova de Alvito.

Villa do Torrano.

Villa de Portel.

Villa das Aquias.

Villa de Cabeçano.

Villa de Pavya.

Villa de Mora.

Villa de Laura.

Villa de Canha.

Villa de Ouriola.

Distri-

Districtus Estremoz.

Villa de Estremoz.
 Villa do Canal.
 Villa de Borba.
 Villa de Veiros.
 Villa de Sonfel.
 Villa de Viçosa.
 Villa do Cano.
 Villa de Euoramonte.
 Villa de Fronteira.
 Villa do Vimieiro.
 Villa de Figueira.
 Villa de Cabeça de vide.
 Villa de Avis.
 Villa das Galveas.
 Villa de Alter Pedroso.
 Villa da Seda.

Districtus Elvas.

Civitas Elvas.
 Villa Boim.
 Villa de Juremenha.
 Villa de Barbacena.
 Villa Fernando.

Villa-

62 PORTUGALLIÆ

Villa de Olivença.
Villa de Novedar.
Villa de Campo major.
Villa de Ouguella.
Villa do Alandroal.
Villa de Terena.
Villa de Mourano.
Villa de Monfaraz.

Districtus Portalegre.

Civitas Portalegre.
Villa de Castel de Vide.
Villa de Marvano.
Villa de Alpahano.
Villa do Crato.
Villa de Arronches.
Villa de Alter do chano.
Villa de Alegrette.
Villa de Açumar.
Villa de Tolosa.
Villa de Monforte.
Villa de Povoá.
Villa de Nisa.
Villa de Rees.
Villa das Meadas.

Villa

Villa Flor.
 Villa do Gaviano.
 Villa da Chancellaria.
 Villa de Meira.
 Villa de Montalvano.
 Concelho da Margem.
 Villa de Belver de entre Tejo &
 Guadiana.

Districtus Beja.

Civitas Beja.
 Villa de Beringel.
 Villa de Ferreira.
 Villa de Vidigueira.
 Villa de Serpa.
 Villa Ruiva.
 Villa Alva.
 Villa de Frades.
 Villa do Marmelal.
 Villa de Aliustrel.
 Villa das Entradas.
 Villa de Albeigaria.
 Villa de Agoa dos pexes.
 Villa de Meseiena.
 Villa de Casevel.

Villa

64 PORTUGALLIA

Villa de Panojas.

Villa de Castro verde.

Villa de Alvalade.

Villa do Moura.

Villa de Garvano.

Villa de Ourique.

Villa de Mertola.

Villa de Almodouvar.

Villa dos Colos.

Villa dos Padrones.

Villa de Sanctiago de Caçem.

Villa nova de Milfontes.

Villa de Sines.

Villa de Mira.

Sub sexta Regione seu Regno
Algarbiæ continentur Tavira &
Lagos.

Districtus Tavira.

Civitas Tavira.

Villa de Cacella.

Villa de Castro Marim.

Villa de Arenilha.

Civitas Faro.

Villa

DESCRIPTION. 65

Villa de Louleê.

Villa de Sancto Antonio.

Villa de Alcoutim.

Districtus Lagos.

Civitas de Lagos.

Villa de Alvor.

Villa nova de Portimano.

Civitas de Sylves.

Villa de Albufeira.

Servavimus in hac recensione nomina Portugallica; monendum tamen putamus, *Contos* significare judicialem conventum, cujus dominium est penes privatum aliquem ex antiquo Regum beneficio: quibus pene similes sunt *Conselhos*: & *Honra*.

Civitatis Olisiponensis & illius districtus descriptio: ex Oliveira.

Civitas Olisipo hodie *Lisboa*, patet in longitudinem à Belem ad S. Bento duas leucas: quod
E. inter.

intervallum continuis ædificiis occupatur, in medio autem ipsa civitas jacet, septem satis altis montibus superstructa, quorum non modo convalles, sed & clivos occupat. Primus mons qui est ad Orientem S. Vincentii dicitur, hic Maurorū temporibus extra civitatem fuit; nam vetus civitas exordium sumebat à Castello, & ab eo descendebat ad ripam fluminis, & secundum illius ductum murus pertinebat ad turres, quæ sunt è regione Ecclesiæ Misericordiæ ab Emannuele R. fabricatæ, & hinc murus per portam ferream ad castellū redibat, quo circuitu septem parochiæ continentur. Deinde novus murus ductus fuit à porta Civitatis secundū ripam fluminis ad portam Crucis, & ab ea ad monasterium S. Vincentii, quo ambitu octo parochiæ comprehenduntur. A Castello autem ubi murus hic novus versus ortum terminatur;

tur ; murus rursus ad Occidentem perductus fuit ad S. Rochum , à quo denique ad ripam fluminis descendit, & decem complectitur parochias : ita ut hic ambitus in totum viginti quinque parochias contineat. Sed ut ad primum hunc montem revertar, is ad Orientem assurgere incipit ab illustri monasterio S. Claræ , & subit ad S. Vincentium , à quo descendit ad nostram Sennoram de Gracia, ubi & murus civitatis desinit, ab hac ad meridiem descendit per S. Andream & Salvatorem ad equile Regium, ita ut intra hunc montem contineantur sex satis grandes parochiæ: nimirum S. Engraciæ extra muros, intra autem S. Vincentii, S. Mariæ, S. Andreæ, Salvatoris & S. Stephani.

Secundus mons, ad occidentem prioris, ab ejusdem termino initium sumit, & ascendit ad portam S. Andreæ, atque inde secundum

occidentale Castellilatus, ad equile Regium protenditur; continetque parochias tres, ad Orientem quidem S. Michaelis, ad Occidentem S. Petri, & in vertice quasi S. Thomæ.

Tertius qui altissimus & undique præceps & rotundus, munitissimum habet Castellum, altis muris & turribus cinctum. Incipit hic mons ad Orientem à porta S. Andreae, & abruptis clivis descendit ad equile Regium, & inde magno ambitu, mediæ pene leucæ ad portam S. Andreae redit; continetque parochias sequentes, S. Crucis in Castello, S. Bartholomæi, S. Jacobi, S. Martini, S. Georgii, S. Joannis, S. Magdalene, S. Mamedæ, S. Christophori, S. Laurentii & magnam partem S. Sebastiani de Mouraria.

Quartus dicitur S. Annæ, qui triangularis est formæ, & medius inter Castellil montem, & S. Rochi,

chi. Ad radices illius versus Orientem itemque versus Occidentem duæ sunt valles oblongæ, quæ terminantur inter hanc vallem quæ inter Castellum & S. Rochum interjacet; in tertia hac visuntur parochiæ Conceptionis, S. Juliani, S. Nicolai & S. Justæ; in orientali autem valle visitur parochia dos Anios, in qua sunt 933. foci, & bona pars parochiæ S. Sebastiani, in qua sunt foci 870. occidentalis denique, quæ desinit ad S. Sebastianum de Pedreira, & quartam partem leucæ in longitudinem patet, ab una parte grandibus & nobilibus ædificiis ornata est, ab altera fertilissimis hortis confita; continet parochiam S. Josephi, in qua 620. foci, & magnam partem parochiæ S. Sebastiani de Pedreira.

Quintus mons dicitur S. Rochi, qui à porta do Ouro secundum vallem quæ media est inter ipsum

E 3 & mon.

& montem Castelli, sensim ad S. Rochum ascendit, rursusque per angustam vallem ad ripam fluminis descendit. Continet magnam partem parochiarum S. Juliani, Justæ, Josephi & Nicolai; parochiam martyrum Trinitatis, Loreti, & bonam partem parochiæ S. Pauli.

Sextus mons à quinto versus Occidentem, dicitur vulgo das Cbagas, id est quinque plagarum Domini; propter Ecclesiam quam hic ædificarunt nautici homines qui in Indiam navigant; præter hanc autem continet tres parochias, videlicet majorem partem parochiæ Loreti, partem parochiæ S. Catharinæ & S. Pauli.

Septimus mons S. Catharinæ montis Sinai, qui versus occidentem à Sexto amplissima valle divisus.

Cæterum in civitate Olisiponensi quadraginta sunt parochiæ, quæ

quæ à nostra Sennora de olivis ad
nostram Sennoram de vinda, dua-
rum leucarum intervallo conti-
nentur. In quibus parochiis, ratio-
ne superioribus annis accurate
subducta (peregrinis omnibus ex-
ceptis atque advenis Portugallis
nequaquam annumeratis) fuerunt
supra viginti novem millia fami-
liarum; & centum & decem mille
& octingentæ animæ; præter tre-
centos clericos in eisdem ecclesiis
ministrantes. Sunt in eadem vi-
ginti monasteria religiosorum, in
quibus variorum ordinum mo-
nachi mille trecenti sexaginta
quinque; & octodecim religiosa-
rum virginum, in quibus itidem
variorum ordinum monachæ
mille octingentæ & triginta.

In macello Olisiponensi quo-
tannis mactantur undecim millia
boum, centum millia ovium,
quindecim millia caprarum. ita ut
vestigal carniū in macello ve-

neuntium in annos singulos locetur quinquaginta quinque millibus ducatorum. Anno 1617. è Brasilia Olisiponem advectæ cistæ Sacchari 26413, quarum singulæ ut minimum quindecim arobas pendunt. Ex Madera autem & Insula S. Thomæ ut minimum 10000. Eodem anno in oppido Vianæ venditæ fuere cistæ 5000. Notandum: in unam navem quam vocant Caraquam, cum suis armamentis & nautarum stipendio (mercibus omnibus exceptis) antequam è portu Olisiponensi egrediatur, impendi 127500. ducat.

Porro quinque supra dictorum montium firmo muro cincti sunt, in quo sunt septuaginta septem altæ turres & viginti duæ portæ ad ripam fluminis, & versus terram septendecim; tantus autem concursus è vicina regione fit ad urbem, ut à curiosis observatum sit, per portam S. Antonii indies 1500. jumen-

jumenta ingredi; per S. Vincentii supra mille; per S. Crucis supra 900; & per Spei supra 1200. farina onusta & fructibus omnis generis.

Inter Civitatem hanc & Cascais quinque leuc. intervallo sex sunt arces; quarum prima, munitissima & splendidissima est Belem, in qua multæ machinæ bellicæ dispositæ.

Secunda maxima, multisque propugnaculis & machinis instructa, arx S. Juliani, ad ipsum Tagi æstuarium, ubi mari miscetur; in qua septuaginta majora tormenta bellica & præsidium quadringentorum militum.

Tertia quæ Cabeca Secca dicitur, in medio æstuario, situ à natura munitissimo.

Quarta arx S. Antonii, à monasterio ejusdem nominis illi vicino sic dicta.

Quinta denique in oppidulo Cascais, omnibus rebus ad propulsionem

E 5 pulsan-

pulsandas hostiles naves abunde instructa.

Ut autem intelligatur, quantum hæc civitas in mari possit, obiter hic annotandum; præter Classẽ qua Rex Sebastianus copias suas in Africam traduxit, quæ supra mille velis constabat: cum Philippus II. Castellæ Rex Portugalliam intraret, & Gallorum classis cui Philippus Strozza præerat, metueretur, viginti duarum dierum spatio xxvii. majores naves hic instructæ, cum quibus Marchio S. Crucis Gallorum classẽ profligavit. Anno autem c^{lo} 15 Lxxxiii. classis centum & septem navium sub Marchione S. Crucis hinc profecta Terceranos rebellantes ad obsequium reduxit. Anno dein c^{lo} 15 Lxxxviii. in formidabili illa classe qua Hispanus Angliam invadere proposuerat, tredecim Portugallicæ, qua Zabrax, qua Galeones, fuerunt; inter

ter quas eminebant Galeon S. Martini, qua dux Medinæ vehebatur & mille milites: & S. Joannis qua octingenti milites, & denique S. Matthæi qua sexcenti.

Sunt in hac civitate varia armamentaria, quibus sunt multa tormenta, & omnis generis apparatus bellici & nautici.

Præterea in ambitu urbis ad quinque leuc. veluti circino circumducto, hæc sunt oppida & pagi. Primo oppidum Cascaiis, quod comitibus Monsanti paret, familias numerat circiter nongentas, in duabus parochiis degentes, in quibus sunt personæ 3500. Suntq; in illius ditione tres aliæ parochiæ Alcabedecæ 350. focis constans, personis, 1500. S. Domingo de Rana 150. foc. person. 500. Carcauelos 140. foc. person. 400.

Duabus à Cascaiis leuc. situm est oppidum *Collares* omni fructuum genere abundans, quorum vesti-

vestigal quotannis ad mille quingentos coronatos ascendit: unam habet Parochiam 180. foc. in quibus 800. pers. Ab hoc unius leuc. intervallo distat antiquissimum & nobilissimum municipium *Sintra*, quod Regnis Portugalliæ attribui solet, quæ in illius districtu possident sex ditissimos prioratus; quorum prior qui S. Martini dicitur, in ipso municipio situs 386. focos complectitur, in quibus animæ 1389. Secundus S. Mariæ 90. focorum in quibus 290. animæ: Tertius S. Michaëlis, qui licet tantum 40. foc. & 80. person. contineat, tamen annuatim mille ducatos reddit. Quartus S. Petri 170. foc. 630. animar. Quintus Terugem 150. foc. 560. animæ. Sextus Ecclesia nova 196. focor. in quibus animæ 690. Præter hos prioratus sex parochias habet annexas, in quibus sunt 1203. foci, animar. 4000.

Duabus

DESCRIPTIO. 77

Duabus à Sintra leucis ad Orientem jacet municipium Chilleiros 95. focor. in quibus animæ 279; & ab hoc mediæ leucæ itinere ad Orientem Mafora duabus constans parochiis; in quibus foci 350. animæ 1220. Sequitur deinceps Ruda in qua duæ parochiæ, in quibus 430. foci, animæ 1500.

Porro ad ripam Tagi, unam habet parochiam, 180. foc. 600. animas.

Villafranca municipium dives, una hic parochia, 900. foci & supra 3500, animar.

Huic vicina Alhandra, Archiepiscopi Olisiponensis municipiū, una hic parochia 650. foci, 200. animar. Sequitur deinde Alverca ad Regem pertinens, una parochia 340. foci, 1180. animæ.

Povoia de don Martinho, quod est Comitatus de Villa nova municipium, una parochia 270. foc. 600, animæ. Hinc jam in agrum Olisiponen-

siponensem transitur. qui incipit à Villa longa, ubi una parochia, 460 foci, 940. animæ. & ne minutatim cætera persequamur, in districtu sive ambitu quinque leucarum supra dicto, parochiæ cum suis templis sunt quinquaginta & novem, 13403. foci. 46400. animæ. E quibus frequentia Civitatis Olisiponensis censerî potest.

Trans Tagum autem in simili districtu & distantia à civitate sunt municipia aut pagi viginti novem cum suis parochiis, in quibus numerantur 7177. fœc. & 26386. animæ.

Denique tam in Civitate quam in prædicto circuitu circulari sunt 128. parochiæ, 173217. animæ. Præter religiosos & religiosas.

Hactenus ex Oliveira.

LUSITANIÆ

loca aliquot descripta.

Ab And. Resendio.

Lagos olim Lacobriga, nobilissimum nostro ævo oppidum, frequensque, ac nuper à Sebastiano rege in civitatis titulum & honorem evectum; sicut & Faro à Joanne III. Sebastiani avo.

S. Iacobus de Cacem oppidum in excellenti colle situm, qui prospectum maris aperit.

Sinis maritimum oppidum, & propter piscationem non parum vicinæ regioni conducibile.

Eluas urbs fertilitate soli & nobilitate civium ut postremas non fert, ita olei bonitate, sine controversia, primas obtinet.

Ab

Ab Io. Antonio Viperano.

Almerinum est pagus è regione Santarenæ (quod oppidum veteres Scalabim appellant) inter quæ fluv. Tagus fluit XL. M. P. supra Olisiponem. Locus planus & patens, à dextra & sinistra collibus late cinctus, frugum ferax, venatione amœnus, hyeme saluber, regiis ædibus nobilis; ubi Portugallensium Reges hyberno tempore propter aëris temperiem vitam degere consueverunt.

Tomar est oppidum, (quod veteres Neobantiam appellant) in Cistagana inter Scalabim & Conimbricam, ab hac 36. ab illa 24. m. pass. distans, in longa sed angusta planitie; quam à dextra fluvius non longe illinc oriens abluit, à sinistra colles vitibus & olivis confiti cingunt; in quorum summo, qui oppido imminet, templum est antiquum & augmentum

stum, ac templo juncta ingens ac pulcherrima domus, olim militum Templariorum, nunc Christi militiæ Fratrum.

E Vasconcellio.

Mons Sintræ satis navigantibus notus: apprime viridis & amœnus, si ibidem æstum velis suis mensibus declinare. Plurima in hoc monte visuntur non cursim attingenda, sed memores promissæ brevitatis, aliqua tantum perstringemus: In summo, mirumque in modum acuto vertice, videre est affixum prærupto saxo monasterium S. Hieronymi, cujus ædificationem numquam satis admireris, si locum, structuram & ædificii magnitudinem contempleris. Est illud S. Mariæ à Rupe dicatum, opus universum lapicidarum opera & ferro incussorio duro in lapide excavatum, ita ut pergulæ cubiculares Monachorum

F & do-

& domus reliquæ Monasterii usui
necessariæ, quin & templum ip-
sum, ac vicinæ excipiendis hospi-
tibus ædes satis amplæ, ob assi-
duam frequentiam eorum, qui ad
novendiales preces illuc venti-
tant, in rupe sint excisæ. In atria
& alia monachorum viridaria, ubi
plurimæ pomorum feraces colun-
tur arbores, nec non suaves her-
bæ, terra aliunde convecta fuit.
Monasterium efficit spectabile ju-
cundissimus undiquaque prospe-
ctus: quem, qui plurima videre
prealta loca, omnibus amœnitati-
bus anteponunt; parte enim alia
sele præbet Oceanus: ad montis la-
tera valles apparent oculis jucun-
dissimæ, in quibus omnis generis
arbores, tam pomis quàm frondibus
commendatæ: è radicibus longis-
simæ extenduntur planicies pe-
coris & tritici feraces; qui prospe-
ctus adeo multiplex & varius, ne-
scio quam incondito ac lapidoso
monti

DESCRPTIO. 8;

monti conciliat venustatem. Ad
 latus aliud, infimo in monte pro-
 pe maris oram, qua aliquantulum
 mare subintrat, olim fuit anti-
 quum templum Soli & Lunæ con-
 secratum, cujus adhuc extant ve-
 stigia. Montem versus continen-
 tem attingit vallis leucæ spatio in
 longitudinem, Lusitani vocant
 Collares (quasi dicas monilia) ab
 oppido hujus nominis juxta Ocea-
 num sito. Vallem hujus magnitu-
 dinis, aut visui pulchriorem aut
 usui commodiorem universa in
 Europa nō facile reperiēs. Est un-
 dique pomiferis arboribus confi-
 ta, quæ adeo sunt fertiles in eo so-
 lo, ut sese undique certatim rami
 permisceant, & vix infra ambulan-
 tibus liber pateat suspectus cœli.
 foliorum diversitas consimili in vi-
 redine mirifice intuentium ocu-
 los oblectat. Ex hac una valle
 maxima ex parte alitur Ulyssippo:
 inde enim diebus singulis, tam

hyeme quam æstate onusta pomis
& oleribus jumenta, civitatem in-
grediuntur; ut omittam, quæ vi-
num ac triticum ex eadem valle
solent asportare. Decimæ pomor-
um quæ Regi solvuntur (*cizas*
vocant Lusitani) in annos singu-
los, quingentos aureos supra duo
millia efficiunt.

Ex eodem Resendio.

M Auram insigne oppidum,
Novum fuisse Arucci, ex
cippo, quem ibi legi, persuasum
habeo. *Iulia Agrippina Caesaris*
Augusti Germanici matri Augu-
sta nova civitas Aruccitana. No-
vum autem Arucci dici puto, quo-
niam adhuc superest Arucci vetus,
nomenque retinet. Vulgo enim
Arouche dicitur, proferturque
plane græce, ut à Ptolemæo voca-
tur. parum tamen jam frequens est
Arucci vetus. In territorio quo-
que oppidi ejusdem multa
anti-

DESCRIPTIO. 85

antiquitatis supersunt vestigia.

Myrtilis, quam Mertolam appellamus, Anæ fluvio est imposita, multis antiquitatum monumentis plena, cippis, columnis, statuis, quibus tam Gothi quam Mauri ad reficiendos muros pro cæmentis abutébantur, ut erant & hi & illi ingenio plane barbaro. Abest à pace Julia justis xxxvi. pass. millibus, hoc est, nostratibus novem leucis, quod Antoninus in itineralio dixit.

Olim vocatam *Balsam* eam esse conjicimus, quæ nostro tempore *Tavilla* nominatur, maxima Algarbii civitas. Ejus præter Pomponium, meminere Plinius, Ptolemæus, & in itineralio Antoninus.

Orichienfis ager, Turditanis ac Celticis junctus, regionem parvam efficit, octo vel ad summum decem oppidorum præter vicos ignobiles. Nomen accepit ab

Orichio regionis nobiliori oppido, & quia campestris ager est, frumentarius ac pascuus, vulgo campus Orichiensis appellatur.

Ab Helvis digredientem intercipit nobilissimum oppidum, Brigantii ducum sedes, quod ab amœnitate Lusitanus idiotismus Villam vizosam nominavit. Proserpinæ ibi delubrum fuit, ubi modo S. Jacobi ædes est, in suburbio.

E Scholiis Jacobi Menoetii ad
Libros Resendii.

*Urbium, civitatum & oppidorum
nomina Latina & vulgaria.*

FORUM Limicorum.
Ponte de Lima.

Næbis.

Neiva.

Bracara Augusta.

Bragua Colonia.

Aquæ Flavix.

Cha-

Chaves.
 Concia sive Contium.
 Miranda de douro.
 Calem.
 O Porto.
 Lama & Lameca.
 Lamego.
 Lancobriga.
 A Feira.
 Talabrica.
 Aveiro.
 Æminium.
 Agueda.
 Conimbrica.
 Condexa à Velha.
 Seilia.
 Seire.
 Eburobritium.
 Euora de Alcobaza.
 Collipo.
 Leiria ex ruinis.
 Scallabis seu Julium præsidium.
 Santarem.
 Jerabrica.
 Poyos.

Moro.

Almoroul ou Punhete.

Olyfippo felicitas Julia.

Lixboa.

Tubucci.

Abrantes.

Fraxinum.

Alpalhano ou Gaviau.

Igædita.

Idanha, Velha, Aguarda.

Amœa.

Portalegre.

Medobrica.

Aramenha.

Ad septem aras.

Azumar.

Elteri.

Altar do Chano.

Matufarum.

Ponte do Sor.

Aritium prætorium.

Benavente.

Equa bona.

Couna.

Cetobrica.

Setu-

Setuval.
 Ceciliana.
 Agualva ou Agoa de Moura.
 Malceca.
 Marateca.
 Salucia urbs Imperatoria.
 Alcacer do Sal.
 Ebora, liberalitas Julia.
 Euora.
 Calantica.
 Arrajollas.
 Ciellium.
 Ceice vinto de Tomar.
 Saurium.
 Soure.
 Helvii.
 Elvas.
 Nova civitas Aruccitana.
 Moura.
 Serpa.
 Serpa.
 Pax Julia.
 Beia.
 Merobrica.
 Mertola.

90 PORTUGALLIÆ

Lacobrica.

Santiago de Cacem Lagos.

Portus Hanibalis. (ver.

Villa nova de Portimano ou Al-
Ossonoba.

Estoi prope Pharum.

Balsa.

Tavilla.

Fluviorum nomina.

Anas.

Godiana.

Avus.

Rio Ave.

Minius.

Minno.

Tagus.

Tejo.

Callippus.

Cadam.

Durius.

Douro.

Limia seu Lethe.

Lima.

Vacua.

Vou-

Vougua.
Munda.
Mondegua.
Tamaca.
Tamagua.
Cuda.
Coa.
Ozecarus.
Zezere.
Subur.
Sor.
Ancus.
Rio de Soure.
Seilia.
Seire.
Æminium.
Rio d'Agueda.
Celandus.
Rio Grefones.
Cadavus.
Rio Cavado.
Malceca.
Marateca.
Ceciliana.
Aguayla ou ague de Moura.

De

De Academia Conimbricensi.

E PETRO DE MARIZ.

PRima hujus Academiae institutio debetur Regi Dionysio; quidam primitus in hac urbe locatam volunt, alii Olyssipone huc traductam: & quidem in civitate Olyssipone institutam anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo. verum propter dissensiones & certamina inter cives & Scholares ad Conimbram ab eodem Rege translatam anno millesimo trecentesimo & octavo; alii denique sub pontificatu Joannis xxii. institutam volunt. Sed fieri potest ut demum à Joanne privilegia pontificia fuerint impetrata.

Lectioes autem primum habitæ Theologicæ in quibusdam monasteriis: aliarum scientiarum, & artium in ædibus Lectorum. Deinceps omnes habitæ in ædibus
jun-

junctis palatio Principis, ubi hodie est Collegium S. Pauli. Stipendia autem professoribus solvebantur ex Ecclesiis de Pombal & Soure, postea Magister & conventus Christi, illud onus in se suscepit.

Verum quia Civitas Olyssippo opulentior erat & peregrinis ob commercia oportunior, Academia rursus anno millesimo, trecentesimo & quinto, eó fuit translata à Rege Ferdinando, primi institutoris pronepote: habebanturque lectiones in Moneta veteri; usque ad annum millesimum quadringentesimum trigesimum primum, quo Infans D. Henricus fama celeberrimus: inter ætatis suæ principes & filius Joannis primi, eis donavit proprias ædes in quibus habitabat: & addidit magnos census annuos, accivitque doctissimos & sapientissimos viros, amplissimaque privilegia impetravit; quo factum est ut supra modum

modum illis temporibus Academia illa Olyssipponensis floureret. Accidit ut eodem tempore commercia propter navigationes in Africam aliasque partes tum primum tentatas & magnum incrementum quotidie capientes, supra modum augeri, maximumque peregrinorum mercatorum confluxum fieri, ut tranquillitas studiorum plurimum interturbaretur; quare denuo consultius visum Academiam ad Conimbricam reducere; neque enim alius in toto Regno locus reperiebatur opportunior; aerisque bonitate & terræ fecunditate præstantior, amœniorve: ea translatio facta sub Joanne tertio: accersitique ex omnibus pene mundi partibus viri doctissimi in omnibus facultatibus & literis. Varia primum loca attributa, donec anno 1548. collegium regale ædificatum fuit, in quo Magistri Parisiis accersiti lectiones

etiones eo anno inchoarunt; quam postea locus mutatus prout adhuc hodie visitur. Idem Rex plurima collegia construenda præcepit, largeque dotavit: adhæc annuos redditus in stipendia Professorum amplificavit & roboravit.

Cœli solique qualitates.

Ex

NICOLAO d'OLIVEIRA.

Prima ratione dici potest & affirmari, Regnum hoc situm esse in formosissima, bellis-

sima, & temperatissima parte mundi, non solum propter peculiarem suam pulchritudinem & fertilitatem (quæ sane maxima est, licet satis indiligenter culta videatur, quia indigenæ magis inclinant ad militiam quam agriculturam)

turam) sed potius quia situm est in medio quasi maximorum & fecundissimorum regnorum, quæ illud veluti ventriculū undique alunt; adveniunt enim inde per multas partes commeatuum abundantia & omnis generis merces, tam rerum quæ in illis nascuntur, uti vini, quod plurimum obtinet & præstans; & olei, cujus in Sanctareno solo tanta est abundantia ut meminerim me sæpe audire ex incolis illius tractus, si effunderetur oleum quod tenent, nasciturum inde fluvium haud parciolem Tago; & Olivarum ejusdem tractus; utriusque autem tam olei quam Olivarum muria conditarum ad solum Belgium quotannis evehuntur supra tria millia piparum, præter ea quæ alio transferuntur; præsertim in Regna & provincias quæ armis subacta sunt: & tritici, quod quidem ipsis indigenis posset abunde sufficere, nisi.

nisi tantus esset concursus peregrinorum ad hoc Regnum & tanta copia ad Colonias extra Regnum deportanda esset. Et si omne solum, & campestria loca colerentur & in eis sementis fieret (ut sane nullo negotio posset) etiam sufficeret frumentum aliis regionibus communicandum; quum jam ab aliis accipiatur. Cujus rei argumentum est, quod anno 1608. ne quidem fecundissimo, decimæ duorum oppidorum Serpæ & Mouræ reddiderint mille quadringentos & septuaginta modios tritici, præter hordeum, milium & legumina; non computato proventu Ecclesiarum, monasteriorum & commendatariorum, qui decimas nullas solvunt. Quin etiam quicquid in hoc Regno terra producit, in suo genere præstantissimum est totius mundi, & validissimum. Piscibus abundat haud solum marinis;

G haud

haud semel observatum una vice
 ad capiendas Sardinæ egressas
 barcas centum duodecim, quarum
 singulæ vehunt viginti millia &
 supra; præter alia navigia, quæ
 pertinent ad *Paimogo* juxta *Peni-*
ché, ad *Cascais*, *Cezimbram*, *Se-*
túbal, *Cines* & alia oppidula Al-
 garviensis oræ. Et reddit decima
 horum piscium in urbe Olisiponen-
 si soli duci Braganziæ duo supra
 viginti millia cruzatorum. Carnis
 maxima est copia præstantissimæ;
 imprimis bovillæ, ovillæ, capri-
 næ, & porcina. Observatum, in
 sola civitate Olisiponensi quo-
 tannis in publico macello cædi ad
 minimum, undecim millia capita
 armentorum, centum millia
 ovium, quindecim millia capra-
 rum & hircorum, præter ea ani-
 malia quæ alibi privatim mactan-
 tur, atque in monasteriis & nobi-
 lium palatiis, & domibus privato-
 rum. Vectigal autem carnis in
 macel-

DESCRIPTION. 99

macello publico quotannis redimitur quinquaginta & quinque millibus cruzatorum. Præter magnum numerum bouum & porcorum qui mactantur ad regiam classem. Casei hujus provinciæ facile reliquos totius orbis excellunt. Avium silvestrium omnis generis infinitus numerus; uti & ferarum. Maximi greges porcorum, non solum silvestrium, sed domesticorum, ita ut uno anno in publico macello mactentur ad minimum viginti quatuor millia. Salis quoque in hac provincia maxima est abundantia.

Ex P. Antonio Vasconcello
S. Jesu Sacerdote Theologo
Olysiponensi.

Vniuscujusque Regionis Vbertas.

I DE Provinciis Lusitanie
ubertate (inquit) singularim acturus jure suo à Trans-
G. 2. taga.

tagana exordiar, quæ humano victui partem suppeditat præstantiorem. Est hæc inter reliquas Lusitanix provincias tritico laudatissimo commendabilis, neque aliud tota in Europa colligitur præstantius, cum primis quod Eborense profert solum, & illi adjacentes agri ad Pacem Juliam, Serpam, Mauram & Orichiensem usque tractum. Quocirca uti Romanæ Reipub. horreum antiqui scriptores Siciliam appellarunt, unde Romana civitas alebatur, Regni etiam Lusitani horreum jure dicemus Regionem Transtaganam, inde enim, quod singulis annis asportatur frumentum, Ulyssiponem Regni caput, & ejus conterminos alit incolas, è quibus Regnum haud mediocre coalescit. Vinum cum primis nobile, & leuissimum abunde profert oleum: Caro inde pinguißima & pecudum & armentorum: Transtaganani

DESCRIPTIO. IOT

gani casei commendatissimi: poma & mitiora & inter omnia succi & viriditatis tenaciora; solum univ-
ersum valde crassum ac pingue: in hac item provincia pretiosissima secantur marmora.

2 Interamnenfis regio tam hominum, quam rerum omnium, quæ ex terra gignuntur, opulentissima: illius medium Archipræsul obtinet Bracharenfis, quem penes Hispaniarum primatus (licet adhuc lis indiremta à multo jam tempore cum Toletano præfule intercedat) sub illo octingenti fontes sacri baptismatis numerantur: Portuenfis Episcopus in eadem similiter sacros fontes numerat ad sexcentos: ultra has Episcopales sedes, quinque restant aliæ, quas Canonicales sive collegiatas dicunt Ecclesias. Ultra centum & triginta Monasteria tantula visuntur in provincia, alias ut præteream magnorum redituum Eccle-

fias (vulgo dicimus *Abbadias*) nec
 nō plures alias (Comendas dicunt
 Hispani) quæ sacræ militiæ homi-
 nibus peropulentas impendunt
 decimas: Harum alias Christi mi-
 lites, & S. Joannis à sacræ urbis Xe-
 nedochio tenent alias, omnes
 vero perhonorificæ sunt pariter &
 ditissimæ. Colligit ex hac pro-
 vincia Rex in singulos annos vi-
 ginti supra centū aureorum mil-
 lia, totidem privati Domini ac
 Dynastæ: neque id mirum videbi-
 tur Ecclesiæ redditus amplissimos
 consideranti: constat siquidem
 brevissimo Regionis spatio ultra
 millionem aureum sacris homini-
 bus persolvi. Excipit quinque maris
 ostiis naves; amplectitur septem-
 decim munita oppida; totidem
 absque muro præter duas quas di-
 cimus civitates. Bracharensē &
 Portuensē. Est purum hic cœ-
 lum & salubre, & solum adeo mite
 ob perennes aquarum fontes, ut
 mirum

DESCRIPſIO. 103

mirum in modum hominum fo-
boles nutriatur: mulieres ad quin-
quageſimum uſque annum filios
edunt, qui cœli, ac ſolis benigni-
tate ferme incolumes educantur,
& ad longiſſimam ſenectutem
eaſdem ob cauſas ætatem agunt.
Unde in qualibet ferme domo
maritali ad viginti & quinque li-
beros inuenies; ex quo innumera
hominum coaleſcit multitudo, ut
ſuperiori ætate videre fuit, cum
militaris cenſus ex more per ſin-
gulas fiebat provincias Luſitaniæ,
tunc enim Barcellorum in ſinibus
(oppidum eſt Interamnense) duo-
bus & triginta ſub ſignis, armato-
rum millia ſeptemdecim cenſa
fuerunt. Incolę triticum aliquibus
ſerunt in arvis, cæteroqui ſecale &
miliũ ab inſita terrę vi colligunt
abundantius. Pomis cuiuſque ge-
neris eſt uberrima: pascua carnem
ex univerſa Hiſpania teneriorem
& guſtui jucundiorẽ: ora mari-

tima pisces præstat delicatiores. Uvæ altis ex arboribus suspensæ magnam vini edunt copiam, non illud dulce quidem admodum & pretiosum, sed quod alendæ plebi sit abunde. Venationi & aucupio est maxime opportuna, alitibus enim, sylvarumque animantibus abundat, neque aliunde canes venatici, aut volucres rapaces sunt quærendæ; utrumque enim nec ignobile tellus præstat. Ita denique regio ista aspectui est jucunda, hominum usui utilis & accommoda, ut eam non immerito mortalem paradisum possimus nuncupare; in illa siquidem toto anno vernantes flores invenies, quasi ver primum semper efflorescat: unde Strabo Lusitaniam solum fortunatum appellavit.

3 Transmontana regio, qua Contium civitas & Brigantium & illustria aliquot oppida, nimis arida, uti ferme solent esse feraces
auri

auri regiones, & idcirco aliquæ
ibidem sunt à transactis ætatibus
aurifodinæ: alio Gallæcium, Le-
gionense alio Regnum attingit:
tritici, vini, olei ac totius generis
pecudum satis ferax, ut sibi non
tantum, sed conterminis victum
præbeat.

4 Beira regio est amœnissi-
ma, ob fluvios, qui eam pluribus
locis interfecant; frumentum suis
quod incolis sit abunde tellus pro-
fert, secale & milium edit felicius;
vinum est locis aliquibus maxime
pretiosum. Ob aeris temperiem &
amœnitatem plurima diversi ge-
neris poma educat: mala, quæ ob
insitam toto anno viriditatem, ap-
pellamus *Verdeais*, mittit in reli-
quam Lusitaniam laudatissima.
immensam prope castaneæ creat
vim, qua vulgus inops solet victi-
tare, toto siquidem anno illam &
mollem servant & fumo duratam.
Magnos alit ovium greges ad

montis Erminii radices, qui in magnam regionis partem dum excurrit, plures ex se fluvios emittit & pascua assiduo irrigatu præstat pecori peraccommoda. In fluminibus (valde scilicet frigidis) troctæ sive tructæ, genus piscis suavissimum, captantur, ex tota Hispania celebriores.

5 Ex Interamnensi regione & Algarbiorum regno, tantam tamque tenuis lini copiam legunt incolæ, ut ex iis totum abunde Regnum vestibus lineis reficiatur. Quin ibidem mulieres colo aliæ vitam alunt, aliæ ingentes telas conficiunt, quas in Legionense regnum & Castellenum mittant venales, neque hæc vilis habetur merx inter eas, quæ in Hispanicas Indias asportantur. In oppido Vimarano linæ elaborantur filo subtili adeo ac delicato, ut nullibi terrarum aliæ videantur cum iis, vel subtilitate vel candore comparan-

parandæ: Regium vectigal, quod ex hujus tantum oppidi lineis comparatur, septem ferme & octo plerumque efficit aureorum millia, ex quo facile, quantum privati colligant, apparebit.

6 Estremadura, cujus caput est Ulyssippo, feliciorum in Lusitania tractum occupat, in quo omnia, quæ terra profert visuntur laudatissima: ad hanc spectat provinciam Scalabitanus ager, qui cum Siciliensi potest tam pecoris, quam segetis ubertate contendere. Magnam ulterius producit olei copiam, quod in septentrionales provincias & in Lusitaniæ vectigales quotidie navibus transportatur. Ulyssipponense solum est uberrimum, quod ibidem seritur triticum à Transtagano parum abest. Vina ad Tagi ripam celeberrima: prope fluvium multæ sunt salinæ. Ex Cetobrica & Salacia lectissimum in varias regiones mitti-

108 PORTUGALLIÆ
mittitur sal, nec tanta umquam
copia exhauritur.

7 Algarbiorum Regnum ultima Lusitaniæ pars, qua magis ad Austrum excurrit, ita ficetis est occupatum & vinetis (præcipuus est illo in Regno hic terræ cultus) ut aliquando à vicinia victum exigat, si annorum minus faveat clementia, sed vicinum oppidum Mertola (antiqua olim Myrtilis Romanorum colonia) opem facile præstat tritico, quod abunde suo ex agro legunt Coloni, nec minus etiam opitulatur Orichien-
se arvum, quod proximo est in confinio. Est quidem verum, quod annis modice fertilibus, sibi abunde triticum colligunt incolæ, & quod ad S. Vincentii promontorium feritur, cum optimo quolibet ex Hispania de bonitate contendit. Abundat vino nobili, & oleo, quæ simul cū fico, uva passa, amygdalo, Thytno ac Sardinia
(com.

(communis est merx illius regionis) in exterarum regiones transferuntur. Ad oram maritimam diversi generis piscatu & abundanti Conchylio victum facile parant incolæ.

8 Habet & Lusitania calidos fontes: inter quos primum merito suo obtinet locum, quem ab ebullientibus aquis vocant *Caldas*, prope *Obidos*, ubi Eleonora Joannis II. R. uxor, perillustre condidit Xenodochium, amplisque redditibus locupletavit, unde omnibus qui illuc ventitant sanitatis quærendæ gratia sex stas mensibus, gratis affatim omnia ad curationem necessaria impenduntur. Quin & medicum cum non exiguo honorario, & Pharmacopolam cum Apotheca omni medicamentorum genere referta assignavit, ut sanitas ægrotantibus nullo pretio constaret. Alia sunt Balnea Algarbiorum in regno, in oppi-

110 PORTUGALLIÆ

oppido Alvor, quæ Joannes II. Lusitan. R. petivit cum lethalis veneni quæreret medicinam.

9 In oppido Almada (contra Olyssipponem) est fons, cujus aqua morbo calculari habetur remedium valde præsens, unde multis ex locis exquiritur: illudque virtutis est argumentum, quod lutea quælibet vasorum frustra, si forte juxta canales, quibus aqua fluit, relinquuntur, vel ipsa vicinia perfringuntur.

10 Præter aurum & argentum, quorum Lusitaniam olim feracem fuisse nemo ignorat, & nunc quidem omni exhaustam: etiam stannum habet plurimum præsertim circa conventum *Lafoes*, ubi stanni fodinæ à Regiis quæstoribus pretio locantur. Abundat quoque ferro, præsertim in oppido Penella; & multum quoque posset effodi ad Nabantium, sed parcitur labori, quia Cantabria

tam

DESCRPTIO. III

tam vicina est. Plumbo quoque abundat prope Armenham dirutam modo civitatem, ad radices montis Erminii.

II De pretiosis lapidibus, quanquam non plane destituta, non est quod gloriatur: laudatissimum tamen habet marmor nivei candoris ita ut cum Alabastro ceteret. Omnium pretiosissimum elevatur in oppido Estremotio, regionis Translaganæ. In oppido quoque Viana prope Eboram aliud marmor candidum primæ notæ. Tingadæ in Ulyssipponensi confinio, rubicundum venulis albis intersectum: aliud in oppido Bellas puniceum, subnigrius tantillum Hyacinthis orientalibus, sed quod non parum habeat pulchritudinis: apud Cascalium infra Ulyssipponem sanguineo rubore: nigrum in Sintræ monte. De reliquis lapidibus, argillis, & similibus, nimis longum foret hic dicere.

12 Commune condimentum humano victui tantopere necessarium, abundantissime edit ora maritima Lusitaniæ, non modo ipsi Regno, sed & externis regionibus. Cetobrica (vulgo *Setuval*) unum Lusitaniæ oppidum, septentrionalibus provinciis communis est Salina, ex qua innumeræ quotidie naves solvunt onustæ sale, qui nullibi visitur melior aut candidior. Est aliud oppidum (nunc dicunt Alcácer, à sale Salaciam veteres jam Romani appellabant) quod in mediterranea Castellæ & Arragoniæ loca plurimum emittit: Sunt præterea alia loca quæ marina attingit aqua, sale abundantissima, ut ripæ Tagi & Algarbiorum ora, nec non oppidum *Averium*, è quibus præter eum, qui condiendis piscibus & olivis insumitur, posset educi quantum pluribus Regnis foret satis.

13 Quantopere optimo oleo abund-

abundet Regnum hoc, commercia fecerint fidem. Præfertur autem quod trans Durium nascitur adeo subtile, aureum, & imprimis lapidum, ut cum Venafrano conferri possit.

14 Vino quoq; abundat: quod præstantissimum in Algarbiæ regno & variis aliis locis æstimatur.

15 Mel hic est suavissimum; album fere, vasisque exceptum ita obdurescens, ut non possit dividi, quam vase fracto. Ulyssipponense & illius è confinibus, ob plurima rosæta & mali medicæ flores, è quibus illud colligunt apes, est inter alia odoriferum & suave. Idem & de pluribus locis dici posset, si operæ precium esset.

E Duarte Nunez de Leano.

PRÆTER CrySTALLUM, cujus copia jam vilitatem meruit; in Regno hoc reperiuntur multæ gemmæ & preciosi lapilli. Duabus leu-

H. cis.

cis ab Olysippone juxta *Bellas* oppidum Francisci Correæ, reperiuntur Hyacinthi optimi magna copia, tam in saxis quam separatim, qui cum Orientalibus certant, nisi quod quidam eorum sunt obscuriores, minusque pellucidi. In Villa Vizosa principali urbe ductus Brigantini, juxta viam quæ ducit ad Borbam, quæ distat dimidia leucâ, ad radicem montis reperiuntur in visceribus terræ lapides virentes, quos græci vocant Cyaneos & nos *Turquesas*, quorum multi certant cum Persicis.

His annumerari possunt præstantissima marmora de quibus jam aliqua diximus. Juxta Viam (quam vocant *apar de Evora*) reperitur marmor candidissimum, è quo, quia saxorum aliorum penuria ibidem est, constructa sunt templa omnia & pleraque ædificia; ipsaque itinera strata. Villæ vizosæ reperiuntur lapides viri-

DESCRIPTION. 115

virides valde pulchri, quorum copia in Hispaniam vecta, magnificum regis palatium quod vocant *Escorial* adornavit. Lapis niger elegantissimus, Ebena æmulus, reperitur Sintræ, splendens, è quo præstantissima opera fiunt. Prope Conimbricam, loco nomen est *Anaan*, effoditur lapis candidissimus, instar gypsi, ita mollis ut instar ligni se dedolari & formari patiatur, ita ut ex illo pulcherrima opera fiant.

Juxta oppidum *Setu-val* abundat lapis diversorum colorum candidi, rubri, carneique mirum in modum variegatus & tam pulchrè distinctus ut industria humana factus videatur, vulgus per errorem vocat Jaspidem : ex hoc in illo oppido omnia ædificia tam publica quam privata substructa cernuntur.

Gagates quoque reperitur in variis partibus hujus Regni, præ-

116 PORTUGALLIÆ

tertium optimus in loco qui vulgo
appellatur *Batalha*.

Celebrat & lapidis genus in oppido *Ruda*, ex quo oppidani furnos construunt ad coquendos panes, mirabilis naturæ & proprietatis; quippe calorem pertinaciter servat, ita ut non sit opus nisi semel matutino tempore ignem indere, ut toto die coquendo pani sufficiant, atque adeo noctu biscocto inserviant. Quod tamen negant extra oppidum valere, raro naturæ miraculo. Molares lapides in Regno abundant; singularis bonitatis & duritiei: inter quos maxime laudantur qui juxta *Cezimbram*, *Alvitum*, & *Conimbriam* reperiuntur.

IV.

PORTUGALLORUM

Ingenia & mores.

Regnum hoc Portugallia reliquis Hispanie regnis populi multitudine & incolarum atque advenarum frequentia multum præstat singulis; & ausim dicere pene tribus quatuorve aliis junctis. Id ex agrorum cultura, & maximis decimis, ex coloniis quas in varias mundi partes sine sui diminutione emisit, facile colligi potest. Advenas autem alliciunt opulentissima commercia & portuum opportunitas & securitas. Ita ut extra dubium sit Regnum hoc longe populosissimum esse. De gentis moribus difficile judicare, quum obnoxii aut ipsi se nimium forte laudent, infesti aut ignari varie culpent. Laude bellica superioribus annis quum suis Regibus

parent, plurimum excelluisse
historiæ faciunt fidem. Navigandi
industriam quoque & periculo-
rum contemptum ex vero quis æsti-
met, si recordetur quæ ante &
tempore Emmanuelis & successo-
rum ejus Regum navigationes ab
ipsis fuerint susceptæ, primum ad
oram Africæ, dein ad ultimum us-
que Orientem; quin & orbis cir-
cumnavigati prima laus ipsis de-
betur. Mercaturæ autem jam à
multis annis deditissimi fuere, atq;
inde incredibiles opes, quæ tamen
superioribus annis multum sunt
accisæ: quia Philippi Regis causa
in partes tracti majora pene in-
commoda senserunt, quam ipsius
Castellani. Præcipua ipsorum laus
fuerit quod semper amantiissimi
Regum suorum fuerunt, & obse-
quentissimi etiam tyrannis. Indu-
striæ facile palmam vel reliquis
Hispaniæ incolis præripiunt, aut
saltem dubiam reddunt. Uti ma-
gnæ

gnæ virtutes, ita & vitia; nec hoc illis proprium, omnibus pene nationibus hoc commune: & nemo nisi in suis contemnit, quæ aliis exprobat. Sed videamus quæ de iis prædicentur à scriptoribus.

E Vasconcellio.

IOannes Barrius Ic. & gravissimus Historiæ Lusitanicæ scriptor, se testem fatetur oculatum, in oppido Villæ Regalis quandam Isabellam Ribeiram agnovisse, quæ superstites sibi filios, nepotes ac pronepotes sexaginta viderat supra centum.

Addit & aliud exemplum Vasconcellus è fide Socii sui, senis cuiusdam centenario majoris, qui quadringentos numerabat. Loquitur autem de provincia Interamni; atque ita prosequitur. Tanta igitur indies plebis multitudine succrescente vix homines natale caperet solum, nisi eorum

quotidie examina in Regnum undique prodirent, ad alienos agros mercede colendos & maturas segetes demetendas; quo fit ut Regnum universum iis hominibus sit refertum. In omnes item Lusitaniæ expeditiones discedunt, ubi & labore, cujus sunt admodum patientes, & armis egregiam Reip. navant operam. Cæteros inter in remilitari, animis & manu promptos præcipuam sunt adepti laudem, quos oppidum educat Valdeves, ex quo milites magni nominis sunt egressi. Ex nobilioribus hujus provinciæ hominibus, tam armis, quam literis præstantes plurimi huic Regno decus maximum & gloriam attulere. Antiqua si tempora repetamus, ab hac una provincia ferme omnes & Lusitaniæ & Castellæ illustriores familiæ trahunt originem & nostra adhuc ætate sua ibidē servant gentilitia. Ludovicus Vertemanus Venerus

Sena.

Senator, quum toto pene orbe lustrato ad Lusitanos in India beligerantes venisset, hoc eis testimonium dedit: *Ego universum terrarum orbem peragravi, multis saepe bellis interfui, sed hac gente Lusitanorum fortiozem vidi neminem.*

Alphonfus Mendoz S. I. in Oratione ad Philip. III. Fidei in Deum pedissequa est fides erga Regem, quæ sic eluxit semper in Lusitano, ut nihil supra possit excogitari. Pro tempore sufficiat illud præconium. At cujus hominis? Non domestici, sed externi, sed Belgici, sed Salmanticensis Professoris & diligentissimi Chronicon Hispanicorum contextoris. *Qua nam gens, inquit, toto reperitur orbe Regi suo obsequentior, quam Hispani, quos cum quotidie reges sui in remotissimas regiones, & alio, ut ille ait, sole calentes, ad oppugnandos barbaros mittant, ea*

accinguntur alacritate, quasi sine pulvere & sanguine rem essent domigesturi; cuius rei meo iudicio, merito palmariam: sibi laudem vendicant Lusitani, adeo Regi suo dediti, quasi ex unius vita, vita penderet omnium; ita ille conceptis verbis.

Duarte autem Nunez do Leano. Fidelitatis & obsequii, Portugallorum erga Principes suos legitimos exempla repetit inde à principio Regni; quum & Sancium primum ignavum Regem & rebus gerendis imparem; totumque in aliena potestate; ideoque à Pontifice in Concilio Lugdunensi regno imparem declaratum; ad extremum vitæ obsequenter coluerint, & ne metu quidem dirarum pontificiarum ab obsequio & veneratione Regis sui potuerint abduci. Plura exempla ibidem recensentur, sed ea producere non est opus, quum nemo hanc gloriam ipsis hactenus dem.

demserit, quod principum suorum sint amantissimi & obsequen-
tissimi: modo sint ex sua gente &
boni juris possessores.

Hujus fidelitatis & obsequii in
Principes occasione, commemo-
rat idem author Regum vicissim
in obsequentes & fortes liberali-
tatem: Portugalli, inquit, serviunt
Regi suo tanquam filii, atque ad
eundem modum ab illis habentur.
Primò Regum Portugalliae
consuetudo non solum est alere
suos ministros, sed & liberos eo-
rum ad idem ministerium in aula
assumere; ubi ad ætatem duode-
cim annorum venerint succedunt
parentibus suis in locum quem in
aula tenebant, & recipiunt ean-
dem mercedem (*Moradiam* vo-
cant:) & matricula conservatur
in illum finem, ut constare possit
quando filius parentis mercedem
acceperit: datur autem singulis
trimestribus; & dicitur *Moradia*,
quia

quia ministri regii morantur in ipsius palatio. Ita ut omnes generosi (*Fidalgos*) regni teneant ejusmodi moradium, & filii eorum, etiam nothi, sed cum quadam diminutione. Istæ autem *Moradia* non sunt æquales; sed alii plus, alii minus recipiunt: ratio hujus inæqualitatis est, quod superioribus temporibus omnibus domesticis Regis victus suppeditabatur in Aula; quibus autem non libebat in Aula cibum sumere, dabatur commeatus panis, vini, carnis, piscium, fructuum, quo domi suæ utebantur. Hujus quoque distributionis ratio in libro erat descripta, una quum nominibus personarum; quæ proportionem generis aut amplitudinis familiæ multum differebat. Deinde mutata est ratio ista & pro victualibus, argentum dari cœpit, manente eadem inæqualitate. Et quia *Moradia* quantitas indicium erat nobilitatis

tis aut meritorum familiæ, ejus augmentum supra modum ambitur; licet ægre à Regibus & raro obtineatur.

Idem Author celebrat singularem pudicitiam virginum Portugallicarum, quæ ita educantur ut non prodeant in publicum, nisi forte ad Ecclesias, & ne ad eas quidem nisi velatæ, ut facies earum conspici non possit. Et matronarum quoque castitatem & fidem erga maritos: ita ut supra modum abhorreant ab adulteriis, & abhorreant ab iis quæ se coinquinarunt, easque, quæ vel male audiant, à consortio suo segregent. Quin etiam eas minus amant quæ crebro nubunt, aut quæ numerosæ prolis parentes, vel ad secundas nuptias transeunt.

Grande quoque probrum ducunt maritatæ, maxime nobiliores, absente marito chartis aut alea ludere cum alienis, nec facile hoc agunt.

agunt nisi cum germanis aut consanguineis.

Indecorum quoque existimant vinum bibere.

Oeconomæ sunt diligentes, & in omnibus domesticis officiis admodum industriæ; in vestitu decoræ & splendidæ, & munditiæ singularis.

V.

Regimen Politicum & Civile.

Ntequam ad hodiernum Regni regimen veniamus operæ precium fuerit hic inferere, antiquitatis gratia, Diploma datum in prima congregatione Regis Alfonsi, Henrici Comitis filii &c. in quo feruntur leges & agitur de Regni negotiis, & multis aliis rebus magni ponderis & momenti. Sicuti editum invenimus à Joanne Caramuele lib. 2. art. 4. quod

quod ita se habet. In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti : Trinitas inseparabilis quæ numquam separari potest. Ego Alfonso Comitis Henrici & Reginæ Tarejæ filius, Magnique Alfonsi Imperatoris Hispaniarum nepos, ac pietate divina ad regium solium nuper sublimatus. Quoniam nos concessit Deus quietari, & dedit victoriam de Mauris nostris inimicis, & propterea habemus aliquantam respirationem ; ne forte nos tempus non habeamus postea, convocavimus omnes istos : Archiepiscopum Bracharensem, Episcopum Vicenssem, Episcopum Portuenssem, Episcopum Colimbriensem, Episcopum Lamecensem. Viros etiam nostræ Curie infrapositos & procurantes bonam prolem per suas civitates, per Colimbriam, per Vimarances, per Lamecum, per Viseum, per Barcellos,

cellos, per Portum, per Tranco-
sum, per Chaves, per castrum Re-
gis, per Bouzellas, per Parietes
vetulas (*lusitan. Paredes velhas*)
per Senam, per Covilhanam, per
Monte maggiore, per Isgueiram,
per Villam Regis: & per (forte pro)
parte Domini Regis Laurentius
Venegas: & multitudo ibi erat de
Monachis & Clericis, & congre-
gati sumus Lamegum in Ecclesia
Sanctæ Mariæ Almacave, seditque
Rex in solio regio sine insigniis
regiis, & surrexit Laurentius Ve-
negas Procurator Regis & dixit.

II. Congregavit vos Rex Al-
fonfus, quem vos fecistis in Cam-
po Auriquio, ut videatis bonas li-
teras domini Papæ, & dicatis si
vultis quod sit ille Rex. Dixerunt
omnes; Nos volumus quod sit
Rex. Ex dixit Procurator: quo-
modo erit Rex, ipse aut filii ejus,
aut ipse solus Rex? Et dixerunt
omnes, Ipse in quantum viveret, &
filii

filiū ejus postea quam non vixerit.
 Et dixit Procurator : Si ita vultis
 date ei insigne. Et dixerunt om-
 nes; Demus in Dei nomine. Et
 surrexit Archiepiscopus Bracaren-
 sis, & tulit de manibus Abbatis de
 Laurbano coronam auream ma-
 gnā cum multis Margaritis, quæ
 fuerat de Regibus Gothorum, &
 dederant monasterio & posuerunt
 illam Regi. Et Dominus Rex cum
 spata nuda in manu sua, cum qua
 iuit in bello, dixit: Benedictus
 Deus qui me adjuvavit. Cum ista
 spata liberavi vos & vici hostes no-
 stros, & vos me fecistis Regem &
 socium vestrum. Siquidem me fe-
 cistis, constituamus leges, per quas
 terra sit in pace. Dixerunt omnes;
 Volumus Domine Rex, & placeat
 nobis constituere leges, quas vo-
 bis bene visum fuerit, & nos sumus
 omnes cum filiis, filiabus, neptibus
 & nepotibus ad vestrum mandare.
 Vocavit citius Dominus Rex Epi-
 scopos,

scopos, viros nobiles & procuratores & dixerunt inter se: Faciamus in principio leges de hereditate Regni. Et fecerunt istas sequentes.

III. Vivat Dominus Rex Alfonso, & habeat Regnum. Si habuerit filios Varones (*id est, masculos*) vivant & habeant Regnum, ita ut, non sit necesse facere illos de novo Reges. Ibunt de isto modo. Pater, si habuerit Regnum, cum fuerit mortuus, filius habeat, postea nepos, postea filius nepotis, & postea filii filiorum in sæcula seculorum per semper.

IV. Si fuerit mortuus primus filius vivente patre Rege, secundus erit Rex; si secundus, tertius; si tertius, quartus: & deinde omnes per istum modum.

V. Si mortuus fuerit Rex sine filiis, si habeat fratrem sit Rex in vita ejus: & cum fuerit mortuus, non erit Rex filius ejus, si non fecerint

cerint eum Episcopi & Procurantes & Nobiles curiæ Regis; si fecerint Regem, erit Rex: si non fecerint, non erit Rex.

VI. Dixit postea Laurentius Venegas, Procurator Domini Regis, ad Procurantes. Dicit Rex: si vultis quod intrent filias ejus in hereditatibus regnandi, & si vultis facere leges de illas? Et posteaquam altercaverunt per multas horas, dixerunt: Etiam filia Domini Regis sunt de lumbis ejus & volumus eas intrare in Regno & quod fiant leges super istud. Et Episcopi & Nobiles fecerunt leges de isto modo.

VII. Si Rex Portugalliæ non habuerit masculum, & habuerit filiam, ista erit Regina, postquam Rex fuerit mortuus de isto modo. Non accipiet virum nisi de Portugal: nobilis, & talis non vocabitur Rex nisi postquam habuerit de Regina filium Varonem; & quan-

do fuerit in congregatione maritus Regina, ibit in manu manca (*id est, sinistra*) & maritus non ponet in capite Coronam Regis.

XXVIII. Sit ista lex in sempiternum, quod prima filia Regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat Regnum ad estraneos: & si casaverit cum Principe estraneo, non sit Regina, quia numquam volumus Regnum nostrum ire forde Portugallensibus, qui nos sua fortitudine Reges fecerunt, sine adiutorio alieno per suam fortitudinem & cum sanguine suo.

IX. Istæ sunt leges de hereditate Regni nostri, & legit eas Albertus Cancellarius Domini Regis ad omnes, & dixerunt: Bonæ sunt, justæ sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos.

X. Et dixit Procurator Domini Regis. Dicit Dominus Rex:

Vultis

Vultis facere leges de nobilitate
& iustitia? & responderunt omnes:
Placet nobis, sit ita in Dei nomine.
& fecerunt istas.

XI. Omnes de semine Re-
gis & de generationibus filiorum
& nepotum, sint nobilissimi viri.
Qui non sunt de Mauris & de infi-
delibus Judæis, sed Portugaleses,
qui liberaverint personam Regis,
aut ejus pendonem, aut ejus filium
vel generum in bello, sint nobiles.
Si aliquis comprehensus de infide-
libus mortuus erit propter quod
non vult esse infidelis, sed stat per
legem Christi, filii ejus sint nobi-
les. Qui in bello mataverit (*id est*
occiderit) Regem inimicum vel
ejus filium & gancaverit (*id est*
acceperit) ejus pendonem, sit no-
bilis. Omnes qui sunt de nostra
Curia & fuerunt de antiquo nobi-
les, sint per semper nobiles. Om-
nes illi qui fuerunt in Lide (*id est*
pugna) magna de Campo d'ouri-
quo,

134 PORTUGALLIÆ
quo, sint tanquam nobiles & no-
minentur mei Vasalli per totas
generationes.

XII. Nobiles si fugerint de
Lide, si percusserint cum spata aut
lancea mulierem, si non liberave-
rint Regem aut filium ejus, aut
pendonem pro suo posse in Lide,
si juraverint falsum testimonium,
si non dixerint veritatem Regi-
bus, si male falaverint (id est lo-
quuti sint) de Regina, & filiabus
ejus, si fuerint (id est fugerint) ad
Mauros, si furtaverint de alienis, si
blasphemaverint ad Jesum Chri-
stum, si voluerint matare Regem,
non sint nobiles illi neque filii eo-
rum per semper.

XIII. Istæ sunt leges de No-
bilitate: & legit eas Cancellarius
Regis Albertus & dixerunt: Bonæ
sunt, justæ sunt, volumus eas per
nos & per semen nostrum post
nos.

XIV. Omnes de Regno Por-
tugalle

DESCRIPITIO. 135

tugalle obediant Regi, & Alvazilibus locorum qui fuerint ibi per (id est *pro*) nomine Regum, & isti iudicabunt per istas leges Iustitiæ.

XV. Homo si furtaverit per prima vice, & secunda, ponant eum medium vestitum in loco per ubi omnes vadunt; si magis furtaverit, ponant in testâ (id est *capite*) latronis signum cum ferro caldo; si magis furtaverit, moriatur; & non matabunt eum sine iussu Domini Regis.

XVI. Mulier si fecerit Malfairo (id est *adulterium*) viro suo cum homine altero, & vir ejus accusaverit eam ad Alvazil, & si sunt boni testes, cremetur cum igne, cum dixerint totum ad Dominum Regem, & cremetur vir de Malfairo cum illa, Si maritus non vult quod cremetur mulier de Malfairo, non cremetur vir qui fecit Malfairo, sed vadat liber;

I. 4. quia.

quia non est lex vivere illam & matare illum.

XVII. Si aliquis occiderit hominem, sit quis est, moriatur pro illo. Si quis sforciaverit virginem nobilem, moriatur, & totum suum avere (id est omnia bona) sit de virgine sforciata. Si non est nobilis, maritentur ambo, five homo nobilis sit, five non sit.

XVIII. Quando aliquis per vim gancaverit (id est *ceperit*) aure alienum, vadat querelosus ad Alvazir & ponat querelam; & Alvazir restituat illi suum avere.

XIX. Homo si fecerit roxum (id est *vulnus*) cum ferro moludo (id est *acuto*) vel sine illo, vel dederit cum lapide vel ligno troncudo, faciat illum Alvazir compere damnum & pechare (id est *soluere*) decem morabitinos.

XX. Homo qui fecerit injuriam Alvazile (id est *pratori*) Alcaide, homini misso à Domino Rege,

Rege, vel etiam Saione, si percussit assignetur cum ferro caldo, si non pechet 50. morabitinos & componat damnum.

XXI. Hæ sunt leges Justitiæ: & legit eas Cancellarius Regis Albertus ad omnes, & dixerunt: Bonæ sunt, justæ sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos.

XXII. Et dixit Procurator Regis Laurentius Venegas: Vultis quod Dominus Rex vadat ad Cortes Regis de Leone, vel det tributum illi, aut alicui personæ for (id est *præter*) Domini Papæ, qui illum Regem creavit? & omnes surrexerunt & spatis nudis in altum dixerunt: Nos liberi sumus; Rex noster liber est, manus nostræ nos liberaverunt, & Dominus Rex; qui talia consenserit moriatur, & si Rex fuerit, non regnet super nos. Et Dominus Rex cum corona iterum surrexit & similiter

cum spata nuda dixit ad omnes : vos scitis quantas lides fecerim per (id est *pro*) vestram libertatem ; testes estis, testis brachium meum, & ista spata, si quis talia consenserit, moriatur, & si filius aut nepos meus fuerit, non regnet ; & dixerunt omnes; Bonum verbum. Moriuntur : & Rex si fuerit talis, quod consentiat Dominum alienum, non regnet. Et iterum Rex, ita fiat.

*Portugallia Regimen Politicum
& Civile.*

Portugallia regimen quoque regium est & absolutum non minus quam reliquæ Hispaniæ.

Regiam autem aulam comitantur aliquot tribunalia, quorum primum & principale appellatur *Tribunal Relationum*, & domus supplicationum, vulgo *Caza de Supplicaçon* : cujus Officiales reliquos omnes autoritate superant;

ii jam,

ii-jam in civitate Oliſiponenſi fixas
 habent ſedes. Conſtat autem hoc
 tribunal decem Judiciſibus, quos
 vulgo vocant Deſembargadores,
 duobus Corregidoribus in cauſis
 criminalibus, totidemque in civi-
 libus; duobus Judiciſibus, qui de
 cauſis Fiſcalibus & veſtigalibus
 coronæ cognoscunt; quatuor Au-
 ditoribus, qui de ſententiis crimi-
 nalibus judicant; uno Procurato-
 re Fiſci, binis veſtigalium, uno
 Judice Cancellariæ, uno Promo-
 tore ut vocant Juſticiæ, & quindecim
 Deſembargadoribus extraor-
 dinariis, uno Sollicitatore Juſti-
 ciæ, octo ſcribis appellationum,
 uno Diſtributore, uno Theſaura-
 rio de poſitorum in Curia, aliquot
 Præconibus, & quadraginta ut
 plurimum Procuratoribus litera-
 tis; denique uno Præſide, qui ex
 majoribus proceribus Regni aſſu-
 mitur, & vulgo *Regedor da Juſticia*
 appellatur. Porro Deſembarga-
 dores

dores hi cognoscunt de omnibus causis, quæ per appellationem ad ipsos devolvuntur à Tribunali Portuensi, quæ superant valorem centum mill. rees in bonis mobilibus, & octingenta mill. in bonis fundi, præterea de causis, quæ ad ipsos deferuntur à Judice novarum accessionum tribunalis Portuensis, quæ prædictum valorem excedunt; denique de cæteris quæ ab aliis tribunalibus ad ipsos deferuntur. Habet denique hoc tribunal unum Cancellarium, qui sigillum suum omnibus sententiis appender; & de erroribus Scribarum, eorumque stipendiis cognoscit.

Alterum tribunal appellatur *Caza de Civel*, id est, rerum civilium, quod cum diu in civitate Olisiponensi fuisset, Philippus I. Portugalliæ R. ad oppidum Portuense transtulit: auctis stipendiis non modo hujus tribunalis judicum,

cum, sed & superioris, ut cum maiore integritate singulis iustitiam ministrarent. Constat autem duplo pluribus officialibus quam prius: iudicant hi absolute de omnibus causis, quæ valorem centum mill. rees in rebus mobilibus, aut octingenta mil. in rebus fundi non excedunt.

Est & tertium Tribunal maioris, quam duo superiora, auctoritatis, quod appellant *Desembargo de Paco*, id est palatii; quod constat uno Præside, è præcipua nobilitate, quinque Desembargadoribus, septem scribis, aliisque minoribus ministris: hoc Tribunal semper aulam Regiam comitatur, & supremam obtinet jurisdictionem. Nam & appellationes concedit iis, quorum causæ jam à superioribus tribunalibus iudicatae fuere, & causam in iudicio à novem Desembargadoribus denuo cognoscendam committit. Itemque in
omnium

omnium totius regni iudicum actiones inquit, & coram se eandem rationem jubet reddere, si quisquam se ab ipsis injuste gravatum aut oppressum in iudicio conqueratur.

Idem & privilegia omnia quæ à Rege petuntur, promulgat; legitimos declarat, de adoptionibus & aliis donationibus facit fidem; famæ & honoribus restituit: Iudicio ordinatorum electiones confirmat: eos qui causa ceciderunt, in possessione rerum aut conservat, aut si jam exciderunt post iudicium latum, in eandem restituit; vindicias dat secundum libertatem, & ætatis prærogativam concedit: homicidis & aliis condemnatis veniam potestate regia indulget; de controversiis inter duo superiora tribunalia cognoscit: denique Rex communicat huic tribunalī omnes casus iustitiæ & jurisdictionis, quæ incidere solent.

Est

Est & aliud Tribunal permagnę dignitatis, licet non tantę quam præcedens, cujus iudices cognoscunt & judicant de omnibus causis, quę ad Coronam pertinent, si-
ve Rex actor sit, si-ve alii qui quid à Rege in iudicio petant.

Præterea est & Cancellarius major, qui aulę si-ve Palatii appellatur, qui jurisdictionem habet in omnes curię scribas, & sigillum custodit, quod omnibus omnium Tribunalium sententiis subnecti solet. Idem & privilegia, & donationes Regias sigillo munit.

In eadem aula quoque Tribunal est quæstorium, ipsi vocant *da Fazenda*, quod constat tribus proceribus principalibus, qui *Veedores da fazenda*, id est, uti opinor, Quæstores ærarii appellantur, & totidem iudicibus, qui sex conjunctim sententias ferunt de omnibus causis, quę ærarium Regis spectant; nam & patrimonii regii
& re-

& redituum atque vectigalium rationem habent, tam intra regnum quam extra in ditionibus, quæ coronæ sunt acquisitæ; & dant operam, ut non modo Regi de iis quæ ipsi debentur, satisfiat, sed ut ipse quibus debet, satisfaciatur. Tres autem illi Veedores maximæ sunt dignationis, tum propter eminentiam earum causarum quas tractant, tum quia fere Consilarii sunt regii, eique non modo in ærarii rebus, sed & omnibus quæ regimen regni principale concernunt, inserviunt.

Præter hæc Tribunalia est hic consilium quod vocant *status*, in quo sunt personæ pro sapia & nobilitate eminentes, sed numero indefinito prout Regi placuerit, in quo principalia negotia pertractantur, quæ regimen concernunt, & bellum juxta atque pacem. Ad eosdem & præsentatio pertinet omnium Archiepiscopatum,

tuum, Episcopatum, Abbatia-
rum & Comendarum tam in ipso
Regno, quam in Provinciis Coro-
næ bello acquisitis.

Est & Tribunal Rationalium,
quæ vulgo *Caza dos Contos* ap-
pellatur, cui omnes & singuli, qui
ubicunque redditus & bona regalia
administrarunt, rationem red-
dunt, siue eadem conduxerint, si-
ue alio modo collegerint.

Hujus Tribunalis caput, appel-
latur quæstor maximus, vulgo
Contador major, qui rationes inter
inferiores rationales distribuit, qui
fere sunt duodecim; scribæ autem
illis serviunt sedecim, & alii mini-
stri inferiores. Hoc Tribunal in
sumtuoso ædificio celebratur,
quod *Cazam dos Contos* vocant.

Juxta hanc rationalium domum
visitur alterum magnificum ædi-
ficio, quod vocant *Alfandegam*,
id est, Horreum siue promptua-
rium publicum; vel forte Telo-

nium. id constat partibus quatuordecim ; quarum una dicitur *menza do despacho de Madeira*, ubi vectigal sive portoriū solvitur pro materie omni, quæ foris importatur, uti sunt corbes viminales, & asseres doliare, & similia, itemque de nucibus, juglandibus, & avellanis, aliisque ejuscemodi fructibus. Altera dicitur *menza do despacho dos portos secos* ; & ita de cæteris.

Atque hæc quidem dicta sunt de regimine hujus Regni in universum. Nunc de regimine particulari civitatis Olisiponensis, & aliorum oppidorum pauca dicamus.

Civitatis Olisiponensis Regimen.

Civitas Olisiponensis primò habet Senatum, nobilium, gravium & doctorum hominum ; inter quos sunt sex senatores literati, quos vocant Vereadores, &
unus

unus Præses è nobilissimis Regni primoribus ; unus scriba itidem nobilis, & duo Procuratores civitatis : hi à Rege speciali diplomate constituuntur. Præterea quatuor Magistri, quos civitas eligit è domo viginti quatuor; hi superioribus assident, & parem habent in sententiis dicendis potestatem, paucis causis exceptis. Insuper unus Thesaurarius, & unus Syndicus, qui singuli suos habent Actuarios.

Sex autem illorum Vereadorum jurisdictiones divisæ sunt in hunc modum. Primus particulatim judicat de macello publico, & de rebus ad illud pertinentibus; Secundus de re frumentaria; Tertius de ripa fluminis & area publica; Quartus de purgatione oppidi; Quintus de possessionibus & rebus propriis; Sextus libellos supplices curat. Totus autem senatus eligit iudices civiles & criminales,

ædiles, curatores orphanorum, diremtores bonorum, & quam plurimos alios officiales. Idem pretia vino constituunt Festo S. Martini, & oleo, & carnibus: Frumento autem nullum pretium ponitur.

Constituunt quatuor *Zeladores* ut vocant, quorum videre est, ne quid vendatur supra pretium constitutum, quorum singuli quotannis stipendium accipiunt è publico 150. ducatorum.

Idem duos, quos vocant *Rendeiros*, qui una cum ædibus fora rerum venalium obambulant, & dant operam, ne quid venum exponatur à Senatu prohibitum, qui non raro fructus sanitati noxios vendi vetat.

Præter hos sunt in civitate duodecim collegia opificum & mechanicorum, quæ cum suis banderis sive vexillis processiones generales comitantur. Hi ex singulis
suis

suis collegiis eligunt binos, qui constituunt conventum viginti quatuor; & quotannis liberis suffragiis quatuor eligunt e suo numero, qui senatoribus assident, uti supra diximus.

Eorum autem qui jam Magisterio defuncti fuerint, unus iudex est illius conventus, alter autem Secretarius: reliqui minora munia civitatis obeunt.

In tribunali rerum civilium, sunt duo iudices, novem actuarii, unus distributor, octo inquisitores, qui una cum actuariis & iudicibus criminalibus & rationalium magistro munus suum obeunt.

Judices autem hi absolute judicant de iis, quæ valent tantum quatuor mill. rees in rebus immobilibus, vel quinque in mobilibus; quæ hanc summam superant per appellationem ad majora tribuna-
lia revocantur.

K 3

Sunt

Sunt præter hos duo *Corregidores*, in civilibus causis, cum sex *Actuariis*, totidemque *Inquisitoribus*, binisque *distributoribus*; qui absolute judicant de iis omnibus, quæ valent octo mill. rees in fundo, aut decem in mobilibus; quæ hanc summam excedunt, ut supra, ad majus tribunal revocantur: eadem est ratio quatuor *Corregidorum* in criminalibus, quatuorque *Actuarius*, & unius *Inquisitoris*.

Sunt & quinque *Judices Orphanorum*, cum scribis & duodecim *divisoribus*, qui hæreditatem inter pupillos partiuntur.

Est & domus quam vocant *dos Seguros*, in qua mercatores merces, quas terra marive evectandas curant, certo pretio sibi asscurari redimunt.

Plures præterea sunt *Judices* & *tribunalia* diversa, à quibus tamen omnibus ad regia *tribunalia* provocatur,

DESCRIPTION. ^{ist}
vocatur, certis quibusdam causis
non magni pretii exceptis.

In reliquis locis & oppidis hu-
jus regni Portugalliae; hic ordo
servatur. In omnibus civitatibus &
oppidis, (exceptis iis quæ ad do-
minos particulares pertinent,) est
unus iudex Legum peritus, qui à
Rege speciali Diplomate consti-
tuitur, & appellatur Iudex extra-
neus, ad distinctionem iudicum
ordinariorum, quorum singula
oppida binos quotannis eligunt ex
oppidanis suis, qui à Rege per De-
sembargadores Palatii (ut vocant)
in munere suo confirmantur. At-
que hi una cum Iudice extraneo
jus dicunt de omnibus causis tam
civilibus quam criminalibus; sed
nullam sententiam executioni
mandare possunt; in causa ulla
quæ superet valorem quatuor mill.
rees (id est mille ducatos) in rebus
immobilibus, aut quinque mill. in
mobilibus; & in mulctis irrogandis

non excedunt mille rees, hætenus quippe judicant absolute sine appellationis aut aggravii beneficio. Ordinarii autem judices in locis quæ supra ducentos incolas habent, jurisdictionem obtinent citra appellandi potestatem, quando litis æstimatio non excedit valorem mille rees in bonis mobilibus, aut cccc in rebus fundi; in reliquis quæ hanc summam excedunt, sententiam executioni mandare minime possunt, nisi fuerit prius à Tribunalibus majoribus, quæ hodie in Olyssiponensi & Portuensi civitatibus celebrantur, confirmata: nam ad hæc duo tribunalia omnes causæ tam civiles quam criminales ex universis regni civitatibus & oppidis referri possunt; nisi quod causæ quædam non ita magni momenti ad Corregidorem vicinæ revocantur. Nam præter prædictos judices, in singulis regni provinciis & regionib⁹, judex constitutus est, quem

quem *Corregidor de Comarca* vocant: qui quotannis semel provinciam suam obire & visitare tenetur, ut cognoscat de appellationibus à sententiis, quæ latæ sunt à Iudice extraneo & ordinariis: ab horum autem *Corregidorum* iudiciis appellatur ad Tribunal Relationum, ubi lites terminantur.

In singulis præterea provinciis est Magistratus quidam, quem vocant *Proveedor*, cujus est operam dare, ut testamentorum tabulæ effectum sortiantur, & quæ tam privatis, quàm templis aut aliis locis piis legata sunt, rite persolvantur.

Denique in singulis oppidis, quæ iudicem extraneum & ordinarios habent, unus est iudex orphanorum, de cujus sententiis & iudiciis cognoscit *Proveedor* iste, exceptis causis majoris momenti, quæ per appellationem ad Tribunal Relationum devolvuntur.

V I.

DE OPPIDIS ET PROVINCIIIS IUSULISQUE quæ ad Regnum pertinent Portugall. in Africa & mari Atlantico.

Septam oppidum in Mauritania Tingitana ad fretum Gaditanum situm, triginta & sex grad. ab Aequatore versus Arctum: Rex Portugalliæ Joannes primus Mauris eripuit an. clō cccc xv.

2 Oppidum Tingim, quam hodie vocant *Tanger*: eodem tempore captum.

3 Oppidum & castrum Mazagaon ad oram maris Atlantici, xxxiii. grad. ab æquatore versus Arctum: à Portugallis ipsis conditum eodem pene tempore.

4 Insulam Maderam & Porto Sancto, triginta & tribus gradibus ab æquatore versus Arctum, & ab urbe Olysiponensi cl. leucis.

Made-

DESCRPTIO. 155

Madera admodum fertilis est, vi-
tesque fert magna copia, ita ut
quotannis Regi decimarum no-
mine nunc x. nunc xii. millia do-
liorum (pipas vocant) obvenire
dicantur. Distat à Tenerife lxx.
leuc. versus Arctum; præcipua illius
urbs dicitur *Fouchal*, portum ha-
bens peropportunum & muni-
tum; insigne templum Cathedra-
le, quod suum habet Episcopum
& Capitulum & Canonicos: alte-
rum oppidum vocatur Machico;
quod & portum habet satis com-
modum. Porto Santo distat ab
hac iii. leuc. versus Arctum. Adja-
cet & altera insula quam vocant
desertam, quæ nihil producit præ-
ter Orchel: & copiam caprarum
alit.

5 Insulas Afores (quas & Flan-
dricas vocant;) earum præcipua
appellatur Tercera, quæ milliaria
quindecim aut sedecim comple-
ctitur, altissimo solo & rupibus
aspero

aspero undique cincta, veluti muro; sed Portum sinumve defendendis navibus aptum non habet; ante Angram tamen mare semilunari ambitu patens, sese in portus speciem sinuat; Ea urbs præcipua & reliquarum Insularum Metropolis, Cathedrali Ecclesia, Gubernatoris & tribunalis juridici sede nobilis. Ei duo alti montes imminet quos vulgo Bressil vocant; quibus duæ lapideæ speculæ superstructæ, è quibus vigiles certis signis, ex alto appellentium navium numerum & qualitatem obnuntiant. Est & alterum in Insula oppidum quod *Prayam* vocant, à littore cui assidet, muris cinctum, sed incolis infrequentius, quia portu caret.

Ager insulæ frumenti & vini fertilis omnibusque rebus ad vitam necessariis abundans. Inter fructus excellunt Batatæ radices. Præcipua mercium hujus Insulæ
uti

uti & cæterarum est glastum, cu-
jus quotannis magna copia eve-
hitur. Proximum Insularis lu-
crum ex armentis, quæ Europæa,
pulchritudine ac specie, longe su-
perant.

A Tercera ad Notapelioten 27.
aut 28. mill. distat S. Michaëlis in-
sula; pene x x milliaria in longi-
tudinem patens; præcipua urbs
Punta Delgada appellatur. Ager
Insulæ glasti feracissimus; cujus
supra bis centena quintalium mil-
lia singulis annis evehi scribit Lin-
scotanus noster. Itemque tritici,
ut sæpe aliarum insularum ino-
piam sublevet; cæterum impor-
tuosa est insula, & tempestati-
bus hyeme supra modum ob-
noxia.

Ab Insula S. Michaëlis 12. mill.
versus Austrum insula S. Mariæ ja-
cet, 10. aut 12. mill. ambitu com-
plexa, nullo commercio quam
figulinæ terræ celebris: nullo
mili-

militum præsidio custoditur, quod à natura satis munita sit.

Graciosa distat à Tercera versus Circium 7. aut 8. milliar. v. tantum aut vi. milliar. ambitu capiens; amœnissima & fertilis; nullis præfidiariis custoditur, quod ob exiguitatem sumtus ferre non possit.

S. Georgii Insula viii. aut ix. mill. à Tercera versus Corum xii. milliar. in longitudinem, vix tria in latit. patens; montibus frequens & sylvis; nonnihil vini hic quotannis colligitur.

Fayal insula omnium rerum copia abundans, à S. Georgii insula jacet versus Africum, & xvii. aut xviii. milliar. ambitu complectitur; glastum quoque colunt insulani, cujus causa vel potissimum aditur; civitas illius Dorta cui arx parum firma adjacet: præsidium habet Hispanicum.

Pico insula xii. milliar. à Tercera

cera versus Mesolibonotum, xv. mill. in longitudinem patens: fructifera est, & lignum cedrinum copiose fert & alterum quoddam quod vocant *Teixo*; pecora habet & multum vini, fructuumque præstantissimorum abunde.

Flores insula distat à Tercera versus Occidentem mill. 70. nihil commercio dignum fert præter glastum, patet pene omnibus advenis, quia nullo præsidio custoditur, ab hac milliar. intervallo distat Corvo exigua insula & vix 3. mill. ambiens. Hæ duæ insulæ proprie non sunt è numero Asorum, licet illis annumerentur & uni Gubernatori pareant. Inter has insulas aut circa eas commodissime classem Hispanicam ex India venientem præstolari licet; nam has primum ex alto advenientes naves adire solent.

6 Sed ad continentem Africæ revertamur. Ad quam post Magazaon,

gazaon, primum occurrit Castrum Arguin, xx. gradib. ab æquatore versus Arctum; ab Olyfipone cccl. leuc.

7 Insulæ capitis Viridis, quas ita vocant à promontorio continentis illis adverso, quod distat xiv grad. & medio ab æquatore versus Septentriones; & hic (inquit *Oliveira*) incipit Æthiopia, & ultra centum leuc. producitur ad promontorium Serræ Leonæ, totumque hoc spatium Capitania capitis Viridis appellatur, cujus caput est Insula S. Jacobi, quæ distat à dicto promontorio versus Occidentem C leuc. & principalis est decem insularū quæ hic ordine jacent, Santiago, Fogo, Mayo, Bonavista, S. Vincente, S^a Luzia, Insula do Sal. Brava, S. Antonio & S. Nicolao.

8 Serra Leona (inquit *Oliveira*) hodie Marchionatus, novem gradib. ab æquatore versus Septentriones; hinc multum auri, eboris,

eboris, & aliæ res pretiosæ petuntur.

9 Castellum S. Georgii, quod vulgo appellatur Mina, quinque gradibus ab æquatore versus Arctum, ad littus Guineæ.

10 Insula Principis, duobus ab æquatore gradibus versus Arctum, XL leucis à Guineæ littore versus Austrum.

11 Insula Ferdinandi dō Pao exiguo intervallo à continente disjuncta.

12 Ad eandem continentis plagam occurrunt Arda, Ocre, Calabar & alii porrus, qui ad Gubernationem S. Thomæ Insulæ pertinent; quæ sub æquatore sita est, IX leucis à continenti.

13 Insula Annobon viginti leucis (inquit *Oliveira*) ab continenti Africæ, quæ hic recta ad Austrum vergit usque ad Caput bonæ spei sexcentarum leucarum spatium.

L

14

Ad

14 Ad hanc oram primum situm est regnum Congo sex gradibus ab æquatore versus Austrum, Coronæ Portugallicæ subiectum, inquit *Oliveira*.

15 Deinceps Angolæ regnum novem gradibus ab æquatore versus Austrum, ubi Portugalli tam ad littus quam intra continentem suas habent arces; atque hinc porro usque ad decimum tertium gradum multi portus occurrunt qui ad regnum Benguelæ pertinent, in quo hodie Portugalli bellum gerunt & novas provincias bello acquirere satagunt.

16 S. Helenæ insula, xvi gradibus ab æquatore versus Austrum, ccc. leucis ab Africæ continenti, quatuor leucas aut circiter ambitu complexa nullis hominibus habitata, ad quam naves ex India reduces appellunt, & aquandi ligandique causa subsistunt.

17 Superato Promontorio Bonæ

Bonæ Spei, ad oram Africæ quæ hic ad Aquilonem convertitur, primum possident Portugalli Sofalam arcem, viginti gradibus ab æquatore versus Austrum, ubi ditissimum commercium exercetur.

18 Mozambicum castellum, in exigua Insula situm quindecim gradibus ab æquatore versus Austrum, & exiguo intervallo à continente disjuncta; locus valde opportunus navibus quæ ex India redeunt, & promontorium Bonæ Spei ob adversam tempestatem superare non possunt.

19 Inter has duas arces in mediterraneis ad ducentas pene leucas magnum regnum Manamotapæ jacet, cui subjugando Portugalli hodie dant operam.

20 Septuaginta autem leucis ab Africæ continente jacet maxima Insula Madagascari, quæ & S. Laurentii appellatur; incipit à vi-

gesimo sexto gradu ab æquatore
versus Austrum & definit in duo-
decimum gradum altitudinis Au-
stralis ; & omnium pene Insula-
rum totius orbis maxima existi-
matur ; in illa autem jam plures
portus inventi sunt, commodi ad-
modum & opportuni in Indiam
navigantibus, & omnis generis an-
nona affluentes ; quinque Reges
jam se Regi Hispaniæ subjecerunt
ejusque Vasalli sunt facti. Insula
hæc cclxxx. leucas in longitudi-
nem patet, nusquam latior xc. In-
colæ illius sunt Nigritæ.

21 Supra Mozambicum ad
eandem Africæ oram Arx Quiloa
fita est 1x. grad. ab æquatore ver-
sus Austrum.

22 Deinde Monbaza quatuor
gr. ab Aequat.

23 Porro Melindæ castrum
duobus grad. & 30. scrup. ab Ae-
quatore. Toto autem hoc conti-
nentis tractu à Mozambico ad
Melin-

Melindem, multi Reguli degunt, quorum quidam tributum Regi pendunt, omnes commercia cum Portugallis admittunt. Uti & alii plures à Melinde ad Promontorium Guardafui, è cujus regione, ad ostium pene maris Rubri, Insula Sacotora jacet, cujus incolæ Christiani sunt, & licet Portugallis non sint subjecti, tamen commercia cum ipsis exercent, & amicitiam illorum colunt. Atque hæc quidem sunt loca quæ Portugalli in Africa possident, uti ab *Oliveira* breviter commemorantur: nos majoris perspicuitatis causa hîc quædam annotabimus.

Ad 6. A promontorio Blanco (ut vocant) mare sinuoso ambitu in continentem se immittit, qui sinus vulgo fretum Arguin appellatur, vadosus & multis arenarum pulvillis & rupibus pene clausus; in eo plures sunt insulæ sparsæ, sed exiguæ, inter quos nomen me-

ruit Arguin, in qua Castellum hoc conditum anno 1441. auspiciis Regis Portugalli, à Soverio Mendezio; hic autem Portugalli ditissimum commercium cum Mauris exercent. Mare denique quod alluit hanc Africæ partem ad miraculum piscosum & optimo genere piscium refertissimum est. Castrum hoc hodie ad Comitem Atouguia pertinet.

Ad 7. Incolæ continentis juxta promontorium Viride; sui juris sunt, neque Regi Portugalliæ magis obnoxii, quam aliis; hic quidem Portugalli aliquot habitant in pago *Refrisco* vulgo dicto, sed judaifantes; Galli autem Angli & nostri hic commercia cum Nigritis quotidie exercent.

Insula Cap. Viridis.

INsularum Capitis Viridis maxima & celeberrima est S. Jacobi insula, quæ distat à continente circiter

citer LXXXV miliaria ut nostrates
 observarunt ; Portugalli hic oppi-
 dum habent pluribus propugna-
 culis & variis castellis munitum ad
 partem Insulæ quæ meridiem spe-
 ctat.

Fogo distat ab Insula S. Jacobi
 VII miliaribus versus Africum vel
 potius VV. S. VV. xiv grad. &
 xxxix scrup. ab æquatore versus
 Arctum, editissimum habet mon-
 tem qui jugiter flammæ evomit;
 totaque insula edito est solo.

Mayo insula salinis nobilis,
 quam ob causam à nostratibus sæ-
 pe adiri solet : nullos habet inco-
 las, nisi forte paucos Nigritas fu-
 gitivos aut exules Portugallos.

S. Vincentii Insula nullos habet
 incolas, montosa enim est & ru-
 pibus aspera ; licet valles habeat
 nonnullas non infœcundas, si cul-
 tura accederet ; cæterum maxima
 hic caprarum sylvestrium copia ;
 superioribus enim annis cum no-

ftri hic in anchoris cum classe starent, supra quatuor millia ceperunt. Stationem habet percommodam & adversus maris æstum ab objecta insula S. Antonii præmunitam.

S. Luzia in eundem modum aspera est & sterilis, nec quicquam illustre sortita præter caprarum copiam; nunc quoque deserta, licet olim habitata fuisse videatur. Cæteræ itidem non sunt magni momenti.

Ad 8. In Sierra Leona, duo sunt Reges Nigritarum Regi Portugalliæ minime obnoxii, neque Portugalli hic ullum castellum aut præsidium habent, quo alias nationes commercio cum Nigritis arceant; nam quotannis Galli, Angli, Belgæ eo commeant. Sed haud longe hinc Portugalli oppidum quoddam incolunt quod vocant, Cachieu, cujus incolæ divitiis abundare dicuntur.

Ad

Ad 10. Insulam principis observant nostri unum gradum & 30. scrupul. distare ab æquatore versus Arctum; hodie à Portugallis incolitur, qui ibidem oppidulum habent, ad plagam quæ Corum aspicit; plurimum sacchari annuatim producit.

Ad 11. Insula Ferdinandi do Pao, edito solo, & circiter xviii. mill. in longitudinem patet; cur hanc Portugallis attribuat Oliveira, non video, nam ab aliis observatum invenio, à v 11 Regulis eam possideri & gente adeo effera & inhumana, ut pene omnes externos à commercio & consortio suo segregent.

Ad 12. S. Thomæ insula jam à multis annis à Portugallis incolitur, qui hic oppidum habent, quod vocant *Pavoaçam*, juxta torrentem aquæ limpida & potari pulcherrimæ: solum maxima parte montosum, & sacchari

cannis opportunum, unde maxima sacchari copia hic quotannis conficitur, sed cœlum insalubre præsertim nostratibus, atque adeo omnibus qui non assueverunt, aut in illa nati sunt.

Ad 13. Insula Annobon distat ab æquatore versus Arctum uno gradu & viginti quinque scrupul. In hac quoque Portugalli oppidulum habent, sed haud ita frequens incolis ut exteros omnes arcere possint, qui hic sæpe ipsis invitæ aquam & ligna petunt; & varios fructus ipsis extorquent; oppidulum circiter centum & viginti ædibus constare dicitur. Stationem satis commodam habet ad plagam quæ septentriones respicit.

Ad 14. Regnum Congo hodie non ita subjectum est Regi Portugalliæ ut olim fuit, imo vix ipsum superiorem agnoscit; atque adeo Rex Congo superioribus annis cum Portugallis Angolensibus bellum

bellum gessit, & Belgarum opem
adversus illos imploravit; hodie-
que Belgis favet, & illis liberum
commercium in Regno suo per-
mittit.

Ad 15. In Angola Portugalli
paulo plus juris habent: nam hic
possident insulam Loandam & in
vicina continente oppidum ha-
bent S. Pauli, & arces aliquot intra
continentem.

Ad 16. Castrum Portugallorum
in regione Sofalæ, situm est vigin-
ti gradibus & x x x. scrupul. ab
æquatore versus Austrum, haud
procul à mari, ad ripam fluminis
quod in regione Mocarangua
oriens haud minus Cleucis à ma-
ri, & urbem Zimbaoc, Quitevæ
qui hisce regionibus imperat, se-
dem præterlabens, sub castro hoc
ingenti ostio & fere leucam lato,
in oceanum se exonerat. Castrum
hoc à Petro de Nhaya primum
constructum fuit ann. c 15. 15. v.
consen-

consentiente Zufio cæco Rege Mahumetano, quem tamen haud dudum post facti pœniruit, & cum Portugallos inopinantes opprimere pararet, factò à barbaro quodam indicio, ab ipsis præoccupatus fuit & occisus.

Habent ibidem Portugalli & aliud castellum quod vocant Senam, ex lapide & limo constructum & multis machinis bellicis instructum, lx leuc. ab ostio fluminis, cui Capitaneus à præfecto Mozambici imponitur. ad hoc castellum Tetæ Provinciæ incolæ mercaturæ gratia commutant & merces exoticas auro permutant.

Item tertium in Provincia Tete, lx leucis supra Senam, in Regno Inhabaze, sub Dominio Manamotapæ. Regio fertilis est, & Lusitaniæ merces hic magno sunt in pretio. Lusitani autem per Manamotapæ regiones ad tria emporia

ria barbarorum proficiscuntur, quæ Massapa, Luanze & Manzovo dicuntur; quorum præcipuum est Massapa, ubi Lusitani præfectum habent, Manamotapæ rege cedente.

Ad 19. Manamotapæ Regnum (ut scribit *Ioh. de Santos*) situm est in Mocaranga, quæ olim integra ad imperium unius Regis pertinebat, (qui barbaris Mana dicitur & inde Manamotapa, ut Manacongo & similia,) hodie vero in quatuor regna divisum est, Manamotapæ, Quitevæ, Sedandæ & Chicangæ; Rex enim superiori seculo, cum unum se tot regnis regendis imparem videret, inter quatuor filios eadem divisit, & majori quidem natu Manamotapæ regnum attribuit; secundo autem Quitevæ regiones Sofalæ flu. conterminas; tertio Sedandæ regiones quas Sabia fluviu lambit, qui ex adverso Bociarum Insularum

larum mare intrat; quarto denique Chicangæ regionem Manicæ subiectam. Tres autem posteriores post Patris obitum nunquam fratrem majorem natu superiorem voluerunt agnoscere, unde continua fere bella inter se gesserunt. Porro Regnum Manamotapæ, ducentas leuc. in longitudinem, nec pauciores in latitudinem patet: versus Corum terminos dividit cum Regno Abutux, quod ad fines usque Angolæ se extendere creditur; versus Orientem terminatur flu. Zambeze; versus Eurum Oceano, in quem promontorio x aut xii leuc. lato, inter fluvios Luabum & Tendanculum vaste se projicit; versus Austrum ad flu. Inhabanen pertingit: reliqua ad reliquos tres Reges pertinent; à Solfala flu. nimirum ad Tendanculum Quiteve imperat: inde ad Austrum regnum Sabiæ patet, sub Sedandæ imperio, qui & Botongæ Domi-

Dominus ad Inhabanæ regionem usque : utrique denique in Mediterraneis prætenditur Manicæ regnum, ubi Chicanga dominatur & circiter leuëis à mari versus Corum. Horum denique Regum Quiteve facile potentissimus est tum ob commercia quæ cum Portugallis exercet ; tum ob subditorum suorum vires, qui inter Mocarangas (ita enim Cafres omnes has gentes vocant) fortitudine & arte bellandi excellunt.

Ad 21. Quiloæ tyrannum Abrahamum primo tributarium fecit Regi Portugalliæ Vascus Gama, imposito annuo tributo, quod duum mill. miticalium, ut ipsi appellant, vel aureorum summam non excederet. Inde anno 1505. à Francisco Almeida, Abrahamo expulso, Mahumetes Aneoninus urbi impositus, & arx ædificata quæ hodieque durat.

Ad 22. Monbasam urbem in
parva

parva insula ejusdem nominis sitam Almeida expugnavit ann. 1505 & direptam incendit. Commoda hinc statio est.

Ad 23. Cum Melindæ regulo Portugallis jam à prima pene illorum in has partes navigatione, amicitia fuit, & crebra inter eos obsequia; littus autem Melindæ importuosum est.

VII.

DE OPPIDIS ET CASTRIS quæ Rex Portugalliæ possidet in Asia, atque India.

I.

Littus (inquit *Oliveira*) Asiæ incipit à Sues, oppido Turcarum ad caput maris Rubri sito, & secundum Orientale ejusdem maris latus primo porrigitur ad urbem Aden, ad ostium maris Rubri,

bri, deinde secus littus Arabiæ felicis ad sinum Persicum produci-
tur, ad cujus ostium Portugalli in
continente commercia exercent
cum Calayate incolis.

2 Haud longe hinc jacet In-
sula Ormuz, duarum leucarum in-
tervallo à continente Arabiæ dis-
creta, quæ Portugallorum est; di-
statq; ab æquatore viginti septem
gradibus versus Arctum. Et licet
exigua sit Insula & sterilis, com-
merciis tamen supra modum flo-
ret, & frequentia incolarum ex-
cellit, qui locupletissimi sunt: est
enim totius Persiæ, Arabiæque
emporium.

3 Ducentis & quinquaginta
ab Ormuz leuc. Dium arx sita est
in Regno Cambaiæ viginti gradi-
bus & dimidio ab æquatore versus
Arctum.

4 Damaon, Tarampor, Vayli-
te & Cacil, quæ loca Portugallis
parent, & mox Civitas Bazaim no-

M vende-

178 PORTUGALLIÆ
vndecim gradibus & medio ab
æquatore.

5 A Bazaim ora Indiæ se con-
vertit ad Austrum, ad quam Por-
tugalli possident Tana & oppi-
dum Chaul: & sedecim gradibus
ab æquatore versus Arctum insu-
lam Goæ. Est autem hæc insula
exigua, sita ad principium oræ Ma-
labaricæ, & exiguo intervallo à
continente disjuncta; in qua sita
est nobilissima civitas Goa, totius
Indiæ Metropolis, Archiepiscopi
& Proregis Indiæ sedes.

6 Ad eandem oram & duo-
decim ab æquatore gradibus sita
est arx Cananor, supra quam sita
sunt Avor & Barcelor, infra autem
Mangalor, Calicut, & Cranganor
urbs Archiepiscopalis; & decem
ab æquatore gradibus civitas Co-
chim Episcopalis, ad quam maxi-
ma pars mercium quæ in Portu-
galliam vehuntur conduci solent.

7 Ad extremum ora Malaba-
ricæ

ricæ caput, juxta promontorium Comorim, octo ab Aequatore gradibus sita est arx Ceylaon, ubi pars occidentalis oræ Indicæ desinit.

8 E regione dicti promontorii jacet Insula Ceylaon quæ cœleucas ambit, & tota à Portugallis possidetur, qui in illa aliquot arces habent; quarum illa quæ Columbo dicitur, octo gradibus distat ab Aequatore versus Arctum: reliquæ sunt Manara & Maluco aliæque: opulentissima est Insula & ex illa universa Canella petitur quæ Europæ inferri solet.

9 A promontorio Comorim versus ortum possident Portugalli civitatem Negapotaon undecim & medio grad. ab Aequatore versus Arctum.

10 Quatuordecim autem ab Aequatore gradibus versus Arctum civitatem S. Thomæ, ubi Portugalli Coloniam habent.

11 Porro in reliquis omnibus aut plerisque portubus, quæ sequuntur ad eandem oram, Portugalli commercia exercent & fœderatos suos habent usque ad Regnū & oppidum Bengalæ; in quo & castellum habent; xx i v grad. ab Aequatore.

12 A Bengala porro ad Regnum Pegu, quæ ora ad xl leucas extenditur, in variis locis cōmercia habent, in Pegu quoq; arcem.

13 A Pegu ora se porrigit ad promontorium quod jacet è regione Insulæ Sumatræ, quam aliqui Taprobonam appellant; & promontorium hoc ab antiquis Auream Chersonesum appellatam autumant, ubi urbs Malacca condita est, duobus gradibus & 30. scrupul. ab Aequatore versus Austrum. Est autem Malacca Portugalorum civitas ditissima & caput Episcopatus. Ab hac ad Insulam Sumatram octo leucarum iter est:

Ad

Ad hanc denique Mercatores tam
è China, quam Syan & reliquis
partibus Orientalibus solent con-
fluere.

14 A Malacca versus Orien-
tem multę insulę in Oceano spar-
sę sunt, & quidem primo Maluccę
sub ipso pene Aequatore, quas
Portugalli sui juris fecerunt.

15 Deinde Insula Banda, quam
Portugalli itidem sibi vendicant:
inquit *Oliveira*.

16 A promontorio autem
Malaccę, longo ductu producitur
ora Chinensis spatio quadringen-
tarum & quinquaginta leucar. ad
quam passim Portugalli commer-
ciorum gratia appellere solent.
Hinc dein amplissimum Regnum
Chinę orditur novendecim grad.
ab æquatore versus Septentrio-
nes, & desinit ad quadragesimum
octavum ejusdem latitudinis gra-
dum. Civitas denique Macao
quę hodie à Portugallis incolitur,

182 PORTUGALLIÆ
viginti tribus gradibus distat ab
Aequatore versus Arctum.

Atque hæc quidem loca Portu-
galliæ nomine possidet Rex Hi-
spaniæ in Asia atque India, prout
compendio ab Oliveira enume-
rantur: de quibus majoris perspi-
cuitatis gratia hæc annotanda sunt.

Ad 1. Calajatum urbs est Regni
Armuz, ab Albuquerque olim
capta & direpta, sed postmodum
restaurata.

Ad 2. Armuz vel Ormuz, oppi-
dum situm est in insula Gerun uti
Persæ atque Arabes vocant, quæ
ad exordium sinus Persici jacet,
ambitu sex aut septem milliar.
complectens, à Persiæ continente,
ex adverso Docar, quinque milliar.
disjuncta: ab Arabia vero circiter
novem leuc. xxvii. grad. & xxx.
scrup. ab æquatore versus Arctum:
ut nostrates observarunt xxvi.
grad. xxvii. scrup. æstivis mensi-
bus ferventissima, maxima sui par-
te ste-

te sterilis & nitrosa : duos habet
hæc insula sinus, quos cornu quod-
dam arenosum dirimit, ad quod
hodie Arx Portugallorum sita est
(inquit *Petrus Teixeira*) & situ &
fabrica inter celeberrimas & mu-
nitissimas Orientis facile princeps.
Ab Alfonso Albuquerque, cum
Armuziæ regem in potestate ha-
beret, primum condita. Is enim
cum Armuzianos magno prælio
superasset anno clō Io vii. Zeifa-
dino has leges dixerat, ut quotan-
nis quindecim millia Serafinum
tributi nomine penderet, & locum
ad arcem ædificandam concede-
ret, in quam suis tutus esset rece-
ptus : quam alii deinde Proreges
Indiæ & præfecti hujus arcis am-
pliolem munitioremq; fecerunt.

Anno autem clō Io cxxii Persæ
cum Anglis arcem hanc expugna-
runt & Portugallis eripuerunt, in
qua tum reperta fuerunt supra
centum quadraginta tormenta

bellica, magnam partem ænea. Itemque paulo ante Portugallis ab iisdem erepta fuit nova Arx quam in Insula Kishme (ut Angli vocant) construxerant, in qua septendecim tormenta bellica inventa variis generis. Nostrates narrant in universum Lusitanis hic erepta fuisse sexcentas machinas bellicas variæ molis, tam è ferro quam ære conflatas.

Ad 3. Urbs & Insula Dium (inquit *Linscotanus*) exiguo intervallo à continente disjuncta, Lxx leucis abest à flu. Indo, & xxi grad. ab æquatore, olim Cambaia Regi paruit: Portugalli autem primum Rege concedente hic castellum condiderunt, mox vero Urbis atque Insulæ compotes facti, multis munimentis locum pene inexpugnabilem fecere; semel anno 1539. & secundo anno 1546. obsidionem infidelium fortiter sustinuit. Urbs commerciis variarum

rum gentium florentissima est. Insula ipsa fecunda est, & omnibus rebus ad vitam humanam necessariis abundans.

Ad 4. Daman (inquit *Linscottanus*) ad Indiae continentem sita est viginti gradibus ab æquatore; arcem habet quæ una cum urbe à Portugallis possidetur. Ab hac ad urbem Bazaim quindecim sunt milliar. quæ distat ab æquatore xix cum dimidio grad.

Ad 5. A Bazaim ad arcem Chaul, novendecim gradibus ab Aequatore, 10 milliaria numerantur. Ab Anglis observatum invenio, duo esse oppida hujus nominis, unum ad ipsam maris oram, undique muro cinctum, & sinui maris imminens, quod à Portugallis habitatur; alterum intra continentem quod à Mahumetanis possidetur. De Goa, quia notissima est Indiae Portugallicæ Metropolis, nihil hic addam.

Ad 6. A Goa versus Austrum, has arces & loca Portugallorum enumerat *Linscotanus*; primum Onor 20 mill. à Goa; & 14 gradibus ab Aequatore versus Arctum; Ager vicinus præstantissimi piperis copia celebratur. Deinde Barselor 15. mill. ab Onor, 13. gradib. ab æquatore, piperis & oryzæ copia dives, tertio Mangalor 9. mill. à Barselor, duodecim grad. & dimid. ab æquatore: quarto Cananor 15. mill à Mangalor, duodecim & dimidio gradibus ab Aequatore, piperis abundantia præstat. Quinto Calecut, 8. mill. à Cananor, 11. gradibus ab Aequatore, olim totius illius tractus Metropolis, nunc pene exhausta. Sexto Cranganor, 10. mill. à Calecut. decem grad. & dimidio ab æquatore. Denique Cochinum, urbs amplissima & Goæ pene æqualis, tam ædium numero & splendore, quam incolarum frequentia.

Ad

DESCRIPTION. 187

Ad 7. A Cochino (inquit *Linscotanus*) ad Coulon 12. sunt mill. novem grad. ab æquatore versus Arctum; ubi arx Lusitanorum est & quotannis una navis pipere oneratur. A Coulon ad promontorium Commorin 20 sunt mill. 7. grad. & dimidio ab æquatore.

Ad 8. De Insula Ceylon vide *Linscotanum*, cap. xiv. *Spilbergius* noster ann. 1602. hanc insulam adiit quæ tum variis Regibus parebat, quorum præcipuus qui Candii Provinciæ imperabat, tum Portugallis non modo non subiectus, sed & infensissimus erat; unde postea tanta rerum commutatio facta sit, ut Portugalli tota insula jam poriantur, (ut scribit *Oliveira*) nondum observavi.

Ad 10. *Linscotanus* noster vicum S. Thomæ agnoscit eumque describit cap. xv. Sed *Casparus Balbus* civitatem vocat, & pluribus

188 PORTUGALLIÆ
ribus propugnaculis qua portum
respicit munitam scribit.

Ad 11. Ora quæ inter Negapatan
& Muselapatam extenditur, xc
circiter millia. spatio, vulgo Cho-
romandel appellatur; ubi hodie
non tantum Belgæ nostri, sed &
Angli, non minus quam Portu-
galli cum indigenis libera com-
mercia exercent.

A Musulepatan autem ad Re-
gnum Bengalæ 120. mill. spatio,
Narsinga, Bisnagar & Orixajacent
ad Gangis usque æstuarium, à quo
Bengalæ regnum sumit initium;
totaque hæc ora etiam Choro-
mandel vocatur, uti prior. In re-
gno autem Bengalæ nulla Portu-
gallis munimenta esse scribit no-
ster *Linscotanus*, tantum pagos
quosdam, & pene exules Portuga-
los in uno atque altero portu do-
micilia sua habere.

Ad 13. De Malacca vide *Linsco-
tanum* nostrum cap. xviii.

Ad

Ad 14. Insulæ Moluccæ primum à Castellanis aditæ, & post acrem inter Portugalliæ & Castellæ reges controversiam, denique Portugallo veluti oppignoratæ; una cum Portugalliæ regno ad Castellanos devenerunt.

Earum præcipuæ à Belgis nostris superioribus annis fuerunt occupatæ, & arcibus ad minimum novem firmatæ; nam quinque sunt insulæ, Ternate, Tidor, Timor, Machian & Bachian & aliquot minores; in quibus omnibus nostri arces habent munitissimas, & garyophillos qui in hisce solis insulis crescunt ad se contrahunt.

Ad 15. Insulam Bandam nucibus muscatis fertilem nostri Belgæ quoque sui juris fecerunt, ibidemque munitissimam habent arcem, iidem & Amboinam insulam occuparunt, & Portugалlos commercio omni in hisce insulis excluderunt.

Ad

Ad 16. Cum Chinenſibus hodie noſtri Belgæ non minus commercia exercent, quam Portugalli & oram illam Portugallis infeſtam reddunt.

In ſumma jam à multis annis noſtrates plures naves aromatibus omnis generis, ſola Canella excepta, onuſtas ex India acceperunt quam Portugalli, & commercium Indiæ ad ſe traduxerunt; plures Portugallorum naves mercibus Indicis onuſtas aut ceperunt aut depreſſerunt; præter ingentia damna quæ Portugalli paſſi ſunt ſuperioribus annis, Caraquis aliquot aut mari hauſtis aut ad littora Galliæ fractis, una quoque opulentiffima à piratis Mauris haud ita nuper intercepta.

VIII.

PROVINCIAE ET URBES
quas Rex Portugalliae in Bra-
filia sibi vindicat.

Ex Nicolao d' Oliveyra: & aliis.

IN America Australi
Rex Portugalliae pos-
sidet terram Brasilię,
quę olim Provincia
Sanctę Crucis fuit
dicta à Portugallis, qui primi illam
invenierunt atq; lustrarunt; Ea autē
(secundum auctorem hunc) ini-
tium sumit à Para, quę Portugal-
lorum arx est in æstuario maximi
fluvii Amazonum, sub ipso pene
æquatore sita, & desinit in triges-
mo & quinto gradu ab æquatore
versus Austrum; & secundum orę
maritimę ductum, maximo gyro,
complectitur leucas mille, quadra-
ginta & unam; quem ingentem
terra-

terrarum tractum Portugalli juris
sui esse profitentur.

Porro regio hæc omnis, sive
Brasilæ nomine, sive quocunque
alio censeatur, dividitur in qua-
tuordecim Capitania; (secundum
Oliveiram, nam in numero non
conveniunt alii Scriptores) ex sunt
Para, Maranhão, Ciara, Rio gran-
de, Parayba, Tamaraca, Pernam-
buc, Seregipe, Bahia, Ilheos, Spi-
rito Santo, Porto Seguro, Rio, de
Janeyro, San Vincente; quarum
sex ad dominos particulares per-
tinent, qui illas armis acquisivere,
hodieque possident; reliquæ octo
sunt Regis.

Intervalla inter hæc Capita-
nias diversa sunt, nam à prima quæ
Para dicitur, ad secundam Ma-
ranhão centum & sexaginta leu-
cæ numerantur; à Maranhão au-
tem ad Ciaram centum & viginti
quinque leucæ; à Ciara ad Rio
grande centum; à Rio grande ad
Paray-

DESCRPTIO. 195

Paraybam quadraginta quinque;
à Parayba ad Tamaracam vi-
ginti quinque; à Tamaraca ad
Pernambucum sex; à Pernam-
bucum ad Seregipen septuaginta;
à Seregipe ad Bahiam viginti quin-
que; à Bahia ad Ilheos triginta; ab
Ilheos ad Porto Seguro triginta;
à Porto Seguro ad Spiritu Santo
sexaginta quinque, à Spirito San-
to ad Rio de Janeyro septuagin-
ta quinque; à Rio de Janeyro ad
San Vincente sexaginta quinque;
à San Vincente ad æstuarium flu-
minis de la Plata ducentæ & vi-
ginti leuc.

Caput hujus Provinciæ est ci-
vitas S. Salvador sive Bahia de to-
dos los Santos, in qua tam Episco-
pus quam Gubernator cum reli-
quis ministris regiis domicilium
habet; juxta hanc Rex plures ar-
ces habet, uti & in aliis omnibus
Capitaniis, & multos milites præ-
sidiarios alit, aliosque permagnos

N sum.

sumtus facit, uti postea dicemus, cum de redditibus & expensis regiis agetur.

Capitanix Pernabucensis Dominus est Eduardus Albuquerque; ea latissime patet, nimirum ab urbe Olinda versus Austrum leucas circiter XL ad flumen usque S. Francisci, juxta quod superioribus annis argenti fodinam inventam volunt, quam tamen Rex egeri vetaverit: ab hoc flumine versus Arctum sita est *Alagoa*, ubi duo amnes in oceanum exeunt; hic v aut vi machinæ sacchariæ structæ sunt, quæ quotannis parum sacchari conficiunt: huic ad eandem plagam proximus est *Porto Caluo*, juxta quem sunt vii aut viii machinæ sacchari: & juxta hunc versus Arctum pagus *Vna* cum iv aut v machinis: & porro *Serinhã* amplissimus & amœnissimus pagus, juxta quem xii machinæ structæ, quarum singulæ ut plurimum

vi aut

DESCRIPTION. 195

VI aut VII mill. arobarum sacchari conficiunt (arobæ autem singulæ pendunt XXVII aut XXVIII libras:) deinceps *Poincar* pagus, incolis frequentissimus, ubi sunt XIII aut XIV machinæ sacchari, quæ magnam copiâ quotannis edunt; situs est ad amnem ejusdem nominis qui paulo supra promontorium S. Augustini exit. Secundum promontorium hoc jacet pagus S. Antonii do Cabo, in cujus districtu circiter XX machinæ structæ, quæ plurimum & optimum saccharum reddunt. Infra dictum promontorium sita est Ecclesiola Nostra Sennora de la Candelaria, à qua semita pertinet ad campestria, quæ Cucuranas vocant, in quibus magna vis armentorum pascitur: ab his ad urbem Olindam sunt V leucæ, quibus XXII machinæ comprehenduntur. Ab eadem urbe versus mediterranea IX aut X leuc. jacet Omatto do Brasil fre-

quentissimus pagus, ubi magna vis ligni Brasiliæ cæditur, quæ deducitur ad pagum S. Laurentii, ubi sunt vii aut viii machinæ quæ plurimum præstantissimi sacchari conficiunt. Denique limites huius Capitanix versus arctum se extendunt ad Insulam Tamaracam leuc. v. Capitanix Tamaracensis Dominus est Comes de Monsanto qui in Lusitania degit; in illius districtu numerantur machinæ sacchari circiter xx; quarum potissimæ sitæ sunt juxta amnem Goianam.

In hisce Provinciis plurimæ sunt machinæ quibus saccharum conficitur, (Portugalli vocant *Ingenios*,) ita ut ad solam urbem Olysiponensem quotannis traducantur ad minimū viginti sex milia cistarum; quarum singulæ pendunt ad minimum quindecim arrobas; ita ut istæ 26000. cistæ efficiant 390000. arrobas; quarum singu-

singulæ efficiunt 32. arrates: Id anno 1617. observatum fuit; quo eodem ann. Vianam appulerunt supra quinque millia cistarum: ut de aliis portubus Portugalliæ nihil dicam, ad quos quoque magnum cistarum numerum appellere certissimum est.

Porro de omni hoc saccharo Regi decimarum nomine in ipsa Brasilia solvuntur decem pro unoquoque centenatio, excepto illo saccharo quod Domini machinarum proprio suo periculo evahunt, quod liberum est à vestigalibus: In regno autem Portugalliæ simul ac appulerint, solvunt viginti pro unoquoque centenatio. Alii hæc paulo aliter explicant, quemadmodum nuper à Belga, qui xxx annis in Pernambuco habitaverat, accepi. Omnes omnino fruges, omne saccharum, & similia, etiam armenta & cætera animalia solvunt regi decimas; quas Rex

publicanis quibusdam in singulos aut plures annos elocari solet pro sexaginta millibus ducatorum in sola Capitania Pernabucensi (nam de cæteris nihil dum mihi constat:) ab hisce decimis nulli plane liberi aut immunes sunt præter ecclesiasticos: Saccharum autem omne, uti & reliquæ merces, liberum est ab omni vectigali aut portorio in ipsa Brasilia; sed in Lusitania simulac appulerit pro vectigali xx pro singulis centenariis, secundum valorem sacchari, quo venit in Regno; Domini tamen novarum machinarum, si ipsi saccharum suum & suo periculo evehant in Lusitaniam, in regno liberi sunt à vectigali illo ad decennium; quo elapso dimidiam partem vectigalis, id est decem pro singulis centenariis persolvere tenentur, & altero decennio elapso solvunt uti cæteri.

Ex eadem Provincia in Europam

pam traducuntur plurimæ pretio-
fissimæ merces, magna Ambari
copia, Balsamum præstantissi-
mum, lignum Brasil, aliæque ma-
teries magni pretii; Tobaccum &
plurimum gingiberis; aliæque
ejuscemodi merces.

IX.

SERIES ET SUCESSIO
Regum Portugalliæ.

*EDuardi Nonii Leonis IC. Lu-
sitani libro de vera Regum
Portugalliæ Genealogia.*

ENRICVS Portugal-
liæ Comes natus est
Vesontii. Patrem habuit
Guidonem Comitem
Vernoliensem & Brionensem, Re-
ginaldi & Alisæ Comitum Bur-
gundiæ filium, Guilielmi Com.
Burgundiæ fratrem. Is Henricus
ad bellum sacrum tendens in Hi-

spaniam appulit, & Alfonsum vi
Castellæ Regem, qui Imperator
etiam dicebatur, cum Raymondo
Burgundo & Raymondo Tolosa-
no Comite adversus Saracenos ju-
vit. Illi vero propter sanguinis cla-
ritatem & res præclare gestas, Al-
fonsus Tarasiam filiam notham
locavit, Portugalliamque nomine
dotis & jure clientelæ dedit; hoc
est, illud, quod intra limites inte-
ramnis provinciæ, Lamecæ, Co-
nimbricæ & Visei continebatur; &
tractum etiam illum Galleciæ, qui
ultramontanus dicitur, cum jure
recuperandi eam Lusitanix par-
tem quæ à Saracenis occupabatur,
usque ad Bæticæ confinia: qua sci-
licet Anas provincias dividit. Sus-
tulit è Tarasia *Alfonsum Henri-*
cum, & duas filias *Vrracam*, quæ
Veremundo Comiti Trastamaræ:
& *Tarasiam*, quæ Ferdinando
Menendo in Gallecia nupsere.
Mortuus est Asturicæ A. CH. m. 2.

Braca-

Bracaræ sepultus. *Alfonſus primus*
 Henrici F. primus Portugalliæ Rex
 poſt præliū Orichienſe appellatus.
 Duxit Mahaldam filiam Amedei
 11 Com. Maurianæ. ex qua illi na-
 tus *Sanctius* : & *Vrraca* quæ Fer-
 dinando 11. Legionis & Galleciæ
 R. nupſit, ſed poſt natum ex ea
 Alfonſum ab illo fuit ſeparata ſen-
 tentia Romani Pontificis ob con-
 ſanguinitatem : & *Taraſia* quæ
 Philippo Flandriæ Com. fuit con-
 juncta, & Mathildis fuit appellata.
 Hic in agro Orichienſi inſigni vi-
 ctoria parta de quinque Sarrace-
 norum Regibus, crucem cæleſtis
 coloris, quæ Portugalliæ inſigne
 erat, in quinque ſcutula diſiſit, ea-
 que argenteis reſperſit denariis.
 Oliſſiponem, Leiriam, Sanctare-
 nam, Turres novas, Sintram, Ma-
 foram, Cezimbram, Eboram, Pa-
 cem Juliam & totam fere Portu-
 galliam, quanta nunc eſt, à Sara-
 cenorum tyrannide liberavit, &

N 5

Chri-

Christianis restituit. Et rebus multis tam bello quam pace præclare gestis, obiit Conimbricæ an. Chr. 1185. Vixit annis 91.

Sanctius primus duxit in uxorem Dulciam seu Aldonzam Raymundi Berengarii & Petronillæ Arragonum R. filiam; ex qua ei natus *Alfonsus*; & *Fernandus* qui duxit in uxorem Joannam filiam Balduini Imperatoris, Flandriæ Comitissam. Et *Petrus* qui Comes fuit Urgellensis nomine uxoris Aurembiagis. & *Henricus*, itemque *Tarasia* quæ Alfonso Legionis & Galleciæ R. nupta ab eo postmodum fuit separata. *Mahalda* quæ Henrico I. Castellæ Regi nupsit, sed ab eo fuit separata, *Sanctia*; & Blanca Guadalaiaræ Domina, *Berengaria*. Habuit & plures liberos è Concubinis. Obiit ann. 1212. ætatis suæ 58.

Alfonsus II. cognomine *Craffus*, uxorem duxit *Vrracam* filiam
Alfon-

Alfonſi x Castellæ R. & Leonoræ
Henrici II. Angl. R. filiam; ex qua
ſuſtulit *Sanctium*; *Alfonſum* Bo-
noniæ Com. *Fernandum*; *Leono-*
ram quæ Daciæ Regi nupſit. Obiit
Conimbricæ an. 1224. ætatis 38.

Sanctius II. qui Capellus voca-
batur; duxit Mitiam Lopidem ab
Haro filiam Diodoci Lupi Canta-
briæ Dynaſtæ: qui ob animi mol-
litiem, vicarium accepit fratrem
Alfonſum. Obiit Toleti an. 1246.
regni 22.

Alfonſus III. Sanctii frater, duxit
uxorem *Mathildem* Bononiæ Co-
mitiſſam, filiam Reginaldi Com.
Dampmartini & Idæ Comitiffæ
Bononiæ. deinde *Beatricem* filiam
notham Alfonſi x. Castellæ Regis.
ex qua illi nati *Dionyſius*; *Alfonſus*
Dominus Portalegrii & aliorum
oppidorum. *Blanca*; *Constantia*.
Hic Algarbii regnum à ſocero Al-
fonſo jure clientelæ conceſſum,
cujus pars ad id tempus à Sarrace-
nis

nistenebatur, liberum ab eorum iugo reddidit: postea cum clientelam in gratiam nepotis Dionysii Socer remisisset, pro Algarbii symbolo, Portugalliæ Regni insignibus clypeum purpureum addidit, aureis castellis respersum. Obiit Olisipone ann. 1279. ætatis 70. Regni 32.

Dionysius Uxorem duxit *Isabellam* filiam Petri III Arragoniæ R. ex qua sustulit *Alfonsum*: *Constantiam* Fernandi IV Castellæ R. uxorem. Hic Academiam Conimbricæ instituit. Obiit Sanctarenæ an. 1325. ætatis 64. regni 46.

Alfonsus IV Ferox dictus; uxorem habuit *Beatricem* filiam Sanctii Ferocis Castellæ R. ex qua liberos habuit, *Alfonsum* qui puer obiit, & *Dionysium* qui anniculus decessit; *Ioannem*, qui item puer obiit; *Mariam* quæ Alfonso XI Castellæ R. nupsit. & *Petrum* & *Leonoram* Petri IV Arragoniæ R.

UXO-

uxorem. Obiit Olisipone Anno
1357. ætatis 67. Regni 31.

Petrus Alfonsi i v fil. crudelis
dictus, duxit uxorem *Constantiam*
filiam Joannis Emanuelis Infan-
tis: è qua sustulit liberos, *Ludovi-*
cum statim extinctum, *Fernan-*
dum, *Mariam* uxorem Fernandi
Arragoniæ Infantis. Obiit Estre-
motii Ann. 1368. ætatis 47. Re-
gni 10.

Fernandus Petri & Constantiæ
filius uxorem duxit Leonoram
Telliam, à viro abductam, contra
Regni procerum sententiam.
Obiit sine legitimis liberis Olisi-
pone Anno 1383. ætatis 43. Re-
gni 16.

Ioannes primus, qui ob multa
memorabiliter ab eo gesta, Rex
bonæ memoriæ fuit cognomina-
tus, filius fuit illegitimus Petri Re-
gis. Duxit in uxorem Philippam
filiam Joannis Ducis Lancastren-
sis; ex qua sustulit, *Blancam*; *Al-*
fonsum;

fonsum, qui juvenes obierunt:

- *Eduardum*: Petrum Ducem Conimbricensem virum bello & pace clarissimum: *Henricum* ducem Viseensem: *Ioannem* S. Jacobi militiæ magistrum: *Fernandum* magistrum militiæ Avisiensis: *Isabellam* quæ Philippo III Burgundiæ Duci &c. nupsit. Obiit Anno 1433. ætatis 76. Regni 48.

Eduardus Joannis fil. duxit uxorem Leonoram Fernandi I. Arragoniæ & Siciliæ R. filiam; ex qua sustulit *Alfonsum*: *Fernandum* Ducem Viseensem *Philippam*; *Leonoram*, uxorem Frederici III Rom. Imperatoris, *Catharinam*: *Ioannam*. Obiit An. 1438. ætatis 37. Regni 5.

Alfonsus V duxit in uxorem Isabellam Petri Infantis filiam, ex qua sustulit *Ioannem*, qui infans obiit: *Ioannam*: *Ioannem* alterum: Obiit Anno 1481. ætatis 49. Regni 43.

Ioan-

Ioannes II. habuit in matrimonio *Leonoram* filiam *Fernandi* patruī, ex qua sustulit *Alfonsum* principem, qui interiit anno 1491. Obiit ann. 1495. ætatis 40. Regni 14.

Emmanuel *Eduardi* Regis nepos ex filio *Fernando* & multorum fratrum ultimus *Joanni* II. patrueli sine legitimis liberis decessenti successit. habuit tres uxores. Primam *Isabellam* *Fernandi* & *Isabellæ* *Castellæ* Regum filiam natu maximam; ex qua sustulit *Michaelem* qui puer obiit. Secundam *Mariam* *Isabellæ* sororem, quæ illi peperit *Ioannem*: *Isabellam* *Augustam* *Caroli* V Imper. uxorem ex qua natus *Philippus* II. Hisp. Rex. *Beatricem* quæ *Carolo* *Sabaudia*. Duci nupsit: *Ludovicum* Ducem *Pacensem*: *Fernandum*: *Alfonsum* Cardinalem & Archiepiscopum *Olisiponensem* &c. *Henricum* Cardinalem: *Eduardum*.

dum, (qui duxit Isabellam Jacobi Brachantiæ Ducis filiam, ex qua sustulit *Mariam* quæ Alexandro Farnesio Principi Parmensi nupsit: & *Catharinam* quæ Joanni Duci Bragantiæ.) *Mariam*: *Antonium* qui infans obiit: Tertiam uxorem duxit Leonoram Philippi R. Castellæ & Archiducis Austriæ &c. filiam; ex qua ei nati Carolus brevis vitæ; Maria quæ cælebs vixit. Fuit felicissimus princeps & rebus præclare gestis illustrissimus. Obiit Olisipone ann. 1521. ætatis 52. Regni 26.

Joannes III. Emmanuelis filius duxit uxorem Catharinam Philippi I Castellæ R. filiam, Caroli v Imp. sororem quæ illi peperit; *Alfonsum* in cunis defunctum: *Mariam* quæ Philippo Caroli F. nupsit & à partu primogeniti principis obiit. *Isabellam*, *Beatricem*, *Emmanuelem*, *Philippum*, *Dionysium* qui omnes immature obierunt:

runt: *Ioannem* qui *Ioannam* Caroli v Imp. filiam duxit & ex ea posthumum reliquit *Sebastianum*. *Antonium* qui infans obiit. Ipse denique obiit Olisipone ann. 1557. ætatis 55. Regni 35.

Sebastianus Joannis III è filio Joanne nepos, avo successit trium annorum puer sub tutela aviæ Catharinæ; quam tamen Henrico Cardinali patruo magno pueri Regis cessit. xiv ætatis anno Regni gubernacula suscepit; & anno 1578. in Africa cæsus occubuit cælebs adhuc: ætatis anno 24.

Henricus Cardinalis successit. obiit ann. 1580. ætatis 68. regnavit ann. 1. mens. 5. dies 5.

Post hunc Regnum non sine vi adiit, Philippus Hispaniarum Rex eo nomine .i. Emmanuelis, uti diximus, è filia Isabella nepos, vivente etiam tum matertera ejus Catharina Braganciæ Duci nuptâ. De Controversia inter competito-

res agitata, & quo jure quisque niteretur, & quis jure potior esset, non est hujus loci aut operæ definire: pauca tantum ex aliis auctoribus referemus, ne omnino præteritis videamur. Etenim ut Castellanus tum imparatos nullo negotio armis oppressit, ita nunc sine armis multo minore negotio jugum illius fuit excussum, & diadema Stirpi Braganzianæ impositum.

Sed addamus de Duce Brigantino, nunc Rege, pauca, donec plura suppeditentur.

Vasconcellius de Ingressu Philippi R. sub annum xxii. supra millesimum sexcentesium agens: diebus exinde insequentibus (inquit) nobiliores Dynastæ urbem ingressi; Dux cum primum Brigantinus, qui Regiæ nihilo concessit Majestati, quemadmodum par consanguinitate Reges attingit Lusitanos; uterque enim tam Philippu

lippus Rex, quam Theodosius
 Brigantinus Emmanuelem Lusitaniæ Regem agnoscunt avum,
 ille Regis ejusdem filiam Isabel-
 lam aviam, Brigantinus Eduar-
 dum Isabelle fratrem refert avum.
 Est Brigantina familia Regiæ Lu-
 sitanæ mutuo consanguinitatis
 foedere arctissime copulata, cum
 dotales nurus invicem non semel
 fuerint sociatæ. Quod fuit in cau-
 sa, cur Brigantina domus in tan-
 tam excreverit magnitudinem, ut
 intra Regni fines vix habeat quo
 se extendat. Ex antiqua nostro-
 rum Regum consuetudine & ani-
 mo in Duces Brigantinos liberali-
 jus obtinent iisdem utendi mini-
 stris iisdemque insignibus, ac Re-
 ges solent; proinde custodes cor-
 poris & stemmatum reges hono-
 rarios secum deferunt, iis etiam in
 locis, ubi Regis curia commora-
 tur; quin & militarium ordinum
 insignia conferunt plurimis clien-
 tibus,

tibus, magno eisdem adaugentes censu; quo fit, ut illorum Curiam frequentent è Lusitaniæ primoribus non pauci.

IDEM DE FAMILIÆ

hujus origine in vita Ioannis I.

ANte nuptias Joannes ex Agnete nobili puella, quæ postea Parthenonis Olisipponensis, cui nomen est à Sanctis, fuit Antistita (vulgus dicit Commenda-deira) genuit Alfonsum, cui data uxor Beatrix Nony Alvari Pererii Equitum Magistri unica proles addito dotali Comitatu Barcellensi, & Ducatu Brigantino. Quod fuit illustrissimæ ac pene Regiæ domus Brigantinæ Seminarium, è qua summis Regibus ac Principibus Christianis connubia expetita. Hæc ille.

Petrus de Mariz Dialogo quarto de varia Historia scribit, Joannem illum, antequam regnum adiret

adiret (non autem, ut Vasconcel-
lus, ante nuptias) habuisse ex Do-
mina Inez nobili virgine seu do-
micella, hunc Alfonsum filium;
de Connubio cum Beatrice con-
sentit, & dote Comitatus de Bar-
cellos; sed adjungit oppida Cha-
ves & Guimaranes cum suis terri-
toriis, itemque totam regionem
de Penhasiel de Basto, Monte ale-
gre, Piconha, Portelo & Barroso:
& certa loca quæ Conestabilis (ut
vocat) tenebat inter Durium &
Minium flumina. Sed non potuisse
impetrare à Rege titulum Comi-
tatus genero suo; sed demum ab
Infante Don Petro cum regnum
gubernaret, titulum ducis Barga-
zæ accepisse. Hunc autem Alfon-
sum ex isto matrimonio sustulisse
duos filios, nimirum Alfonsum
qui fuit Comes de Ourem & Mar-
chio de Vatençæ; & D. Fernan-
dum itidem Comitem de Ourem
& Marchionem de Villa Viçosa &

secundum Ducem de Barganza.
à quo propagata fuerit omnis nobilitas illustrissimæ illius familiæ, & supra omnes Hispanicas familias maximè insignis, tam in amplitudine domini, quam propagine generosissimorum descendit.

SERIES REGUM PORTUGALLIÆ
e Vasconcellio.

HENRICVS Comes. qui obiit anno 1112.

Alfonsus I. Rex. Qui initio Castellæ regem patruelem suum ingenti prælio superavit ad Arcobrigam (vulgo Arcoz de Val de Vez) dein Albucaranum Pacis Augustæ sive *Badaolii* Regem ad Trancosum: mox & Ismarum aliosque Maurorum reges ad Orchium: postquam victoriâ Rex fuit salutat a suis: postea & plura oppida & arces infidelibus eripuit, & imprimis Olyssipponem. obiit an. 1185.

SAN-

DESCRIPTIO. 215

Sancius I. qui varia fortuna
conflictatus obiit anno 1212.

Alfonsus II. qui obiit ann. 1233.

Sancius II. qui obiit ann. 1245.

Alfonsus III. qui obiit an. 1279.

Dionysius I. qui obiit ann. 1325.

S. Elizabetha Regina quæ obiit
anno 1336.

Alfonsus IV. qui obiit an. 1357.

Petrus I. qui obiit 1377.

Fernandus I. qui obiit an. 1383.

Ioannes I. qui obiit ann. 1433.

Eduardus I. qui obiit an. 1438.

Alfonsus V. qui sub tutela Petri
patruï ad plures annos vixit, quo
occiso, ipse jam regni potens, ali-
quot expeditiones in Africam sus-
cepit: sed dum ius nomine uxoris
Joannæ in Regnum Castellæ &
Legionis persequitur, magno præ-
lio ad Taurum superatus in, Gal-
liam subsidia petiturus concessit,
filio Joanne interea Regnum
strenue tuente: è Gallia re infecta
reversus, obiit anno 1481.

Ioannes II. rebus præclarè gestis, maximi cognomen hominum fama adeptus, obiit anno 1495.

Emmanuel I. cujus res gestæ à pluribus scriptoribus celebratæ sunt; obiit anno 1521.

Ioannes III. obiit anno 1557.

Sebastianus I. obiit ann. 1578.

Henricus I. obiit anno 1580.

Philippus I. qui obiit ann. 1598.

Philippus II. qui obiit ann. 1621.

Philippus III. sed Hispan. IV. adhuc superstes.

RESENDIVS LIB. IV.

ANTIQUITATUM LUSITANIÆ Regni originem ita describit.

Magnus Alfonsus Hispaniæ Rex qui Toletum expugnavit & Imperator est appellatus, ex diversis uxoribus tres filias habuit, Elviram, Therasiam & Orracam. Et quidem Elviram ac Therasiam,

siam, Rodericus Toletanus, pa-
rum Lusitanis æquus, quique illi
adhæserunt, ex Concubina Sime-
ne Munione natus, ut ajunt. Ve-
rum apud me Chronicon Hispanica
vetusta lingua habeo, factum
septuaginta annis ante Roderi-
cum, in quo eadem Simena mini-
me concubina, sed juxta uxor &
Regina diserte perhibetur. Ad Al-
fonsum igitur Imperatorem, in
asserenda Hispania laborantem,
conveniebant magni viri, mili-
tiam suam Christiano devoventes.
Inter quos emicuere Raimundus
Comes S. Ægidii & Henricus Lo-
tharingæ Comes, ex germana
Raimundi natus, quem illa Hun-
garæ regi, cui nupta erat, secundo
edidit partu. Hos ut talium ne-
cessitudine arctius se muniret Al-
fonsus filiarum connubiis sibi de-
vinciendos existimavit. Elviram
igitur Comiti S. Ægidii, Thera-
siam Henrico Lotharingæ Co-

miti, Orracam vero trium, ut alii scribunt, maximum, ut aliis autem placet, minimum, atque post Simenam defunctā, ex Constantia uxore natam, Raimundo Comiti sive Burgundiæ sive Tolosæ (neque enim inter ipsos Hispanicarum rerum scriptores satis convenit) in matrimonium dedit. Quorum nos opinionibus prætermis-
 missis de Henrico tantum loquamur, cui valde sibi dilectam Therasiam tradidit.

Atque ut nexu devinctiore virum maximum quasi ad manum haberet, Callæciæ partem Braccarios, à Minio usque ad Durium, totumque id, quod recentiori vocabulo *Portugalle* tunc dicebatur, à Durio usque ad Lusitaniæ urbem Conimbricam dotis nomine assignavit, liberumque ei reliquit, ut de Saracenis Lusitaniam armis recuperaret, suoque dominio & ditioni adderet.

Is ex

Is ex Therasia conjuge, quæ
semper Regina appellata est, fi-
lium genuit Alfonsum Henricum,
qui patri successit in principatu, &
ubi per ætatem licuit, bella gessit
quam plurima, urbes multas ex-
pugnavit, Sarracenorum poten-
tiam fregit. Qua re commotus
Ismarius, magnæ partis Africæ,
Beticæque Rex, convocatis qua-
tuor aliis regibus, tam ex Africa,
quam ex tota ulteriore Hispania,
tantas congregavit copias, ut mil-
lia quadringenta exercitus supera-
ret. His confusus in Alfonsum pro-
perabat, lentis itineribus, sed ani-
mo ad vindictam concitatissimo.
Nec ille segniter processit ob-
viam. In agro igitur Orichienfi
paulo infra Castrum viride oppi-
dum, non procul à confluente Co-
bris & Tergis fluviorum, in mu-
tuum conspectum venientes Ca-
stra posuerunt: Insedit tumulum
Alfonsus, ubi vetus sacellum erat,
in

in quo senex quidam provectæ
ætatis eremiticam vitam agebat,
inter Mauros & ob paupertatem
& ob vitæ sanctimoniam, nullius
injuria laceffitus. Ismarii copiæ
prope infinitæ undiquaque cam-
pos opplebant, jamque agmina
circumclusa spe devorabant. Non
videbatur militibus nostris sani
esse consilii, cum tanta multitu-
dine configere. Unus enim quis-
que supra centum hostes adver-
sum se in prælio erat habiturus.
Sed militum animos oratione spei
ac fiduciæ plena princeps confir-
mavit; dimissosque curare corpo-
ra jubet, & crastinum diem, qui
Jacobus Apostolo Hispaniarum
patrono sacer erat, lætos expecta-
re. Cum advesperavisset, Anacho-
rita ille ad Alfonsum venit, atque
oraculi denunciatione, forti esse
animo admonet, ut qua noctis
hora tintinabuli, quod in sacello
erat, sonum audiret, tentorium
egre-

egrederetur, appariturū illi Christum in aere Cruci suffixum. Lætus tam optato tamque insperato nuntio Alfonsus, totius noctis pervigilio promissum expectabat. Primo itaque ante lucem diluculo ad tintinabuli sonum prætorium egressus, suspexit in aere crucifixum Dominum. Cujus visi voluptate propemodum extra mentem absorptus, ita adorans dicebat: Ecquid Servator mundi, tunc mihi, tunc appares? quid eo opus est, in te credenti, & te summa pietate colenti? perfidis his, tuis atque ideo meis hostibus, tuæ divinitatis ignaris, potius apparere digneris, ut Crucis tuæ mysterium intelligant ac desinant insanire.

Hæc atque alia his similia, cum ex mentis quasi abstractione prosequeretur, Christi colloquentis & victoriam pollicentis voce jucundissime affectus, in cœlum recepta divina illa specie, arma possulat,

stulat, armari milites, acies ordinari & canoro tubarum concentu imperat signum dari. Quem ex proceribus quidam exercitus nomine adeuntes, postulant, inquit, fortissime Imperator, milites tui, ut regem te salutari permittas. Quibus ille: Ego fidissimi commilitones, honorificum satis inter vos nomen titulumque Principis sortitus sum, alium non ambio. Neque si maxime expeterem, vel poscentibus vobis morem gerere vellem, id tempus aut locus non patiuntur. Sed operam dabo, ut vos Ducis vestri non pœniteat, vos date, ut milites dux non desiderem. Contra illi, & quæ postulas pollicemur, & nobis non deerimus, sed pro Rege pugnabimus ardentius, vincemus honestius, moriemur alacrius. Cum igitur prope intulissent vim recusanti, magnis vocibus & tubarum, lituorum, tympanorumque sonitu,

nitum, ter acclamatum: *Alfonso*
Henrico primo Lusitania regi vita
& victoria. Data inde militibus
 tessera, ferebatur in hostes.

At parte ex alia innumerabilis
 ille Barbarorum exercitus, tam
 dissonis clamoribus, tam horribili
 fragore perstrepebat, ut cœlum
 ruere, terra quassari tremoribus
 viderentur. Commissum est præ-
 lium sanguinolentum, pertinax,
 diuturnum, à prima diei hora us-
 que ad meridiem; donec Ismarius,
 cuius jam vita periclitabatur,
 quamque maxime nostri appete-
 bant, rebus desperatis & amisso in
 conflictu consobrino, cui sui cor-
 poris custodiam mandaverat, no-
 mine Homor atagor, Halli regis
 nepote, fugit ipse, & una reges qui
 cum eo erant. Tantum autem san-
 guinis effusum est, ut ex cædis lo-
 corivuli in Cobrin atque Tergem
 decurrerent. Quin insecuta pau-
 cos post dies pluvia, cum tinctam
 atro

atro sanguine superficiem lavisset, crevissentque rivi, Terges qui ad confluentes Cobrin recipit, etiam usque ad Anam aquas infectas pertulit.

Alfonsus igitur novus Rex, consueto victoribus more, in castris triduo permansit, & concessa militibus præda, ipse qui eatenus niveo scuto utebatur, insignia commentus est, quæ rem ibi gestam designarent. Ac primum quia Christum in aere cruci suffixum conspexerat, in argenteo scuto cæruleam crucem formavit. Deinde quod quinque reges vicisset, scuta quinque per ipsam crucem distinxit. In unoquoque triginta nummos argenteos figuravit, quod totidem mundi Servator venditus exstitisset.

Mutata à posteris regibus nummorum figuratio est commodiori ratione, & in singulis quibusque scutis, singuli quinque numi positi,

fiti, decussatim ad figuram literæ
X bis numerato quod in medio est
& cum à summo deorsum & cum
à latere ad latus fit supputatio ut
numerus triginta expleatur. Hæc
tunc ibi sumta insignia. Castella
vero aurea septem, quæ in rubro
campo scuti regii oras ambiunt,
ad alterius Historiæ tractationem
pertinent.

Gesta res est, ut mei veteres an-
nales habent, æra millesima cen-
tesima septuagesima septima. Cui
annorum numero si demantur
triginta & octo, manebit Servato-
ris Annus cloc xxxix.

X.

DE SUCCESSIONE REGIS Castellæ in Regnum Portugalliæ.

Ex Hieronymo Conestagio.

EMANUEL decimus quartus Portugalliæ Rex regnare cœpit anno MCCCXCV. Is tres habuit uxores; Isabellam filiam Ferdinandi & Elizabeth, ex qua suscepit Michaëlem qui puer mortuus est. Dein Mariam tertiam Ferdinandi filiam primæ uxoris sororem, quæ ipsi sex mares & duas puellas peperit: quarum Isabella nupsit Carolo V. Imperatori; Beatrix Carolo III. Duci Sabaudia; Joannes successit patri in regnum; Ludovicus obiit cœlebs, relicto Antonio Notho: Ferdinandus mortuus sine liberis, uti & Alfonso qui fuit Cardinalis Sancti Blasii,

Blasii, & Henricus Cardinal. tituli
Sanctorum quatuor Coronato-
rum ; qui omnibus superstes re-
gnum post Sebastianum adiit.
Eduardus ex Isabella Ducis Bra-
gantiæ filia suscepit Mariam quæ
Alexandro principi Parmensi nu-
psit ; & Catharinam quæ Joanni
Duci Braganciæ ; & Eduardum qui
ann. clō 15 LXXVI obiit. Rex Ema-
nuel tertio duxit Leonoram filiam
Philippi primi Castellæ regis, quæ
ipsi genuit Carolum qui puer
mortuus ; & Mariam quæ cœlebs
mortua est ann. clō 15 LXXVIII. Jo-
annes III Emanuelis è secunda
conjugē filius, duxit Catharinam
Car. V. Imperat. sororem ; ex qua
nata Maria , prima Philippi II.
uxor (quæ ipsi peperit Carolum
filiū qui mortuus est adolescens.)
Et plures mares qui omnes juvenes
mōrtui , præter Joannem qui in
uxorem duxit Joannam sororem
Philippi Regis Hispaniæ , quam
P. 2. moriens

moriens gravidam reliquit, ex qua natus Sebastianus.

Quo in Africa cæso: successit Henricus Cardinalis, qui cum senex esset & cœlebs, proximam in Regnum Portugalliæ possessionem petiverunt:

Philippus Rex Hispaniæ tanquam natus ex Isabella primogenita Emanuelis:

Joannes Dux Braganciæ nomine Catharinæ uxoris suæ, quæ rege Philippo propiorē esse dicebat. Et si enim esset fœmina, tamen filiam esse Eduardi, fratris dictæ Isabelle.

Alexander Princeps Parmensis, filius Octavi Farnesii instabat nomine Reinutii primogeniti sui, nati ex Maria filia natu maxima Eduardi & sorore Catharinæ.

Antonius Prior Cratensis, filius Ludovici fratris ipsius Regis Henrici, qui se non nothum, ut vulgo credebatur, sed ex legitimo matrimonio natum esse dictitabat.

Ema.

Emanuel Philibertus, dux Sabaudia, licet esset filius Beatricis, natu minoris sorore sua Isabella matre Regis Philippi, à quo & ipse ætate superabatur, tamen & ipse regnū ambiebat, sed modestissime.

Catharina Medicea denique vidua Henrici II. Gall. regis, jus à longinquo repetebat, ab Alphonso nimirum & Comitissa Bononiensi, cui Alfonsus superstiti, aliam uxorem Castellanam superinduxisset, atque inde factum fuisset, ut omnes qui post ipsum regnassent spurii essent.

Et si dux Albanus & unus atque alter ex Procerum Hispaniæ numero sentirent Philippum hæredem regni esse: tamen in genere reliqui id nec credebant nec considerabant, sed existimabant jure ad filium principis Parmensis illud pertinere. Verum Lusitanis qui diligentius hac de re cogitarant, & quorum leges magis favent

Philippo quam statuta Hispaniæ, veritas hujus controversiæ erat perspectior.

Adducebant hanc rationem, quod jura Lusitaniæ & communia in materia regnorum, proximo ultimi possessoris cognato ex eodem stipite descendenti successionem deferunt; Sebastiano autem neminem esse propiorem rege Philippo ex eodem stipite descendente. nam & nepotum Regis Emanuelis natu maximum & avunculum regis demortui esse.

Henricus Rex Cardinalisque pronuntiat judiciali sententia Antonium priorem Cratensem illegitimum esse.

Multi Juris consulti etiam Lusitani pro Philippo respondent.

Henricus Rex quod ante fieri oportuerat, citatis competitoribus & judiciali processu instituto, cum Philippo Rege certis conditionibus transegit.

Hanc

Hanc inexpectatam mutationem Regis quidam putant P. Leoni Henrico confessori Regio & Jesuitæ potius acceptam ferendam quam argumentis ministrorum Regis Philippi.

Rex Philippus interim magnum exercitum in Hispania alebat. Papa per Nuncium Philippum Segam offert se arbitrum inter Philippum & Henricum. Philippus non nimium Papæ fidebat & in arbitrum compromittendo se sibi ipsi præjudicare existimabat, præterquam quod etiam antiquis exemplis, quibus adstruitur sedem Apostolicam in controversiis regnorum Judicem esse, novum non temere addendum esse putaret. De voluntate autem Henrici certior factus, quoniam jure aperto niteretur, arbitro opus esse negavit.

Ex quinque Gubernatoribus regni Portugalliæ quos Henricus

232 PORTUGALLIÆ
instituerat tres Philippo addicti
erant.

Henricus septimo decimo
mense regni aditi discessit.

Dux Albanus exercitui Regis
Philippi præfectus.

Antonius à populo Rex appel-
latus. Gubernatores Regni fuga
sibi consulunt. Elua capta ab Alba-
no; & alia oppida atque arces ce-
pit; mox Setubal, Cascais, arcem
S. Juliani Lisbonam. Averum &
portum. Vianam. Rex Philippus
Olisiponem venit. Antonius in
Galliam fugit, Albertus Archidux
Austriæ Portugalliæ præfectus.

A JOSEPHIO TEXERA
in Exegesi Genealogica hæc
loca è Conestagio citantur.

Conestagius lib. 3. Regis Ca-
tholici procuratores nihil
omnino eorum præteribant, quæ
ipsorum instituto inservire existi-
marent. Et Mora ad hanc rem
quod

quod attinet, magnis officiis perfunctus est, cum apud Regem Henricum, eosque qui gratia apud ipsum valebant, tum apud nobiles, summosque viros. Adeo ut multos validis argumentis, alios quidem muneribus, alios pollicitationibus, præstando, idque & verbis & factis & Chirographis omnium quotquot poterat animos & voluntates ad Regem Catholicum converteret. Quæ quidem pecunia, nimirum pollicitationibus nobilitatis captandæ ratio, tum temporis profuisse videtur.

Italice ita se habent. Gli Agenti (del Re Catholico) valeransi di tutti quei mezzi, che lor pareva à proposito, e il Mora fece in questo particolare grandi ufficii, non solamente col Re Arrigo & co i favoriti suoi; ma con nobili & signori di qualità, di modo che a molti con vivir ragioni, ad uno dando, ad un altero offerendo, in fatti, in parole,

È in iscritto, andava trahendo alla devotione del Re Catolico tutti quelli, che poteva, è questa parte di attastar quei nobili, di moneta, è di promesse parve che giovasse allora.

Eodem libro; Interea Philippi oratores cum regem Henricum de jure Philippi erudivissent, unaque ostendissent, quid boni, malive à tradendo aut non tradendo regno oriri posset: cum ipse ad Justitiam propensus esset, ab ea impulsus & metu belli, re diu multumque perpensa, relictis cogitationibus iis, quibus antea ad Catharinam propendebat, decrevit pro virili regnum Philippo tradere, iis quibus posset rationibus commodioribus.

Ibidem. Hujus inopinati Regis consilii, aliquorum opinio est, causam extitisse potius P. Leonem Henricum, ordinis Jesuitarum, regium confessorem, quam
argu-

argumenta ministrorum Catholici Regis, & ab eodem, cum Rex illi multum tribueret & crederet, Regis in Bragantiæ Ducissam. pensionem profectam esse, sed iram Philippi metuentem, postea Henrici Regis cogitationes ad ipsum convertisse. Quamobrem mense Octobri, Anno 79. Rursus omnes Regni Civitatum & oppidorum procuratores, aliosque ordines evocavit, eo nomine, quod veller eos de peculiari quopiam, eoque magni momenti negotio certiores facere. Hoc Henrici de convocandis ordinibus consilium à Philippo improbatum fuit. Quod, cum Portugallos erga se parum propensos intelligeret, comperitissimum haberet, si semel convenissent, numquam eos de Regno sibi tradendo consensuros.

Lib. 4. Artes, quibus erga nobilitatem usi fuerant Regis Catholici Procuratores, maximos esse.

effectus pariebant. Quare in tanta diversitate sententiarum, non multi reperiebantur nobiles, quod magna pars eorum sponte in Regis partes propendebat, aut corrupti tacebant, aulaque excedebant, ne animum suum declarare cogerentur. Ex Electis quinque Regni Gubernatoribus, tres Regi Catholico obsequi parati erant.

Ibid. Magnam Rex voluptatem percepit ex responso, ordinis tum Ecclesiastici, tum Nobilitatis, quibus cum ipse juris Regis Philippi vim ostendisset, proposuissetque, non abs re fore cum ipso pacisci, omnes ei gratias egerunt. Ac illud quidem verum est, inter nobiles non parvam ortam esse discordiam, ut ad hanc deliberationem accederent. (*per venire à questa resolutione.*) Quod cum omnes ad numerum viginti & octo redacti essent, remque totam unius suffragio permisissent, tandem regis

gis Catholici factio superior evasit, non parva cum adversæ partis indignatione. (*perche sendo ridotti tutti al numero di venti otto, e messo il partito a suffragi, di un solo, pervalse la parte del Re Catholico; id est, quum omnes ad numerum viginti & octo redacti essent, & in suffragia itum fuisset, uno solo suffragio prævaluit pars Regis Catholici.*) Quam quidem rem multum adjuvit diligentia & pollicitationes Procuratorum Regis Catholici.

Lib. 7. Quam ob rem undecima die Septembris in ædibus Ducis (Albensis) præstitum fuit rite juramentum: & sequenti die à prandio magistratus cum vexillo & tympanis bellicis in publicum prodiit, nomenque Regis Philippi more solito proclamavit, voce tamen rauca (voce fioca) parvoque populi concursu. Ac ubi in aliorum Regum acclamationibus magni

magni applausus, & risus, hic contra nihil, præterquam tacita suspiria, summissæque lamentationes audiebantur: etsi nonnulli risum & fletum, lætitiā & dolorem per adulationem miscerent.

Lib. 8. Dum hæc agerentur in Gallia & Belgio, Rex Philippus, qui adhuc in Portugallia commorabatur, decrevit satisfacere Lusitanis, qui cum assiduo ac importune mercedem postularent, in fine fuerunt expediti, concessis multis crucibus, multis redditibus, ac omnibus officiis quæ illis possent concedi, non sine magno dolore Castellanorum; quippe qui vociferantes affirmabant, regnum illud pertinere ad Philippum pluribus ac justis titulis; si quidem illud *hereditaverat*, *Emerat* atque *Debellarat*..

Ibid. Illa distributio à duobus deputatis summa cum liberalitate facta est, quæ tamen in Regis favo-

favorem nihil attulit emolumentum, neminique grata fuit. Nam quum duæ Lusitanorum species forent remunerandæ, prima videlicet, eorum, qui tempore Henrici, ac Gubernatorum, (ab emissariis Regis Philippi) ut ejus partes sequerentur pecuniarum & honorum promissa acceperant, &c. Qua in re, ministrorum imperitia, errores sequuti sunt, cum pollicitari facilius sit, quam dare. Large Regis Procuratores polliciti fuerant, non solum illis, qui causæ prodesse poterant, sed multis etiam aliis parvæ authoritatis, ac humilioris conditionis.

Concludit Texera: His supradictis, manifestissimum evadit, Sereniss. Regem Philippum illicitis artibus, nimirum pecuniæ largitione, magnificis pollicitationibus, gravibus etiam minis regnum Portugalliæ extorsisse potius, quàm obtinuisse: ut mirum nulli videri debe-

debeat, si luctuosissima Portugallia
funestum illum suum casum flebi-
libus toties, tantisque querimoniis
& lamentationibus deploret.

Thuanus lib. LXV. Histor.

Cum Regis Henrici orbitas &
effoeta ejus ætas ac valitudo in-
prospera brevi regnum vacatu-
rum minarentur, qui illud ambie-
bant jam tum quasi candidati in
medium prodire, procures Regni
ac populi gratiam prensare, & vivo
ipso Henrico veluti hæreditatem
ejus cernere. Princeps eorum Phi-
lippus fuit ex Isabella Henrici so-
rore & Emanuelis majore natu fi-
lia natus. Dein Philibertus Ema-
nuel Dux Sabaudia ex Beatrice al-
tera Emanuelis filia & ipse natus.
Præterea Ranutius Farnesius Ale-
xandri filius, Octavius Parmensium
Ducis N. qui ex Maria Eduardi iti-
dem Henrici fratris filia proгна-
tus erat, & Catharina altera Eduar-
di fi-

di filia, quæ Joanni Bracantiæ Duc
ci nupserat. Et Catharina quidem
Ranutiū Maria matre ante annum
defuncta tanquam proximior, li-
cet natu minor excludere videba-
tur. Restabat certamen inter Phi-
lippum & Catharinam pari gradu
Henricum contingenteis: Catha-
rina tanquam Eduardi masculī fi-
lia, qui Isabellam Philippi paren-
tem proculdubio exclusisset, Phi-
lippo præferri debere contende-
bat; contra ille Eduardo semel
mortuo ejus rationem nullam ha-
bendam dicebat, sed tantum gra-
dum inspiciendum, in quo mascu-
lus foeminam excludit. Hæc ita
primum proposita, dein à celeberrimis
Italiæ & Hispaniæ juriscon-
sultis etiam publicatis scriptis Bo-
noniæ & aliis in locis agitata sunt.
Inter competitores & Antonius
jam tum apparebat, qui se Ludo-
vici Henrici fratris filium jactabat;
& constabat Ludovici filium
Q esse;

esse; sed ex contubernio Jolandæ
 natum. istamen quamvis Henri-
 co summe invisus, populi favore
 sublevabatur. Iis omnibus postea
 accessit Catharina regum nostro-
 rum parens, repetito alius neque
 citra invidiam jure suo; Sic enim
 Oratores ejus disputabant. Sanctio
 II. tanquam rebus agendis impari
 à regni gubernaculis remoto, &
 summa rerum Alfonso ejus fratri,
 (qui ex Mathilde Bononiensi, à
 qua Catharina genus ducebat, fi-
 lios susceperat,) commissa, illum
 non solum regni administratio-
 nem sumsisse, sed etiam annuente
 Innocentio IV. Pontifice frater-
 num regnum invasisse circa
 annum dñi m ccc xlvii: in quo ut po-
 tentiam firmaret, prioris conjugis
 quam in Gallia reliquerat, pertæ-
 sum, Batricem Alfonsi decimi Re-
 gis Castellæ filiam altera viva su-
 perinduxisse, & Dionysium atque
 alios ex ea liberos suscepisse, qui
 proin-

proinde illegitimi ab eo tempore in regno successerunt, & per Joannem I. & ipsum Petri I. filium spurium, qui regnum circa annum dñs ccc xxctii. invasit, ad Henricum usque propagati sunt: & quia temporis longinquitas obstabat, & præscriptio merito objici poterat; illi in possessionibus violentis nullo tempore præscribi contendebant, & saltem petebant, ut quando res eo redisset, ut cunctis masculis deficientibus res quasi ad electionem rediret, sui ut antiquissimum in eo regno jus habentis ratio haberetur. Pontifex & suas partes interponebat, Portugallia regnum R. S. beneficiarium dictitans, ac proinde Regis in eo constituendi jus sibi vindicans. Quod tanquam ridiculum prorsus ab omnibus æque habitum, & à Philippo ipso postea omnino explosum est.

Dux Ossunæ cum Gardiola I. C.

Q. 2

ad

ad Henricum missus, cum cognovisset Henricum magis in Joannem Bracantiæ Ducem, qui Catharinam Eduardi fratris F. in matrimonio habebat, ut causa potior rem propendere, per Jesuitas, qui plurimum apud eum poterant, ipsum sollicitat & contrariis rationibus jus Philippi potius esse demonstrat. Tum addit Philippo infesto Bracantiæ ducem tantæ molis sustinendæ imparem futurum, & excitato de successione bello, fore, ut tantarum navigationum & tot annorum in propaganda per Indias Christiana religione infumtorum fructus brevi tempore amittatur. Quæ rationes non mediocriter labefactarunt primum Henrici alioquin meticulosi propositum; eoque magis quod videret ipsum Bracantiæ Ducem eodem tempore per Philippi procuratores inde minis territum, inde promissis ingentibus inescatum, si ejus

si ejus voto non adversaretur, in eo negotio tepidius versari, quippe qui suæ infirmitatis sibi conscius plus in potentissimi Regis gratia, quam in dubia proprii juris persecutione præsidii poneret. Ita præcipuo competitore, cui fere tota Lusitana nobilitas favebat, in ordinem redacto, restabat ut Philippus sibi plebem Olisiponensem devinceret, ad quam ille præcipitato consilio mox dedit litteras. Iis litteris, quod præmature scriptæ viderentur, immane quam commoti sunt non solum Olisiponenses ad externi & Castellensis principis dominatum cohorrescentes; sed præcipue per Lusitaniam plebs ob antiquas cum vicinis Castellensibus similitates. itaque nullo dato ad Philippum responso, habita in Camera, quam vocant, Olisiponensi deliberatione cui duo ex plebeio ordine interfunt, apud Henricum

cum instant, ut ipse successorem indigenam secundum Regni leges nominaret; in eamque rem, ut omnem ex animo meticulosi senis scrupulum eximerent, viginti millia armatorum, qui ipsorum sumtibus Regi militarent magna fiducia offerunt, si qui forte essent qui caritatis patriæ obliti & Lusitani nominis studiosi Regi contradicere, & nefanda proditione externos in Regnum per vim inducere auderent.

Anno clō lō lxxix. *Lib. 69.* Comitibus ad Kalend. April. indictis, Henricus Cardinalis habitum & sceptrum manu gestans cum Bracantiæ Duce ac magno comitatu venit, & in pegmate ad id parato sub Vranisco consedit. Alfonso Castroblancus sacerdos orationem absurdæ atque adeo impiæ adulationis plenam habuit, Rege cum rege cœlorum comparato & conventu ordinum cum sacrosanctis

sanctis Synodis: variabant sententia, alii nulla dilatione interposita de regni successione decernendum censebant; alii cautius procedendum, viamque juris servandam, ut qui jus in eo sibi arrogabant citati audirentur; alii, ut interim siquid Regi humanitus accideret, gubernatores regni crearentur; alii indecisa ac confusa omnia cupiebant. Rex mediam viam elegit: & è xv ab ordinibus nominatis, V. elegit gubernatores, quorum nomina secreta in capsam conjecta, Olisiponensi Magistratui tradita, nominati rursus xxii, ex quibus Rex xi elegit, qui si Regem ante litem de Regni successione terminatâ mori contingeret, cum plena potestate eam dijudicarent; Bracantiæ dux cæterique proceres, antistites ac cæteri ordines Sacramento adacti, gubernatoribus à Rege creatis & ei secundum quem delecti iudices

pronuntiaſſent , tanquam legitimo Regi ſe parituros. Actum & de Regis matrimonio , & gratiæ à Pontifice impetrandæ cauſa miſſus Romam Eduardus Caſtroblancus. Philippus per Chriſtophorum Moram certior factus protinus ad Oratorem ſuum qui Romæ erat , ut omni ratione Pontificem à gratia ducendæ uxoris Henrico facienda dimoveat, ſcribit. Miſit & Dominicanum ad Henricum qui illum ab uxore ducenda deterreret , qui ſtatim cum offenſionis ſpecie dimiſſus. Citati procuratores mittunt: Cauſa agitata: Jus Catharinæ reginæ , ut longius petatum, neque veris fundamentis nixum, exploſum: Antonius illegitimus declaratus; Reſtabat Philippus, Sabaudus, Ranutius & Bracantinus , qui dum quiſque contrariis rationibus ſe invicem oppugnant, jus ſuum in dubium revocabant. tandem poſt ſceni-

scenicas illas concertationes, cum nihil decerneretur, singuli consultationes pro jure suo ad Pontificem & principes Christianos mittunt. Inde occasione sumpta regni ordines & præcipue Olisiponenses quasi extincta mascula prole & incerto succedentium jure rem ad electionem deductam contendebant, idque sibi juris arrogabant. Philippus qui statuisset jus suum armis persequi, Henricum novis machinis adoritur; cunctaque ad bellum necessaria parat: aditus omnes in Portugalliam accurate observari curat: colore tantis apparatibus quaesito, quod Algerianam expeditionem meditaretur. At Henricus qui ex Ossunæ verbis & apparatibus belli, quid sibi Philippus veller, non ignoraret; paulatim labare coepit, à Leone Enrice ex societate Jesu, qui ei à sacris confessionibus erat, potius quam à

Qs

Philip-

Philippicis oratoribus ut creditur persuasus; & tandem manus dedit & in arcano plebis tumultum veritus, cum Philippicis transegit, additis conditionibus de certis dignitatibus quæ in Regno solis Lusitanis attribuerentur.

Anno cLo Io Lxxx prid. Kalend. Feb. Henricus moritur, re nondum cum ordinibus Regni transacta. Gubernatores in tabulis nominati magistratum ineunt. Philippus ad illos dat litteras, petens, ut se juxta Henrici avunculi voluntatem, sine dilatione regem declararent, additis promissis & minis. Illi tantisper à bello abstinere petunt dū Legati sui audiantur. Rex Albanum è secessu suo ad exercitum mittit. Marchio Sanctæ Crucis classi præpositus. Gubernatores se ad defensionem comparant. Antonius à populo Rex acclamatus xiii Kalend. Quintil. Elua Philippicis aperta. Oliven.

Oliventia; campus major; Arun-
 canum, Portalegia, Moran, Ser-
 ba. Antonius VIII. Kalend. Quin-
 til. in urbem Olisiponensem ci-
 tra certamen receptus. novi ma-
 gistratus è vilibus & fere indignis
 creati. Joannes Tellus cum aliis
 ad Gubernatores transfugit, per
 vim pecuniam ab invitis mercato-
 ribus in urbe extorquet, carceres
 aperit & maleficos conscribit,
 item Afros, Mauros & Æthiopes
 servos. Auxiliares à Gallis atque
 Anglis petit. Gubernatores è Ce-
 tobriga profugiunt. Cascajum de-
 sertum & in fidem acceptum. Ce-
 tobriga munita. Alvarus Lusita-
 niam cum exercitu ingreditur.
 Estremosium captum. Mons ma-
 jor adveniēti patuit. Eborā item.
 Cetobriga per vim capta & dire-
 pta. Turris ad portus fauces dedi-
 ta, Cascajum deinde captum & di-
 reptum, Didacus Meneses securi
 percussus. Arx Juliana dedita. Mu-
 nitio

nitio cui Caput siccum nomen, deserta: prælio dein sub urbe certatum, in quo Antonius victus per urbem transiens aufugit. Urbs Olisippo dedita; suburbium per triduum crudeliter direptum. Antonius post multa frustra tentata, & miserum per aliquot menses latibulum, tandem in Galliam incolumis evasit.

E I. Caramuele Lubkovvitz.

PRO Serenissima Infante Catherina (quæ Duci Brigantino nupsit) scripserunt quam plurimi, sed tantummodo mihi noti sequentes.

Licentiatus Afonsus de Lucena, Ducum Braganzæ Advocatus, atque redituum Procurator.

Doctör Felix Teixeira, etiam Advocatus Ducum Braganzæ, ac redituū & expensarum Procurator.

Iaime de Morais, Colimbriensis Universitatis doctör in jure
Ponti-

Pontificio emeritus, & Cathedræ
primariæ Moderator.

Doctor Antonius Velasco Ca-
bazo, Juris Cæsarii præpositus le-
ctioni vespertinæ.

Doctor Ludovicus Correa, de-
creti Cathedraticus.

Doctor Emanoël Soarez, qui
obtinuit Pontificii juris Cathe-
dram vespertinam.

Doctor Rodericus Lopez de
Veiga, qui Cathedram Digesti ve-
teris:

Doctor Christophorus Joannes,
qui sexti libri:

Doctor Ludovicus Basto de Bri-
to, qui Digesti novi:

Doctor Alvarus Dandrade, qui
Juris Pontificii:

Doctor Franciscus Rabello, qui
ejusdem Juris:

Doctor Gondisallus Ægidius,
qui trium librorum Codicis:

Doctor Petrus de Alpoim, qui
Codicis obtinuit Cathedram.

Edi-

Editæ sunt Lucubrationes horum Colimbricensium Professorum anno 1580. in folio apud Antonium Ribeirum.

EX SPECULO TYRANDIS Philippi Regis Castellæ in usurpanda Portugallia.

Edito Parisiis 1595.

INterea si fæminas ad successionem, vel ad ea quæ spectant ad sceptrum, & coronam ejusdem regni Portugalliæ admittamus, (quod tandem prohibitum est per legem, quam Mentalem vocamus, qua mulieres procul à regno, Regiaque successione semoventur) Domina Charharina Bragantiæ Ducissa sine controversia vera & legitima hæres est Portugalliæ Monarchiæ. Id multis rationibus probarunt præcipui Doctores Academiæ Conimbricensis numero tredecim, Henrico Cardinale, Portu-

Portugalliæ Rège vivente: Doctores Bononienses, in Italia & Perusini, ac etiam plerique alii aliarum nationum. Quam, inquam, materiam pro parte affirmativa quivis studiosus apud M. P. Be. Ju. Th. libro de jure Christianissimæ Reginæ Matris Catherinæ de Medicis in Regno Portugalliæ, optime discussam facile poterit invenire.

Quod vero ad Catharinæ & Philippi jus attinet, fatemur ipsum Philippum (ut ait) masculum esse, atque Emmanuelis Regis nepotem seniore ex filia primogenita Isabella, at, quod ob id sit hæres Regni Portugalliæ, negamus. Nam quod Philippus poterat lucrari per se, quia masculus, perdidit jam per matrem, quia fæmina. Quod item Catharina per se poterat perdere, quia fæmina, lucrata est jam per patrem Eduardum, quia masculus. Quoniam si, mor-

tuo Emmanuele vel Henrico, Portugalliæ Regibus, Eduardus & Isabella ejus soror viverent, Eduardus ipse patri Emmanueli sive Henrico fratri seniori sine controversia succederet. Ergo Philippus, cum populi electione existente, tum fæminarum admissa successione, nullum jus habet in Regno Portugalliæ, eademque ratione hodierna die per Orbem universum à viris doctis & piis, qui rem sine affectu aut partium studio, ut est, inquirunt, Tyrannus in Regno Portugalliæ est judicatus, habitus vocatus. Cedat igitur Philippus is Antonio, cedat Catharinæ, cedat & Raynutio Parmensi Principi (in cujus favorem Doctores Ticinenses, prædicti Philippi subditi palam judicare non erubuerunt) eorumque legitimis successoribus, quippe qui majus jus in Regno Portugalliæ obtinent.

De tota hac quæstione superioribus

ribus annis scripsit I. Caramuel Lubkovitz prolixum librum; quo probare conatur Philippum Hispaniarum Regem optimo jure Regnum Portugalliæ possedisse, & successores ejus possidere. Laborat autem maxime in jure Catharinæ Ducis Braganzæ uxoris refutando. Ita ut operæpretium fuerit pauca hîc inserere.

Primo agnoscit: Infantem hanc non debere excludi à successione qua Fæminam; eosque qui illam isto titulo eliminant, esse omnino imperitos legum Lusitanarum, quas specialiter debemus sequi.

Secundo negat: Repræsentationis beneficium debere admitti in successione Regnorû Portugalliæ.

Verum quum ipsi objicerentur praxes in multis Regnis Europæ; Respondet: se non teneri subscribere decretis peregrinis. Et quum & Hispanorum leges objicerentur; & exempla ex quibus patet,

R

Re-

Repræsentationis beneficium admissum esse in Hispaniâ; Respondet: ante Philippum II. nomine Hispaniæ vix intelligebatur Portugallia. Sed objicitur & Lex & consuetudo Portugalliæ: hic vero operæpretium est videre quam inficete respondeat.

Venis (inquit) ad ipsam Coronam Lusitaniæ; inque ea debere habere locum Repræsentationis beneficium probas ex Reg. Joannis I. Testamento, in quo legitur.

Item Fazemos noso Testamenteiro, & compridor de todas as cousas; que aqui em este Testamento mandamos, & estabelecemos o Infante Duarte meu Filho primogénito, & heredeiro, que prazendo a deos depois de nossos dias ha de ficar por Rey & Senhor destes Reynos & Senhorios; ou seu Filho, ou Neto lidimo descendente per linha direita, segundo se requiere per directo & costume em soccessam destes Reinos & Sen-

& Sennorios; ou en algum de meus Filhos per suo directa Ordenanza: S. premeiramente O Infante Don Pedro, & despois de sua morte seu Filho, ou Neto na maneira dita.

Audi D. Joannem mea industria jam latine loquentem: Instituitis nostrum Testamentarium, exsecutoremque omnium legatorum, quae in hoc Testamento exponuntur, Infantem Eduardum Filium meum primogenitum, heredemque qui Deo auspice succedet mihi de viventi Rex & Monarcha in his Regionibus, Provinciisque, aut ejus filium, aut Nepotem legitimum per rectam seriem descendentem, ut requiritur ex jure & usu in successione horum Regnorum; aut ex meis Filiis aliquem per rectum ordinem: scilicet primo Infantem D. Petrum, & post ejus mortem ipsius Filium aut Nepotem, juxta normam expositam.

Juriconsultis D. Infantis Ca-

R 2

thari-

tharinæ hoc testimonium videbatur intentum penitus convicisse; sed ut vidisti, de Testamentariis agit, non vero de successione in Regno. Idcirco Testamentarium nominat Eduardum, vel ejus Filium, Nepotemve, vel suum Filium alterum Petrum, ejusve filium aut nepotem.

Dicis, posse aliter Lusitanicum textum latinum fieri, nempe: *Instituimus nostrum Testamentarium legatorumq; omnium exsecutorem*
 *** *Infantem Eduardum Filium meum primogenitum, heredemq; qui Deo auspice succedet mihi postumo Rex & Dominus in his Regnis Dominiisq;, aut ejus Filius, aut ejus Nepos legitimus descendens per lineam rectam, ut requiritur secundum jus & usum in horum Regnorum ac Dominiorum successione; aut aliquis ex meis Filiis per eorum rectam categoriam: scilicet, primo Infans D. Petrus & post eum ipsius filius*

lius aut Nepos, juxta modũ expofitũ.

Torquetur, inquit, ſenſus ad ſucceſſorem decernendum, qui tantum Teſtamentarium designabat. Cæterum, eſto, determinet qui debeant ſibi deviventi ſuccedere. Ait ſibi poſtumo aut, Eduardum, aut ejus Filium, aut Nepotem; aut ſuum alterum Filium Petrum nomine, aut hujus Filium aut Nepotem ſufficiendum eſſe. An non hoc quomodocunque verum? diſjunctiva propoſito eſt: illa autem diſjunctiva eſt vera, cujus pars altera eſt vera. Ideo ex hoc Teſtamenti textu nihil colligitur contra jam datam ſolutionem; quia ſive admittatur repræſentatio, ſive non, ſemper verborum tenor poterit propriiſſime verificari.

Quomodo quæſo? nam ſi Domina Infans Catharina non excluditur quia fæmina eſt, & repræſentatio jure & conſuetudine in Regno Portugalliæ obtinet, omnino

causa Infantis Catharinæ potior est quam Philippi: est enim filia Eduardi; potuisset autem Philippum excludere etiamsi tantum Eduardi neptis fuisset; eo usque enim patet è Testamento illo representationem valere. Sed videtur hoc suboluisse, itaque addit.

Cur hoc non addam? Etiam si littera esset expresse contra nos (quæ, ut vidimus, nec impugnat nec favet, sed decernit successorem esse futurum hunc vel alterum, juxta regulas juris decernendum) unde scimus illam esse authenticam? an credere debemus adversariis Archivorum possessoribus, qui saltem potuerunt omnia autographa invertere, alterare, mutare? Accedit quod Antonius à Gama dubitet de veritate hujus Testamenti, decis. 174. num. 14. & alii multi: ideo impune potuisset rejici, si aliquid contra nos judicaretur statuere.

Quis

Quis non videt hominem fluctuare? modo ait, modo negat: cæteris argumentis haud magis dextre defungitur; consulant qui volunt: unam tantum ejus resolutionē adjiciemus, lib. 2. sub finem.

Defectionem fecit à Legionensi Rege Afonsus Filius Henrici Comitis, ut sæpe vidimus; ideo Legionis Rex poterit sibi recuperare supremam in Portugalliam Autoritatem, quam injuste perdiderat & sine causa. Hæc ratio non urget quo minus possit Algarbiam ultramarinasque regiones invadere, quia Brasilia & India nusquam Catholico Regi subfuerunt; & Algarbia, quæ subfuit, data fuit ab Alfonso Rege Sapiente in Filix dorem.

Primo dicendum est, Recuperationis titulo potuisse Legionenses Reges resumere sibi unam & solam Portugalliam.

Præterea debet Lusitania Le-

gionensium Regi vectigalia 436. annorum. Certe bella sine expensis maximis non fiunt : illa & has potuisset Legionensis Rex ex Regno Algarbiæ & Indiis sumere. Quantæ autem in bellis expensæ fuerint factæ, nec liquido constare potest : nec dubitemus licet, Indias & Algarbiam pro pignore sumi debere, quousque illi restituerent expensas omnes.

Sed hæc sufficiant in præsentia; non enim est animus relegere supputatorios codices, sed expendere doctrinam generalem. Pro expensarum pignore, Algarbia India atque Brasilia sub Legionensi sunt, quousque sumtus militares solvantur : quandiu sint subfuturæ : pertinet ad Arithmeticos, non vero ad Scholasticos.

Non putavit umquam fore ut legitimus hæres sua à malæ fidei possessoribus reciperet, ideo homo Scholasticus etiam miseris illu-

illudit ; sed quid hodie illi dicant
audiamus.

Jus, & Justum de Regni Lusitani
successione in serenissimâ
Ducum Brigantinorum gente,
communi doctorum virorum sen-
tentiâ, Portugalliæ legibus, con-
suetudine, populorum, atque adeo
ipsius Naturæ principiis toties
comprobatum, Divinâ tandem
favente clementiâ, erupit.

Orbi igitur universo Lusitani
Proceres, & reliqua Lusitania, au-
toritate juris gentium, notum fa-
cimus, Nos unanimi concordia,
votoque tandem verum, ac legiti-
mum Portugalliæ, atque omnium
suz dirionis Regnorum, & Pro-
vinciarum hæredem, ac successo-
rem *Ioannem* Ducem Briganti-
num, jam Regem hujus nominis
IV. (quod felix sit, & faustum) de-
clarasse.

Ad hæc, Catholicos Castellæ
Reges à Philippo II. (qui Prudens
R 5 vulgo

vulgo cognominatur) nullo unquam, vel recuperandæ autoritatis, aut provinciæ, vel hæreditatis jure, (quod vigilantes aliqui somniant) sed vi, rapinâ, fraude, injuriâ intrusos, & Lusitaniæ rebus hætenus potitos,

Nos invitos, per summam violentiam, proprio jure fraudatos, nullo animi assensu suis sanctionibus paruisse.

Nullam hucusque occasionem, in quâ præfatam omnium Nostrum mentem libere, & tuto palam profiteremur, oblatam: hanc vero summo Dei O. M. beneficio vix ostensam libentissimo, & conformi animorum nexu arripuisse.

Enormem, ex legemque Castellanorum imperandi rationem.

Sacra, & profana simul irreli-giose misceri: Sedis Apostolicæ Vicarium irreverenter tractari, pacta, jurataque in Regni comitiis fœdera temere violari.

Sum-

Summam Reip. curam fœminæ primum, tum hominum vel improborum fœci collatam, ac furtim, & per latrocinia potius, quam vel fucatis artibus adeptam.

Viros domi, & militiæ claros, ac veram virtutem pernicioſe paucorum, novorumque hominum potentiæ poſthaberi.

Alimenta ipſa hominum miſerorum per fœdam, & aſſiduam tributorum exactionem: ingentes, ex Luſitaniâ redditus: Braſiliæ, atque Indiæ proventus in ſpectaculis, in deliciis, in exſtruendo mari, & montibus coæquandis, profundis.

Regni Luſitani ſuccum, vires, ſanguinem, hoc eſt, ærarium, arma, gentem minui:

E primâ nobilitate viros Madridum, ſpecie conſultationis accitos, tantum non vinctos, retineri; & quod reliquum nobilitatis ſupererat iſtantiſſime evocari.

Sum-

Summos honores, Ordinum
militarium insignia, infamis notæ
hominibus vendi:

Regnum inclytum Lusitanum
in provinciam, hoc est, in ex-
tremam servitutem velle redi-
gere:

Hæc, & plura vel his similia, vel
pejora, homines, quibus virile in-
genium est (quamquam (quod
negamus) legitime Philippi re-
gnarent) ultra pati, nec potuisse,
nec debuisse, nec decuisse, nec
voluisse.

Merito ergo libertatem Patriæ
quæ nusquam gravior extat, quam
sub Rege pio; rebus omnibus, &
vitæ ipsi præferendam, & Regem
nostrum *Ioannem*, suum ad so-
lium, postliminio receptum, eve-
hendum duximus, in Christianæ
Religionis, & Patriæ propugna-
culum, in hostium perniciem, in
Regum exemplar. Ex quo jam
liquido constat, quam vere fuerit
à Ma-

à Majoribus usurpatum, Periculose à paucis emi, quod multorum esset.

OLISIPPONE.

Cum facultate Superiorum.

Apud Paulum Craesbeeck.

ANNO 1641.

Audin' hæc Lubkovvitz? alia nunc ratio tibi ineunda erit, qua Philippus supra sexaginta annorum fructus refundat, qua immensa damna, quæ Portugallenses ipsius causa sustinuerunt, resarciat. Interim percommode accidit ut tu hoc potissimū tempore, quum nemo de jure cum Philippo Rege contendebat, & jam tot annos omnia possidebat, hunc tractatum ederes, quo invaliditas juris, manifeste omnibus, qui nullo partium studio laborant, pateret. Sed de his alii viderint, nobis compendio studendum est.

Nobi-

Nobiles Familiæ

P O R T U G A L L I Æ.

*E Damiano à Goes, Portugallia
Magnates.*

Omestabilis Regni.

Dux Brigantiæ.

Dux Colimbriensis.

Dux Viseensis,

Dux Trancossensis.

Dux Barcelensis.

Dux Averiensis, è familia Alenca-
stria.

Marchio de Villa Real.

Marchio de Tores novas.

Marchio de monte major.

Marchio de Ferreira.

Comes de Marialua.

Comes de Tentugal.

Comes de Penella.

Comes de Alcontin.

Comes de Portalegre.

Comes de Feira.
 Comes de Lonte.
 Comes Monſancto.
 Comes de Faro.
 Comes de Arganil.
 Comes de Abrantes.
 Comes de Vimioſo.
 Comes de Villa nova.
 Comes de Lintiares.
 Comes de Vidigeira. è familia
 Gamæ.
 Comes de Sortella. è familia Sil-
 veira.
 Comes de Caſtanheira.
 Comes de Prado.
 Comes de Redondo.
 Vicecomes de Lyma.
 Baro de Alvito.

*Magnatum Portugallia cenſus è
 Marino Siculo.*

Dux Berganciæ 40000. duc.
 Dux Barcelorum fil. de Ber-
 ganciæ.
 Dux Cohimbræ.

Mar-

Marchio Turrium novarum.

Marchio Villæ regalis & Comes
Alcoutin. 15000. d.

Comes Marialuæ è genere Couti-
nor. 12000. duc.

Comes Penilensis è familia Va-
sconcelorum census annuus
4000. duc.

Comes Portalegrenus è familia
Silveria. 5000. d.

Comes Vimiosanus è familia So-
fa, 5000. d.

Comes Monsantinus è Coutina
famil. 5000. d.

Comes Pratenfis è Sofa familia.
3000. duc.

Comes Tentugalenfis. 8000. d.

Comes Pratenfis è d'Almeida fa-
milia. 3000. d.

Comes Feirenfis domus Pereiræ,
3000. duc.

Comes Linares, 3000. d.

Comes Rondonenfis, famil. Cou-
tin. 5000. duc.

Quibus addendi è Conestagio.

Comes de Mira è famil. Norogna.

Comes Cagliettanus, Io. Gonzalezius de Camera.

Comes Matosignosii è famil. Saa.

Comes Lignaresii è familia Norohnæ.

*Familias nobiles Portugallia apud
Conestagium aliosq; invenio.*

Alencastro. Almeida. Azevedo.

Alcazova.

Barreto. Botello. Britto.

Castro. Coutigno.

Gama.

Lopez. Lobos.

Mascarenias. Mattos. Meneses.

Mello. Mendoza.

Norogna.

Payva. Pereira. Pinto. Portugal.

Saa. Sequeira. Sosa. Sylva.

Tavora. Tello.

Vaz. Vasconcel. Veloso.

S

Nico-

Nicolaus de Oliveira qui an. 1620.

Commentarium suum edidit:

Magnates Portugalliæ qui titulum habent hos recenset.

Dux Bragançæ cujus primogenitus est

Dux de Barcellos.

Dux d'Aveiro cujus primogenitus est

Dux de Turres novas.

Marchio de Villa Real, qui & Comes est d'Alcoutim & hodie Dux de Caminha.

Marchio Ferreiræ, qui & Comes Tentugal.

Marchio Castel Rodrigo, qui & Comes de Lameares.

Comes Portalegre qui Majordomus regis.

Comes Sabugal, qui Merihnus major.

Comes Monsancti qui Alcadé major Olyssiponis. (Indiar.

Comes Vidigueræ, Almirantus

Co-

Comes Sortelhæ.
 Comes Vimiofi.
 Comes Castanheiræ.
 Comes Feiræ.
 Comes Atougia.
 Comes Sanctæ Crucis.
 Comes Villæ Francæ.
 Comes Villæ novæ.
 Comes Liunaris.
 Comes de Mira.
 Comes Fari.
 Comes Redondi.
 Comes Castelmelhor.
 Comes da Calheta.
 Comes da Atalaya.
 Comes de Tarouca.
 Comes do Basto.
 Comes do Matozinhos.
 Comes Mirandæ.
 Comes S. Joan. de Pesqueira.
 Comes de Arcos.
 Comitatus autem Marialux, Pen-
 nellæ & Abrantes Coronæ sunt
 uniti.
 Vicecomes de Ponte de Lima.

Baro d'Alvito.

Et plures alii Domini, qui licet titulo careant, tamen supra viginti millia cruciatorum in annuo reddito singuli possident.

Ab eodem recensetur & Comes das Idanhias ex familia d'Alcaçova.

De redditibus annuis Magnatum Portugalliæ præter ea quæ ex Marinao Siculo supra annotavimus, (quæ haud dubio longe sunt infra hæc diernam illorum opulentiam descripta) pauca admodum potuimus observare.

De Duce quidem Braganzæ scribit Boterus tantam illius esse potentiam & opulentiam, ut monstro simile sit in tam exiguo regno principem inveniri præter Regem, qui tantas opes possideat. Nicolaus autem Oliveira scribit Ducem hunc è decimis piscium in urbe Olysiponensi annuatim percipere 22500 Crusados.

D.T.

D.T.V.Y. in libro de les Estats
Empires, &c.

Dux Braganzæ habet annuos
reditus 100.000. Crufatorum
Portugall.

Dux Averi 50000. duc. Idem
& Relatio de Regno Portugallia.
affirmat apud Honorium.

E Vasconcellio.

QUOS SINGULI REGES
creaverint Duces, Comites &
Marchiones.

Sancius primus.

Comitem creavit, Mendum
Sousanum. Alfonsi Henricii
ex notha filia Therasia, aut ut alii
malunt, Urraca pronepotem,
Gondeçali à Sousa & Urracæ Sa-
ciæ filium; à quo fonte illustri-
fima Soufarum familia dimanat.

Alfonfus tertius.

Notham filiam Eleonoram Por-

278 PORTUGALLIÆ
tugallensem nuptui tradidit Gar-
ciæ à Sousa summo Dynastæ, quem
Comitis dignitate amplificavit.

Dionysius.

Petrum, qui de Nobilitate Por-
tugalliæ librum edidit & *Alfon-*
sum Sancium, quos extra legiti-
mum thorum genuerat, Comites
instituit, illum Barcellorum, hunc
Albuquerqueii. *Martinum Gilium*
à Sousa. Antesignani seu vexelli-
feri majoris ornamentis cohone-
stavit.

Petrus.

Comitem Barcellorum dixit
Ioannem Alphonsum Tellium sibi
acceptissimum Equitem, fratrem
Martini Alphonsi Tellii, cujus po-
stea filiam Eleonoram Rex Fer-
dinandus duxit uxorem.

Fernandus.

Gondigalo Tellio Reginae Eleo-
noræ

notæ fratri dedit Comitatum
Neivæ & Fariæ : *Henrico Emma-*
nueli eorundem germano Cezæ &
Cintræ.

Ioannem Fernandum Ande-
rium, Ourenii Comitem nomi-
navit.

Vianæ, *Ioannem Alphonsum*
Tellium Joannis Alphonsi Bar-
cellensis Comitis filium, Petri Me-
nesii primi Septæ Ducis & Via-
nensis Comitis ac Domus Villæ
Regalis parentem. Arrayolensem
Comitem nuncupavit, *Alvarum*
Pirium à Castro, & Lusitanæ Co-
mitem stabilem, summumque
Olyssipponensis arcis custodem
(vulgo *Alcayde mor.*) Hic Brigant-
inæ domus caput est; ab illo enim
sanguinem sumsit Joanna à Ca-
stro Fernandi II. Ducis Brigantini
uxor.

Mariscalis dignitas ab eodem
Rege attributa fuit *Gondiçaluo*
Vazao Azebedio, Francisci Piresii
S. 4. Prio.

Prioris Cœnobii S. Crucis Conimbricensis filio.

Ioannes primus.

Principes *Petrus* & *Henricus* à parente nominati sunt Duces, ille Conimbricæ, hic Visei.

Nunium Alvares Pereriam Regni Comitem stabilem, Comitem Arrayolensem, Ourensem & Barcelensem instituit. *Alphonsum* ex pellice filium Rex ipse, Nonii filiaë matrimonio conjunctum, Nonio id ultro concedente, Barcellorum Comitem creavit, *Alphonsumque* ex eodem nepotem Comitem Ourensem & Valentiaë Marchionem; quibus titulis (nam immature discessit) & Arrayolenti, successit frater *Ferdinandus*.

Petrus Menesius Comes Villæ regalis institutus.

Eduar-

Eduardus.

Principem *Ferdinandum*, legitimam prolem, Visei Ducem creavit, ordinum Christi & S. Jacobi Magistrum ac Regni Comitem stabilem.

Patri *Ferdinando*, ultra Pacis Julię Ducatum, successit in Visenſi & Ordinum magisterio *Ioannes* natu major. *Joannis* vita functi titulos frater ipsius *Iacobus* obtinuit, unum ſi demas S. Jacobi magisterium, quod collatum fuit Principi *Joanni*, qui poſtea Rex fuit, ejus nominis II. Princeps etiam *Emmanuel* quarto loco editus (nam tertius *Eduardus* interpeſtivo funere elatus eſt) Pacis Julię Ducem egit. Is fuit poſtea Rex fortunatiſſimus *Emmanuel*.

Extincto *Ferdinando*. Villę regalis Comite, datus titulus *Ferdinando* Noronię ipſius genero.

Alphonſus quintus.

Petro principe Regnum adminiſtrante vice Alphonſi nepotis ex fratre, adhuc impuberis an. 1422. primus Brigantii Dux vocatus fuit *Alfonſus* Comes Barcellenſis cum Eduardus Brigantii Dynaſta, nullo hærede relicto, obiſſet.

Eidẽ poſtea Rex Alphonſus addidit Guimaranium & urbem Portuenſem adjungere deſtinabat niſi cives obſtinate detrectarent.

Alphonſum Brigantini Ducis filium, cum Imperatricem Eleonoram ad Fredericum deducturus eſſet, Comitem Ourenii & Valentiaẽ Marchionem inſtituit anno 1450. Hic pater fuit Alphonſi Epicoſpi Eborenſis, à quo fluxere proceres Vimioſenſes.

Vivente Alphonſo, primo Brigantii Duce, obiit Alphonſus filius, de quo proxime loquuti ſumus, Nabantii anno 1460. & parenti

enti successit natu minor Ferdi-
nandus, is qui à Joanne I. Oyrenii
& Arrayolorum Comes, Valen-
tiæque Marchio fuerat creatus.

Hujus Ferdinandi filius senior
Ferdinandus Comes Guimaranii
& Marchio Villæ Viçosæ creatus
est à Rege ex Africa & expugna-
tione Alcaceris Quibiri redeunte.
Cum vero Ferdinandus idem vivo
parente, Isabellam Ferdinandi
Principis filiam uxorem duxit,
ejusdem Guimarranii Dux fuit ap-
pellatus. Hujus Ferdinandi, tertii
jam Ducis Brigantini filium Joan-
nem natu majorem evexit in Co-
mitem stabilem & Ducem Mon-
tis majoris novi: vulgo *Monte mo-
re novo*.

Secundum ejusdem Ducis filium
Alfonsum, Comitem Farensem
inauguravit, à quo domus Odi-
mirensis exordium cepit.

Fratri suo Principi Ferdinando,
qui magni Regis Emanuelis pater
fuit,

fuit, Pacem Juliam, Serpam & Mauram attribuit.

Consanguineum suum Alfonso Vasconcellium Alfonsi primiducis Brigantini pronepotem, Petri Regis abnepotem Penelæ Comitem creavit Olysiþone an. 1471.

Henrico Menesio Eduardi Menesii, Comiti Vianensi Vianam abstulit, sed postea Valentia & Loulei Comitem instituit.

Joannem Coutinium Marialuæ Comitem creavit & postea quod nullos liberos reliquisset, Franciscum ipsius fratrem.

Alvarum Castrum, qui sibi primus erat à cubiculo, Comitem Montis Sancti.

Lupum Albuquerqueium inter cubicularios etiam maximum Comitem Penæ majoris.

Petrum Menesium Comitem Catanhedii.

Petrum Alvarum Soto majorem Comitem Caminiæ.

Lu-

Lupum Almeidam Comitem
Abrantensem.

Alvarum Gondizalum Atai-
dium Comitem Atougia.

Ferdinandum Noronia Co-
mitem Odemira.

Rodericum Vasaum Pereriam
Comitem Fera.

Joannem Galvanum Episco-
pum Conimbricensem, Comitem
Argalinensem, qui titulus immo-
bilis est in illis Episcopis.

Rodericum Melium maximum
Regis custodem, Comitem Oli-
ventia.

Leonelem à Limia, Viceco-
mitem Villæ novæ da Cerveira &
summum custodem pontis Limie.

Joannem Sylverium Baronem
Alvitensem.

Petrum Vasaum Melium co-
mitem Atalaya.

Emmanuelem Principis Ferdi-
nandi filium Ducem Pacis Julia
creavit.

Geor-

Georgium filium suum nothum ex Anna Mendocia Ducem Conimbricę, Dominum Turrium novarum & Averii : S. Jacobi atque Avisii Magistrum, heredemque omnium quę fuerant à Petro principe relicta.

Petrum Menesium, qui apud Septim Ducis officioungebatur, instituit ex Comite Marchionem Villę Regalis & Comitem Ourenii anno 1489.

Vasconum Continuum Comitem Borbæ, cujus posterii nunc Comites sunt Redundi.

Emmanuel.

Principem Ludovicum filium, Ducem Pacis Julię Dominum Septę, Maurę, Covillanii, Almadę & Cratensis Prioratus administratorem creavit.

Alfonsum fratris sui Jacobi Ducis nothum Ducem Visei & Regni Comitem stabilem.

Jaco.

Jacobo (vulgo dom Jaimes)
Ducis Ferdinandi cæsi filio ab exi-
lio restituto publicata paterna ju-
ra restituit , & Brigantini Ducis ti-
tulum.

Titulos omnes Principi Geor-
gio , Duci Conimbricensi à Patre
Joanne II. concessos confirmavit.

Ejusdem Georgii hæredem Jo-
annem Lancastrum instituit Mar-
chionem Turrium novarum.

Filios natu maximos Marchio-
num Villæregalsium Comites
Alcoutini.

Sancio Noroniæ avitam Ode-
mirensis Comitis dignitatem red-
didit.

Petrum à Soufa Joannis Menesii
successorē creavit Comitem Prati.

Jacobum Sylvium Pædagogum
suum Comitem Ameæ.

Joannem Menesium maximum
œconomum, Comitem Taroneæ.

Vascum Gamam Comitem Vidi-
gueriæ & maris Indici Almirantū.

Mar-

Martinum Albicastrum Comitem Villæ novæ Portimananensis.

Rodericum Melium, Comitem primo Tentugalis, deinde Marchionem Ferreriæ.

Alfonsum Portugallensem Comitem Vimiosi creavit.

Antonium Noroniam, Comitem Linariensem.

Didacum Pereriam Comitem Feriæ.

JOANNES III.

Eduardum Eduardi Principis filium Ducem Guimaranii creavit.

Theodosium Brigantini Ducis filium, Ducem Barcellensem.

Joannem Lencastrum Georgii Principis & Ducis Conimbriensis filium, qui jam erat Marchio novarum Turrium, Ducem Averii.

Ludovicum Sylveriam Comitem Sottelhiæ.

Antonium Attaidium Comitem Castaraniæ.

SEBASTIANVS.

Simonem Gondizalum à Camara, Calhetæ Comitem creavit.
Ludovico Attaidio Atougiæ Comitatum redonavit.
Didaco Sylverix Comitatum Sorteliæ.

HENRICVS.

Duo Comites, quos instituere decreverat, exitum non sunt assecuti.

PHILIPPVS I.

Franciscum de Sa creavit Comitem Matosinii & Penagivonis.
Ferdinandum Castrum Comitem Basti.

Franciscum Mascareniam, Comitem Villæ Hortensis, qui nunc dicitur S. Crucis.

Eduardum Albicassium Comitem Sabugalis.

T

Pe-

Petrum de Alcaçova, Comitem
Igætaniæ.

Christophorum à Maura Co-
mitem Castellî Roderici.

Franciscum Emmanuelem, Co-
mitem Atalaye.

Rodericum Gondizalum à Ca-
mara Comitem Villæ Francæ.

Marchioni Villæ regalis titu-
lum Ducis ejusdem oppidi adjecit.

In Joanne Gondizalo Ataidio
Atougiæ Comitatum suscitavit.

In Emmanuele Albicastro, Vil-
læ novæ.

In Ferdinando Noronia, Linarii.

In Joanne Pereria, Feriæ.

In Ludovico Menesio, Tarouçæ.

In Antonio Castrio, Montis
Sancti.

Hæredem Ducis Averii iam
Marchionem Turrium novarum,
Ducem earundem nuncupavit.

PHILIPPVS. II.

Christophorum à Maura, Ca-
stelli

Atelli Roderici antea Comitem,
creavit Marchionem.

Emmanuellem Cortereal ipsius
Christophori filium, Comitem
Lumiarensem.

Ludovicum Henriques Comi-
tem Villæ floris.

Rodericum Mendesium Vas-
concellium Comitem Castelli
melioris; vulgo *Castel Melhor*.

Henricum à Sousa, Comitem
Mirandæ.

Ludovicum Alvarum à Tavo-
ra, Comitem S. Joannis à Piscaria.

Franciscum à Faro; Comitem
Vimieiri.

Stephanum à Faro, Comitem
S. Ludovici.

Didacum Sylvium, Marchio-
nem Jerabricæ.

Joannem Borgium, Comitem
Ficalii.

In Ludovico Sylveria Sorteliæ
Comitarum suscitavit. (miosis.)

In Ludovico Portugallensi, Vi-

In Simone Gondizalo à Camara, Calhetæ.

In Francisco de Sa, Penaguiónis.

In Petro Menefio, Cantanhedii.

Anno cło lxxxi. quum Vafconcellius librum suum ederet, horum oppidorum tituli extabant.

Duces.

De Braganza.

De Aveiro.

De Barcellos.

De Torres novas.

De Caminha.

Marchiones.

De Villa Real.

De Ferreira.

De Castel Rodrigo.

De Alemquer.

Comites.

De Monsanto.

De

De Cantanhede.
 D' Atougia.
 D' Odemira.
 Da Feira.
 D' Arganil.
 De Portalegre.
 De Tarouca.
 Da Vidigueira.
 De Villa nova de Portima.
 Do Vimiofo.
 De Linhares.
 Do Redondo.
 De Sortelha.
 Da Castanheira.
 De Penaguião.
 Do Basto.
 De Santa Cruz.
 Do Sabugal.
 Da Idanha.
 D' Atalaya.
 De Villa Franca.
 De Ficalho.
 De Lumiares.
 De Villa Frol.
 De Castel Melhor.

T ;

De

292 PORTUGALLIÆ

De Mirandado Cervo.

De S. Joan Do Pesqueira.

Do Vimieiro.

De Sam Luis.

Vicecomes.

De ponte de Lima.

Baro.

D' Alvito.

XII.

Reditus annui Regni

PORTUGALLIÆ.

Ex Ioann. Hugonis Linscotan.

Rdinarii reditus Regni Portugalliæ annuam ascendunt ad 1. 100. 000. duc. Reditus autem Magistratuum ordinum militarium, quorum Rex ipse hodie magister est, quique possident Insulas Azores, Maderam, Insulas Capi-

Capitis Viridis, S. Thomæ, del
Principe, reddunt quotannis 200.
000. duc.

Reditus Castelli de Mina in
Guinea, qui ad ordinis Christi ma-
gisterium pertinent, 100. 000. d.

Reditus Brasiliæ 150000. duc.

Vectigalia aromatum aliarum-
que mercium, quæ ex India Orien-
tali quotannis in Portugal. inve-
huntur. 600000. ducar. sive 18.
tonnas auri ut Belgæ vocant: nam
quæ in ipsa India è vectigalibus
aut tributis quocunque modo per-
cipiuntur, ibidem rursus impen-
duntur, ita ut Rex nullum emo-
lumentum illius capiat.

In summa reditus annui Regni
Portugalliæ sunt 2. 200. 000. d.
aut 66. tonnae auri, ut nostrates
vocant.

Expensarum ejusdem Regni
hic est calculus & modus.

1 In Stipendia ministrorum
Justitiæ, aliosque officiales, in ipso

regno, impenduntur quotannis
100.000. ducat.

2 In Tencas, (ita vocant dona & immunitates, quas Rex tanquam feuda benemeritis ad vitam concedit) quotannis expenduntur 300000. duc.

3 In Juras, (ita vocant redditus annuos quos vendit & in perpetuum hæreditario jure possidendos certis personis concedit, qui sicuti alia patrimonialia bona ad hæredes transeunt) annuatim expenduntur 150. mill. ducat.

4 In arces & munimenta Africæ annuatim expenduntur 300 mill. duc.

5 In quinque triremes, quæ Regis sumtu armantur, quotannis expenduntur 50. mill. ducat.

6 In classem quæ Indicas naves ducit atque reducit 300. mill. duc. expenduntur.

7 In Moradias, (ita vocant mercedes & stipendiâ annua quæ
Rex

Rex concedit, partim ministris suis, quos vocant Mocos da Camara, Cavalleiros Fidalgos & similes, partim aliis bene meritis, aut quorum parentes Regi aliquid officii præstiterunt; sunt autem perexigua hæc stipendia & tantum concessa ut equos suos alant, licet nullos interdum possideant aut alant; eademque & parce & maligne solvuntur:) annuatim impenduntur 80. millia ducatorum.

8 In Alimenta Regiæ familiæ atque Proregis quotannis fere expenduntur 300. mill. ducat.

9 Denique in arces atque alia munita loca Regni ipsius quotannis expenduntur 200. mill. ducatorum.

In summa; expensa omnis quotannis ascendit ad 1680000. duc.

Hæcenus è Io. Hugonis Linscotano.

Author autem Relationis de

T 5

Re-

Regno Portugalliæ apud Honorium scribit reditus annuos hujus regni esse 3660000. duc. eosque penitus omnes quotannis in ministros regios, tam Ecclesiasticos quam seculares, in milites, in classes aliaque rursus expendi, neque interdum sufficere.

Quia autem *Nicolaus Oliveira* anno 1620. librum edidit, in quo diligentissime & minutatim explicat reditus omnes annuos Regni Portugalliæ atque expensas universas, operæ pretium erit ea ordine ex ipso describere.

Primo itaque reditus Regni & Dominiorum, quæ Reges Portugalliæ in exteris Provinciis bello acquisiverunt, qui in Teloniis publicis, *Alfandegos* ipsi vocant, passim colliguntur; quippe omnes merces & res quæcunque venales solvunt aliæ decimam, aliæ quintam, aliæ aliam partem, excepto tritico quod foris importatur; id enim

enim liberum est ab omni vectigali) in hunc modum se habent.

1 Alfandegæ totius Regni atque urbis Olysiponensis reddunt quotannis 170. quentos reesiorum, id est 425000. Crusatos.

2 Vectigal lignorum omnium quotannis locatur 10. 700. 000. rees, id est 26750. Crusat.

3 *A Caza dos Cincos*, id est Portorium quo quinque solvuntur de unoquoque centenario, annuatim conducitur 7. 200. 000. rees, id est 18000. duc.

4 Septem casæ vectigalium vini, olei, carniū, piscium, fructuum, Nigritarum, & similium rerum in Civitate Olysiponensi reddunt quotannis nonaginta quentos rees, id est 225000. crusat.

5 Vectigal vini, quod vocant o Real d'Agoa reddit quotannis novem quentos rees, id est 22500. crusat.

6 Vectigal carniū in macello

cello reddit septem quentos, id est 17500.

7 Portus Sicci, ut vocant, reddunt triginta sex quentos, id est 90000. duc.

8 O *Consulado* (id est portorium quo tria solvuntur pro unoquoque centenario mercium quæ in Portugall. importantur, aut rursus ex illa evehuntur, reddit per totum regnum octuaginta quentos, id est 200000. cr.

9 Vestigal chartarum lusoriarum annuatim locatur 5. 400. 000. re. id est 13500. crusat.

10 Cancellaria Curia reddit septem quentos, id est 17500. cr.

11 Cancellaria Portuensis 700000. rees, id est 1750. crusat.

12 Vestigal ligni Brasiliæ reddit xxiv quentos rees, id est 60000. crusat.

13 Vestigal mercium Indicarum reddit quotannis 120. quentos, id est 300000. crusat.

DESCRIPTIO. 299

14 Piper, diducto primum
precio quo emtum fuit in India &
naulo, quatuor crusatorum pro
unoquoque quintali, reddit 230
quent. id est 575000. crusat.

15 Alfandegæ quæ in Africa
sunt, reddunt quotannis 1. 200.
000. rees, id est 3000. crusat.

16 Impositio in vina Sancta-
reni reddit quotannis 780000. r.
id est 1950. crusat.

17 O *Estanco do Buzio*, (id
est Apotheca publica qua certæ
merces Indicæ conduntur, reddit
1. 200. 000. rees, id est 3000. cr.

18 Setubalis tabula reddit 16.
quentos, id est 40000. crusat.

19 Omnes Civitates & oppi-
da hujus regni habent certos re-
ditus in fundis, & è multis delin-
quentium & similibus; Rex autem
percipit tertiam omnium partem;
quæ reddit annuatim 21. quentos,
id est 52500. crusat.

20 Os foros das proprieda-
des,

des, &c. id est, Annua onera quorundam fundorum, quæ Regiæ Coronæ sunt obnoxia, eique annum tributum pendunt, reddunt quotannis 778000. rees, id est 1945. crusat.

Hoc primum vectigalium sive reddit. genus efficit quotannis 837. 958. 000. rees, id est 2. 092. 895. crusat.

Alterum reddituum genus provenit ex Almoxarifis, (id est exacti-
onibus) quibus colligendis plura loca sunt destinata; reddunt autem annuatim in hunc modum.

1 Almoxarifatus (id est, quæstura) Pontis de Lima; sub quo comprehenduntur tria oppida & aliquot vici, reddit quotannis sex quentos & triginta tria mill. octingenta & sexaginta septem rees, id est 15084. crusat. 267. rees.

2 Almoxarifatus Vianæ in cuius districtu sunt sex oppida & aliquot vici: 7.594. 014. rees.

3 Al-

DISCRIPTIO. 301

3 Almoxarifatus Guimaranes
in cujus districtu sunt x. oppida &
in primis Braga, & aliquot pagi. 8.
679. 454. 1.

4 Almoxarifatus Averi in cu-
jus districtu sunt xxix oppida: 7.
777. 816. rees.

5 Almoxarifatus Porto in cu-
jus districtu sunt tres ii. 000. 483.
rees.

6 Almoxarifatus Civitatis Vi-
seo in cujus districtu sunt undecim
oppid. &c. 4. 464. 880. rees.

7 Almoxarifatus civitatis La-
mego, in cujus districtu sunt xiv.
oppida & plures vici, reddit quot-
annis 5. 261. 070. rees.

8 Almoxarifatus Castello-
branco in cujus districtu est anti-
qua civitas Idahna cum xviii. op-
pid. 7. 593. 039. rees.

9 Almoxarifatus oppidi Men-
corvo in cujus districtu sunt no-
vem oppida, 6. 340. 336. rees.

10 Almoxarifatus oppidi Pin-
hel

hel in cujus districtu sunt xxx. oppid. 6. 942. 872.

11 Almoxarifatus Mirandæ in cujus districtu est civitas Braganca & sex oppida. 7. 190. 194. rees.

12 Almoxarifatus Villæ Real in cujus districtu sunt tria oppida. 5. 780. 747.

13 Almoxarifatus civitatis Guardæ in cujus districtu sunt xxiv oppida. 6. 798. 720.

14 Almoxarifatus Portalegræ civitatis, in cujus districtu sunt xx. oppida 8. 480. 312. rees.

15 Almoxarifatus Conimbricæ, in cujus districtu sunt xix. oppida 7. 573. 475. rees.

16 Almoxarifatus civitatis Leyriæ in cujus districtu sunt xxiii oppida 4. 832. 625.

17 Almoxarifatus Tomar, in cujus districtu sunt xlviii. oppida 6. 726. 594. rees.

18 Almoxarifatus Abrantos: 4. 147. 451. rees.

19 Al-

DESCRIPTIO. 303

- 19 Almoxarifatus oppidi Sanctarem in cuius districtu sunt xv. oppida 8.098.612.
- 20 Almoxarifatus Alenquer, in cuius districtu sunt xvii. oppida 6.252.692. rees.
- 21 Almoxarifatus Cintræ 3; 443.587. rees.
- 22 Almoxarifatus territorii Olyfiponensis, 1.300.356. rees.
- 23 Almoxarifatus civitatis Eboræ in cuius districtu sunt xviii. oppida, 10.222.741. rees.
- 24 Almoxarifatus Estremos in cuius districtu sunt xv. oppida 6.330.393. rees.
- 25 Almoxarifatus Eluas in cuius districtu sunt xii. oppida 5.468.845. rees.
- 26 Almoxarifatus Beræ in cuius districtu sunt xxviii. oppida 9.428.832. rees.
- 27 Almoxarifatus Ouriques 5.872.976.
- 28 Almoxarifatus Algarbiæ,

304 PORTUGALLIÆ

in quo sunt quatuor civitates & novem oppida 9. 124. 390. rees.

29 Esteyrinha Faram (id est, si bene capio, Lacus aut Palus Faram) reddit quotannis 61. 768. r.

30 Almadravæ (id est piscatura Thynnorum) reddunt quotannis 14. quentos rees.

31 Almoxarifatus Setuval, in cujus districtu sunt XVII oppida 4. 965. 000. rees.

32 Habet præterea Rex in hisce Almoxarifatibus XIII. modios & I. Alqueiros tritici, pro quibus ipsi solvuntur 150. 788. r.

33 Habet & domus Trancozi, quæ reddunt. 5000. rees.

34 Habet & in dictis Almoxarifatibus, tritici modios bis mille ducent. hordei mille & quinquaginta, quos percipit è campestribus & palustribus quibusdam locis, in quibus derivata aqua sementem faciunt incolæ: qui annuatim reddunt 27. 750. 000. r.

35 Præ-

DESCRPTIO. 305

35 Præterea in singulis Almoxarifatibus quotannis regi cera penditur, quæ conjuncta efficit 777. Arrobas, & in argento reddit 2. 722. 500. rees.

Summa totalis horum reddituum ex Almoxarifatibus est 238. 555. 721. rees. five 596. 389. crusat.

Tertium reddituum genus percipit Rex nomine Magisteriorum ordinum militarium, tam in Regno quàm provinciis bello acquisitis.

1 Oppida Tomar & Soure, de magisterio ordinis Christi; Setuval & Alcacer de magisterio ordinis S. Jacobi, Beneventum de Magisterio Avisi in ipso regno reddunt quotannis 10. 085. 70. rees.

2 Duæ commendæ ad ripam Tagi Aldeagalega & Alhos vedros 1. quent. rees.

3 Vinum Almadæ & territorii adjacentis 700000. rees.

4 Fodinæ stanni prope Visum 400000. rees.

V 2

5 Te-

306 PORTUGALLIÆ

5 Teloneum Insulæ Maderæ
tam in argento quam mille arro-
bis Sacchari; 26. 621. 000. rees.

6 Insulæ Azores, de mētis tri-
bus quentis quæ ministris regiis
impenduntur, reddunt Regi quot-
annis 27. quent. rees. id est 67500
crusar.

7 Insula Capo Verde cum ad-
jacentibus insulis & terris 14. quen-
tos, id est 35000. crusar.

8 Castellum Mina in Guinea
40. quent. id est 100000. crusar.

9 Insula S. Thomæ locata est
14. quentis, id est 35000. crusar.

10 Congo, Arda, Angola 26.
quentos, id est 65000. crusar.

11 India Orientalis, in illis
partibus, quotannis reddit Regi
1.375.000. pardaos, sive 412.500.
000. rees: sive 1.031.250. crusar.
Horum civitas Goa cum distri-
ctu solvit annuatim 400000.
pardaos.

12 Teloneum Ormus 252000
pard.

DESCRIPTIO. 307

pard. id est 75. 600. 000. re. five
189000. crusat.

13 Teloneum Dii 235000.
pardaos, five 70. 500. 000.
rees.

14 Reditus Bacaim sunt an-
nuatim 125. 000. pardaos, five 37.
500. 000. rees.

15 Daman reddit 62000.
pard. five 18. 600. 000. rees.

16 Chaul 32000. pardaos, fi-
ve 9. 600. 000. rees.

17 Cochim 2000. pardaos,
five 6. 000. 000. rees.

18 Sofalla 4000. pardaos, fi-
ve 12. 000. 000. rees.

19 Monbassa 10000. pard.
five 3. 000. 000. rees.

20 Malacca 104000. pard.
five 31. 200. 000. rees.

21 Maluco 50000. pardaos,
five 15. 000. 000. rees.

22 Manre 37000. pard.

23 Ceylon 3000. pardaos è
tertia parte Canellæ.

V 3

24 Mar-

308 PORTUGALLIÆ

24 Mangalor 3000. pard.
 25 Bercelor 1000. pard.
 26 Brasil reddit annuat. 54.
 400. 000. rees: id est 136000.
 crusat.

Solvitur præterea in licitatione
 omnium vectigalium & tributo-
 rum pro unoquoque centenatio
 unus rees; faciuntque summa xi.
 quentos rees, quæ Rex in pios
 usus distribuit.

Summa totalis horum reditu-
 um est 637. 705. 570. rees.

Quibus si adjungantur 30. quenti,
 quos reddunt quotannis Salinæ
 regni, de quibus nihil dum dixi-
 mus; & trium horum capitulorum
 summæ in unam cogantur; effi-
 citur summa totalis redituum om-
 nium Regni 1. 744. 219. 291. rees:
 sive 4. 360. 548. crusator. & 91.
 rees.

Recipit itaque quotannis Rex
 Hispaniæ secundum calculos præ-
 cedentes,

Ex

Ex Hispania & aliis Dominiis

13. 048. 000. duc.

Ex Portugallia, &c. 4. 364. 584.

cruf.

17. 408. 548.

Quæ tribus florenis computatis in ducatos singulos efficiunt 52. 225. 644. flor.

His autem minime comprehenduntur quæ Rex extra ordinem è prælatorum & Cleri sui redditibus, ex Papæ indulgentiâ percipit; quæ quoque ingentem summam conficere possunt.

Idem expensas Regni Portugalliæ ad quatuor capita revocat, quorum primo continentur expensæ quas Rex facit in Capella sua regali, in stipendiis ministrorum Justitiæ, in tencis & juris, id est stipendiis & præmiis quæ Rex è publicis vectigalibus & portoriis elargitur nobilibus & aliis benemeritis, aliisque personis, quæ Regi inserviunt tam in Regno quam

in provinciis exteris, & classibus;
 quorum quidem portiones singu-
 las minutatim prosequitur & in
 unam summam demum colli-
 gens ad centum septuaginta qua-
 tuor quentos & octingenta & qua-
 draginta septem millia sexcentos
 & octuaginta quatuor rees dicit
 ascendere.

Primum igitur expensarum ca-
 put efficit 174. 847. 684. rees, id
 est 437. 119. crusat. & 84. rees.

Ad secundum caput refert ex-
 pensas, quas Rex facit in juros,
 tencas & ordinados & in Almoxa-
 rifatibus Regni & aliis redditibus
 regiis; easque singulatim persequi-
 tur & denique in unam summam
 colligit centum triginta quatuor
 quentos, quingenta octuaginta &
 unum millia & quingentos rees.

Secundum itaque expensarum
 caput facit 134. 581. 500. rees, id
 est 33. 6. 453. crus. & 300. rees.

Ad tertium caput revocat ex-
 pensas,

DESCRIPTIO.

311

penſas, quæ à Rege annuatim fiunt in miniſtros publicorum veſtigalium, & in ipſa loca publica, in claſſes regias & ſimilia; quas expenſas minutatim perſequitur, & in unam ſummam illas colligens dicit aſcendere ad quingentos & unum ſupra viginti quentos trecenta & novendecim millia & quinquaginta quinque rees.

Tertium ergo expenſarum capitulum facit 521. 319. 055. rees, id eſt 1. 304. 297. cruſ. & 255. rees.

Ad quartum caput revocat ſumtus quos Rex facit in Africa, inſulis, India Orientis, Braſilia & in ſumma in omnibus provinciis extra Regnum bello acquiſitis; quia autem longe major reddituum Regni portio ex hiſce terris hauritur, operæpretium erit expenſarum rationem ſingulatim perſequi.

1 In tres arces atque oppida quæ Rex in Africa poſſidet, Septam, Tanger & Marzagaon (nam

V 5

in

312 PORTUGALLIÆ

in arce Argim, quia hodie ad Comitum Atougiæ pertinet, Rex nullos sustinet sumtus) Rex annuatim impendit: Septæ quidem viginti quatuor quentos; totidem Marzagaoni; & Tangeri quadraginta octo. in totum nonaginta tres quent. r. id est 232. 500. crus.

2 In Insula Madera Rex quotannis expendit in stipendia Episcopi, Judicum, Gubernatoris & aliorum ministrorum, novem quentos & trecenta millia rees, id est 23250. crusat.

Reditus ut supra 66552 & dim.

Expensæ 23250

Restant Regi 43302. & dim. c.

3 In Insulis Azorum Rex quotannis in eundem modum expendit xv quentos sexcenta & triginta mill. rees, id est 39075. crus.

Reditus ut supra 67500

Expensæ 39075

Restant Regi 28425. crus.

4 In

DESCRIPTION. 313

4 In Insulis Capitis Viridis,
ut vocant, expenduntur septem
quenti rees, id est

Reditus ut supra	17500. cr.
Expensæ	35000
	17500

Restant Regi 17500.

5 In Insula S. Thomæ quot-
annis expenduntur quinq; quenti
& quadringenta millia rees.

Reditus ut supra	35000
Expensæ	13500

Restant Regi 21500. cr.

6 In Angola & vicinis regio-
nibus expenduntur septemdecim
quenti, sexaginta millia sexcenti
sexaginta sex rees.

Reditus ut supra 65000.

Expensæ	42651. cr. 266. r.
---------	--------------------

Restant Regi 22348. rees 134.

7 In India Orientali reditus
omnis rursus impenditur. nimi-
rum 412. 500. 000. rees. five 1. 031.
250. crusat.

8 In

8 In Brasilia omnes itidem
reditus consumuntur in hunc mo-
dum

In Capitania de todos los Santos
18. 541. 840. rees.

In Capitan. do Ilheos 159. 053.

In Capitan. Porto Seguro 121. 320.

In Cap. R. de Ianeyro 1.806. 520.

In Cap. Spirit. Santo 6. 094. 040.

In Capitan. S. Vincent. 360. 480.

In Vicariatu Seregippo 624. 080.

In Cap. Fernambuco 8.956. 400.

In Capitan. Paraiba 2. 069. 381.

In Capitan. Tamaracæ 611. 840.

In Capitan. Rio grande 3.518. 581.

In Capitan. Seara 741. 000.

In Maranhon 9.706. 920.

In Castro Para 6. 000. 634.

59. 310. 089.

Nicolaus Oliveira licet disertè
has summas particulatim prodat,
tamen summam colligens dicit in
Brasilia expendi quotannis 54.388
295. rees, sive 235. 970. crusat: ubi
itidem

DESCRIPTION. 315

itidem fallitur; nam tantum sunt
135. 970. crus. & 295. rees.

Universas autem expensas in
unum colligens dicit annuatim à
Rege expendi 1. 455. 077. 299.
rees: 3.636.663. crus. quæ summa
licet paulo justior sit, tamen cum
particularium summarum subdu-
ctione non plane convenit, sed
nonnihil excedit.

Reditus universi 4. 360. 548. cr.

Expensæ 5. 636. 663

Restant Regi 632. 885. crus.

Hactenus è Nic. Oliveira.

Porro Regis Portugalliæ redi-
tus & expensas in India Orientali
accurate & minutatim persequitur
Eduardus Menesius Prorex, è quo
hic quædam compendio deliba-
bimus.

Goa reddit quotannis Rees 70.
530. 853.

Ormus 51. 000. 000.

Dium, Bazar, Gogol. 36. 000. 000.

Da.

316 PORTUGALLIÆ

Damaon arx	15. 455. 880.
Bazaim arx	41. 520. 240.
Manora & Aceri	1. 403. 349.
Chaul arx	9. 188. 760.
Onor Castrum	4. 620. 000.
Barcelor	120. 000.
Mangalor teloneum	218. 880.
Cochin vectigalia	15. 000. 000.
Manar castrum	4. 003. 800.
Seylan	900. 000.
Malacca	21. 600. 000.
Maluco	300. 000.

271. 861. 762.

Verum ab hac summa deducenda sunt R. 24. 000. 000. ratione arcium & Castellorum, quæ cum inter infideles sita sint, qui facili negotio armis inter se & cum Portugallis contendunt, non raro aditus ad loca illa impeditur & vectigalia minuuntur: atque ita vera summa omnium reddituum erit 247. 861. 762.

Præter hanc summam, etiam aliud

aliud tributum colligitur, in arcibus & Castellis, quæ versus Septentrionem vergunt ab urbe Goa, atque adeo in ipsa urbe, nimirum è precio omnium mercium quæ invehuntur aut evehuntur unum pro quoque centenariò ; & conficit summam Rees 24. 078.000. quæ summa tota impenditur eisdem arcibus instaurandis.

Expensarum autem ratio, quam idem minutatim persequitur, ascendit ad Rees 214. 718. 878.

*De potentia Regni Portugallia ex
Auctore libelli de Libertate
Portugallia, editi
ANNO 1597.*

IN Portugallia sunt tres Archiepiscopatus & decem Episcopatus ; qui in universum hodie suis Prelatis annuatim reddunt circiter quadringenta millia ducatorum.

Dux Brigantinus solus, in una civitate, oppidis Castellis & pagis, quo-

quorum est Dominus, numerat ducenta millia Vasallorum.

Portugallia mittit in Indiam Orientalem, Barbariam, Insulas capitis viridis & continentem, Insulam S. Thomæ, Congo, Angolam, Brasiliam aliasque partes, quotannis circiter sex millia virorum, quorum vix tertia pars redit in Regnum. Hodie si Rex Philippus auderet Portugallis fidere, posset è Portugallia sibi deligere bello idoneorum virorum supra centum millia, ætatis intra viginti quinque & quadraginta annos, quibus nihil impedimenti est quominus possint, neque prætextus quo minus velint ejus mandatis obedire.

Universo Orbi notum est tempore Regis Sebastiani in Rego fuisse numeratos mille ducentas cohortes peditum, delectu tantum facto ex Agricolis & Mechanicis, neque tamen omnibus. Neque

que enim aut Domini, aut nobiles, aut ministri Justitiæ, aut Magistratus civitatum & oppidorum, aut litterati, multo minus Ecclesiastici cujusque ordinis aut dignitatis, omnesque omnino privilegiati ad hoc tenebantur. Erant autem pleræque cohortes ducentorum capitum, quædam & trecentorum & quadringentorum: sed puta omnes tantum ducentorum fuisse, efficient numerum ducentorum & quadraginta millium. Non facio hic mentionem equitum, quorum etiam ingens in Regno numerus, quia eorum ratio commodè iniri non potest.

Præterea Portugalliæ Reges magnificum quid habent præ omnibus Regibus & principibus Europæ. Scilicet, quod quadrantis horæ spacio Vasallis suis & ministris donare possunt valorem decem, quindecim, imo & viginti myriadum in papyro; consistit

quippe beneficium hoc in largitione Gubernationum, & Capitaniarum, quæstorum, aliorumque munium pene infinitorum; itemque in concessione & licentiis navigandi ad has aut illas regiones extra Regnum, puta in Indiam Orientis, Bandam, Maluccos, Chinam, &c. quarum litterarum beneficio statim argentum ab aliis obtineri potest, sine detrimento Regis. Hæc ille.

Sane populosissimum esse hoc regnum præ cæteris Hispaniæ Regnis, nemo poterit dubitare qui animum adverterit ad immensum numerum familiarum quæ passim in Colonias sunt deductæ, ad insulas, secus totam Africæ oram ad extremos usque Asiæ fines, ad Brasiliam qua latissime patet: & præterea cogitet illos non minimam quoque partem colonorum facere in America: nam gens commerciorum avida & scientissima, etiam
con-

contra mandatum & voluntatem
Castellanorum in intima & opti-
ma illius continentis & Insularum
penetravit: ut nemini obscurum
esse potest, qui vel levem harum
regionum cognitionem sunt ade-
pti. Atque his tamen non obstan-
tibus ipsum Regnum ita plenum
est incolarum, ut neque agrorum
cultura usquam vacet, aut de mili-
tum, navaliumque sociorum pe-
nuria conqueri possint: ita ut non
modo suis & Castellanorum par-
tibus agendis abunde hactenus
suffecerint.

Vidimus supra Regnum utrum-
que; haud quidem ita amplum
territorium obtinere, quale alia
Europæ regna; fertilitate tamen
præcipuū, molem bonitate com-
pensare. Verum supra omnia æsti-
manda veniunt opportunissimus
 situs ad mare, & nobilissimorum
portuum copia, quales vix singuli
aliis Regnis ut plurimum obtin-
gunt.

gunt. Quo fit ut & populus navium fabricandarum industria & navigandi peritia excellat. Cujus rei navigationes in longe distitas regiones, & summus periculorum contemptus faciunt fidem; neque negandum est Portugallos reliquis Europæis facem in ultimum Orientem primos prætulisse.

Et quoniam in hanc materiam incidimus, non erit abs re etiam meminisse navium grandissimarum, quas aut primi fecerunt ipsi, aut plurimum emendarunt: celebratissimæ sunt Caracæ toto Orbe, & robore adversus Oceani impetus validæ, & amplitudine maximorum onerum (quod in tam longe distitis navigationibus imprimis utile est) capaces: de cæteris nihil addo, in quibus forte bonitate, licet non copia, ab aliis superantur. Notissimum interea vulgo est quod & alibi jam dictum, Hispanum postquam Portugalliæ potis est

est factus, Classes suas vel maxime ex Portugallorum navibus instruxisse : neque longius retrospiciendum, etiam nuper Portugallicæ Galleones præcipuum robur fuisse illius Classis, quam nostri tam feliciter sub Angliæ littoribus debellarunt & pene totam deleverunt. Atque hæc uti magnam potentiam Regno ipsi induunt, ita & singularem dant opportunitatem & hostes oppugnandi & amicos fæderatosq; adjuvandi. Quare eorum qui mari potentes sunt & navigandi industria valent, societas & amicitia haud dubio præferenda est.

Non puto autem quenquam multum laboraturum, qui modo paulo diligentius attenderit, in æstimando damno quod Rex Hispaniarum fecit, Portugalliæ regno, tam importuno tempore, descisciente, & se ad nativum & legitimum Regem postliminio appli-

cante. Nam & amplitudine terrarum si externa spectes, Castellæ Portugalliæque Regna, haud male comparari & inter se componi. atque adeo paria judicari possint: nec minus opum, omniumque felicitatum abundantia: ærarii copia; & ubi partes suas à Castellanis plane sejunctas habuerit tranquillitate & pace cum cæteris omnibus, expensarum exiguitate facillime superabit.

Præterquam autem quod Castellæ Regi tantum virium decesserit hac Portugalliæ Regni defectione, aliud quoque & quidem longe maximum incommodum accedit, si Colonix Portugalliæ quæ Africæ oram obtinent, fidem sui Regis sequantur, quod facturos minime dubium videtur. Nulli enim dubium esse potest, qui Americæ conditionem vel à limine cognoverit, maximum numerum servitiorum Nigritarum quotannis desi-

desiderari, & neque fodinas neque
agrorum culturam, aliaque qui-
bus vita humana opus habet, com-
mode administrari sine illis posse;
eaeque ita consumi ut sine quoti-
diano prope supplemento susten-
tari necessariae operæ non possint.
Et vectigalia quæ Rex ex illis per-
cipit hæctenus, vel potissimum ærarii
ipsius subsidium jam diu fuisse. In-
dubitatis enim rationibus constat
supra viginti servitiorum millia ab
Angola solum, in varias regiones,
potissimum autem in Americam
traduci; quid futurum censemus,
ubi hic fons ipsis obstructus fuerit
alioque derivabitur?

Plura de his, aliisque innumeris
adferri possent si compendii ratio
pateretur, de quibus alias dicendi
dabitur occasio, interea experien-
tia faciat fidem, optima quippe
rerum magistra.

*Ex Ioannis Boteri Iudicio de po-
tentia Regis Hispaniarum.*

DIcamus porro de ditionibus,
quæ ad Regem Catholic. spe-
ctant ratione Coronæ Portugallicæ.
Id regnū cccxx in longitudine, lx
mill. in latitudine patens, licet ne-
que amplo agro, neque magnis
divitiis per se cluat: tamen situ
gaudet commodo ad navigatio-
nes & opportunissimo ad longin-
quas regiones subjugandas: & in-
colitur à gente tanti animi, ut ex-
peditioes susceperit in Barba-
riam, Æthiopiam, Indiam, Brasi-
liam, & jam xc annis præcipuis
oppidis & portibus harum regio-
num potiatur; & mari tam Atlan-
tico quam Eo dominetur. Sed
antequam pergamus, pauca nobis
dicenda sunt de Insulis Terceris,
quæ itidem ad hanc Coronam spe-
ctant; Hæ sane ratione situs sui,
tanti sunt momenti tamque ne-
cessa-

cessariæ, ut absque illis navigatio in Æthiopiam, Indiam, Brasiliam non tam feliciter institui possit. Quia classes quæ ab illis regionibus redeunt Hispâlim aut Olisiponem, vix vitare possunt quin illas attingant; Occidente tenus venientes ut ventos secundos sequantur, ab Oriente vero ut eosdè rimentur. Nostro ævo famam meruerunt, primo, ob pertinaciam habitantium in Rege Catholico à successionem regni Portugall. arcendo: deinde propter victorias quas Hispani juxta illas obtinuerunt contra Gallos atque Anglos.

De ditionibus in Africa atque Æthiopia.

Porro Portugalliæ respectu possidet Rex Catholicus ad oram Africæ, præter Septam & Tanger intra fretum Herculeum, & Magazan extra ipsum viginti milliar. ab Arzilla versus Meri-

X 5 diem,

diem, à Promontorio d'Agüero ad Guardafu, ditiones duorum generum: nam alię immediate ipsi sub-
sunt, alię ipsius confœderatis. Subsunt ipsi Insulæ Madera, Portus Sanctus, Capitis Viridis, Arguin, Sancti Thomæ & vicinæ. Hæ insulæ non modo sua se annona alunt, sed & copiam illius in Europam emittunt; maxime Saccharum & fructus, quibus maxime abundat (sicuti & vino) Madera; Sacchari autem magna vi Insula S. Thomæ. Hæ ditiones non nisi à piratis Anglis & Gallis infestantur, qui tamen raro Insulas Cap. Viridis excedunt. In Insula Arguin, & S. Georgii de Mina duas factorias habent Portugalli, ad modum arcium, unde commercia exercent cum vicinis gentibus, Guineæ atque Lybiæ, & aurum Mandingæ, & vicinorum locorum attrahunt ad se. Inter principes confœderatos opulentissimus & nobi-

nobilissimus est Rex Congo; si-
quidem unum è copiosissimis &
amænissimis Æthiopix Regnis
possidet. Portugalli hic duas ha-
bent colonias, unam in oppido S.
Salvatoris, alteram in Insula Loan-
da. Ex hoc regno varias opes hau-
riunt; imprimis autem circiter
quinq; millia mancipiorum quot-
annis, quæ per insulas & in Novo
Orbe disparguntur; & pro singulis
capitibus, amplum vectigal coro-
næ Portugalliæ penditur.

Ab Regno hoc haud difficile
fuerit ad Presbyterum Joannem
transire, siquidem iter haud ita
longum censetur; & Congo ita
abundat elephantis, annona &
omnibus rebus necessariis, ut sum-
mam ad hanc expeditionem offe-
rat opportunitatem. Congo fini-
tima est Angola, cum cujus prin-
cipe Paulus Diasius Portugallorum
Dux hodie bellum gerit; causa bel-
li principalis sunt argenti metalla,
quæ

quæ Potosianis nequaquam cedunt; quinimo tantundem superant, quantum argentum perfectum præstat impuro. Et si Portugalli tanti fecissent viciniore regiones quanti longinquas, & vires, quibus superato Bonæ Spei promontorio ad Indiam, Malaccam, & Moluccas penetrarunt, ad Africam domandam convertissent, minori opera & sumptu, majores opes fuissent adepti: neque enim in universo orbe regio est opulentior auro atque argento, quam Regna Mandingæ, Æthiopix, Congo, Angolæ, Butuæ, Toroæ, Maticui, Bori, Quiticui, Monomotapæ, Gafrariæ, & Monoemugi. Sed cupiditas humana majoris facit aliena quam sua; & longinqua magis allubescunt, majora apparent esse quam propinqua. Inter promontorium Bonæ Spei & Guardafu habent Portugalli, arces Sofalæ & Mozambici. Illa Domi-

ni sunt commerciorum cum vicinis regionibus, quæ auro atque ebore abundant: hanc navigationem in India faciliorem faciunt; nam classes illorum, aliquando hic hybernant, aliquando annonam aliaque necessaria sibi comparant. Habent ad hanc oram Regem Melindæ sibi amicissimum; Qui- loæ autem & quarundam Insularum etiam vectigalem. Nihil Portugallis deest, nisi milites; nam præter alias insulas, quas alii veluti relinquunt, est hic S. Laurentii Insula, è majoribus, si non maxima totius orbis (quippe mille ducenta mill. longa, quadringenta octuaginta lata) quæ licet non sit bene culta, capacissima tamen est, ob fecunditatem suam, cujusvis culturæ: natura illam fluminibus, portibus, & sinibus opportunissimis distinxit. Hæ ditiones Coronæ Portugallicæ, non habent quod metuant nisi à copiis maritimis, quæ

quæ non possunt esse nisi Turcarum : Sed classes Portugallorum quæ ultra citraque commeant secundum has oras, illas satis tutantur ; & anno clb lxxxix haud longe à Monbazza quatuor triremes & unam liburnicam Turcis eripuerunt, quæ eatenus excurrere ausæ fuerant.

De ditionibus in Asia.

HÆ divisæ sunt, aut in Persia, aut Cambaja, aut India citiore & ulteriore. In Persia possident Portugalli Regnum Ormuzii, in Cambaja Insulam Dium, Damam & Bazain. In India citiore Chaul, Insulam Goæ cum adjacentibus, Carces Cochim, Colan ; Insulam Manaris & portum Columbi in Insula Ceilon ; sed principalis est Goa ubi Prorex manet & Indiæ robur. Ormuzium & Dium magni merito sunt ob dominium maris & commercia.

mercia finus Persici, & freti Cambaici: Cochin & Colan ob piperis copiam quæ ibidem in naves imponitur. Manar propter margaritarum piscaturam quæ in illo mari exercetur. Columbo ob excellentiam & copiam Canellæ quæ ex hac Insula educitur: Daman & Bazain propter agri fecunditatem: quare Joannes III. Portugall. R. hic veteranis suis prædia solebat assignare. Goa longe maximi momenti est ob opportunitatem situs & agri sui fecunditatem. Abundant omnes hæ Indorum regiones gossypio, palmis (quibus vel maxime indigenæ se sustentant) oryza, fructibus, pipere & zinzibere.

Habet præterea Rex Catholicus hic aliquot principes amicos, alios etiam vestigales; inter amicos primus & ditissimus est Cochini princeps: hic antea Vasallus fuit Regis Calecuti, nec admodum potens, hodie per amicitiam & com-
 mercia

mercia cum Portugallis, tantas opes, potentiamque sibi comparavit ut vicinis suis terrori sit. Rex Colan quoque amicus est; in utriusque regno castella habet Rex alicujus momenti. Sunt præterea diversi principes vestigales.

Vires.

Potentia Portugallorum in hisce ditionibus, è duabus rebus constat; locorum munitissimo situ, & numero atque præstantia classium. Ad situm quod attinet, Portugalli minime ignari se tam exiguo numero, intra continentem expeditiones magni momenti suscipere non posse, nec viribus pares esse Persis, Guzaratis, principi Decan, Regi Narfingæ & aliis, ejusmodi situs sibi elegerunt, quibus mari possent dominari & commerciis, & qui cum exiguis copiis adversus grandissimos exercitus possent defendi. Cumque
maris

maris & portuum Domini sint, tantas vires maritimas commodissime coadunare possunt, ut nemo ipsis valeat resistere. & navigia eorum talia sunt, atque in eum modum instructa, ut unum illorum tria aut quatuor alterius sortis minime pertimescat. Et ut pauca adferamus, è quibus potentia illorum in India liqueat, Franciscus Almeida cum *xxi*. aut paulo pluribus navibus, Mamaluccos ad Diu superavit; Alfonso Albuquerque triginta onerariarum classe Calicut oppugnavit; cum *xxi* cepit Goam: cū *xxiv* amissam recuperavit; cum *xxiii* navibus cepit Malaccam; cum *xx* mare Erythræum est ingressus; cum *xxii* Ormuzium recepit. Inde semper in majus proficientes; Lupus Suarez ad expeditionem in mare Erythræum *xxxvii* majora navigia duxit. Lupus Siqueira cum *xxiv* onerariis, sed majore, quam un-

quam hominum numero; Guidam in mari Rubro tentavit, cum XLVIII Diem: Henricus Menesius cum L Patanen diripuit: Lupus Vazius Sampajus 136 navigia bellica in armamentario reliquit, omnibus rebus probe instructa: Nonnius Acugna expeditionem Diensem cum CCC navibus suscepit, quibus tria millia Portugallorum & quinque millia Indorum vehebantur, præter magnum satellitum armatorum numerum, quos secum ducere consuevere. D. Constantinus Braganza in Onorensi expeditione c vela habuit; nec pauciora in Jonesepatanensi.

Principes Finitimi.

PRÆTER Principes amicos & vassallos sive tributarios, hæc ditiones limites jungunt cum potentissimis inimicis; nam Rex Persiæ jus prætendit in Ormuzium, quondam sui Vassalli proprium.

Rex

Rex Cambajæ in Dium, suam
 quondam Insulam, & alias terras
 quondam ipsius. Nizzamaluccus
 Idalcanus (ita vocant Portugalli
 duos potentissimos principes re-
 gni Decan) & Calecuti Rex, &
 Narfingæ: sed Rex Persiæ & Nar-
 fingæ nunquam se Portugallis op-
 posuerunt; quia semper ipsis res
 fuit cum longe majoribus inimi-
 cis: reliqui licet omnes nervos in-
 tenderint ad recuperandū Dium,
 Chaul & Goam vicinaque loca, ni-
 hil unquam magni potuerunt effi-
 cere; quia situs locorum nimis op-
 portunus est ad subsidia maritima
 recipienda. Et licet, ut subsidia illa
 excluderent, plerumque hybernis
 mensibus moverint, nihil profe-
 cerunt; quia & navigiorum quali-
 tas, & Portugallorum ferocia om-
 nia pericula contempsit; ut dum
 obsessi obdurant & patienter om-
 nia tolerant, alii autem, ut suis opi-
 tulentur ventorum tempestatibus.

& maris incommodis fortiter se exponunt, omnes inimicorum molitiones subverterunt. Verum nullum graviorem inimicum habent Portugalli quam Turcas, qui è mari rubro, ob opportunitatem oppidi Adenis, sæpe illos ex India pellere, nunc à Rege Cambajæ invitati, nunc à propria ambitione incitati, sunt conati. Maxima classis fuit LXIV navium quam misit ad Dium; sed turpiter in fugam acta. Alteram item XXVII navium ad expeditionem Ormuzianam destinavit, quæ fere tota oppressa fuit & conquassata. In Ceylan certe nihil habent præter arcem Colombo; nam Rex qui ibidem ipsorum vestigalis erat, Regno ejectus fuit à Singa Pandar Mahumetano: unde hic Rex hodie exul, Portugallorum opibus sustentatur.

De India Vltiore.

IN India Vltiore possident Portugalli Malaccæ Regnum & Insulas Moluccas. Malacca caput est Regni quod pater cclxx mill. sed ob aëris insalubritatem incolis infrequens; nullum ibi oppidum alicujus momenti præter ipsam civitatem. Quæ ita sita est, ut omnia commercia, omnesque navigationes jungat, quæ inde à mari rubro ad promontorium Liampo suscipiuntur: & hic coarcentur divitiæ continentis, & tot tantarumque Insularum, quæ amplitudine sua Europæ minime concedunt. Fuit Malacca aliquando longe major, & supra tria mill. secundum oram extensa, sed hodie Portugalli ut facilius defendi posset, illam in munimentum contraxerunt, quod non ultra unum milliare in ambitu patet. Duos habet potentissimos inimi-

cos Reges Jor & Achen, illum terrestribus copiis validum, hunc maritimis; à quibus non semel obsessa & in arctum redacta fuit; sed semper ab iis qui ex India suppetias tulerunt, liberata cum strage & excidio inimicorum. Tandem Rex Jor fusus fuit à Paulo Lima, & arx in vicinia Malaccæ ab ipso extructa, capta; in qua inter alia spolia inventa fuerunt nongentæ ænea tormenta bellica. Nihilominus hæc ditio plurimum periclitatur, ob Regem Achen, qui omnem suam potentiam ad illius perniciem convertit. Unde ut illam in tuto collocet, creditur Rex Catholicus Matthiæ Albuquerqueio, quem ante biennium cum summa potestate, & maximis copiis in Indiam ablegavit, expeditionem Achenensem imperasse.

Supereft Regnum Moluccarum, in quo Portugalli, ut commercium cariophyllorum, quæ in hisce

DESCRIPTION. 341

hisce insulis crescunt, & nucum
 muscatarum, quæ Bandæ insulæ
 peculiares sunt, sibi conservarent,
 arcem in Insula Ternate constru-
 xerunt, quæ superioribus annis
 auxilii spe destituta, Mahometa-
 nis dedita fuit. Nihilo tamen se-
 cius Portugalli ad Insulam Tydor
 se recipientes, commercium ca-
 riophyllorum hætenus tuentur.
 Nulla est in Orbe regio, cujus in-
 colæ compositi sint ex pluribus
 nationibus, nec magis diversis in-
 ter se moribus & linguis; nec ma-
 gis instabilibus, fraudulentis, per-
 fidis: Unde hic nulla unquam pax
 nec quies, nec quicquam boni.

P O R T U G A L L I Æ.

E Lucio Marinao Siculo.

Rchiepisc. Olisiponen-	
sis	16000. d.
Archiepisc. Bracharen-	
sis	12000. d.
<i>Damian. à Goes</i>	24000. d.
Episcopus Eborensis	20000. d.
Episcopus Visei.	8000. d.
Episcopus Guardianus	5000. d.
Episcopus Conimbr.	12000. d.
Episcopus Portuensis	4000. d.
Episcopus Lamegensis	6000. d.

*Damianus à Goes addit ;*Archiepiscopum Funchalensem
8000. ducat.

Episcopum Septensem 2000. d.

*Vasæus addit ;*Episcopum Leriensem non procul
à Conimbrica à Paulo III. in-
stitutum.

Epi-

Episcopum Mirandensem ab eodem Paulo III. Papa institutum.

Episcopum Portalegiensem ab eodem Paulo III. institutum.

Episcopum Sylvensem in regno Algarbiæ qui Offonobensi successit. ei autem Damianus à Goes tribuit 4000 ducat.

Aubertus Miræus, in notitia Episcopatum Bracarenfi Archiepiscopo dat suffraganeos Episcopum Portugallensem, sive Portuensem vulgo Porto vel Puerto.

Episcopum Guárdiensem, olim Igæditanum vulgo Guardæ.

Episcopum Viseensem vulgo Viseo.

Episcopum Lamegensensem vulgo Lamego.

Episcopum Mirandensem vulgo Miranda.

Olysiponensi Archiepiscopo hosce tribuit;

Episcopum Conimbricensem vulgo Coimbra.

Episcopū Albensem vulgo Eluas.

Episcopum Leriensem vulgo Leira.

Episcopum Portalegrensem vulgo Portalegre.

Episcopum Septensem in Afric. vulgo Ceuta.

Episcopum Funchalensem in insula Madera, vulgo Funchal, Madera.

Episcopum Angrensem in insula Tercera, vulgo Angra.

Episcopum Congensem in regno & urbe Congo ad oram Africæ.

Hesperidum insularum vulgo Capitis Viridis in insula & urbe S. Jacobi.

S. Thomæ in Insula & urbe S. Thomæ sub linea æquinoctiali, ex opposito Guineæ.

Brafiliensem in urbe Bahia omnium Sanctorum; vulgo S. Salvador.

Eborensi Archiepiscopo tribuit hos;

Syl-

Sylvensem Episcopum five Algar-
bientsem in urbe Silvos aut Faro.
Tingensem five Tingitanum in
Africa vulgo Tanger.

D. T. V. Y. ut supra tribuit.

Episcopo Leriensi 8500. d.

Nicolaus Oliveira reditus qui-
dem annuos Ecclesiasticorum non
recenset, sed summatim annotat;
opes Ecclesiasticorum, pene
æquales esse secularium opibus,
una cum Regiis.

De ordinibus militaribus

Portugalliæ.

Ioannes Boterus. In Portugallia
sunt quatuor ordines milita-
res;

S. Joannis, qui novemdecim Com-
mendas habet & duas Ballivias:
Christi, qui centum & quâdragin-
ta Commendas complectitur,
aut circiter, pleraq; valde opu-
lentas:

Avi-

Avisi:

S. Jacobi.

Quantum capio (inquit) reditus Ecclesiastici & ordinum militarium ascendunt ad millionem Coronatorum.

Præter Equites Divi Jacobi (inquit *Coneftagius* lib. I.) & Alcantaræ five Sancti Benedicti (quos à loco quodam Equites Avisi vocant; illi cruce rubra, hi viridi, more Castellano utuntur) eo tempore quo Templarii exterminati fuerunt, ex eorundem redditibus alium instituerunt ordinem Equitum, quos Equites Christi vocant. Sunt autem cruce rubra, quæ in medio alba est, insignes, & Sacramento ad bellum contra infideles gerendum obstringuntur.

Sub Rege Emanuele; Ab Alexandro Pontifice (inquit *Mariana* lib. 26. c. 13.) impetrata iis; qui deinceps tribus ordinibus militaribus in Lusitania se adjunderent,

rent, perpetuæ castitatis venia, indulgentia facultate conjugii, quo eatenus erant veteri instituto prohibiti. ab hoc aditu opima eorum ordinum vestigalia; non hominibus militaribus ut antea attribui; sed in aulicorum delicias, qui castra nunquam viderunt, conferri cœperunt.

Qui autem hi tres ordines fuerint, ex *Nicolao Oliveira* discimus, qui ordinem Joannis excipit, & cæteris à Pontifice hanc uxores ducendi licentiam indultam testatur, exceptis iis qui jam castitatem voverant.

Porro regem quoque Portugalliæ Magisterium ordinum militarium cum redditibus ad se traxisse, ex eodem *Oliveira* pater: qui scribit Regem ratione magisterii ordinis Christi ex oppidis Tomar & Soure; ex Setubal & Alcacer quæ pertinent ad ordinem S. Jacobi; denique ex Bena-
vente,

vente, quæ ad ordinem Avisi aut S. Benedicti refertur, annuatim percipere in pecunia, frumento, vino, oleo, & cera decem contos, octuaginta quinque millia, quingenta septuaginta rees; quorum 400. faciunt Coronatum Portugalicum. Id est ratione subducta 25214. duc.

Præterea duæ aliæ Commendæ Aldeagalega & Alhos Vedros reddunt annuatim unum Contum, id est millionem rees vel 25000. d.

Idem Oliveira commemorat, ordinem Christi quadringentas quinquaginta quatuor Commendas complecti, quibus quotannis à Rege solvuntur 23. 6326. crusat. seu ducat. Portugallici.

Ordinem S. Jacobi sexaginta Commendis constare, quibus quotannis 12. 0000. crusati impenduntur;

Ordinē Avisi quadraginta tribus cōmendis & 70000. cr. impendi.

Core-

Coronidis loco sit quod scribit
Licentiatuſ Hieronymuſ de Ce-
valloſ. Si ratio (inquit) earum ter-
rarum, redituumque & omnium
quæ hodie ab Eccleſiaſticis in Re-
gno Hiſpan. poſſidentur, inèatur,
liquido conſtabit longe pluſ à
Clero poſſideri, quam à ſecula-
ribuſ.

*E Theatro Madriti, Gonſalvi
d'Avila Hiſtoriographi Regii.*

BRACARENSIS Archiepi-
ſcopatuſ habet 1266. Baſtiſte-
ria, ſeptuaginta Conventuſ, quo-
rum quinquaginta & quinque ſunt
religioſorum, in quibuſ degunt
numero 664, nimirum quadrin-
genti quinquaginta qui vivunt è
reditibuſ quæ poſſident ad 111500
ducat. annuoſ, & 214 qui Eleemoſ-
ſyniſ aluntur. Et quindecim ſunt
Monialium, in quibuſ 482 reli-
gioſæ, habentque in annuo reditu
viginti ſeptem millia ducatorum.
Eccle-

Ecclesia Metropolitana possidet tredecim Dignitates, viginti quinque Canonicatus, unum Abbatem & tredecim Tercianarios, & duas supra centum Commendas.

Olyssipponensis Archiepiscopatus tenet 177 Baptisteria & 223 adjuncta sive annexa.

Eborensis Archiepiscopatus obtinet duas civitates, Eboram & Bejam, sexaginta Villas, & 322 Baptisteria, septuaginta Monasteria religiosorum & monialium; quadraginta & octo domos Misericordiae, sexcentas ædículas (*Hermitas*) mille clericos; & in toto Archiepiscopatu 174000 animas, quæ confitentur & communicant: Ecclesia Cathedralis habet octo Dignitates, viginti quinque Canonicatus & præbendas, & quindecim beneficiato Bacillarios. De Episcopatu *Conimbricensi* nullam relationem accepi.

Portuensis Episcopatus, dividitur

DESCRIPTION. 351

tur in quatuor regiones, quæ complectuntur 314 Baptisteria, & 84500 animas quæ confitentur & communicant: triginta Monasteria. Ecclesia Cathedralis tenet octo Dignitates, duodecim Canonatus, quinque medios Canonicos, undecim Bacillarios, quatuor medios; & Civitas habet quatuor millia focorum.

Lameccensis Episcopatus, itidem dividitur in quatuor regiones; & habet in iis trecenta Baptisteria, quindecim Conventus, unum Hospitale & Domum Misericordiæ. Ecclesia Cathedralis tenet septem Dignitates & 18 Canonicatus.

Viseensis Episcopatus, habet septem Archipresbyteratus, & in illis ducenta octuaginta Baptisteria; octo Conventus religiosorum & monialium: & in Ecclesia Cathedrali; octo Dignitates & octodecim Canonicatus.

Mirandensis Episcopatus, com-
Z prehen-

prehendit trecenta & viginti Baptisteria, præter centum octuaginta & unum loca sex aut octo casarum sine Ecclesia, qualia vulgo vocant *quintas*: 1100 ædiculas, duas civitates, tredecim oppida, & quindecim judicaturas: novem domos Misericordiæ, duo Xenodochia; quinque Monasteria religiosorū & monialiū; & in toto Episcopatu viginti & tria millia forum, & in iis 63000 animarum, quæ confitentur & communicant.

Portalegrensis Episcopatus habet tredecim oppida, unum supra quadraginta Baptisteria, nonaginta & sex ædiculas, quinque Xenodochia, octo Conventus religiosorum & monialium, unum Seminarium. Et affirmat Episcopus in sua Relatione, Episcopatu in suo numerari 8578 familias.

Guardensis Episcopatus, tenet in longitudinem triginta & tres leucas, in latitudine decem: habet

bet duas civitates, triginta sex oppida, ducentos & viginti duos pagos; 260 Baptisteria: Septuaginta millia incolarum: 670 confratrias, quingentas sexaginta ædículas: novemdecim Conventus religiosorū & monialiū; quadraginta duas Comendas Christi; duas Comendas de Avis, tres commendas ordinis S. Joannis: in Ecclesia Cathedrali septem Dignitates, 22 Canoniciatus, & in toto Episcopatu septem Ecclesias Collegiales.

Algarbiensis Episcopatus, continet quadraginta & tres parochias, triginta & duas ædículas, quatuordecim Conventus Religiosorum & monialium, quinque Xenodochia, duodecim domus Misericordiæ, sex Prioratus ordinis S. Jacobi, unum ordinis Christi, duos ordin. de Avis: & undecim Prioratus quos vocant S. Petri. Ecclesia Cathedralis obtinet septē dignitates & duodecim Canoniciatus.

Leyrensis Episcopatus completur triginta Baptistéria & quinque Conventus.

Elvensis Episcopatus, completur quinquaginta Baptistéria, octo Prioratus, tredecim Rectoratus, octo supra viginti Curas perpetuas, viginti quatuor annuas: 37 Beneficia simplicia; septem Monasteria fratrum, tria monialium; tredecim Casas Misericordiæ; unum Xenodochium. Ecclesia Cathedralis habet quinque Dignitates & decem Canonicatus.

In Africa in Mauritania Tingitana præsentat Episcopatum Tingitanum.

In India Orientali Archiepiscopatum Goensem Præmiam Indiæ.

Episcopatum Insulæ Maderæ qui continet triginta sex Baptistéria, quinque Conventus religiosorum, quatuor Xenodochia, 82 ædiculas: obtinerque in sua Ecclesia Cathedrali quinque Dignitates, & duo-

DESCRIPTION. 355

& duodecim Canonicatus, & quatuor medios : complectitur Episcopatus tria oppida ; & in universum 6096 focos ; in quibus anno 1623 numerabantur 23283 personæ confitentes & communicantes.

Episcopatus Angræ in Insulis Terceræ.

Episcopatus promontorii viridis, vulgo Cabo verde.

Episcopatus S. Thomæ Insulæ.

Episcopatus Angolæ.

Episcopatus Cochinensis.

Episcopatus Malacensis.

Episcopatus Meliaporensis.

Episcopatus Macaensis.

Ex omnibus hisce Archiepiscopatibus & Episcopatibus Pontifex Romanus non accipit spolia Episcopi defuncti, aut fructus Episcopatu vacante.

In omnibus autem Rex confert multas Dignitates, Canonicatus,

Prioratus, Abbatias, Beneficia & Capellanas magno numero.

Confert Prioratum Cratensem ordinis militaris S. Joannis, cujus redditus annui ascendunt ad 26 mill. Cruzatorum: Prior autem est dominus duodecim oppidorum, nonaginta quatuor pagorū, trium judicaturarum; in iisque obtinet jurisdictionem secularem & spirituales, criminales & civilem: continet viginti novem parœcias, sex millia focorum & triginta mill. animarum, & Collationem omnium officiorum & beneficiorum in suo Prioratu. Est dominus quatuordecim Compascuorum, & annuum qui transeunt Prioratum; neque quisquam Vassallus aut advena sine ejus consensu potest ædificare molinum, aut augere: Collationem habet 91 beneficiorum Ecclesiasticorum majorum & minorum, & 254 officiorum justitiæ & quæsturæ.

XIV.

DE ACADEMIIS ET
Scriptoribus Lusitanis.

Ex

HISPANIÆ BIBLIOTHECA, &c.

CONIMBRICENSIS
Academia in Lusitania
à Joanne III Rege Por-
tugalliæ excitata, evo-
catis è Gallia Doctoribus, (ut Co-
lonia esse videatur Lutetiæ & Bur-
digalæ,) opera Andreæ Goveani
Lusitani Theologi, Nicolao
Gruohio Philosopho, Georgio &
Patricio Buchananis Scotis. De
qua Jacobus Payva Andradius ad
Sebastianum Regem: *Conimbri-
censis & loci natura amœnissima
& omni genere litterarũ clarissima
Academia est, in qua ipse ab ineun-
te ætate litterarum studiis incubui.*

Z 4

Ebo.

Eborensis, nuper quoque ab Henrico Cardinali Lusitaniæ ejusdem civitatis Præsule constructa. De qua idem Jac. Payva: *Quod si Academicarum gloria (inquit) magis litterarum & virtutū splendore, quam antiquitate constat, hac certe paulo ante constituta, cum antiquissimis & toto orbe celeberrimis jure certare poterit. Satis enim illa præ se fert specimen integritatis, prudentiæ, pietatis, fidei & religionis: quibus mirum in modum excellit Henricus princeps, qui illam egregie fundatam, mirifice auctam omnibus necessariis rebus munitam nobis & posteritati exadificavit. Hinc oriundus L. Andreas Resendius, poeta pius & Orator & Theologus, cui multum ob singularem sacræ antiquitatis cognitionem, scriptis contestatam, omnis Hispania debet.*

SCRIPTORES.

PETRVS HISPANVS Portugallensis, Episcopus Tusculanus & S. R. E. Cardinalis; ac postremo summus Pontifex post Hadrianum quintum; Claruit in Pontificatu sub nomine Joannis XXI, tempore Rudolphi Imper. ann. 1275. vir in medicina valde eruditus, & in seculari Philosophia magnifice doctus: reliquit quædam scripta, de quibus vide Trithemium.

Ioannes Consobrinus, Portugallensis natione, ordinis fratrum B. Mariæ semper virginis de monte Carmeli, vir in divinis scripturis eruditissimus, & secularis litteraturæ ac juris Canonici non ignarus, ingenio excellens, in declamandis sermonibus ad populum celeberrimæ opinionis. Claruit anno 1478.

Hieronymus Oleaster ord. Dominic.
Z 5

360 PORTUGALLIÆ
minic. in Lusitania natus & S. Fi-
dei inquisitor : obiit ann. 1564.

Antonius Fonseca, summa Theo-
logorum laurea cohonestatus, pri-
mum Conimbricensi in Acade-
mia sacras interpretatus litteras
Olyssipone post Joanni III R. à
consiliis fuit. Scripsit *Annotationes
in Commentaria Cajetani in Pen-
tateuchum*. Claruitan. 1542.

Antonius Dominicus Conim-
bricensis, ubi & S. Theologiæ Do-
ctor Dominicanæ familiæ colu-
men floruit, obiitque Barcinone.
Extant quædam illius scripta.

Didacus Stella, rarus Dei con-
cionator, Illustr. Card. Granvel-
lano quondam à secretis conscien-
tiæ ; commentatus est stylo tenui
& vulgari Euangelium Lucæ vasto
volumine : Scripsit & alia.

Marcus Vlyssiponensis ord. mi-
nor, scripsit Chronicon religionis
Lusitan. ling. III. volumin.

Philippus Diaz ord. min. ope-
ribus

ribus multis Ecclesiam ordinem-
que suum decoravit.

Simon Coelius ord. Carmelit.
S. Theolog. Doctor, scripsit opus
de Carmelitarum antiquitate,
Olyssipone excusum.

Ioannes à S. Ioseph, qui cum
Hieronymo Romano Chronica
à S. Augustino ad sua tempora edi-
dit anno 1569.

Gasspar Casalius ord. Eremit.
S. Aug. edidit de Cæna & Calice
Domini ad Pium IV Pontif. lib. 3.
aliaque: floruit ad ann. 1575.

Ioannes Soarez ordin. Eremit.
S. Aug. Episcopus Conimbricen-
sis edidit Com. in Euangelium
Marthæi; celebris in Concilio Tri-
dentino.

Rodericus S. Crucis ord. S. Aug.
docuit Olyssipone litteras divinas
& humanas: scripsit in Aristotelem
& Magistrum sentent.

Franciscus à Christo ordin.
S. Aug. reliquit prælectionum
admi-

362 PORTUGALLIÆ
admirabilis divini verbi Incarna-
tionis lib. vi.

Cyprianus Zoarez Lusitanus
Rhetoricam edidit.

Gaspar Consalvus scripsit ora-
tionem in adventum Legatorum
Japoniorum.

Ludovicus Crucius Psalterium
carmine reddidit; edidit & alia
Poemata & Dramata.

Antonius Goveanus edidit mul-
ta in jure civili.

Emanuel Costa Jurisconsultus
insignis, in Conimbricensi Aca-
demia professor, scripsit com-
mentarium in c. Leg. si pater. de
Testamentis lib. vi. & alia.

Arius Pinelus præclarus Juris-
consultus.

Amatus Lusitanus in arte me-
dica valde excelluit, cujus opuscu-
la Antvverpiæ, Venetiis, Lugduni
excusa.

Thomas Rodericus à Vega Ebo-
rensis, medicus insignis, composuit
com-

commentaria in lib. Hippocrat.
de victus ratione; atque.

Christophorus à Costa de simplicibus atque Aromatibus Indiarum varie est commentatus: mutuatus magnam partem à *Garcia Ab orta* Lusitano, ut ipse ingenue profitetur.

Ferdinandus de Mena professor Conimbricæ, scripsit de febribus: item de pulsibus & urinis, & de ratione permiscendi medicamenta.

Rodericus à Fonseca scripsit in legem Hippocratis comment. item de Calculorum remediis, & alia.

Gaspar Barrerius scripsit de Berofo falso nomine edito, & alia.

Arius Barbosa Grammaticus & poeta egregius, Antonii Nebrissensis æqualis & Salmanticæ in docendo collega fuit, sed Barbosa Græce doctior, alter varia præditus lectione: uterque studio ac labore par in profliganda ex Hispaniæ finibus barbarie.

Hen-

Henricus Cardinalis & postea Rex Emmanuelis R. filius scripsit lingua Lusitana Sermones spirituales de rebus divinis ad populum habitos, quos *Antonius Senensis Lusitanus* & ipse ordinis S. Dominici, latinos à se factos *Lovanii* evulgandos curavit an. 1575.

Andreas, Antonius, Martialis tres fratres *Goveani* doctrina multum claruerunt, de quibus videntur Epistola *Eliæ Vineti* ad *Andream Schottum*.

Antonius Pinus Portodomæus, propter ingenium & artes liberales, quibus fuit institutus, & illud suum commentandi genus, quo librum *F. Quintiliani* tertium perdifficilem enarravit, Philologis & eloquentiæ studiosis non improbandus.

Petrus Nonius Salaciensis Mathematicus egregius, vixit in Academia Conimbricensi; composuit libros de navigandi arte, regulis

lis & instrumentis ; aliaque ejusdem generis.

Ioannes Menesius alias *Amedeus*, Didaci Sylvæ Ducis Portalegrii frater, nobili Comitum Villæ regię familia satus, S. Francisci regulam amplexus ; miris revelationibus illustrari meruit, quas cum scripto redegisset, talia de futuro Ecclesię statu & imperiorũ translatione prædixit, ut idem, quod Danieli Hieronymus tribuit Epitheton, illi congruere, totiusque mundi Philoistor appellari possit. Scripsit & alia.

Gaspas Varrerius latine & omnis antiquitatis egregie doctus præcipue Geographiæ ; de qua quædam scripsit.

Garcias Menesius orator insignis, Duarti Menesii Comitis Tarronenfis filius, Eborensis Episcopus, Alfonsi V. R. legatus ad Xistum IV Pontificem orationem habuit admodum disertam, editam Romæ an. 1481. *Al.*

Alphonsus Meneses viatorium Hispaniæ scripsit, quod citatur ab Ortelio in Parergis.

Iacobus Tevius Bracarensis, una cum aliis Conimbricæ Academiæ fundamenta jecit. Edidit poemata partim latina, partim Lusitanica: orationes quoque aliquot ad Sebastianum Regem: scripsit & Diensem in India obsidionem pererudite.

Iacobus Payva de Andrada Theologus in Synodo Tridentina perdisertus. Scripsit explicationes omnium fere de religione capitum, quæ controvertuntur.

Ioannes Biclariensis Scalabi in Lusitania natus, ad Pyrenæi montis radices, Biclariense monasterium constituit, optimis legibus atque institutis ad Benedicti regulam conformatum. Scripsit sui temporis Chronica. Videndus de illo Mariana lib. v. annalium cap. 14. & 15.

Andreas Resendius Eboræ in Lusitania natus, vir doctissimus, cujus scripta omnium manibus teruntur, quæ perquam multa edit & versibus & prosa.

Achilles Statius Poeta simul & Philologus, cujus scripta plurima Doctorum manibus teruntur.

Damianus à Goes natus in oppido Alanquer, multa scripsit, quæ hic referre longum esset.

Gondisalvus Pinarius Episcopus Visensis, Cetobricæ natus, de cujus vita & scriptis videndus Jacobus Menoerius Vasconcellus.

Michael Cabedius Cetobricensis, Senator regius & Olyssiponensis Civitatis gubernandæ triumvir, cujus vitam & scripta videre est in Bibliotheca Hispaniæ.

Iacobus Menoerius Vasconcellus I. C. Ejus varia extant & leguntur ingenii monumenta. Vitam ejus & scripta vide in eadem Bibliotheca.

Hector Pintus in Academia Conimbricensi publicus sacrarum litterarum professor; cujus vitam & scripta ibidem videre est.

Antonius Senensis patria Vi-manarensis, Diœcesis Bracarensis, S. Theologiæ Doctor: cujus multa scripta extant quæ legere est in eadem Bibliotheca.

Michael Sylvius Vifensis Episcopus postulatus & presb. Cardinalis: mature obiens magnum sui desiderium reliquit.

Hieronymus Oforius Silvensis Episcopus, multis scriptis illustris, quæ omnium manibus teruntur.

Antonius Lupius Oforii contubernalis; scripsit carmine elegantibellum quo Mauri Mazaganum in Africa oppidum obsederunt; & Crucis Mysterium, opus præclarum, lectuque dignum.

Atque hos quidem nobis Bibliotheca Hispaniæ suggestit: sunt autem plures alii, maxime ii qui
sua

sua vernacula scripserunt, & propterea nobis ignotiores; inter quos tamen minime nos latent:

Ioannes de Barros insignis rerum à Lusitanis in India & alibi gestarum scriptor.

*Duarte Nunez de Leao*n qui suo idiomate edidit descriptionem regni Portugalliae.

Inter vernaculos eorum poetas maxime celebratur *Luis de Camoes* cujus Poemata excusa vidi in vigesimo quarto Olyssipone 1629.

LOCORUM ALIQUOT

Portugalliæ descriptio è Bibliotheca Hispaniæ.

VITIGERIA Oppidum à vitium copia sic dictum; rivis duobus, iisque perennibus irriguum: in ea Lusitaniæ parte situm, quam à Tagi fluminis situ Transaganam vocant: fecundissimo solo, agroque frumenti, pecoris, olei, vini que feracissimo.

In Lusitaniæ ora maritima, juxta radices Barbarii promontorii situm est nobile & opulentum Oppidum, quod vulgo *Ceturval* dicitur, olim vero à Geographis *Cetobrica* & *Cetobrix* dicebatur. Tanta autem est ejus situs amœnitas ac pulchritudo, ut illum natura ipsa veluti penicillo depinxisse videat-

videatur: nam ab occidentali plaga mare habet Oceanum, nobilium piscium omnis, generis & præcipue Mullorum, Solearumque copia redundas. Ab orientali autem, Callipodem fluvium, *Sadenum* hodie dictum, non solum lintrium, sed & navigiorum usque ad quinquaginta fere millia passuum capacem: quo fertilissimus ager irrigatur, optimi tritici & omnium, quas terra producit, frugum feracissimus: præterea incredibili Salinarum proventu celebris, ex quibus ingens candidi salis copia, onerariis Belgicis ac Germanicis in Septentrionales regiones quotidie asportari solet. Oppidum ipsum flumine jam mari permixto & ostio vicino alluitur à Meridionali parte, ubi æstu recedente spatiosum & jucundum aspectu littus efficitur, arena tenui & solida, nec vestigio cedente, ita firmum, ut & pediti & equiti com-

modissima & gratissima existat
 deambulatio. Ex opposita verò
 mœnium parte, oppido egreden-
 tibus occurrit pratum amœnissi-
 mum, octingentis circiter passi-
 bus in longitudinem ac totidem
 in latitudinem patens, irriguis
 aquarum alveis, innumeris præte-
 rea hortis, pomariis, silvis, vineis,
 undique cinctum. Ager autem al-
 tissimis montibus clauditur, in
 quorum vertice *Palmella* conspi-
 citur, oppidum haud contemnen-
 dum, quod à copia mellis Poly-
 mellam olim dictum suspicor.
 Horum montium aspectus suavis-
 simus est & maris prospectui equi-
 parari potest. Distant enim à mu-
 ris sex tantummodo passuum mil-
 libus: multis villarum ædificiis &
 amœnissimis hortis, fontiumque
 multitudine nobiles, præterea pi-
 netis atque aliis arboribus confiti.
 Arbuti etiam genus quoddam pas-
 sim producant, ex quo coccus col-
 ligitur

ligitur ad tingendam purpuram, Emeritensi, quem Plinius laudat, non inferior. Unde non mediocre lucrum tenuioribus obvenire solet. Cædantur etiam in omnibus illius promontorii jugis lapides, quos vulgus propter admirabilem pulchritudinem, colorumque varietatem, Jaspides appellat, ex quibus muri ipsius urbis majori ex parte constant: quorum ambitus quadrata forma, tria fere passuum millia amplectitur, præter duo suburbia; in quibus non exigua hominum multitudo degit.

Urbis ædificia tam urbana quam suburbana, pulchra ac solida structura constant, inter quæ multæ sunt potentiorum ædes magnifice exstructæ: sed peculiari quodam splendore eminet nobilis & antiqua Cabediorum domus, versus Septentrionem, juxta urbis murum, & in ipsis mœnibus sumptuose ædificata.

INter magnates Portugalliæ excellit Dux Braganzæ, qui habet octuaginta quinque millia Vasallorum, & belli tempore Regibus in servivit cum viginti millibus armatorum. Obtinet unam civitatem & quadraginta & octo oppida, & plurimos pagos, & disponit de quadraginta & quinque Commendis ut vocant Christi, & mille trecentis ministris Iustitiæ, multis præturis quæ ducentos & trecentos Crusatos annuatim valent, & præsentat beneficia Ecclesiastica, quorum quædam valent duo millia, quædam duo millia & quingentos Crusatos. habet quingentos domesticos, magnam partem nobiles & annui ejus redditus ascendant ad centum & sexaginta millia crusatorum.

III.

DE CIVITATE OLYSIP-
pone ex eodem.

Olysippo est regnum per se,
ad quam conveniunt variae
nationes ad commercia exercen-
da. Obtinet in longitudine duas
leucas, à Conventu Belen, ad mo-
nasterium S. Benedicti vetus: nu-
merat aedes viginti & septem mil-
le, oppidanorum numerus num-
quam rite potuit subduci: Curiosi
tamen numerarunt quingenties
mille. Horti & praedia superant se-
ptem millia. Obtinet quadragin-
ta parochias & 3388 fratres Sacra-
menti qui affuere processioni cor-
poris Christi anno 1619. quum Phi-
lippus tertius ibidem esset. Habet
viginti & quatuor monasteria re-
ligiosorum & in iis 1465 viros:
Decem, & octo Conventus mo-
nialium, & in iis 1833. religiosas,

A a 5

qua-

quatuor Xenodochia, unum Hospitalē, & Domum misericordiæ, in qua ann. 1618 ægri è variis morbis curati 11150: & pro bene meritis factæ sunt missæ 28272. Ejus reditus nonnumquam ascendunt ad triginta & quatuor mill. crusator. Jungunt connubio Orphanos, redimunt captivos, auxiliantur pauperibus, & peregrinis: sepeliunt defunctos in carcere & mari: absolvunt debita incarcerationum ob æs alienum: denique non est quidquam simile videre in toto orbe Christiano.

4. *De Soli qualitatibus.*

Terrarum bonitas etiam in fecundissimis provinciis non ubique valet, sed variat pro Soli conditione & fluviorum opportunitate; itaque hæc carptim nobis dicenda erunt. *Resendius de Tago.*

Quod vero dicit Strabo, agrum circumcirca bonitate conspicuū, scimus.

scimus non solum eo loci, sed ex
utroque amnis latere, campos illos
ad Tancos usque limosis inunda-
tionibus tam latos ac fecundos
effici, ut simplicissima fereque
nulla ratione triticum quidem &
hordeum quinquagesimo ab sa-
tione die metatur, singulari terra-
rum omnium exemplo. Statim-
que in tenuiescule aratis dicam an
scalpris: milium seratur, ubero
ocyssimoque proventu, vel inter
paucissimos à messe sublata dies
nullo satù, sed sponte seges reger-
minet, fecunditate restibili. Ut
quod de Erytheia contra Lusita-
niam insula, quæ nusquam modo
est, Mela tradidit, longe in his
agris, amnicisque insulis contin-
gere copiosius experimenta de-
monstrent, siue frugum ubertas,
siue pabuli abundantia requiratur.
Tale ingenium glebæ est, quam
Tagus inundationibus lætificat;
verequè dixit *Strabo*: *vicina Tago*
cete-

378 PORTUGALLIÆ
*ceterorum opulentissima sunt op-
pida.*

De Munda fluvio diximus c. 1.
Agros (porro inquit Resendius)
fœcundat tritico, hordeo, secale,
olyra, milio, panico, & præcipue
lini magna copia tenuissimi, &
cum quovis optimo conferendi.

De fertilitate Lusitaniæ, ita Re-
sendius lib. 11. Antiquitatum Lu-
sitaniæ.

De hodierno hujus provinciæ
cultu, deque ejus admirabili tum
amœnitate tū etiā omnis generis
frugū copia atq; ubertate, superva-
caneum existimo hic verba face-
re. Quæ autem antiquitus de ea re
scriptores variis in locis tradide-
runt, longum esset repetere.
Unum tantum Athenæi testimo-
nium adducam, ex quo facile con-
stare poterit, quam fœcunda, fer-
tilis ac felix regio hæc de qua agi-
mus, semper habitata fuerit. Is igitur
lib. 8. Dipnosophist. cap. 1. ita scri-
bit.

bit. Ubi Lusitaniæ fertilitatem (est autem regio Iberiæ, quam Hispaniam Romani appellant) declarat Polybius Megapolitanus : omnium hominum optime Timocrates & scribit lib. Historiarum trigesimo quarto , quod ibi ob optimam aeris temperiem animalia sunt fœcunda atque homines ; nec umquam fructus desunt in ea regione : rosæ enim , albæque violæ, asparagi, resque ejusmodi non desunt per majus temporis spacium quam trium mensium. At marinum obsonium , quod ad multitudinem , bonitatem , pulchritudinemque spectat , maxime differt ab eo , quod est in nostro mari. Nam & hordei siclus , qui medimnum continet , drachma venundatur, & tritici novem Alexandrinis obolis , vini metreta drachma; hædus mediocris, obolo: sic & lepus : at agnus trium vel quatuor obolorum pretium esse consue-

consuevit. Sus qui ad centum librarum pondus accedat, quinque drachmis in cænas emitur, ovisque duabus, ac ficuum talentum tribus obolis emitur. Vitulus drachmis quinque, bos jugo aptus decem; silvestrium vero animalium carnes, neque pretio quidem ullo dignæ putantur, sed has inter se conferunt, benigneque admodum vicissim largiuntur ac mutant.

Manifestatio juris, cur Regnum Portugallia obedientiam Regi Castella negaverit, & Serenissimum Regem Ioannem proclamaverit.

NOtissimum est, per mortem Regis Sebastiani, in infelicissimo prælio Africano, in regnum Portugalliaë successisse Cardinalem Infantem Henricum illius patrum, filium Regis Emmanuelis sui proavi; qui cū se senem animadve-

adverteret, cum exigua spe longioris vitæ, jussit vocari omnes Principes qui aliquam præensionem ad Regnū habere videbantur, ut, auditis singulorum rationibus, determinaret quis esset præferendus. Potentissimus illorum erat Philippus II Castellæ Rex, qui fidens suis viribus, & diffidens juri suo, magnum metum incussit animo Senis Regis Ecclesiastici, adeoque postulavit multis mediis, ut aut se successorem declararet, aut nullum alium. Quod postremum obtinuit. nam quum Henricus haud diu superesset, per obitum suum reliquit causam indecisam. Et licet nominasset Gubernatores cum potestate judicandi, non potuerunt isti libere partes suas agere, quia potentia & diligentia Philippi illos perturbabat. Quum autem sententiam denique ferrent pro ipso, fuit notorie nulla, quia directe erat lata

con-

contra jus, in Ayamonte, oppido Castellæ, extra territorium Portugalliæ, metu magni exercitus; quem Rex coegerat, à quo merito violentiam timere cogeantur; neque tamen omnes sententiam pronuntiarunt, nec major pars eorum quos Rex Henricus nominarat. Ratio hæc solummodo inita, ut locus daretur injustitiæ, qua Rex Philippus per vim satagebat Regnum occupare; Sed nihilo lecius, omnes prudentes & extra studium partium constituti agnovere, & tunc & semper, jus penes Dominam Catharinam esse uxorem Ducis Braganzæ Domini Joannis I. ejus nominis. Portugallia penitus collapsa & exhausta amisso Rege suo Sebastiano, cæsa aut capta meliori & majori parte nobilitatis, & multorum subditorum per pestem quæ secuta erat, non poterat resistere, & violentiæ dedit locum. Philippus Rex non solum

solum armis sed & muneribus atque promissis multorum animos pervertit, & corrumpendo omnes, oppressum verum jus.

Erant plures prætendentes successionem in Regnum, sed jam non agemus de rationibus quas alii allegabant: quia solum proposuimus nobis, ostendere jus, quo nititur Serenissimus Rex Joannes, ad excludendum è Regno Philippum IV nepotem II. Nata est sua Majestas, quam Deus custodiat, è Serenissimo Domino Theodosio, Duce Braganzæ II. ejus nominis, filio Dominae Catharinæ, quæ nata fuit Infantis Domini Eduardi, filii Regis Emmanuelis; cujus etiam gnata fuit Infans Imperatrix Domina Isabella mater Philippi II. cognatus è germano Dominae Catharinæ & ambo sobriini defuncti Regis Henrici, liberi suorum germanorum. Domina Catharina erat filia ma-

sculi, Philippus fœminæ; illa agnata, hic cognatus : illa matrimonio juncta Duci Joanni, masculo ejusdem familiæ Regum Portugalliæ, descendenti per masculum à primo Duce Alfonso, filio legitimo Regis Joannis I. & per fœminam à Domina Isabella, uxore Ducis Ferdinandi II. filia Infantis Domini Ferdinandi. Erat, præterea, Domina Catherina nata in Regno, Philippus extraneus, natus extra illud: licet itaque mater esset Portugalla, Constitutio solummodo concedit liberis patrū Portugallorum & certis conditionibus privilegium naturalisationis.

His præstitutis, quæ omnibus notissima sunt, aggredimur hunc discursum, indicando solummodo fundamenta juris suæ Majestatis, quæ rem manifestam reddent, etiam si argumenta non formen-
tur; neque dubito, quin omnes ad quos hoc scriptum perveniet, faci-

facile id per se sint facturi. Et cum
duo sint modi succedendi, unus
qui dicitur *Iure sanguinis*, alter
Iure hereditario, videndum quo-
nam horum in Regna succedatur.
Ultimus est qui observatur in hæ-
reditamentis ab Intestato; & quum
hic sit primus in mundo cognitus,
secundum primitivum jus gen-
tium; & ab antiquissimo tempo-
re ita in Regnis fuerit successum,
manifestum est illum in Successio-
ne ipsius esse observandum, quan-
do non aliter per specialem legem
fuerit cautum. Et licet introducti
sint alii modi succedendi, quales
sunt primogenituræ & feudales,
posteriores sunt jam in Regnis re-
cepti, & constituti ob fines par-
ticulares, & non est fas propterea
variare in Regnis quod prius erat
constitutum, aut istos admittere
neceffe populum & Reges, qui
soli authoritatem obtinent anti-
quam consuetudinem mutandi.

Hæc conclusio est certa, & quia illam admittunt etiam ii qui nobis contradicunt, non est necessarium illam confirmare. Supposita illa : simulque hæreditatem Regnorum esse indivisibilem, & quæ debeat venire ad unam personam, quæ inter plures prætendentes quærenda est è meliori linea : itidem certum est Dominæ Catharinæ potiorē esse, quam Regis Philippi; quia Infans Dominus Eduardus illius pater, si vixisset, excluderet uti masculus Imperatricem Dominā Isabellam. Verum tamen potentia Regis pro justa causa vult introducere, se debuisse, uti masculum, præcedere Dominam Catharinam dignitate sexus, licet non præcederet per lineam.

Oppressit hoc, sed non obscuravit jus, quia in hæreditatibus, quæ adeuntur ab intestato, certum est, leges concedere beneficium representationis, ut nimirum liberi

beri censeantur eadem personæ,
 quæ patres ad succedendum in ea
 in quæ illi successissent si viverent,
 & excludendum eos quos illi ex-
 clussissent; atque ita solum potior
 linea considerata est. Nihil in
 Regnis specialiter cautum quod
 contradicat, quominus in succes-
 sione illorum servari debeat quod
 servatur in aliis hæreditatibus, uti
 communiter tenent Doctores. In
 aliis Regnis sententia lata fuit
 juxta hanc doctrinam in casibus
 obviis. In Francia, in Anglia, in
 Hungaria, in Arragonia, atque
 adeo in ipso Ducatu Braganzæ.
 Lex Castellæ, quam vocant *Da
 partida*, idem supponit, uti anti-
 quam consuetudinem Hispaniæ,
 statuitque nepotem ultimipossi-
 dentis, filium filii majoris natu,
 præcedere secundum filium. Jo-
 annes Rex Portugalliæ, testamen-
 to suo constituit, quod deficiente
 Principe Eduardo se superstiti, suc-

cederet nepos suus, præferens illum cæteris filiis. Rex Alfonsus V. itidem disposuit, ut Regnum veniret ad nepotem, filium Domini Joannis II. licet ipse alios filios excellentissima Domina sustulisset.

In Regnis Hispaniæ, ubi fæminæ hæreditatem capere possunt, dubium esse non potest, gaudere beneficio repræsentationis æque ac masculi: & constitutas in priori linea debere excludere etiam masculos in alia constitutos. Hoc beneficium ipsis concedendū admittunt communiter omnes Doctores, fundantes in eo quod Jus loquatur indistinctim sine limitatione ad masculos: & quum jus non distinguat, nec nos possumus distinguere: præcipue cum sciamus liberos repræsentare qualitates parentum, quas ipsi non habent, nimirum majorem ætatem: eadem ratione etiam fæminæ possunt.

possunt repræsentare virilitatem
(ut ita dicamus) in hæreditate, quæ
non excludit sexum : maxime
quum ipsa matrimonio juncta fue-
rit cum masculo ejusdem familiæ
& sanguinis, uti diximus, Domina
Catharina.

Leges Castellæ statuunt, majore natu filio decedente antequam hæreditatem adierit, si relinquat filium aut filiam, venit ad illos hæreditas, non ad patruū. Alphonsus V. Portugalliæ Rex mandavit, ut filii aut filiæ Principis Joannis hæreditatem caperent, & non quos forte tollere posset ex eccellente Domina. Ferdinandus primus Rex Neapolitanus sententiam tulit pro nepte sua, filia primogeniti sui, cum exclusione secundogeniti sui. Rex Angliæ judicavit sobrinam Ducis Britanniæ, filiam fratris majoris natu præcedere debere, fratrem defuncti minorem natu. Itaque, quum hære-

ditas Regnorum deferenda sit, uti aliarum in quibus succeditur ab intestato: & repræsentatio admittatur usque ad secundum gradum; & foeminæ juxta ac mares eo beneficio gaudeant, non potest esse dubium, Dominam Catharinam in meliori linea constitutā, quam erat Philippus II, fuisse legitimam & veram succedentem Regis Henrici patruī sui ad Coronam Portugalliæ, & ab ipsa idem jus derivatum ad Serenissimum Regem Joannem IV, Dominum nostrum, quem Deus tueatur.

Tanta est vis veritatis & justitiæ, ut arguant continuo conscientiam; quæ cum sibi satisfacere non potest, quærit prætextus & velamenta quibus operiat & dissimulet injustitiam suam. Erant hæ rationes valde pungentes, & notum erat Doctos & orbem totum non ignorare jus Regis nostri uti oportebat, & oculos totius Portugalliæ
in

in illū defixos esse. Quare consultum ipsis visum, librum Antverpiæ excudendum curare sub nomine fratris cujusdam Cisterriensis, volentes ut se nominaret Fr. Joannem de Caramuel, ad demonstrandum jus quod Philippus (quem vocant Prudentem) habet dominium hujus Regni sibi arrogandi. Divagatur author per omnes actus qui considerari possunt à prima fundatione Portugalliæ tempore Domini Alfonsi Henricidæ; conaturque probare, sanctum istum Monarcham regnum invasisse per violentiam & sine jure. Idem dicit de Joanne I. Verum quum brevitatis requisita in Manifesto non possit capere responsum ad ea quæ concernunt utrumque hunc Regem, reservabitur ad aliud opus, in quo abunde satisfiet. Nunc tantum summarie respondebimus ad ea quæ opponuntur contra jus Domine Catharinx,

392 PORTUGALLIÆ
rinæ, & quidem quam brevissime.

Principalis ejus conatus est ostendere in successione Regnorum non esse admittendam representationem: idque probat duobus exemplis; uno ex Hispania, in quo D. Alfonsus Sapiens excludens nepotem, jurisjurandum fecit præstari secundogenito: altero è Sicilia, ubi Bonifacius VIII (uti dicit) pronuntiavit sententiam in favorem secundi filii Regis defuncti, privando filium primogeniti hæreditate. Horum exemplorum primum favet plurimum nostro juri; secundum nequaquam adversatur. Verum est, Sapientem exclusisse nepotem; sed haud minus verum, hoc illius factum universaliter in Hispania judicatum fuisse injustum, ut scribunt meliores authores, qui huic injustitiæ attribuunt, quod Deus permiserit, à secundo genito hoc quem contra justitiam succes-

successorem suum jurari voluerat, patrem regno postea privari. Et exemplum hoc pro injusto agnitum fuisse favet utique nobis. Concedimus quoque, Reges Dionysium Portugalliae & Jacobum Arragonum, litem composuisse, quam habebant ob hanc causam cum Rege Ferdinando, alii prætendentes, relinquentes ipsi; verum negamus illud fecisse per judicium; quia liquet tantum fecisse per amicam compositionem; scientes non superesse aliud remedium ad publicam Hispaniae pacem, (quam par erat omnibus particularibus juribus præferre) conservandam.

Quod in Sicilia judicatum fuit (si modo certum est) nihil contra nos facit: quia Regnum illud uti feudale Ecclesiae, sequetur aut ordinem investiturae aut jus Pontificium, quod nequaquam se extendit quoad successionem in cætera

Re-

Regna: Portugallæ Regnum est liberum, & in casibus de quibus Statuta ejus non disponunt, utitur jure communi: & siquidem istud admittit repræsentationem, manifestum est nos eam quoque admittere debere; maxime quia è dictis casibus constat, Reges agnovisse se illud debere admittere.

Pugnat quoque Caramuel rationibus, & dicit, repræsentationem esse privilegium & reliquias jûris, introducti solummodo propter hæreditates & non posse extendi ad successiones Regnorum. Id aliquas vires haberet, si Regna non essent quoque hæreditates ultimi possessoris: at quum certum sit esse, & tam certum, ut Regna semper transferint ad successores, cum omni onere hæreditatis, nec liberum esse acceptare Regum & repudiare onera, manifestum est non per extensionem, sed per comprehensionē ipsis attribundas

das esse qualitates & ordinē quib⁹
succeditur in aliis hæreditatibus.

Quinetiam argumentatur è ver-
bis quarundam curiarum, quæ ce-
lebratæ fuere Lameci tempore
Regis Alfonsi Henricidæ: in qui-
bus quum ageretur quo pacto suc-
cedere oporteret in Regnum, sta-
tuitur, si primogenitus moreretur
vivente patre, adeat Regnum se-
cundus, & tertius & quartus &c.
& ex eo vult deducere, repræsen-
tationem non habere locum in
nostro Regno: sed fallitur, quia
ista Statuta non dicunt, si primo-
genitus moriatur, relinquens li-
beros, hæreditatem adeat secun-
dus; nam si hoc voluissent, utique
declarassent. Agunt solum de or-
dine filiorum, sicuti ante loquuti
erant de filiis, nepotibus & pro-
nepotibus, secundum prælatio-
nem graduum; & reliquerant in-
tactum in casu prælationis sobri-
ni præ patruo: & uti omis-
sum relin-
quitur

quitur dispositioni juris, quod admittit repræsentationem. Melius argumentaretur Caramuel ex illis Statutis, Dominum Philippum non posse esse hæredem, utpote extraneum, quia excludunt extraneos.

Prætendit quoque argumentari ex nostra constitutione, quæ repræsentationem abrogat ad succedendum in bona Coronæ, & vult idem servari debere in ipsa. Sed non est bona consequentia, quia in bona Coronæ succeditur, *ex concessione Dominica*, & non potest excedi illud quod Reges quoad illud disposuerunt. In Regnum succeditur, *jure hæreditario*, quod multum differt, & exempla jam dicta evincunt, Reges in successione agnovisse, repræsentationem esse admittendam.

Instat porro dicendo, titulum quoq; regnandi esse, *ex concessione dominica*, quia procedit à popu

lis, quibus eam dederunt Reges nostri. Ratio frivola est, quia populus omne jus suum Regibus cessit, nec sibi reservavit aliquam dispositionem in modo succedendi: & Reges in bonis Coronæ determinarunt modum quo debeant transferri: Et si hæc instantia valeret, applicari posset ad omnia Regna & non solum ad Regnum Portugalliæ: Verum per exempla producta constat esse falsam, & in aliis regnis observari repræsentationem.

Vult præterea beneficium repræsentationis habere locum in hæreditatibus divisibilibus, & non in primogenituris, inquiens, æquitatem, quæ introduxit ut nepotes partem hæreditatis caperent cum patruis, futuram esse iniquam si illos excluderet, illis magis proximis existentibus ultimo possessori, & non valentibus capere quid in hæreditate individua,
quæ

quæ tota vadit ad sobrinum. Sed hoc fundamentū est falsum, quia, sicuti ille fatetur; magis communis opinio est, in primogenituris dari repræsentationem, & in hoc Regno est in usu. Et etiamsi ita non esset, non evinceretur idem in Regno debere obtinere, quia primogenituræ (vulgo Morgados) deferuntur *iure sanguinis*, & Regna, *iure hæreditario*, uti probavimus, & iste author ipse agnoscit.

Istud jus, quod docti possunt ampliare & confirmare, est antiquum illud quod Principes familiæ Brigantinæ receperunt cum sanguine ab Infante Domino Eduardo: & non potest ei obviam ire præscriptio, quia in Regnis non admittitur, nec quod obedientiam præstitere imperio Regum Castellæ, quia siquidem in illo intervenit vis & violentia, manifestum est, tolerantiam non posse juri præjudicare.

Porro in Rege, Domino nostro, insuper considerandus irrefragabilis titulus ex concordi & voluntaria Regni acclamatione. Quia, cum certum sit post Regum mortem dissidio existente quis agnatorum admittendus sit ad Coronam, ad populum decisionem hanc spectare, qui primo id transtulit ad Reges, & postea potest dare, declarando dubia quæ inde oriuntur: Portugalliæ populus solus utique poterat determinare causam, quam Rex Henricus reliquerat indecisam per mortem suam; & quum sententia quam tulerant Gubernatores ob causas jam dictas, nullum vigorem habeat, semper populo licuit Regem declarare, & violentia Philippi nequaquam potuerit impedire, sed potius conservavit, quia tenuit Regnum præfidiis & violententer, eoque fecit, ne curreret tempus, in quo non possent se

commode declarare:& quum jam potuerint facere & fecerint, acclamantes suam Majestatem, (quam Deus conserve) eo ipso actu declarantes manifestum jus suum, non est dubium quin adierit Regnum titulo maxime legitimo, siquidem super jus, quod habebat, accessit declaratio populi facta tempore, quo occasiones permittebant.

Ad hæc argumenta petita è jure & legibus, possemus adjungere aliud morale, non exigui momenti, si discurreremus per rerum statum in Monarchia Hispaniæ post injustam Portugalliæ usurpationem. Nam si rogaremus Coronas Castellæ & Arragoniæ, quomodo se haberent? responderent, se esse tristes & afflictas, & incurvatas sub excessivo onere, & molesto jugo tributorum, quæ illas continuo consumunt & dissipant; oppida sua sine populo, commercia sua extin.

extincta, opes diminutas, plebes
& Nobiles despectos & haud secus
quam mancipia habitos; solum
deglubi se ab eo, quem elegerant
Regem ad conservandum se &
amplificandum. Alia extra Hispani-
am Regna eandem patiuntur
calamitatem; tanto quidem mi-
norem quo remotiora sunt; illustri
indicio, malum procedere à causa
inhærente. Belgium, patrimo-
nium horum Monarcharum, ar-
mis eorum non potuit subjugari:
& in istis provinciis & alibi gesse-
runt continua bella, quæ cum gra-
vi perditione opum illos consum-
serunt. Auri atque Argenti flumi-
na, quæ Indiæ emiserunt, tam mul-
tis annis in ipsius plagas, & im-
mensæ divitiæ petitæ & allatæ è
remotissimis orbis partibus, haud
suffecere ad numisma usitatum il-
lis dandum, sed necessarium fuit è
vili ære cudere. Belli successus,
etiam prosperi, expensas illorum

augebant, quia ipsos magis affligebant quam nationes; & quovis modo semper perdebant. Coronarum magnus numerus quem collegerunt, quum potentiam eorum augere debuissent, eos debilitarunt, dantes occasionem consumendis Thesauris, ut conservarent quæ ambitiose acquisiverunt. Et quum tanta potentia in terra & in mari, tanta auri & argenti metalli, tanta aliarum rerum opulentia, nequaquam conveniunt cum tantis damnis & tanta ærarii inopia, omnino nobis quærendæ sunt causæ superiores, & præter illas ob quas divinum brachium communiter Monarchias solet castigare. Et quum sciamus istos Principes semper fuisse valde Catholicos, & ad eundem modum illorum subditos, non possumus castigationes illas defectui fidei ascribere; solumque referre debemus acceptas Injustitiæ, qua Regnum

gnum hoc usurpavere, & ita irritarunt Justitiam divinam, ut illos perfrui haud sineret, neque suo, neque alieno.

Atque hac quidem suffecerint è Manifesto quoad ius; sequuntur in eodem causa alia qua Portugallios permoverunt ad jugum Castellani excutiendum: quas compendii ratio non patitur hic attexi.

6.

P O R T U G A L L I Æ
Parænesis ad Principes Christianos.

Non est res ulla inter mortales magis exposita varietati fortunæ, quam imperia. Quodvis accidens Status illa inquietat, quivis motus publicus illa convertit; ad imitationem corporis humani, nascuntur, adolescunt, moriuntur; & patiuntur æque labores, afflictiones & miserias, quibus

fragilitas vitæ constat. Exempla, magisteria actionum humanarum, faciunt fidem: certe stupere necesse est mundum, ea quæ Ulyssipone acciderunt primo die Decembris præteriti anni cło Io cxi. casum, qui licet fatalis videatur, & raro observatus in Europa, tamen ita dispositum à prudentia, ita prædictum à sapientibus & Dei servis, & à divina manu adjutum, ut merito ab omnibus mystereus debeat judicari. Verum est, ne montes Pyreneos egrediamur, invenire nos ob leviores causas cæsos Principes legitimos & nothos admissos, ad communem patriæ defensionem & salutem publicam, quæ potentissimæ causæ sunt istarum mutationum: nec Portugalli earum expertes fuerunt, quoniam aliquando conservandæ Reipubl. causa (tantum semper potuit in animis eorum patriæ amor) elegerunt Principem sui sanguinis; quod

quod postea demonstravit veritatem illius convenientiæ, nihilque æque valere in Monarchiis, quam Regem indigenam, quasi summum bonum, è cœlo derivatum, & à Deo approbatum in Deuteronomio.

Fuere sane Portugalli semper amantiſſimi Principum suorum, & vicissim ab ipsis redamati, siquidem illos regebant magis ut patres solent filios, quam ut Reges, Vasallos; occurrebant sibi invicem amor & obsequium, & Majestati, obedientia; & per hanc harmoniam & consonantiam utrimque satisfiebat querelis publicis, & æquali vigilantia adferebatur remedium. Perdidere denique cum imperio primum, deinceps quia Principes uti alieni minus favebant, confidentiam illam alloquendi & admonendi, è filiis primum Vasalli facti; mox & mancipia. Verum constantia obsequii

suadebat tolerare injurias, filere
 offensas, pati insolentias, forte
 cum detrimento sanguinis sui &
 honoris sui suggillatione, ne ali-
 quam labem afferrent fidelitati
 suæ, quam ex animo, & quantum
 possent, obstrinxerant. Attamen
 habet patientia humana suos limi-
 tes, & si violentiam sustineat, resi-
 lit, instar vasis, quod plenum dif-
 funditur: ita tolerantia expugnata
 convertit dissimulationem in im-
 petum, & obsequium in despera-
 tionem; hisce quippe sublatis, No-
 bilitas hujus Regni temeritate
 laudabili adhibuit remedia dam-
 nis publicis, quæ patiebantur: cæ-
 dendo propriis manibus *Michae-*
lem de Vasconcelos & Brito, Secre-
 tarium Status, utpote ministrum
 qui maxime è proximo tyranni-
 dem exercebat: non ut sanguine
 fundarent imperia, quæ semper
 minus durant; nec stimulari odio
 aut vindictæ cupiditate particu-
 lari,

lari, sed ut satisfacerent ejus cæde indignationi populi, quæ clamoribus petebat è cælo, ut liberari posset à violentia immoderata, qua illum opprimebat, hoc fortunæ monstrum, cui Rex Catholicus, aut potius ejus confidentissimus minister, licet inidoneo, omne regimen hujus Coronæ traderat.

Occupabatur in simili officio, Madriti in Castella, similis moribus, *Didacus Xuarez* gener ejus & cognatus: (quippe ut confidentiam secreti in iis quæ insolenter agebant augerent, etiam affinitatis vincula duplicaverant:) vir qui dexteritate quadam & obsequiis irrepsit in gratiam Comitum Ducis, & majorem familiaritatem quam famæ illius convenit; Et quum hi essent veluti aquæductus per quem afflictiones nostræ labebantur; utrique (nec erat qui resisteret) dominabantur affectibus Prin-

cipis secundo loco, quos torquebant & exsequebantur secundum suā malitiam, inficiendo aures regales & virus suum eis instillantes, viam moliendo ad extinguendum Nobilitatem Portugalliæ; & quum essent proditores Regis sui, mox etiam patriæ, proponebant nulum marmor Portugallicum sine nota tyrannidis relinquere. Adeo ut ne altaribus quidem parcerent, sed summa audacia ab autoritate qua pollebant sub diversis prætextibus ausi sunt illa profanare. Censuræ Ecclesiasticæ, quæ cuivis Catholico formidabiles esse debuerant, quatenus divinæ, neglectæ & ludibrio habitæ, solummodo ut causam tuerentur, quam consciverant, publicum facientes quod erat privatum, astute: Unde nata tot interdicta, tam impedita, tot scrupuli conscientiarum & opiniones, ut necessarium fuerit universam pietatem Christianam, quam

quam gens Portugallica inde à sui origine professæ est, insubsidium vocare, ne deluderentur.

Patiebatur simul Justitia commutativa & distributiva, venales factæ autoritate Regis; quod est ultimum malorum publicorum: quando enim Majestas corrumpi se sustinet pecunia, non abnuet licentiam dare peccandi, & vendit libertatem malis, quos leges student frenare metu pœnarum, sicuti bonos excitare præmiis. Hi duo veluti poli perennaturi imperii, ad eum modum vacillarant & defecerant, ut probi, sapientes, fortes, veræ columnæ regnorum & beneficiorum principalium possessores haud secus haberentur quam viles atque inopes, & non raro pro præmio pœnam aut indignationem auferrent. Denique quum trium ordinum; ecclesiasticus Simonix involutus, Nobilitas despecta & plebs oneribus oppressa esset, cuncti-

cunctique tributis exhausti, ad ultimam desperationem ventum; Rege tamen ante præmonito, & certis capitulis querelarum oblatis, quæ semper ingrata Principibus, quorum aures adulatione & fraudibus obstipatae sunt.

Justitia itaq; divina irritata tantis offensis quæ permittebantur in regno, quod jure Apostolicum dixeris, siquidem ejus opera Evangelium in remotissimis Mundi partibus prædicatum, depluit plagas super miseros Portugallos, ita ut bonam partem eorum perderent, quæ tanta sanguinis jactura acquisiverant: & denique vita, honor, opes in ultimum discrimen adducta per donativa, vectigalia, tributa, tanta, tam varia, tam crebra, tamque gravia, ut ausim affirmare hujus regnantis temporibus excessisse omnium Regum Portugalliæ qui ante regnarunt; neque enim modus in exigendo teneba-

nebatur, sed omnia per excessum regebantur.

Rex interea Philippus IV quasi remedium allaturus anno cło loc. xxxviii vocavit Prælatos & Magnates Regni; quumq; Madritum venissent & beneficia atque favorem à Rege expectarent pro obsequiis & ex dignitate, indigne sunt habiti; longo tempore illis celatum cur convocati essent, ita ut Prælati abessent ab Ecclesiis suis, contra divinum mandatum, Canones Conciliorum, brevia Apostolica & admonitiones suæ Sanctitatis. Post multos menses uno die atque una hora subjecit illos pedibus ministrorum Castellanorum, tanquam reos, examinandos de culpis alienis, quæ deinceps tanquam propriæ habitæ, & in publico conventu coram tribus Cardinalibus, in Domicilio Comitum Ducis, iis sententia damnationis prælecta est, quæ communi assensu

sensu Monarchiæ offensæ & scandalisatæ ; omnes universim offendit , siquidem quasi prompta obedientia crimen fuisset quam isti ministri adhibuerant , afflixerunt illos pœnis & exilio à domibus suis & patria, sine differentia ætatis, aut obsequiorum , demonstrantes se de fidelitate omnium dubitare, & nobilitatem infamantes quasi auctores tumultus , qui ante anno xxxvii in civitate Eboræ exortus fuerat, quum tantum murmur popolare fuisset, & præmonitum divinum eorum quæ præparabat ad remedium afferendum hujus regni miseriis. Intenti enim in hanc persecutionem , in suis colloquiis & deliberationibus , & scriptis Chronistarum, & voce principalis Ministri & ejus amicorum haud aliter appellabantur Portugalli quam perduelles , quum semper fidelissimi legitimis suis principibus fuissent : hoc unum agentes,

ut

ut illos non modo Regi & mundo
suspectos redderent, sed regnum
everterent, & in provinciam redi-
gerent, & pauculas opes quæ ad-
huc supererant adimerent, & gen-
tem per crebros delectus exhausti-
rent, & peregrinas terras populo
implerent, conculcatis privilegiis,
legibus, nihilque in antiquo statu
relinquentes. Peræsos jam eo-
rum quæ passi fuëramus, & offen-
sos quod patientia nostra abute-
rentur ad exitium nostrum quod
desiderabant, & intendebant per-
ficere, quum nobilissimi & fortis-
simi Catalani ad justam sui defen-
sionem arma cepissent, sategerunt
nos perdere, vocavitque majestas
sua Catholica per blandas litteras,
omnem nobilitatem, ut ipsum co-
mitaretur in exercitu quem contra
illum principatum cogebar, & hoc
pacto nos è patria eliminare: quum
ratio postularët, nos ante vitā pro-
digere, quam auxilium ferre con-
tra

tra tam illustrem nationem & in
 tam laudabili conatu, cum qua
 Portugalli connubia & societa-
 tem habuerant, & Principes dan-
 do & Principissas recipiendo.
 Constat de hoc consilio è litteris,
 quæ repertæ sunt in scriniis Mi-
 chaelis de Vasconcello, uti & de
 aliis persecutionibus, quæ para-
 bantur in opprobrium & exitium
 honoris & fortunarum nostrarum.
 Excitati itaque sumus è profundo
 lethargo, quo oppressi fueramus
 & veluti sepulti; & commodum
 admonebat vox divina, quæ eo
 ipso die quo hæc agebantur, non
 sine mysterio, exhortabatur fide-
 les per Apostolum Paulum, jam
 tempus esse expergisci ad reci-
 piendum Regem Regum, qui
 proximo die venturus erat ad uni-
 versale iudicium gentium, abomi-
 nationibus Antichristi proceden-
 tibus, quæ ex parte valde similes
 erant eis miseriis quas passi sumus
 per

per infernales ministros, exitus
nostri destinati instrumenta.

Nobiles qui destinato consilio
illum cæciderant (qui numerum
quadraginta non exceſſerunt) in-
greſſi Palatium, brevi oratione
alloquuti ſunt Dominam Princi-
pem & Duciffam Parmenſem, ea
ſubmiſſione & veneratione quæ
ejus natalibus & virtutibus debe-
batur, & propoſuere jam Regem
acclamatum eſſe Dominum Jo-
annem octavum Braganzæ Du-
cem, nepotem Dom. Catharinæ,
hæredis horum Regnorum, ut po-
te filiæ Eduardi, filii Regis Emma-
nuelis: Non ſolum propter juſ
hoc inſallibile, ſed vel potiſſimum
propter virtutē; annos jam agen-
tem xxxvii trium filiorum (quæ
ſunt munimenta imperii) paren-
tem, fortem, juſtum, liberalem,
tam parum ambitioſum, ut pene
ad coronam accipiendam cogi
oportuerit, quæ ad eum tam juſtis

titulis pertinet, ut magis restituta quam tradita censi debeat.

Civitas & reliqui status fide prestita, elegerunt aliquot qui interea dum hæc Regi nunciantur, qui erat Villæ viciosa, domicilio illorum principum, res moderarentur. Hic adhuc magis patuit, Dei brachium esse quod dirigebat hoc imperium; nam quum similes actiones per se origines sint multorum malorum, & occasiones multarum cædium, (unoquoque exitio inimici sui inhiante) unius Secretarii cæde tranquillata est civitas universa, ita ut post duas horas nullus institor officinam suam relinqueret, & minores cum maioribus, inopes cum opulentis, vulgus cum nobilitate optime congruerent: tantaque unitas animorum fuit (mirum & novum inter Portugallos) ut multi ultro inimitias deponerent & sibi invicem reconciliarentur. Accessit & mi-
racu-

raculum ; Archiepiscopo Ulyssip-
ponensi Prælato magnæ virtutis &
eruditionis, accurrente ad Curiam
ut novum Regem saluaret, cum
cruce metropolitana, ut moris est,
& prætergradiente ædiculam An-
tonii, Sancti Portugalli Ulyssippo-
nensis, ejusque auxilium implo-
rante, dexteræ Christi excidit cla-
vus, ita ut se inclinaret : Visa om-
nibus res supernaturalis & omen
tutelæ, quam Deus huic Regno
promittebat, restituendo illi Prin-
cipem nativum, eis virtutibus præ-
ditum, quibus opus est ad resti-
tuendam miseram conditionem
Portugallorum. Ad hæc non so-
lum singularis concordia in hac
actione eluxit, sed & taciturnitas,
siquidem & diu tenuit deliberatio,
multique ejus consilii conscii fue-
runt, atque adeo scemina hæd fa-
cile secreti retinentes ; in quo &
manifeste patuit causas superiores
agere ; præsertim cum totius Re-

gni unanimis consensus intra octiduum sit secutus, sine ulla contradictione.

Deus, haud dubio Deus est (ô Portugalli) qui jam secundo hunc Principem vestrum declarat Regem, ut sit imago veri, qui est Christus, quemadmodum multi predecessorum ejus fuere, descendentes à glorioso Rege Alfonso Henricide, quem Deus primum Regem nominavit hujus regni: qui jam in cœlo compleri à Deo postulabat, quæ ipsi miraculose in campo Ouriquiensi promissa fuerant de decima sexta ipsius generatione; quæque adimpleta apparet in hoc Rege nostro, quum omnes maxime extenuatam & pene extinctam judicarent.

O Rex Catholice Castellæ, & nomine & imperio magne, liceat Portugalliæ ea qua par est submissione à te petere, ut expendas peccata tua fuisse Parcas tuæ magnitudi-

tudinis, siquidem illa sunt quæ mutant status, dividunt dominia, evertunt imperia. Ita testatur Spiritus S. qui falli non potest. Tu tibi Domine infestissimus hostis fuisti: nullum regnum subsistere potest sine pietate & justitia: tot bella gesta contra Catholicos: toties repugnatum sedi Apostolicæ; ejusque mandata aliter interpretata; perversæ leges, oppressi probi, mali exaltati; denique tot mali successus consequuti; quem tandem finem erant habituri? Supra omnia possidere provincias, regna aliena, titulo convenientiæ, non rationis & juris.

Jus gentium distinxit Dominia, & postea populi, quum sibi Principes particulares elegerunt qui ipsos in pace & justitia gubernarent, hanc distinctionem probarunt. Numquam Monarchiæ grandes quæ constabant è dominiis alienis perennarunt: Ipsa ty-

rannis quæ illas aggregaverat, rursus dissolvit, Deo iuste puniente superbiam, quod ipsum non agnovérunt Dominum universi, à cujus manu & nutu pendent imperia. Ad hunc modum vidimus maximas earum concidisse: tam facile, ut vox pastoris exulis, quem Dominus tyranno veluti Deum constituit, suffecerit ad populum ipsius liberandum è servitute quam tot annos toleraverant: idem pene passum annis lx regnum Portugalliæ per despoticum regimen Regis Castellæ. Philippus prudens avus tuus, jus constituens in armis, justitiam in potentia (politica solorum Tyrannorum) suffodiens promissis & muneribus animos Portugallorum dejectos amisso Rege suo, & subtrahens se iudicio ad quod legitime citatus erat ab Rege Cardinale Henrico, quemadmodum & cæteri prætendentes; volens in hac controversia esse
 & pars

& pars & iudex & arbiter; Dominum se fecit hujus regni manu armata, cum summa violentia sibi sumens quæ erant aliorum, utpote potentior, nullam aliam dans rationem quam doctorum suorum iudicium, qui sentiebant ut supremum Principem capere posse ex autoritate, sine alterius iudicis interventu, cui non erat subjectus. Eadem ratio, Rex Catholice, nunc favet causæ præsentis Sereniss. Regis Joannis Domini nostri, siquidem habens in sui juris favorem, sententias & iudicia maximorum Theologorum & Jurisprudentum Hispaniæ, potest ad eundem modum capere possessionem horum regnorum, vi armata & propria autoritate (lite quamvis indecisa) uti fecit avus tuus, & eximendo se armis à violentia quam illo tempore passus erat à Castellanis, quorum potentia regia ipsius familia cedere coacta fuerat ut pote im-

becillior, licet de juris sui evidentia protestaretur, quam omnes Principes extra studium partium constituti semper agnoverunt.

Haud minus quam Sol manifestum est jus, quo Serenissima Domina Catharina repræsentavit personam & sexum Domini Infantis Eduardi sui patris (uti videre est in judiciis quę impressa fuerunt de ea causa) in cujus capite intrat in Regni nostri successionem: Sola arma tua illud obscurarunt, verum quum avus tuus ceperit mala fide possidere, numquam illud vitium emendari potuit in ipsius hæredibus, etiamsi præscriptio in Regnis locum haberet (quod tamen jura negant) quia semper Principes familiæ Brigantine protestati sunt eo modo quo poterant, & ipsis permittebat metus & reverentia subditorum. Extant adhuc litteræ in quibus Rex Philippus secundus fatetur sollicitudinem

dinem suam de jure neptis suæ, & mandata ad legatos suos missa, quibus jubebat illi gratulari si forte Rex Cardinalis patruus, illam hæredem declarasset, uti sæpe proposuerat: verum minæ Castellanae perplexum ejus animum permoverunt, ut se regi pateretur à familiaris sui ambitione (qui plurimum plerumque possunt) & tam arctæ necessitudinis oblivisceretur, plusque apud illum posset auctoritas, quam ratio, & armis (quæ semper potentioribus favent) vinci pateretur indubitatum neptis suæ jus, & publicam hujus Regni utilitatem. Minus adhuc concedere illud tibi potuerunt quidam Gubernatorum, in illa sententia, quam cum tot nullitatibus, in alieno territorio, per violentiam, & abque jurisdictione promulgarunt in Ayamontio, oppido Castellæ, cum numeroso exercitu in fronte, qui erat Advocatus hujus cau-

fæ; & qui denique decidit in tui favorem, Rex Catholice, contra constitutiones quas Rex Alfonsus Henricides promulgaverat Lameci, è communi sententia ordinum; excludendo à successione Regni omnes Principes extraneos, & ita vindicando illam indigenis ut numquam transire posset ad alios: quod jure facere poterant, cum esset dominium hereditarium, dispositum cum istis clausulis, & institutum è bonis, quæ Portugalli armis acquisiverant è potestate infidelium, qui injuste illud usurpaverant.

Quum itaque sis alienigena, Rex Catholice, quomodo potes te pro Rege ferre & non potius justo Domino reddere? Usurpare dominia semper axioma fuit Tyrannorum: magnus ut sis, major eris ita faciendo. Inviçtissimus Imperator Carolus V ab avus tuus, orbi ostendit, cadere in animum
ma.

magnū, repudiare magna imperia;
 si propriis renunciavit, quid fecisset de alienis? Res tuæ postulant ut conserves status patrimoniales, & non convertere te ad acquirendos alienos: nam si hodie te occupaveris in bello tam vicino, quasi civili & propterea magis sanguinolento, quomodo sufficere poteris magis remotis: conaberis conservare omnia, & forte amittes universa. Prudentiæ politicæ est tempori se accommodare, magis autē agnoscere, divinam iram non aliter placari, quam submitiendo se iis quæ disponit. Jam vides ejus gladium contra te nudatum, consule rebus tuis, non tantum uti Politicus, sed & uti Christianus, & Castellanos tuos respice.

Reges fuerunt in Hispania prudentissimi, qui intellexerunt non convenire, omnia regna tam grandis provinciæ in unam cogi Monarchiam; itaq; diviserunt illa,
 & di-

& diversos Principes cōstituerunt; fuit sane tunc multo potentior, quam hodie apparet, contra communes Ecclesiæ inimicos. Tua potentia dispersa & disjuncta per multas provincias invalidior facta est, quia vires divisæ sunt, quæ unitæ plus valebant. Pondera tuas, & animadvertes esse grandes, si limites posueris ambitioni, quemadmodum Augustus & Traianus Imperio, ut perenne facerent. Relinquendo Portugalliam suo Regi, invidiæ minus obnoxius eris maximorum Principum, qui tecum de magnitudine contendunt: habebis Reges socios & amicos, cum quibus connubia jungant filii tui, & Vasalli tui Castellani refugium habebunt contra intolerabilia onera quibus fatigantur.

Usque quo, natio imperiosa, tam perversa patientia tolerabis tam grave jugum? excutere ut quiescas & te reficias non est perfidiæ,

fidiae, sed rationis: considerate quanti interfit vos esse vicinos, non sodales Portugallorū. Quandiu hæ nationes vixerunt divisæ sub suis quæque Principibus, agnoscebant vos vestri, quod summum est Vasallorum bonum: opus habebant vestro valore, & præmiis ornabant: post unionem cum Portugallia subsidium & intercessionem filiis vestris perdidistis; Regem Hispanum, qui quasi in domibus vestris, vos refocillabat, & avertebat verbera Monarchæ unius irati. Hodie vobis idem offerimus, & majori fide, quia credimus vos ad inopiam redactos, miseros, oppressos, sine gente, pecunia, in summa plane perditos; non tamen sine tributis, neque oneribus, quæ miseriam vestram augent, quæ necessarium erit brevi duplo augere & vos penitus evertere: dabitis sanguinem vice lanæ, & non erit modus aut mensura

sura donativorum, quando vos exposueritis bello tam injusto intra muros vestros: si tentaveritis impedire, ne gaudeamus pacifice Principe nostro novo, digno majoribus regnis, propter suas virtutes; ad cujus pedes stamus certi (ligati quippe non tantum jramento fidelitatis, sed & magis arcto vinculo animorum) vitam profundere in illius defensionem & pro patriæ salute: semper enim pulchrum pro patria mori: quanto magis, ô Castellani, quum nobis milites, pecunia, & auxilia super sint, confidimus Deo, cujus causa agitur, nos cum gloria etiam majori huic negotio finem imposituros, quam orsi sumus. Vestra etiam interest Reges cognoscere, quod estis, consistere in regendo, non destruendo: esse vos administratores Reipub. non Dominos: religionem juris jurandi, observantiam Legum, & consuetudinum,

num, mutuum esse contractum, tam Principem, licet supremum obligantem quam subditos; & quum ipse fidem fallit, illos non amplius teneri ad obsequium.

Rex Philippus quartus infregit omnia jura nostra, libertates, privilegia, leges, consuetudines: violavit juramenta & immunitates Curiarum, imponendo tributa sine illis aut ulla legitima authoritate, potestate absoluta, opinatus propriam authoritatem, quæ revera erat defectus jurisdictionis, contra quam semper fecerant Reges hujus Regni; & propter quam causam ipsi Regno liberum fuit alium Regem eligere, quemadmodum elegit Principem D. Joannem. Etenim si dubitari possit immerito de jure hæreditario, quo successerit, erit saltem Rex electione & declaratione populi, qui fuit primitivus modus quem tenere Respub. in Principibus constitu-

tuendis, quum se conservare vel-
 lent & defendere contra tyran-
 nos. Quum tot rationes justæ,
 piæ, & utiles toti Christiano orbi,
 Portugallos permoverint advoca-
 re Regem indigenam & legiti-
 mum, qui illos tueatur, conservet
 & regat, eruatque è calamitatibus,
 quas tanto tempore tolerarunt:
 quum Deus demonstret se fave-
 re illorum inceptis per tot mira-
 cula & omina, quis potest dubita-
 re, Beatissime Pater, tuum auxi-
 lium & benedictionem illis inter
 principia affuturam, siquidem
 prædecessores tui semper agno-
 verunt & prædicarunt primoge-
 nitum Ecclesiæ Romanæ Regnum
 Portugalliæ, & Reges illius indi-
 genæ semper fuerunt tam prompti
 ad obsequium præstandam & co-
 lendos Apostolos tam Christianos,
 quales adhuc hodie illos agno-
 scunt in Asia, Africa & America.
 Det Deus tibi vitam multorum
 anno-

annorum , ut unicum refugium
 esse possis Serenissimi Regis Joa-
 nis , quem Deus cumulet felicitate:
 Antecessores tui semper fuere
 benevoli Patres nostrorum Prin-
 cipum ; speramus te continuatu-
 rum hac occasione , & numquam
 defuturum promptissimo ad obse-
 quendum mandatis tuis.

Tantumdem sibi promittit
 Portugallia à vestra magnificentia
 & Majestate , serenissimi Europæ
 Reges , clarissimæ Respublicæ ,
 illustrissimi Principes : causa talis
 est quam fas vos omnestueri: Re-
 gnum defatigatum , Rex restitu-
 tus , subit portas vestras , petens ut
 actionem tam justam probetis ;
 justificatio ejus notoria est: Si po-
 tentia Regis Catholici magna est ;
 at Dei est major , & se tam propi-
 tiam in hoc actu Portugallis ostén-
 dit , ut non solum illos animet , sed
 etiam securos faciat: maximi Món-
 archæ societates & amicitias

semper metiuntur propria utilitate, & propterea suspectæ sunt: id experti estis in Castella, per bella quibus mundum inquietavit. Securitatem & opportunitatem, quam numquam reperistis in illius portubus, nunc offerimus in nostris, commercium liberum, fœdus securum, magnum lucrum & duplam utilitatem, vectigalia diminuta, quæ sub suo dominio intolerabilia mercibus vestratibus imposuit: arcebitur omnis oppressio à vestrorum personis, quas per injustitiam tolerarunt ab ipsius ministris, qui non raro leges hospitalitatis violarunt, & amicitia, cum Serenissimis Regibus antiquis Portugallia cum coronis vestris contractæ & multis vinculis sanguinis firmatæ, atque adeo affinitatum. Habetis Regem amicum; fratrem, socium, filium & Dominum familiæ Braganzæ, quæ mater & propago fuit omnium
hodie

hodie Imperatorum, Regum & Principum, atque magnatum in Europa. Offert vobis corpus, voluntatem firmam, eadem equalitate qua majores sui in amicitia mutuum faciendi. Portus nostri semper vestri fuere, vestrae naves illorum gloria & fecunditas.

Succurrite nobis, Principes, siquidem Leo ille, sub cujus unguibus videtur justitia nostra periclitari, est homo mortalis; licet sit potentissimus Rex, non est tantus ut possit omnia pro arbitrio suo agere; Deus quippe solus est potens, Rex Regum, Sanctus ille, Justus, Dominus exercituum, qui denique dat Regna, & impartit victorias pro lubitu suo.

*Vlyssippone. Cum Licentia. pro
Emanuele de Sylva.*

ANNO 1641.

Ec 2

De

De Insula Secatora.

Quanquam hæc Insula nihil ad Portugalliam attineat, uti in superioribus diximus, tamen quia vulgo haud satis nota est, pauca hîc in gratiam curiosorum Lectorum adjiciemus.

Distat hujus Insulæ promontorium occidentale à Promontorio Guardafiu quatuor supra triginta leucas, & ab extimo cornu Insulæ Abba del Curia, quæ Maris rubri faucibus injacet, quatuordecim leuc. Est autem inter Ortum & Occasum longa circiter quinque leucas.

Præcipuum ejus oppidum vocatur *Tamerin*, quod distat duodecim gradibus & triginta scrupulis ab æquatore versus Arctum (uti ab Anglis observatum invenio) situm ad radices altorum & confragosorum montium: habetque su-
pia

pra se Castellum ad Clivium montis ædificatum. Habet & aliud exiguum oppidum ad orientale suum latus in valle situm, & populi infrequens: uti & tertium: illud quidem *Dibnee*, hoc *Delisha* appellatur.

Porro hæc insula cum Abba del Curia & duabus aliis minoribus, (quas vocant duas Hermanas, steriles & incultas) jam ante multos annos ab Arabibus fuit subjugata, parerque hodie Regi Cussem, qui juxta Arabiæ oram prope Promontorium Fartaque incolit, & ut plurimum solet huc mittere filium suum, ut vice sua imperet. Unde factum est ut jam Insula incolatur à duabus gentibus multum diversis, indigenis nimirum & Arabibus. Arabes autem fere sunt servi Principis aut præsidarii milites, brevibus admodum gladiolis & levi parma merentes: statura corporis ad Europeorum modum;

dum: color illis fuscus, industria modica, mores haud plane inurbani. Vestitus illorum ad hunc modum se habet: tenuiores tantum panno ab umbilico ad genua usque præcinguntur: paulo opulentiores humeros & magnam corporis partem tegunt: quidam & lineas bracas gestant: Comam valde promissam nodo colligunt: dein Turcarum more operiunt.

Fœminæ illorum colore sunt magis candido, qualis est nostrarium rusticarum, quas sol radiis aduffit: amiciuntur lineis indusis ab humeris ad plantas usque pedum; ea autem sunt partim rubro aut cæruleo, partim fusco nigrove colore tineta: lineo itidem panno caput tegunt, quo & faciem quum libet velant: nam licet satis salaces sint, vix se videri sustinent vel potius se ostendere vetantur. Viri in uxores, quas interdum quatuor, interdum quinque pluresve (prout
eis

eis alendis pares sunt,) solent domum ducere, admodum sunt liberales, ita ut eas multo argento, interdum & auro decoras videas incedere, etiam tenuioris fortunæ: nam inter opulentiores invenias, quæ duodecim argenteas in aures portent, cum aliquot minoribus annulis ex illis pendentibus: binas quoque non raro catenas argenteas circa collum; supra pectus & brachia: digitos itidem singulos pene annulis onustos; crura denique pluribus cincta; ita ut ægre se moveant & magnum strepitum faciant. Mariti admodum zelotypi studiose eas observant. Pueri fere nudi vagantur, præter magnatum & opulentiorum liberos. Uxores ducunt mature admodum & ubi decimum aut duodecimum ætatis annum attigerint.

Religione sunt Mahumetani & Musulmanorum titulo supra modum se jactant.

Cibum capiunt humi infidentes storiis quibusdam ; nullus ipsis cultellorum aut cochleariū usus, digitis rem totam gerunt satis inurbane : palam quidem tantum aqua utuntur , clam etiam vino & quidem avidissime & ad ebrietatem : id componunt certo anni tempore è dactylis, generosum & pergrati saporis. Atque hæc quidem de Arabibus. Indigenæ , qui ab ipsis dicuntur Caffares, id est hæretici aut infideles , duram serviunt servitutem , ita ut multi se subripiant in montana, ibique duram & miseram vitam degant ; nulla ipsis arma relicta. Cæterum hi membris sunt bene compositis, sed colore magis atro quam Arabes advenæ, longa cæsarie & fere hirta.

Præcingunt femares panno ab umbilico ad genua ; hunc texunt ipsi è caprarum villis, aut etiam lana : plantas soleis muniunt. Fœmina-

minarum amictus & ornatus parum admodum discrepat ab Arabum fœminis, nisi quod ferreis annulis & vitreis globulis tenuitas fortunæ contentas esse jubet: faciem nigris aut flavis notis pingunt, ita formosiores sese videri autumant. Ethnici sunt, si Arabes audias, & conjugia ignorant, fœminis promiscue utentes. Multa tamen arguunt, aut Christianos esse aut saltem aliquando fuisse; nam & templa aliquot illis superant & in illis cruces. Idioma illorum ab Arabico plane est diversum, quanquā & arabico uti sciant.

Victritant valde tenuiter & misere; neque enim ipsis permittitur animalia necare, quare ut plurimum piscibus aut dactylis vescuntur: nonnumquam & gravem famem tolerant, eaque enecantur. Oryzam raro gustant, nisi forte fœminæ à Guzaratis aliisque advenis sese prostituendo aliquid lu-

cri fecerint : pecuarii pene solo lacte victitant.

Solum nihil magni momenti producit , præter Sanguinem draconis & præstantissimam Aloen : cujus tanta ibidem copia , ut toti orbi Christiano posset sufficere, si diligenter colligeretur : siquidem herba è qua exprimitur (Semper-vivo, prout à Dioscoride describitur, per omnia similis) passim sponte provenit: ejus autè folia liquore quodam dehiscunt subrubido: colligunt potissimum mense Septembri post pluviam : effodiunt scrobem, sternuntque silicibus, ei folia concisa iniiciunt, ita ut liquor omnis ab æstu solis eliciatur ; hunc collectum pellibus excipiunt, ventoque exponunt donec duritiem acquirat. libra in ipsa insula venit duodecim, interdum & pluribus aureis.

Dactylos bis quotannis carpunt, conferuntque in publicum horreum,

reum, ut postea in tres partes distribuuntur : quarum una Regi, altera Arabibus, tertia indigenis cedit : qui deinceps inter se partiuntur pro cuiusque merito aut necessitate : & his, uti dixi, potissimum se sustentant. Armenta & pecora hîc admodum rara & cara : Bos enim aut vacca venditur duodecim aureis, ovis vel capra uno : pecudum enim copia major quam armentorum : equi hîc omnino pauci, uti & cameli.

Juxta oram maris paucae arbutulæ visuntur quæ gossypium ferunt : quam plurimi vero frutices spinosi, foliis crassis rotundisque, qui fructus ferunt instar capparum : ipsi vocant hanc plantam *Eshac*.

Præcipuæ incolarum deliciæ sunt vinum è palmis effluens : & potus quidam niger & amaricans, quem coquunt cû bacca quadam instar laurinae, quam Arabia ipsis sub-

subministrat: potum hunc vocant *Coho*; calidum haustum capiti & stomacho multum prodesse credunt Orientales populi, à quibus illum acceperunt.

8.

De Castello S. Georgii quod vulgo dicitur Mina.

Supra pagina 161 obiter fecimus mentionem Castelli *S. Georgii* quod vulgo vocatur *Mina*: hic autem addendum duximus; illud constructum fuisse temporibus Joannis II Portugalliæ Regis, nimirum Anno millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo, à Didaco Dazambuia, quem Rex ad illas partes miserat cum decem caravellis armatis & duabus onerariis, quæ lapides & calcem aliumque apparatus vehebant: impetrata venia à Nigritarum Rege Casamansè: & tamen Rex Portugalliæ ab eo tempore se Dominum

num Guineæ scripsit, Castellî hujus respectu. Porro Belgæ nostri superioribus annis illud ceperunt, hodieque possident.

9.

De Quiloa.

DE Quiloa obiter actum pag. 175. sed addemus pauca è Ludovico de Marmol Carvaial: Quiloa (inquit) est civitas grandis, ædificata ab Alarabibus Persis, eo loco, quo hodieque visitur. Munita est natura; ambit enim illam pene totam unda marina ad modum peninsulæ. Solum vicinum fœcundum, alens plurimas arbores fructiferas, quemadmodum Europa, & multas herbas: incolæ colligunt oryzam & milium, radices quoque edules; fructus quoque silvestres quibus tenuiores vitant. Habent vaccas, oves, capras, gallinas, palumbes, turtures, & peregrinas avium species. Quia
autem

autem civitas humili & palustri solo sita est, insalubrior habitatioprehenditur. Ædes structæ barbarica forma, è lapidibus & calce, tecto plano & humilibus cameris. calles ita angusti, ut facilis ab uno tecto ad alterum sit transitus. Habet arcem ad latus civitatis satis munitam, in quo Principis palatium.

10.

De Monboza.

Civitas Monbaza in parva ejusdem nominis insula sita (inquit *Masseus*) quam æstuarium efficit. *Marmol* comparat illam *Quilox*: dicitque peninsulam habere in ambitu circiter quatuor leucas, urbem autem conditam esse ad marginem ipsius portus, in recessu quodam, ita ut ab ingredientibus non conspiciatur, nisi postquã jam ipsum portus ostium subiere; cæterum pulcherrimam esse

esse urbem, & natura munitam,
ædes illius è lapide & calce stru-
ctas, ad Hispanum modum. Inco-
læ sunt Mahumetani.

II.

De Dio.

M Affeus lib. xi. Histor. Indic.
de structura Arcis Diensis ita
scribit. Annus tum agebatur hu-
jus seculi trigesimus quintus, (scri-
psit autem superiori.) Area dimen-
sa, confertim ad structuram ad-
motæ manus, non fabris tantum
& navali turba, sed ipsis etiam mi-
litibus & præfectis enixe rem ad-
juvantibus. Triquetra, utpote in
promontorium desinens, loci est
figura. Jactis fundamentis, ab
aperto mari ad interiorem tumu-
lum, è regione oppidi, murus est
ductus pedum septemdecim cras-
situdine, altus ad coronam usque
viginti. In eo tumulo rotunda, ut
mos tum erat, cespice ingesto eri-
gitur

gitur ante omnia turris dodrantium nonaginta diametro, Thomæa appellata: quod ejus Apostoli festo die exordium sumserat: inde rursus ad alterum insulæ marginem continuata mœnia sunt, quarupes abscissæ portum attingunt. ibi turris altera exstructa diametro dodrantium sexaginta. Muris fossa circumdata quoad cautes & precipitia tulerunt. Inter duas turres medio ferme spatio, portam cum lorica in urbem aperiunt. Intra mœnia sacellum & Præfecto præsidii, militibusque tecta militari-ter excitant. per hunc modum in præsentia duntaxat arx ab urbe intersepta est; laterum munitio, quod ea mari alluuntur, in aliud tempus rejecta. *Post quadam.* Neque multo post, contra omnes belli casus arx ab utraque parte, qua in mare vergit, muro circumdari cœpta: & è vasto specu, in quem medio ferme spatio tellus

reces-

recesserat; admodum capax effecta cisterna; & eversa Rumæpoli, quod ad ejus præsidium copię non sufficerent, ejus loco novum propugnaculum excitatum est.

12.

De Cananore.

M Affaus lib. 2. Rerum Indicar. Cananor urbs abest à Cocino leucas in Septentrionem quadraginta; portu imprimis capaci, tutoque. Oryza importata utuntur incolæ: carne, pisce, pomis abundant: ac præterea pipere, cardamomo, gingibere, tamarindis, cinnamo & myrobalanis: ad easque digerendas merces, non exiguo divinæ bonitatis argumento, tellus plurimis concisa æstuariis, fluminibusque navigia usquequaque facili aditu admittit. Stagna quoque passim occurrunt: ingentia, grandibus plena lacertis ad Crocodili effigiem: ii tergois

F f. duri.

duritie, conchiliorum instar, impenetrabili, enormi capite, duplici dentium serie, horrendo prorsus hiatu in hominem furenter invadunt. Eorum halitus oris est suavissimus: &c. Ædificia moresque quales cæteris malabaribus. Idem lib. tertio. Hinc Almeida Cananorem trajecit; ac summa Regis voluntate ad tuenda mercimonia optimo loco arcem exstruxit, præsidioque communiit.

13.

De Malacca.

DE hac ita noster *Linschotanus*: Malacca à Lusitanis habitatur, admixtis indigenis, quos *Malayos* vocant. Hic Lusitani arcem habent ut Mozambici, quæ præfectis suis, questuosissima est. Civitas fulget sede Episcopali, ut Cochinum, subjicitur tamen Archiepiscopo Goæ. Hic forum sive *Stapela* est totius Indiæ, Chinæ atque

que insularum quas Moluccas vocant, & aliarum circumjacentium: inde crebræ venientium & abeuntium classes, mercibus infinitis onustæ, è Siam, Pegu, Bengala &c. familiæ hic Portugallicorum degunt, verum haud supra centum. Cæterum magno mercatorum numero locus colitur, expectantium auras opportunas, quas vocant *Monsoyns*, quæ suo tempore spirant & navigia ad destinata loca referunt. Quod autem Lusitani tam exiguo numero hic reperiantur, aëris intemperies facit; non secus indigenis quam peregrinis gravissima. Inde cunctos ibi moram trahentes morbus invadit, certo sanitatis tributo, circa cutem aut crines, ut dicitur. Qui vitam servat, miraculi veluti fidem implet: ideo à multis hæc plaga vitatur: quæstus tamen aviditas etiam cum detrimento valetudinis mortales stimulat ac pestilenti oræ ad-

460 PORTUGALLIÆ, &c.
movet. Opportunitas urbis sane
magna est, ideoque à tam nume-
rosa mercatorum copia petitur.
Terra ipsa pro se nihil fert, exoti-
cis tantum mercibus clarescit.

IN-

INDEX

Rerum maxime memorabilium.

	<i>Bislua regnum.</i>	174
	<i>Academia Conimbricensis.</i>	
	92.357.	
	<i>Alagoa.</i>	194.
	<i>Alcacer oppid.</i>	112
	<i>Alentejo provincia.</i>	13
	<i>Alfandega.</i>	296
	<i>Alfonsus primus R.</i>	201. 219
	<i>Alfonsi Henr. R. leges.</i>	126
	<i>Alfonsus II. Rex.</i>	202
	<i>Alfonsus III. R.</i>	203
	<i>Alfonsus IV. R.</i>	204
	<i>Alfonsus V. R.</i>	206
	<i>Algarbia Regnum.</i>	15. 108
	<i>Algarbiensis Episcopatus.</i>	353
	<i>Almada oppidum.</i>	110
	<i>Almerinum.</i>	80
	<i>Almoxarifi.</i>	300
	<i>Ana fluvius.</i>	17
	<i>Angola regnum.</i>	162. 171
	<i>Annobon Insula.</i>	161. 170
	<i>Arguin insul. & arx.</i>	160. 165
	<i>Asores insula.</i>	155
	<i>Avus fluv.</i>	92

INDEX.

B.

B Adioza oppid.	3
Banda insula.	189
Bazaim.	178
Beira provincia.	14. 105
Bengala regnum.	180
Bracara civitas.	9
Bracarensis Archiepisc.	101. 349
Braganza Ducatus.	374
Brasilia.	191
Brigantina domus origo.	279
opes. 317. Ducis jus ad Regnum Por- tugall.	265

C.

C Achien oppid.	168
Calayatte.	182
Cananor.	178. 457
Capitis virid. Insul.	180
Cascais.	75
Catharina Franc. R. vidua jus ad Coro- nam Portugall.	242
Catharina Braganza D. jus ad Coronam Portugallie.	241. 251. 257
Celandus fluu.	21
Cetruval oppid.	370
Ceylaon arx.	179
Ceylaon Insula.	187
Chaul.	178. 185
Chersonesus aurea.	180
Cleri	

INDEX.

<i>Cleri Portugalliae reditus.</i>	342
<i>Collares oppidum.</i>	75
<i>Congo regnum.</i>	162. 170
<i>Conimbricens. Acad.</i>	92
<i>Consulado.</i>	298
<i>Covilhan oppid.</i>	16. 35
<i>Conto quid sit.</i>	65

D.

D <i>Aman.</i>	177. 185
<i>Dionysius Rex.</i>	204
<i>Dium arx.</i>	177. 184. 455
<i>Durius Fluv.</i>	20. 29

E.

E <i>Bora civitas.</i>	11
<i>Eborensis Academia.</i>	358
<i>Eborensis Archiepisc.</i>	350
<i>Elvas oppidum.</i>	79
<i>Elvensis Episcopat.</i>	354
<i>Emmanuel Rex.</i>	207
<i>Estremadura provinc.</i>	14. 107
<i>Estula fluv.</i>	2

F.

F <i>Ayal insula.</i>	158
<i>Flores insul.</i>	158
<i>Fogo insul.</i>	167
<i>Fontes calidi.</i>	109
<i>Foros das propriedades.</i>	299
<i>Foucal oppid.</i>	155

Ff 4

Gaga

INDEX.

G.

G Agates lapis.	115
S. Georgii insul.	158
S. Georgii Castellum.	161. 452
Graciosa insul.	158
Guardensis Episcopat.	352

H.

S. H Elena insula.	162
Henricus Portug. Com. 199.	217
Henricus Rex.	209

I.

S. I Acobi insul.	166
Interamnis provinc.	25. 32. 101
Ioannes I. Rex.	205
Ioannes II. Rex.	207
Ioannes III. Rex.	208
Iuras quid vocent.	294
Ius Brigantia Duc.	265
Ius quo Portugalli usi jam.	265

L.

L Agos oppid.	79
Lamecensis Episc.	351
Leyrensis Episc.	354
Limia fluu.	21
Lusitania Limites.	27
S. Luzia insul.	168

Macao

INDEX.

M.

M Acao.	181
Machico oppid.	155
Madagascar insul.	165
Madera insula.	154
Magazaon.	154
Malacca.	180. 458
Manamotapa regnum.	165. 173
Manica regnum.	174. 175
S. Maria insula.	157
Marmora Portugall.	110
Maura oppidum.	84
Mayo insula.	167
Melinde.	176
S. Michaelis insula.	157
Mina Guinea.	161
Mirandensis episcopus.	351
Mocarangua.	171
Molucca insula.	189
Monbasa.	175. 454
Moradia.	123. 294
Mozambicum.	165
Munda Fluvius.	20
Myrtilis.	18. 85

N.

N Obilitas Lusitan.	270
Nobilitatis reditus.	271

F f s

Olinda

INDEX.

O.

O Linda urbs.	195
Olyssipponensis civitas.	65. 375
ejus regimen.	148
Onor.	186
Ora maritimæ descr.	4
Ordines militares.	345
Orichiensis ager.	85.
Ormuz.	177. 182

P.

P Almeha oppid.	372
Para arx.	191
Pernambucum.	194
Petrus Rex.	205
Philippus II regnum invadit.	251
Pico Insula.	158
Poinca.	195
Pontificis R. pratenſio.	243
Portalegrenſis Epiſc.	352
Porto Calvo.	194
Porto Santo Insula.	154
Portuensis Epiſc.	101. 350
Portugallia limites.	1
descriptio ſecus oram.	4
diviſio.	9
plenior deſcriptio.	13
civitates & oppida.	16
montes.	24
	inſi-

INDEX.

<i>insignia regni.</i>	224.
<i>Portugallia regiones.</i>	35
<i>Portugallia regni origo.</i>	216
<i>Praya oppidum.</i>	156
<i>Principis Insula.</i>	161. 169
<i>Provedores.</i>	153

Q.

Q <i>Viloa arx.</i>	164. 175
<i>Quiteva regnum.</i>	171. 173. 175

R.

R <i>Enderi.</i>	148
<i>Ruda oppidum.</i>	116

S.

S <i>Acchari copia.</i>	196
<i>Sacotora insula.</i>	165. 444
<i>S. Salvador oppidum.</i>	193
<i>Sancius I. Rex.</i>	202
<i>Sancius II. Rex.</i>	203
<i>Santarenum oppid.</i>	10
<i>Sebastianus Rex.</i>	209
<i>Sedanda regnum.</i>	173
<i>Seilia fluvius.</i>	24
<i>Sena castrum.</i>	172
<i>Septa oppidum.</i>	154
<i>Serinhm.</i>	194
<i>Setu val oppid.</i>	5
<i>Sierra Leona.</i>	160. 168
	<i>Sinis</i>

INDEX.

<i>Sinis oppidum.</i>	79
<i>Sintra oppidum.</i>	76
<i>Sintra mons.</i>	81
<i>Sofala.</i>	163. 171
<i>Sousarum familia.</i>	277
<i>Stanni fodina.</i>	110
<i>Stella mons.</i>	25
<i>Subur fluvius.</i>	24
<i>Sues oppidum.</i>	176

T.

T <i>Agus fluvius.</i>	19. 28
<i>Tanger.</i>	154
<i>Tavilla oppidum.</i>	85
<i>Tellia familia.</i>	278
<i>Tenca.</i>	294
<i>Tenerife insula.</i>	155
<i>Tercera.</i>	155
<i>Tete provincia.</i>	172
<i>Theodosius D. Braganza.</i>	33
<i>S. Thomæ insula.</i>	169
<i>Tomar oppidum.</i>	80
<i>Transmontana provinc.</i>	15. 33. 104
<i>Transtagana provinc.</i>	13. 100

V.

V <i>Acca fluv.</i>	20. 30
<i>Vereadores.</i>	147
<i>Viana oppidum.</i>	4
<i>S. Vincentii insula.</i>	167
	Viseu-

I N D E X.

Viseensis Episcopatus. 351

Vitigeria oppidum. 370

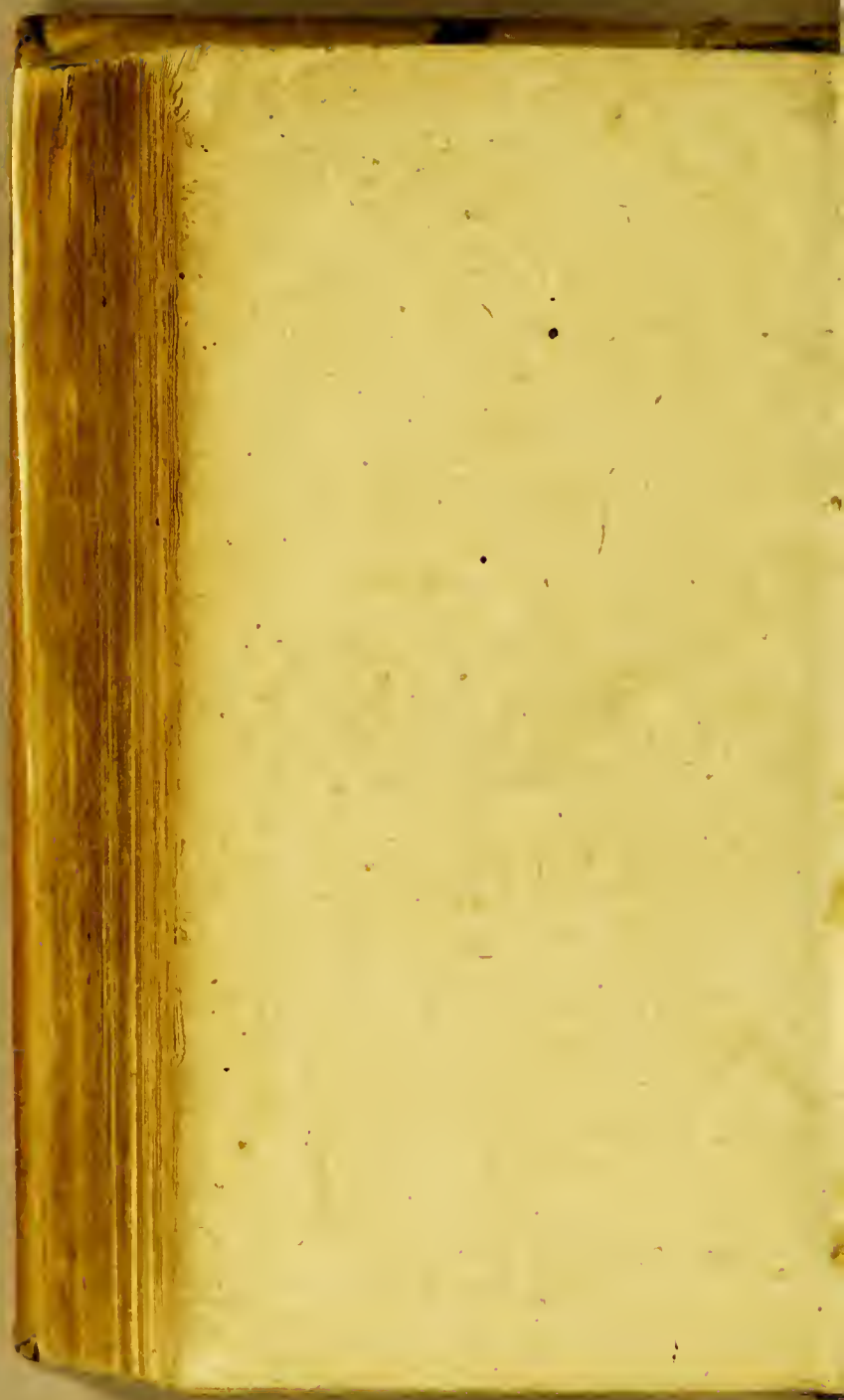
Z.

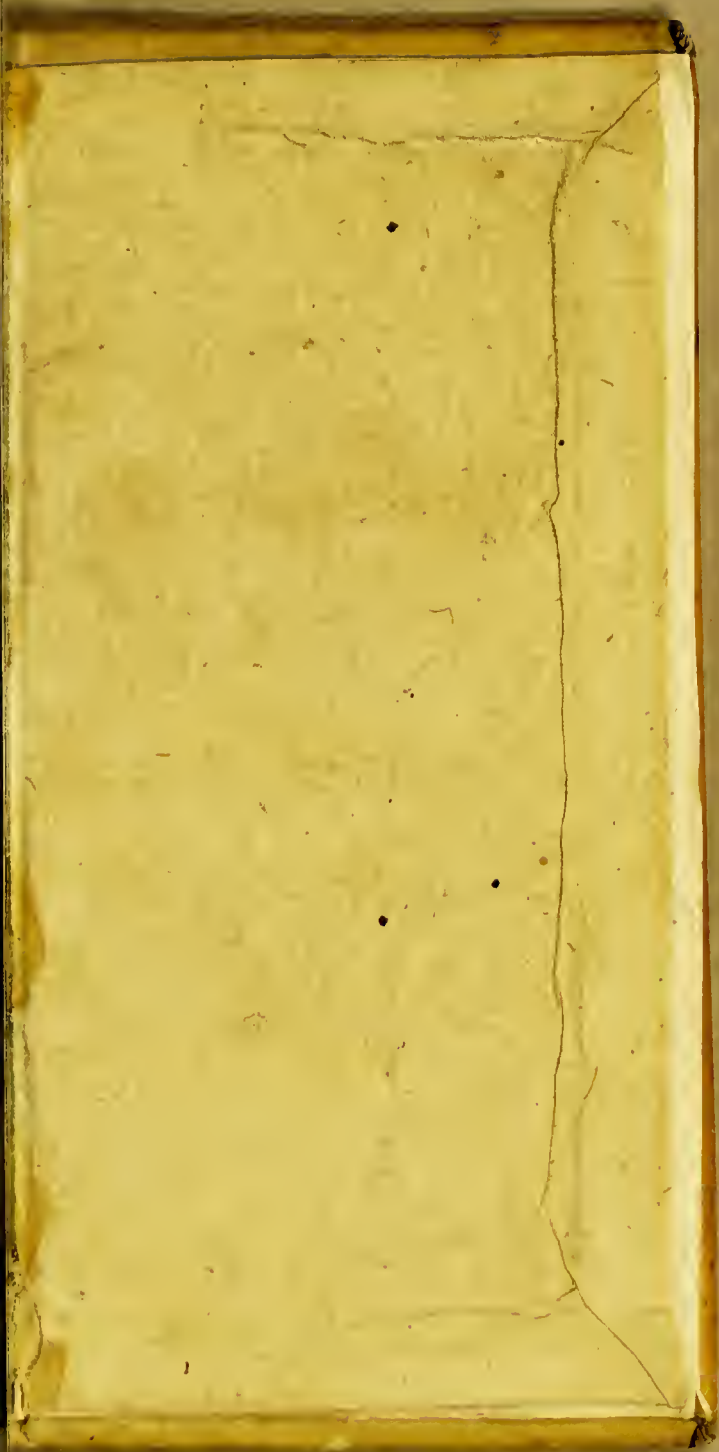
Z *Eladores.* 148

F I N I S.

76-228
marques
14 May '76

F641
L742P

